Lucian-Liviu ALBU • Mariana NICOLAE-BĂLAN
- coordonatori -

ANALIZE PROSPECTIVE. PROPUNERI. RECOMANDĂRI ŞI MIXURI DE POLITICI PRO-DEZVOLTAREA DURABILĂ A ROMÂNIEI

ACADEMIA ROMÂNĂ
Institutul Naţional de Cercetări Economice „Costin C. Kiriţescu"
INSTITUTUL DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

Lucian-Liviu ALBU Mariana NICOLAE BĂLAN
– coordonatori –

ANALIZE PROSPECTIVE. PROPUNERI. RECOMANDĂRI ŞI MIXURI DE POLITICI PRO-DEZVOLTAREA DURABILĂ A ROMÂNIEI

Volumul de față valorifică rezultatele intermediare –
etapa a IV-a - 2008
ale cercetării complexe
realizate în cadrul Proiectului
ANALIZE PROSPECTIVE. PROPUNERI. RECOMANDĂRI ŞI MIXURI DE POLITICI PRO-DEZVOLTAREA DURABILĂ A ROMÂNIEI
Programul CEEX - 05-D8-34/05.10.2005
Titularul contractului:
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU”
Directorul proiectului:
prof. dr. Valeriu IOAN-FRANC

Coediție

București, România

Redactor: Adelina BIGICĂ
Aparat critic şi editorial: Aida SARCHIZIAN
Coperta: Nicolae LOGIN
Concepție grafică, machetare şi tehnoredactare: Victor PREDA

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Institutului de Prognoză Economică. Reproducerea, fie şi parțială şi pe orice suport, este interzisă fără acordul prealabil al editorului, fiind supusă prevederilor legii drepturilor de autor.

ISBN 978-973-159-063-9
ISBN 978-973-618-211-2
Apărut 2009

Lucian-Liviu ALBU Mariana NICOLAE BĂLAN
– coordonatori –

ANALIZE PROSPECTIVE. PROPUNERI. RECOMANDĂRI ŞI MIXURI DE POLITICI PRO-DEZVOLTAREA DURABILĂ A ROMÂNIEI

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTULUI DE PROGNOZĂ ECONOMICĂ

Programul CEEX - Proiectul 05-D8-34/05.10.2005

DEZVOLTAREA DURABILĂ A ROMÂNIEI ÎN CONTEXT EUROPEAN ŞI MONDIAL

Partener 6 – Institutul de Prognoză Economică

Responsabil proiect – prof. univ. dr. Lucian-Liviu ALBU, m.c.

Etapa a IV-a – 2008: ANALIZE PROSPECTIVE. PROPUNERI. RECOMANDĂRI ŞI MIXURI DE POLITICI PRO-DEZVOLTARE DURABILĂ A ROMÂNIEI

Colectiv de autori:

prof. univ.dr. Lucian-Liviu ALBU– coordonator proiect
dr. Mariana NICOLAE - BĂLAN
dr. Cornelia SCUTARU - UNGUREANU
dr. Marioara IORDAN
dr. Carmen-Beatrice PĂUNA
dr. Ionuț PURICA
dr. Cristian STĂNICĂ
drd. Nona Mihaela CHILIAN
drd. Petre CARAIANI
drd. Carmen UZLĂU
drd. Dalina ANDREI

Colaboratori externi:

Ionel FLORESCU – colaborator extern

CUPRINS

Introducere **7**

Capitolul 1. DISTRIBUȚIA TERITORIALĂ A UNOR INDICATORI AI DEZVOLTĂRII **13**
Lucian-Liviu ALBU

1.1. Introducere *13*
1.2. Distribuția spațială a principalilor indicatori macroeconomici *14*
1.3. Distribuția spațială a unor indicatori demografici şi sociali *17*
1.4. Estimarea distribuției spațiale a economiei informale în România *20*
Bibilografie selectivă *26*
Anexe *28*

Capitolul 2. MODIFICĂRI PREVIZIBILE ALE COMPORTAMENTULUI GOSPODĂRIILOR POPULAȚIEI DIN PERSPECTIVA PROGRESULUI ECONOMIC ŞI SOCIAL **32**
Marioara IORDAN, Nona-Mihaela CHILIAN

Introducere *32*
2.1.Unele considerații generale privind evoluția economiei din țara noastră, 1990-2007 ..... *34*
2.2. Dezechilibre şi disfuncționalități în perspectiva schimbării *42*
2.3. Comportamentul gospodăriilor populației din perspectiva progresului economic şi social. Modificări previzibile *46*
Anexe *57*
Bibliografie *75*

Capitolul 3. PERSPECTIVE PRIVIND IMPACTUL DEZVOLTĂRII DURABILE ASUPRA MEDIULUI AMBIANT ŞI AL REFACERII ACESTUIA **77**
Mariana NICOLAE-BĂLAN, Ionuț PURICA, Carmen UZLĂU

3.1. Dezvoltarea economică durabilă – o nouă provocare globală *77*
3.2. Premise ale armonizării între economie şi mediu, în condițiile practicării dezvoltării economice durabile *78*
3.3. Dezvoltarea economică şi mediul înconjurător *80*
3.4. Impactul folosirii energiilor alternative asupra mediului în contextul dezvoltării economice durabile *83*
3.5. Dezvoltarea durabilă şi mediul înconjurător în aşezările urbane *88*
3.6. Componente de bază ale strategiei de protecție a mediului înconjurător în România *98*

3.7. Costuri de refacere a mediului înconjurător după aderarea la Uniunea Europeană *103*
Bibliografie selectivă *122*

Capitolul 4. PERSPECTIVELE DEZVOLTĂRII SECTORIALE (Simulări pe modelele dezvoltării sectoriale) **125**
Cornelia SCUTARU, Ionel FLORESCU, Cristian STĂNICĂ

Introducere *125*
4.1. Scurt demers metodologic *127*
4.2. Modelul *128*
4.3. Analiza funcțiilor impuls-răspuns: perspective ale dezvoltării sectoriale *129*
Bibliografie *137*

Capitolul 5. ANALIZA POLITICILOR ECONOMICE FOLOSIND UN MODEL *DSEG* MULTISECTORIAL **138**
Petre CARAIANI

Introducere *138*
5.1. Un model DGE multisectorial *139*
5.2. Analiza dinamicii sectoarelor economice folosind un model calibrat *142*
5.3. Concluzii *149*
Bibliografie *150*

Capitolul 6. STRATEGII REGIONALE ALE ROMÂNIEI ÎN SPIRITUL DEZVOLTĂRII DURABILE **159**
Carmen Beatrice PĂUNA, Ileana DUMITRESCU, Andrei DALINA
Daniela ANTONESCU

6.1. Considerații generale privind dezvoltarea durabilă în România *159*
6.2. Atenuarea disparităților regionale – obiectiv fundamental al strategiilor de dezvoltare economică *162*
6.2. Forța de muncă şi veniturile salariale regionale *168*
6.3. Aspecte ale strategiilor de dezvoltare elaborate la nivel regional în România *175*
6.4. Studiu de caz – Strategii regionale de dezvoltare durabilă a zonelor urbane *190*
Anexe *203*

Introducere

În conjuctura actuală în care principalele caracteristici sunt suprapopularea, epuizarea resurselor şi poluarea, modelul de dezvoltare a omenirii în viitor este dat de dezvoltarea durabilă, care implică atât interdependența relațiilor dintre oameni cu mediul înconjurător, cât şi responsabilitățile generațiilor actuale față de cele viitoare.

Dezvoltarea economică durabilă reprezintă forma de dezvoltare care reuneşte într-un tot echilibrat creşterea economică, protecția mediului înconjurător, justiția socială şi democrația.

Aceasta presupune o nouă atitudine față de mediul ambiant, în care preceptul „omul trebuie să fie stăpân al naturii" aparținând lui René Descartes şi care a reprezentat cuvântul de ordine al secolului al XIX-lea şi o bună parte în secolul XX sub imperiul revoluției industriale, să fie înlocuit cu „omul trebuie să fie parte a naturii şi protector al ei".

Conceptul fundamental al dezvoltării durabile este dezvoltarea fără epuizarea resurselor, prin trecerea dincolo de limita de suportabilitate şi regenerare a ecosistemelor, ceea ce reprezintă necesitatea integrării obiectivelor economice cu cele ecologice şi de protecție a mediului.

Studiile efectuate la nivel mondial indică faptul că, în ultimii ani, obiectivul de a face dezvoltarea durabilă operațională, a devenit un obiectiv strategic pentru întreaga umanitate, dar ea trebuie adaptată la specificul fiecărei țări, în funcție de particularitățile naționale demografice ale mediului natural, ale spațiului construit etc.

Dezvoltarea durabilă a devenit un obiectiv politic al Uniunii Europene începând cu anul 1997, prin includerea sa în Tratatul de la Maastricht. Pe baza identificării unor disparități regionale accentuate ca urmare mai ales a lărgirii UE, Consiliul UE a adoptat, la 9 iunie 2006, Strategia de Dezvoltare Durabilă reînnoită pentru o Europă Extinsă.

În România, în perioada 1997-1999 a fost elaborată pentru prima dată, cu asistență din partea Programului ONU pentru Dezvoltare (PNUD), o Strategie Națională pentru Dezvoltare Durabilă, care a fost rodul colaborării unor instituții diverse şi a unor specialişti din domenii interdisciplinare şi care a fost adoptată ca document oficial al Guvernului României.

În contextul adâncirii integrării în Uniunea Europeană, în cazul României, pe lângă dezvoltarea economică de ansamblu, la nivel național, este necesară reducerea decalajelor dintre regiuni. În acest context, este importantă analiza distribuției spațiale a unora dintre indicatorii macroeconomici semnificativi, a discrepanțelor de ordin economic şi social care există în profil teritorial şi promovarea pe această bază a unor politici eficiente de dezvoltare regională.

Capitolul unu al lucrării prezintă, într-un prim subcapitol, distribuția spațială a principalilor indicatori macroeconomici. Analiza evoluției dinamicii PIB-ului pe locuitor pe regiune pune în evidență o modificare a acestui indicator, în sensul că în anul 2006, comparativ cu anul 2000, există semnale conform cărora distribuția pe regiuni s-ar putea înscrie în viitor într-o tendință de convergență.

În ceea ce priveşte venitul lunar pe persoană, cu toate că se semnalează existența nucleului reprezentat de valorile maxime din regiunea Bucureşti – Ilfov, dinamica distribuției în perioada menționată sugerează un proces general de divergență.

În cazul ratei şomajului (exprimată în procente), la sfârşitul anului 2007, se pune în evidență o distribuție aproape "în oglindă", comparativ cu aceea a venitului, ceea ce este în concordanță cu teoria economică. De această dată, "nucleul" reprezentat de regiunea Bucureşti - Ilfov include valorile minime ale ratei şomajului, iar regiunile mai slab dezvoltate din punct de vedere economic înregistrează rate înalte ale şomajului.

Deoarece convergența economică trebuie analizată în raport cu o serie de indicatori pe latura socială, în cadrul subcapitolului 1.3 este prezentată şi distribuția spațială a unor indicatori demografici şi sociali.

În cazul României, datorită nivelului mai scăzut de dezvoltare, comparativ cu media europeană, persistă încă un sector semnificativ în economie – aşa-numita economie informală.

În cadrul subcapitolului 1.4 se realizează o estimare a distribuției spațiale a economiei informale în România S-a pornit de la baza de date rezultată în urma a două sondaje speciale organizate în România, în anii 1996 şi 2003. Aceasta a permis estimarea parametrilor corelației dintre venitul formal al gospodăriilor şi gradul participării lor în activitățile informale. Ca regulă generală, pe harta stilizată a României, venitul mediu pe persoană descreşte concentric dinspre regiunea Bucureşti - Ilfov, dar de asemenea dinspre partea stângă (regiunile vestice) către partea dreaptă a (regiunile estice) şi dinspre partea de jos (regiunile sudice) către partea de sus (regiunile nordice).

În capitolul doi al lucrării se abordează punctual problematica comportamentului gospodăriilor populației, cu accent pe comportamentul de consum, utilizând rezultatele anchetelor privind gospodăriile populației, 2002-2007. Această problematică a fost circumscrisă evoluției generale a economiei din țara noastră în intervalul 1990-2007.

Aşa după cum se ştie, economiile cuprinse în spațiul central şi est-european au cunoscut, începând cu anul 1990, un proces de transformări profunde, de o amploare considerabilă, cu scopul creării şi organizării unei societăți ce are la bază principiile democrației şi pe cele ale funcționării unei economii de piață moderne. În aceste țări s-a declanşat o amplă reformă structurală, cu implicații dintre cele mai imprevizibile, în plan economic, social şi politic. Pe parcursul acestui amplu proces de transformări structurale profunde în toate domeniile – social, politic, economic, cultural, istoric – factorii

de decizie s-au confruntat cu multiple dificultăți pe fondul lipsurilor şi a sărăciei preluate din vechiul sistem, respectiv, cel al conducerii centralizate a vieții economico-sociale.

Pe fondul fragil al construcției unei noi structuri orientate către economia de piață, țările foste comuniste s-au confruntat cu apariția şi amplificarea disparităților economice şi sociale din interior dar/şi, mai ales cu declajul dintre ele şi celelate țări europene.

Dacă, din punct de vedere al poziției geografice țările în tranziție sunt integrate în Uniunea Europenaă, din punct de vedere al integrării economice, procesul – o şansă de revenire la normalitate a tuturor țărilor continentului european – acesta este în plină desfăşurare, statele noi membre ale UE fiind în diverse stadii de adaptare şi integrare în spațiul UE.

În acest context, comportamentul gospodăriilor populației din țările central est-europene, evoluția prezentă şi în perspectivă depinde, în mod obiectiv, atât de procesele şi fenomenele complexe ale interne – reforma structurală a sistemului economic, reforma relațiilor de proprietate, reforma sistemului finaciar – cât şi de modificările impuse de aderarea şi integrarea în UE.

Într-un astfel de context creşterea competitivității concurențiale a economiilor central şi est-europene, stimularea producțiilor naționale de bunuri şi servicii, compatibilizarea instituțional legislativă şi adecvarea comportamentului gospodăriilor la regulile şi mecanismele generale de piață din zonele dezvoltate vor trebui tratate cu mai multă atenție şi vor constitui obiective ale unor politici economico-sociale direcționate către stimularea dezvoltării calitative a resursei umane, în spiritual dezvoltării durabile.

Civilizația umană este un subsistem al ecosferei, dependent de fluxurile de materie şi energie din cadrul acesteia, de stabilitatea şi capacitatea ei de autoreglare. Dintr-o astfel de perspectivă, politicile publice care se elaborează pe această bază, urmăresc restabilirea şi menținerea unui echilibru rațional, pe termen lung, între dezvoltarea economică şi integritatea mediului natural în forme înțelese şi acceptate de societate.

În acest context, în cadrul capitolului trei al lucrării intitulat **„***Perspective privind impactul dezvoltării durabile asupra mediului ambiant şi al refacerii acestuia”* sunt analizate, într-un prim subcapitol, premisele armonizării între economie şi mediu, în condițiile practicării dezvoltării economice durabile.

Interdependența dezvoltarea economică şi mediul înconjurător este de asemenea analizată în cadrul acestui capitol.

În decursul anilor, organismele comunitare au elaborat mii de directive în domeniul protecției mediului, fiind criticate de companiile care evidențiază o corelație strânsă între nivelul de rigurozitate al reglementărilor şi costurile de adaptare care afectează firmele.

De asemenea, în multe sectoare industriale europene, tehnologiile deja prevăzute cu mecanisme de protecție a mediului sunt la un stadiu de

complexitate care diminuează profiturile marginale, fapt care determină reţineri din partea companiilor de a le finanţa.

O evaluare a impactului ambiental al Pieţei Unice Interne pune în evidenţă o serie de rezultate pozitive, dar şi rezultate negative, ce apar ca urmare a impulsionării creşterii economice care generează reziduuri.

Impactul folosirii energiilor alternative asupra mediului în contextul dezvoltării economice durabile, ca şi al aşezărilor urbane asupra evoluţiei umane sunt analizate în cadrul acestui capitol.

Activităţile din mediul urban constituie surse de poluare pentru toţi factorii de mediu, de aceea aceste activităţi trebuie controlate şi dirijate, astfel încât să se reducă la minim impactul asupra mediului. Factorii de mediu aerul, apa, solul, flora, fauna suferă în continuare, sub impactul activităţii umane, modificări cantitative şi calitative importante.

Capitolul trei al lucrării face o succintă analiză asupra stării de confort şi de sănătate a populaţiei în raport cu starea de calitate a mediului şi prezintă componente de bază ale strategiei de protecţie a mediului înconjurător în România. Principiile care trebuie respectate în elaborarea strategiei de protejare a mediului, derivă în marea lor majoritate din cele ale mediului înconjurător.

Protecţia mediului ambiant în dezvoltarea durabilă necesită însă şi un pachet legislativ corespunzător şi presupune anumite costuri. Din acest motiv, un subcapitol al lucrării prezintă coordonatele legislative pentru România privind protecţia mediului, precum şi costurile de refacere a mediului înconjurător după aderarea ţării la Uniunea Europeană.

Capitolul patru al studiului realizat în cadrul acestei etape, intitulat „*Perspectivele dezvoltării sectoriale (simulări pe modelele dezvoltării sectoriale)*”, are ca obiectiv simularea perspectivelor dezvoltării sectoriale: analiza politicilor de dezvoltare a sectoarelor economice, prin analiza raspunsului la şocuri în evoluţia variabilelor. În acest scop, au fost construite modele VAR pentru principalele corelaţii dintre indicatorii ce caracterizează sectoarele economice, în scopul de a evalua răspunsul la eventualele şocuri în evoluţia variabilelor. În acest scop, au fost luate în considerare evoluţiile din perioada de tranziţie şi resursele care pot fi identificate la nivel de sector, Au fost abordate punctele şi domeniile critice identificate în faza de analiză a dezvoltării sectoriale (faza 2006 a proiectului).

Pentru a evalua impactul şocurilor care se produc din diverse cauze (inclusiv politici economice, mediu economic extern şi intern) asupra comportamentului celor trei sectoare, au fost utilizate funcţii impuls-răspuns construite pe un modele tip VAR (vector autoregresiv). Este o metodă foarte des întâlnită în analiza seriilor de timp, în principal datorită flexibilităţii şi a uşurinţei de folosire.

Pornind de la analiza punctelor şi domeniilor critice (rezultate prezentate în capitolul “Analiza dezvoltării sectoriale”, elaborat în etapa II a proiectului), în aceasta etapă s-a insistat asupra unor dependențe şi anume i) în *sectorul primar* dependența dintre producție şi nivelul consumurilor intermediare; creşterea autoconsumului şi scăderea ponderii utilizării serviciilor; evoluția politicilor de subvenții la producător din sectorul primar; ii) în *sectorul secundar*: dependența dintre producție şi nivelul consumurilor intermediare; creşterea autoconsumului şi scăderea consumului oferit de sectorul primar; creşterea rapidă a importurilor şi deteriorarea soldului balanței comerciale; iii) în *sectorul terțiar*: o distribuție neomogenă a utilizării serviciilor. Raportat la nivelul producției, nivelul consumurilor intermediare a crescut mai rapid, astfel încât eficiența procesului de producție în cadrul sectorului este în scădere; de asemenea, nivelul consumurilor intermediare primite din sectorul primar (energie şi materii prime) este foarte mare în raport cu valoarea producției obținute.

Analiza funcțiilor impuls-răspuns pentru aceste domenii au indicat care sunt perspectivele de evoluție a sectoarelor analizate. Trebuie menționat că aceste analize dau numai sugestii asupra politicilor necesare, indicând cum răspund indicatorii analizați la posibilele şocuri.

În cadrul capitolului cinci se prezintă o *analiză a politicilor economice folosind un model DSEG multisectorial,* mai complex, care include mai multe tipuri de rigidități şi fricțiuni. Pe baza calibrării, respectiv a estimării modelului în forma unisectorială, s-a putut analiza efectul diferitelor tipuri de şocuri asupra economiei agregate, respectiv asupra sectoarelor economice.

Extinderea modelului la nivel multisectorial a presupus caracterizarea fiecărui sector printr-o funcție de producție, printr-o dinamică a capitalului, printr-o dinamică a forței de muncă, respectiv printr-o curbă Phillips sectorială.

Modelul a fost estimat folosind tehnici bayesiene şi s-a realizat pentru perioada 2000 şi 2007, folosind date trimestriale. Pentru o serie de parametrii s-a recurs la tehnica de calibrare.

A fost elaborată Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României pentru orizonturile de timp: 2013-2020-2030. Realizarea acestei Strategii Naționale de Dezvoltare Durabilă potrivit directivelor UE va necesita ca bază de referință, însă, situația economico-socială concretă de la nivel regional şi local, şi prin deducție logică Strategiile Regionale concepute pentru atingerea unor obiective precise.

În acest context, capitolul şase din cadrul prezentului studiu prezintă în detaliu strategiile prevăzute pentru fiecare Regiune de Dezvoltare a României, precum şi o analiză de caz referitor la dezvoltarea durabilă a zonelor urbane, în contextul recomandărilor europene de dezvoltare integrată economică.

Toate regiunile de dezvoltare ale României, inclusiv Bucureşti-Ilfov, au un produs intern brut (PIB) pe cap de locuitor mai mic de 75% din media

comunitară şi sunt eligibile pentru finanțare din Instrumentele Structurale ale UE în cadrul obiectivului Convergență.

Din perspectiva principiilor şi obiectivelor dezvoltării durabile, evoluțiile la nivel regional prezintă o importanță crucială, accentuată în condițiile specifice ale României de tendința de creştere a disparităților teritoriale în ceea ce priveşte dezvoltarea economică şi socială, utilizarea rațională a resurselor şi calitatea infrastructurii de mediu.

În comparație cu celelalte state-membre ale Uniunii Europene, inclusiv cele care au aderat în sau după 2004, România prezintă particularitatea singulară de a avea cea mai înaltă proporție a populației rurale (45,1% din total in 2005) din care peste o treime lucra în agricultura. Segmentul de populație ocupată în agricultură se caracterizează printr-un avansat proces de îmbătrânire: 33,7% peste 55 ani, 36,3% între 35 si 54 ani şi numai 30,0% între 15 şi 34 ani în anul 2006.

În acest context, apare o dată în plus necesitatea elaborării unor strategii de dezvoltare economică la nivel regional, cu concursul decidenților politici dar şi al altor factori locali şi în spiritul exigențelor europene şi al principiilor dezvoltării durabile.

Responsabilitatea elaborării şi propunerii acestei strategii revine Agențiilor de Dezvoltare Regională. La baza întocmirii strategiilor regionale stau analizele realizate de Agențiile de Dezvoltare Regională, grupurile de lucru subregionale, precum şi sugestiile şi ideile primite de la diverşi actori de la nivelul Regiunii, implicați în probleme de dezvoltare economică şi socială.

Strategiile de dezvoltare regională sunt considerate instrumente de lucru necesare Consiliilor pentru Dezvoltare Regională şi actorilor socioeconomici din fiecare regiune, cărora le facilitează luarea unor decizii în scopul atenuării efectelor negative apărute în urma proceselor de restructurare economică şi privatizare şi crearea premiselor unei dezvoltări echilibrate şi armonioase.

Capitolul 1
DISTRIBUȚIA TERITORIALĂ A UNOR INDICATORI AI DEZVOLTĂRII

Lucian-Liviu ALBU

1.1. Introducere

După aderarea României la Uniunea Europeană, dezvoltarea durabilă este susținută prin aşa-numitul Program de convergență, care are ca obiectiv fundamental apropierea, ca nivel de dezvoltare, de nivelul mediu european. Pe lângă fondurile nerambursabile de care România va beneficia în acest demers, este necesar un efort propriu susținut, un proces amplu de restructurare şi dezvoltare economico-socială şi de reforme substanțiale. În contextul adâncirii integrării în Uniunea Europeană, în cazul României, pe lângă dezvoltarea economică de ansamblu, la nivel național, este necesară reducerea decalajelor dintre regiuni. În acest context, este importantă analiza distribuției spațiale a unora dintre indicatorii macroeconomici semnificativi, a discrepanțelor de ordin economic şi social care există în profil teritorial şi promovarea pe această bază a unor politici eficiente de dezvoltare regională. În cazul României, datorită nivelului mai scăzut de dezvoltare, comparativ cu media europeană, persistă încă un sector semnificativ în economie – aşa-numita economie informală. Cauzele sunt multiple, dar conform literaturii de profil două se detaşează: nivelul mediu relativ scăzut al venitului populației care se poate obține din activitățile prestate în sectorul oficial, denumit şi formal, şi respectiv ponderea încă importantă a mediului rural şi a agriculturii de subzistență în cadrul economiei naționale (atât ca pondere a populației rurale în totalul populației, cât şi ca pondere a agriculturii în PIB şi în forța de muncă, România se situează în prezent pe primul loc în UE).

În prezent, în România există opt regiuni geografice pentru care Institutul Național pentru Statistică publică anual în cadrul Statisticii Teritoriale o serie de indicatori relevanți pentru strategiile şi politicile care vizează dezvoltarea durabilă. Conform cu metodologia INS, cele opt regiuni geografice sunt: 1) Nord-Est; 2) Sud-Est; 3) Sud-Muntenia; 4) Sud-Vest Oltenia; 5) Vest; 6) Nord-Vest; 7) Centru; 8) Bucureşti-Ilfov. Pentru construirea reprezentării distribuției spațiale pe teritoriul României a diverşilor indicatori am utilizat coordonatele geografice ale regiunilor, LO – longitudinea şi respectiv LA – latitudinea, în final rezultând pentru fiecare indicator o aşa-numită hartă stilizată. Aceasta este la rândul său redată în două moduri: sub forma unei

imagini tridimensionale (sau 3D representation, în engleză) şi respectiv sub forma unei hărți “geodezice” (sau contour plot, în engleză).

1.2. Distribuția spațială a principalilor indicatori macroeconomici

Printre variabilele macroeconomice relevante în procesul dezvoltării durabile pentru care există date publicate de către INS pe regiuni de dezvoltare sunt produsul intern brut pe locuitor, venitul mediu lunar pe persoană în gospodăriile populației şi rata şomajului.

Cel mai important indicator sintetic al gradului de dezvoltare a unei regiuni este PIB-ul pe locuitor, *y*. În cazul României, hărțile stilizate ale distribuției teritoriale (denumită în literatura de specialitate din ultima vreme şi ca distribuție spațială) a nivelului acestuia în anii 2000 şi 2006 sunt redate în figurile nr. 1.1 şi 1.2 (unde PIB-ul anual pe locuitor, *y*, este exprimat în mii lei prețuri curente). În cei doi ani considerați, se constată, în general, o distribuție spațială aproximativ concentrică, care porneşte de la valorile maxime înregistrate în regiunea Bucureşti - Ilfov, care apare sub forma unui nucleu (marcat prin culoarea roşu intens) spre cele minime (marcate prin culoarea albastru intens). În dinamică, se remarcă totuşi o modificare a distribuției PIB-ului pe locuitor, în sensul că în anul 2006, comparativ cu anul 2000, există semnale conform cărora distribuția pe regiuni s-ar putea înscrie în viitor într-o tendință de convergență (reflectată prin restrângerea ariei care cuprinde valorile minime (marcate prin culoarea albastru intens).

Figura nr. 1.1

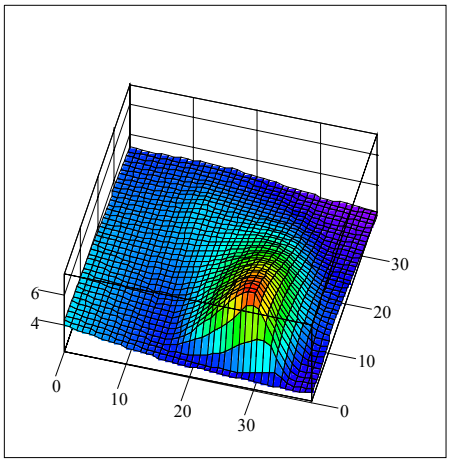

LO, LA, y2000

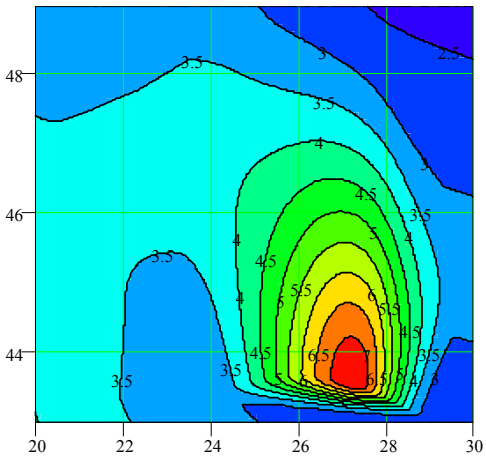

LO, LA, y2000

Figura nr. 1.2

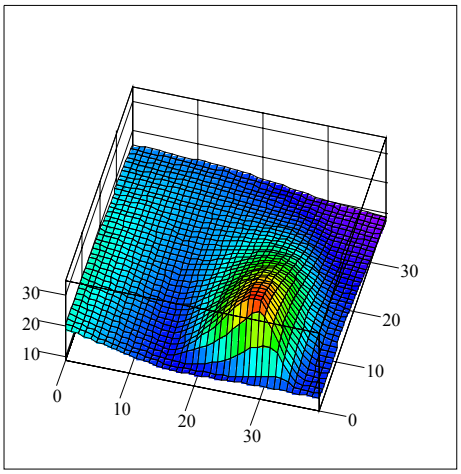

LO, LA, y2006

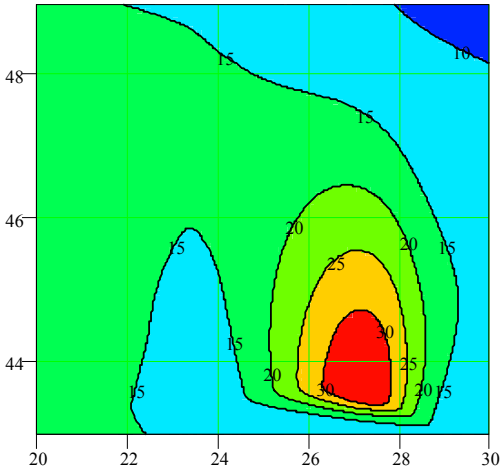

LO, LA, y2006

Un alt indicator statistic semnificativ, reflectând mai direct standardul de viață al populației, este venitul lunar pe persoană, *v*, a cărui distribuție spațială, în anii 2000 şi 2007, este redată în figurile nr. 1.3 şi 1.4. Cu toate că şi în acest caz se semnalează existența nucleului reprezentat de valorile maxime din regiunea Bucureşti – Ilfov (aria marcată pe grafice prin culoarea roşu intens), dinamica distribuției în perioada menționată sugerează un proces general de divergență (reflectat de extinderea ariei de culoare albastru intens).

Figura nr. 1.3

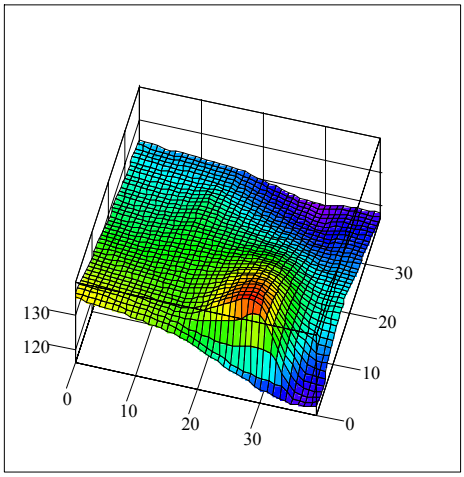

LO, LA, v2000

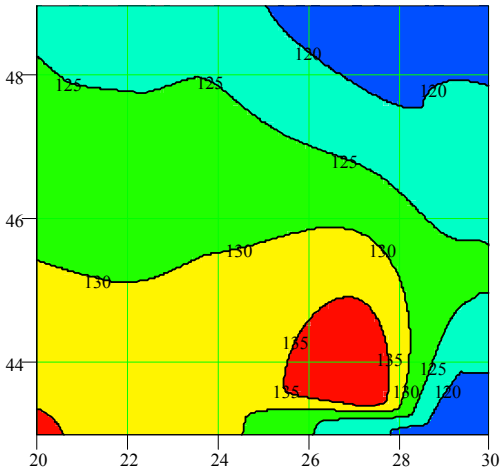

LO, LA, v2000

Tendința unor modificări diferite ale distribuției teritoriale în cazul celor doi indicatori statistici poate fi argumentată şi prin faptul că raportul dintre regiunea cea mai dezvoltată (Bucureşti - Ilfov) şi regiunea cea mai puțin dezvoltată (Nord-Est) s-a modificat în cazul PIB-ului pe locuitor de la 2,9, în anul 2000, la 3,4, în anul 2006 (aşa-numitul coeficient de accelerație sau coeficient centrifugal rezultat fiind de 1,2), iar în cel al venitului lunar pe persoană de la 1,2, în anul 2000, la 1,6, în anul 2007 (coeficientul centrifugal fiind mai mare în acest caz, anume de 1,4).

Figura nr. 1. 4

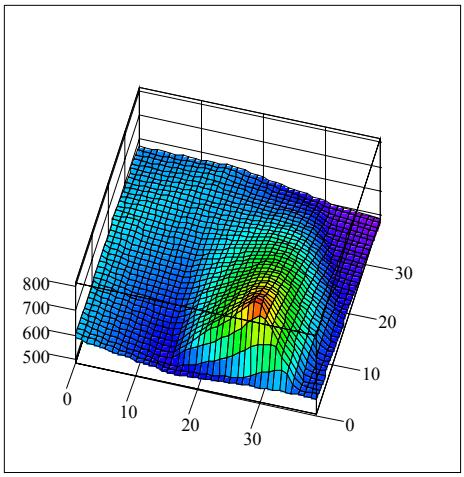

LO, LA, v2007

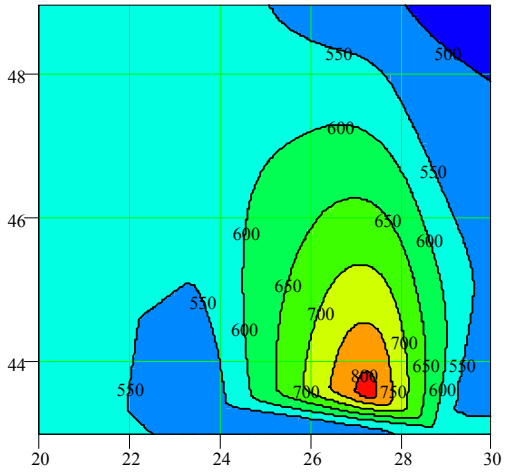

LO, LA, v2007

Figura nr. 1.5

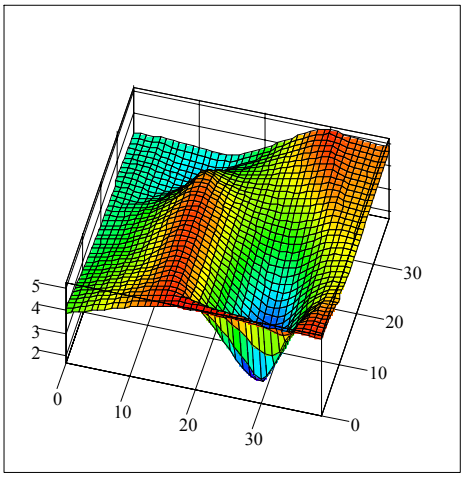

LO, LA, u2007

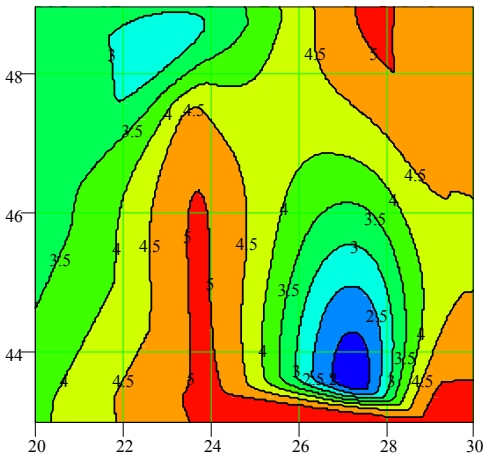

LO, LA, u2007

În cazul ratei şomajului (exprimată în procente), *u*, la sfârşitul anului 2007, harta stilizată a distribuției spațiale în cazul României este redată în figura 1.5. Se constată aproape o distribuție "în oglindă", comparativ cu aceea a venitului, ceea ce este în concordanță cu teoria economică. De această dată, "nucleul" reprezentat de regiunea Bucureşti-Ilfov include valorile minime ale ratei şomajului (culoarea albastru intens), iar regiunile mai slab dezvoltate din punct de vedere economic înregistrează rate înalte ale şomajului (ariile reprezentate prin culoarea roşu intens).

1.3. Distribuția spațială a unor indicatori demografici şi sociali

Convergența economică trebuie desigur analizată în raport cu o serie de indicatori pe latura socială. Factorii demografici şi cei sociali reprezintă condiții de bază pentru dezvoltarea economică, iar pe măsură ce aceasta se accentuează se pot aloca resurse din ce în ce mai mari pentru progresul în plan social şi ca efect indirect vor apare modificări semnificative, dar doar pe termen lung, şi în plan demografic.

Principala variabilă demografică o reprezintă numărul populației, care în cazul distribuției teritoriale are semnificație sub forma densității populației, notată *dp*. Harta stilizată a României în cazul distribuției după densitate a populației pe regiuni, în anul 2007, este redată în figura nr. 1.6.

Figura nr. 1.6

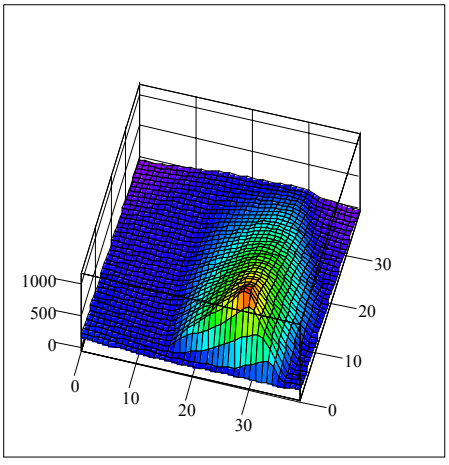

LO, LA, dp2007

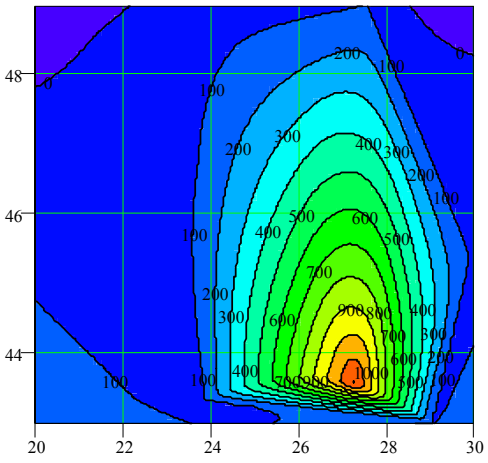

LO, LA, dp2007

Se constată în primul rând discrepanța uriaşă dintre regiunea Bucureşti – Ilfov, având o densitate de 1222 locuitori pe kilometrul pătrat, şi celelalte regiuni, în care densitatea variază între 74 locuitori pe kilometrul pătrat, în

Regiunea Centru, şi 101 kilometrul pătrat, în Regiunea Nord-Est (datorită acestei diferențe foarte mari, harta stilizată suferă în privința preciziei, cifrele înscrise pe liniile de contur semnificând doar faptul că harta a fost construită prin trasarea unui număr limitat de curbe “geodezice” cu pantă lină).

În cazul României, în analiza nivelului de dezvoltare a regiunilor prezintă importanță raportul dintre populația urbană şi cea rurală, ştiut fiind că din acest punct de vedere ea se plasează pe ultimul loc din Uniunea Europeană. Hărțile stilizate ale distribuției spațiale a ponderii populației urbane (exprimată în procente din total populație), *ur*, şi respectiv a celei rurale (exprimată în procente din total populație), *ru*, sunt redate, pentru anul 2007, în graficele din figurile nr. 1.7 şi 1.8.

Figura nr. 1.7

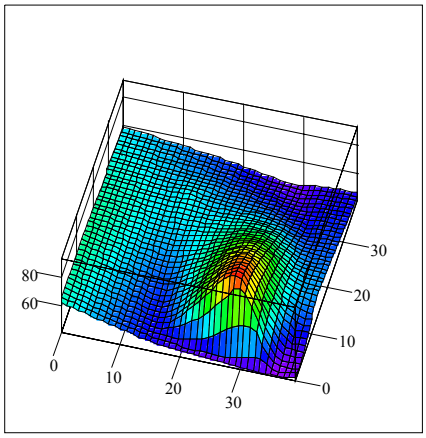

LO, LA, ur2007

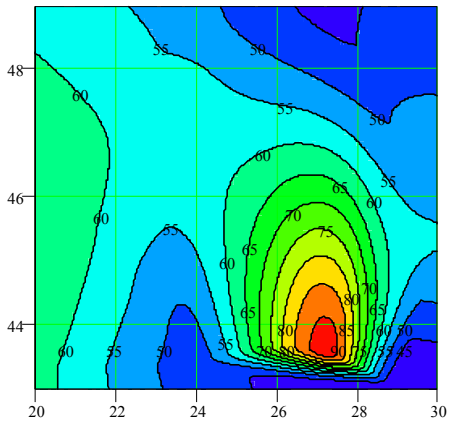

LO, LA, ur2007

Figura 1.8

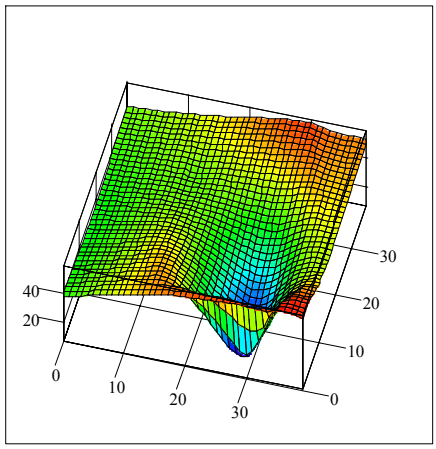

LO, LA, ru2007

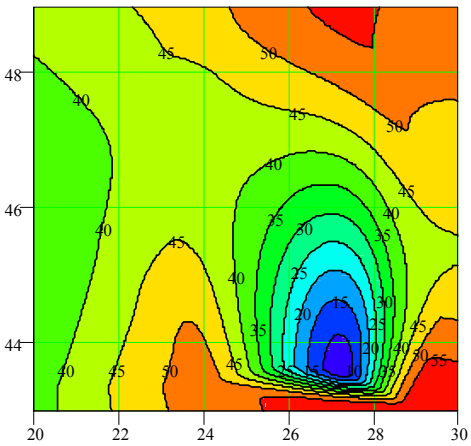

LO, LA, ru2007

Un indicator care se include în analiza gradul de dezvoltare a unei regiuni, reflectând indirect una din laturile sistemului de sănătate, este rata de decese la vârsta de sub un an (decese la 1000 născuți-vii), notată cu *d*. Harta stilizată a distribuției acestui indicator statistic, în anul 2007, este redată în figura nr. 1.9. Se constată iarăşi discrepanța dintre "nucleul" reprezentat de regiunea Bucureşti-Ilfov, care include valorile minime ale ratei mortalității infantile (culoarea albastru intens) şi regiunile mai slab dezvoltate, în care se înregistrează rate înalte (ariile reprezentate prin culoarea roşu intens).

Figura nr. 1.9

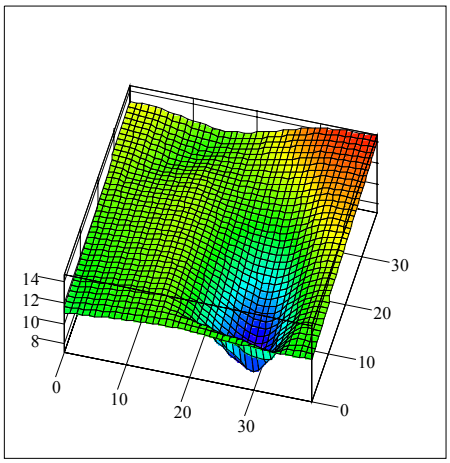

LO, LA, d2007

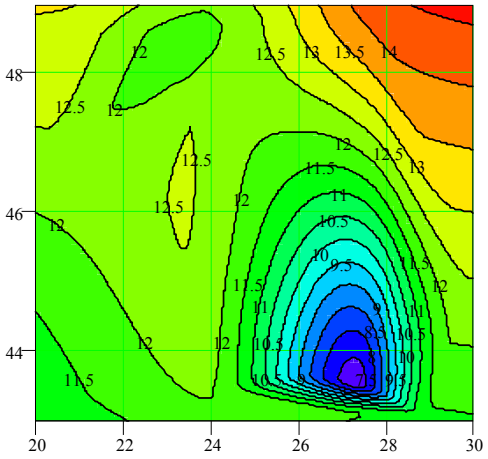

LO, LA, d2007

Pe măsura extinderii fenomenului îmbătrânirii populației, cu care deja se confruntă şi România, vor fi afectate, pe de-o parte, resursele de muncă (oferite de populația activă din punct de vedere economic), iar, pe de altă parte, bugetul asigurărilor sociale şi de sănătate. De aceea, analiza gradului actual de dezvoltare a regiunilor şi a potențialului lor de dezvoltare în viitor va trebui luată în considerare structura pe grupe de vârstă a populației, îndeosebi ponderea persoanelor (exprimată în procente din total populație) cu vârsta mai mare de 64 ani (notată de noi cu p65_). Reprezentarea grafică a hărții stilizate a distribuției teritoriale în cazul acestui indicator statistic, în anul 2007, se află în figura nr. 1.10.

Figura nr. 1.10

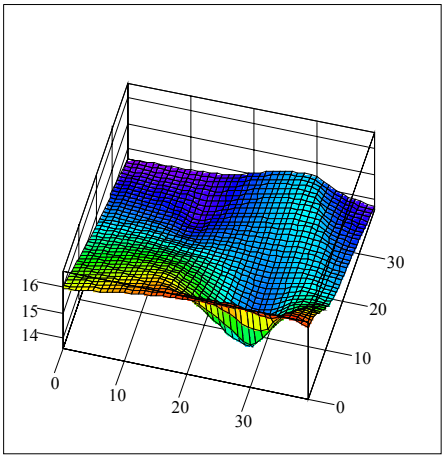

LO, LA, p65_2007

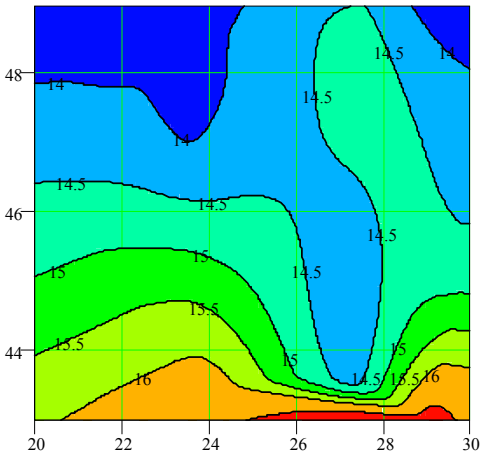

LO, LA, p65_2007

1.4. Estimarea distribuției spațiale a economiei informale în România

După cum studiile empirice bazate pe sondaje au demonstrat, unul dintre cei mai semnificativi determinanți ai participării în economia informală a gospodăriilor populației îl constituie venitul mediu pe persoană obținut în urma activității desfăşurate în sectorul formal. Totodată, comportamentul referitor la participarea în activități ce țin de economia informală este adesea fundamental diferit între diversele grupe ale populației. Cea mai sintetică expresie a acestei idei poate fi exprimată astfel: pe măsură ce venitul formal sporeşte, gospodăriile au tendința de a obține în valori absolute tot mai mult venit suplimentar din activitățile informale, în vreme ce ponderea acestui venit în totalul veniturilor unei gospodării urmează un trend descrescător (descreşterea este accelerată până când se obține un venit mediu pe membru de familie rezonabil din activitatea desfăşurată în sectorul informal, după care, aceasta devine din ce în ce mai lentă în cazul celor mai bogate gospodării). Probabil, principalul motiv pentru care gospodăriile bogate sunt tentate să se implice în activități informale îl constituie evitarea plății taxelor şi adoptarea unei strategii care vizează optimizarea în această privință.

În demersul nostru de a estima distribuția teritorială a venitului obținut în economia informală, am pornit de la baza de date rezultată în urma a două sondaje speciale organizate în România, în anii 1996 şi 2003. Aceasta a permis estimarea parametrilor corelației dintre venitul formal al gospodăriilor şi gradul participării lor în activitățile informale. În cazul studiului de față prezentăm doar rezultatele finale şi strategia pe care am adoptat-o în vederea

extinderii lor de la populația de gospodării cuprinsă în sondaje la întreaga populație, la nivel regional şi la nivel național. De asemenea, au fost identificate câteva regimuri de comportament în materie de potențial al implicării în sectorul informal al economiei. Astfel, în cazul gospodăriilor sărace (obținând un nivel relativ scăzut al venitului lor din activitățile prestate în sectorul formal) există o disponibilitate largă pentru munca în sectorul informal. Pe de altă parte, în cazul gospodăriilor bogate (obținând un nivel relativ ridicat al venitului lor din activitățile desfăşurate în sectorul formal al economiei) disponibilitatea lor pentru activitățile informale este mult mai redusă. Continuă însă să existe tentația pentru gospodăriile bogate de a accepta activități informale în vederea suplimentării venitului lor total sau probabil pentru a evita plata taxelor. Cu toate că trendul general, pe măsură ce venitul formal de bază al gospodăriilor sporeşte, este de descreştere a ponderii venitului informal dorit, în termeni absoluți venitul informal dorit continuă să sporească.

Bazându-ne pe analiza empirică a datelor referitoare la aşa-numitul venit informal dorit, am utilizat ipoteza unei funcții de tip hiperbolic pentru exprimarea ponderii venitului informal în totalul venitului unei gospodării, z%(v). Astfel, în vederea estimării coeficienților, am ales ca ecuație de bază pentru regresia care exprimă ponderea venitului informal în totalul venitului unei gospodării, z%, ca fiind o funcție de nivelul venitului formal mediu pe o persoană în gospodărie, *v*, după cum urmează:

$$z\% = a / (v + b) + (1 - a/b) + u1 \quad (1)$$

unde *a* şi *b* sunt coeficienți ce urmează a fi estimați, iar *u*1 este reziduul (abaterea) față de datele reale.

Utilizând valorile estimate ale coeficienților, putem scrie, de-a lungul modificării nivelului venitului formal, ecuațiile traiectoriilor aşteptate, după cum urmează (a se vedea pentru detalii, Albu, 2004):

$$ze\% = a / (v + b) + (1 - a/b) \quad (2)$$

$$ze(v) = [(b - a) / a] \cdot v + (b^2 / a), \text{ with } ze(0) = (b^2/a) \quad (3)$$

În vederea estimării nivelului real al venitului informal, în acord cu datele rezultate din sondajul din 1996, am utilizat două eşantioane, notate cu A şi respectiv B. În cazul eşantionului A, funcția ponderii venitului informal reflectă indirect impactul modificării proporției gospodăriilor care operează în sectorul informal (sau echivalent: impactul modificării probabilității ca o gospodărie să fie implicată în activități informale), pe măsură ce venitul formal mediu pe o persoană în gospodărie sporeşte. În consecință, aceasta poate fi utilizată direct pentru a extinde procedura de estimare la nivel regional sau la nivel național. Un impediment totuşi rămâne: implicit a fost presupusă aceeaşi distribuție în cazul întregii populații după venitul formal ca în cazul eşantionului A. Pe de altă parte, în cadrul eşantionului A există un subeşantion B cuprinzând doar gospodăriile care, conform înregistrării, obțin venit informal. În acest caz, prin simpla extrapolare a funcției z%(v) la nivelul întregii mulțimi de gospodării nu

este cea mai bună soluție (este cazul aşa-numitei ipoteze a economiei informale generalizate). Deci, va trebui să amendăm funcția z%(v) prin luarea în considerare a funcției de productivitate calculată pe decile ale venitului formal în cadrul întregii populații de gospodării inclusă în sondaj. Ca prim pas procedural, am amendat ultima ecuație prin adăugarea unei ecuații suplimentare care se referă la probabilitatea ca o persoană dintr-o gospodărie să fie implicată în economia informală. Aceasta a fost estimată prin regresia, în cadrul eşantionului A, a proporției persoanelor din gospodării care obțin efectiv venit informal în numărul total al decilelor de venit formal în care ele sunt plasate (numărul total al acestei categorii speciale de gospodării este chiar sub-eşantionul B):

$$p = m \cdot d + n + u2 \quad (4)$$

şi pe baza căreia ecuația (3) poate fi scrisă

$$zpe(v) = ze(v) \cdot pe(d) \quad (5)$$

unde d sunt decilele (d=1…10); $pe(d)=md+n$ este ecuația de estimare a probabilității ca o persoană dintr-o gospodărie să fie implicată în economia informală, p; m şi n sunt coeficienții estimați, iar $u2$ este reziduul în cazul ecuației (4). Procedura de estimare (5) este notată cu C. În plus, am extins cele trei proceduri de estimare, A, B şi C la nivel regional şi la nivel național pentru perioada 2000-2006. Pentru a conserva valorile estimate pentru coeficienți, în cazul extinderii modelului la nivel regional şi la nivel național, toate datele au fost exprimate în prețuri constante, respectiv prețurile din luna septembrie 1996 (aşa cum au fost ele în cazul datelor originale în sondajul realizat în 1996).

Concluzia generală pentru perioada 2000-2006 este că venitul informal a scăzut în România de la 22,3-22,8% în venitul total al gospodăriilor la 16,3-17,5%, după cum se observă în tabelul următor. În ipoteza puțin probabilă a participării generalizate în activități informale (cazul teoretic în care toate gospodăriile sunt implicate în activități informale, cum este cazul sub-eşantionului B), ponderea calculată a economiei informale s-a redus de la 33,6% în 2000 la 26,8% în 2006.

Ponderea venitului informal în totalul venitului gospodăriilor, în perioada 2000-2006

- în % -

Years	z%M	zp%M
2000	22.3	22.8
2001	21.2	21.7
2002	20.7	21.3
2003	19.6	20.4
2004	17.6	18.6
2005	17.2	18.3
2006	16.3	17.5

Sursa: calcule proprii.

Conform modelului folosit de noi, principalul factor al acestei dinamici favorabile a fost reprezentat de creşterea venitului formal de bază (+53,4%, de la un nivel mediu pe lună şi persoană de aproximativ 158,300 mii lei vechi la unul de 242,9 mii lei vechi pe lună şi persoană, calculat în prețurile lunii septembrie 1996).

O serie de concluzii interesante pot fi extrase în cazul analizei pe regiuni de dezvoltare a dinamicii procesului de participare la economia informală. În anexa 1 sunt prezentate cele trei matrici, corespunzătoare celor trei ipoteze, A, B şi C, cuprinzând ponderile venitului informal în totalul venitului în cazul celor opt regiuni de dezvoltare din România, pentru fiecare an al perioadei 2000-2006. În anexa 2 este prezentată contribuția regiunilor la totalul venitului informal estimat la nivel național, corespunzând de asemenea celor trei proceduri de estimare.

În figurile nr. 1.11 şi 1.12 sunt prezentate dinamica ponderii venitului informal în totalul venitului la nivel național, calculată pe baza a două dintre procedurile de estimare, A şi C, pentru perioada 2000-2006 (anul 2000 este notat cu 0 pe abscisa graficului, iar 2006 cu 6) şi respectiv corelația sa inversă cu distribuția venitului formal grupat pe regiuni de dezvoltare (regiunile sunt notate cu *i*=1…8, iar anii cu *j*=0…6). Variabila z%M reprezintă ponderea venitului informal în totalul venitului la nivel național, calculată pe baza ecuației de regresie corespunzătoare procedurii A (eşantionul A), iar zp%M aceeaşi variabilă calculată însă pe baza procedurii C (aplicarea ecuației de regresie pe sub-eşantionul B amendat cu funcția de probabilitate).

Figura nr. 1.11

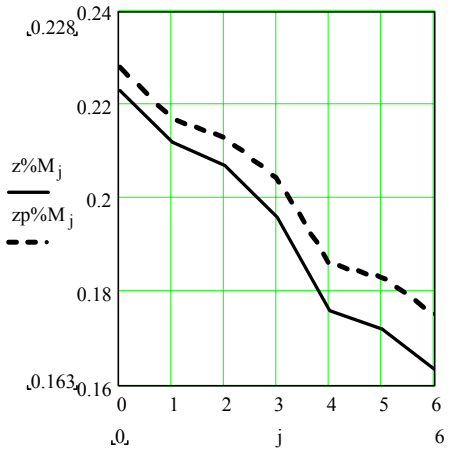

Figura nr. 1.12

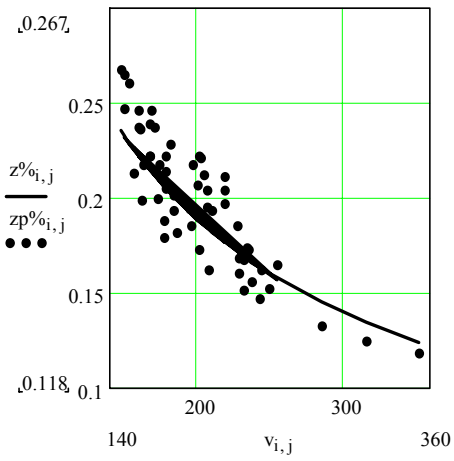

Pentru reprezentarea distribuției pe regiuni a economiei informale, dintre variabile, cea mai semnificativă s-a dovedit a fi venitul oficial înregistrat sau,

mai simplu, venitul formal (evaluat ca venit mediu pe persoană în gospodărie). În figura nr. 1.13 este prezentată distribuția spațială a raportului (în procente) dintre venitul mediu lunar pe persoană în cadrul regiunilor şi valoarea medie a venitului la nivel național, v%, în anul 2006. Pe această hartă stilizată a României se pot observa două zone distincte delimitate de liniile de contur 105 şi 145 (culorile roşu) şi respectiv de liniile de contur 85 şi 105 (culorile albastru), reprezentând cele mai înalte şi respectiv cele mai joase valori ale venitului pe persoană în anul 2006. Ca regulă generală, pe harta stilizată a României, venitul mediu pe persoană descreşte concentric dinspre regiunea Bucureşti-Ilfov, dar de asemenea dinspre partea stângă (regiunile vestice) către partea dreaptă a (regiunile estice) şi dinspre partea de jos (regiunile sudice) către partea de sus (regiunile nordice).

Figura nr. 1.13

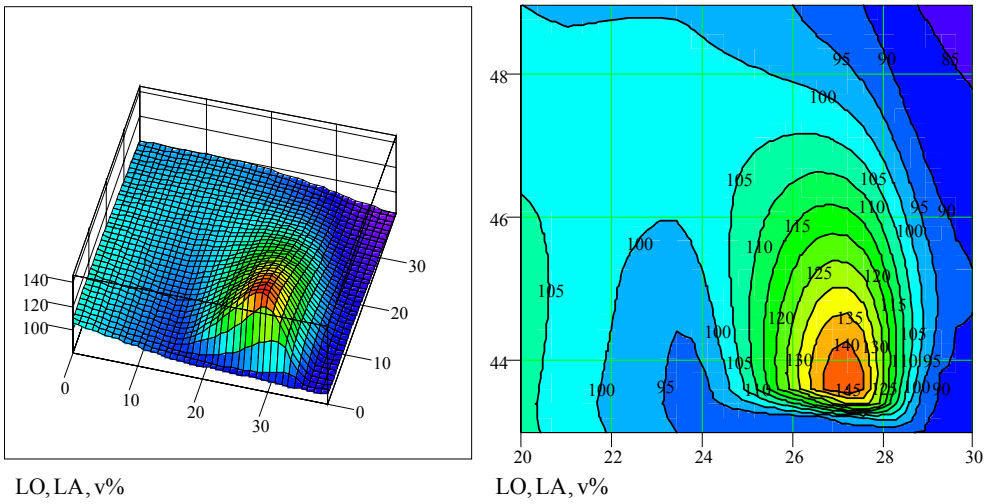

După cum erau expectațiile, în cazul venitului informal, exprimat ca pondere în venitul total (venitul total = venitul oficial înregistrat + venitul informal estimat), imaginile par a fi "în oglindă" în toate trei cazurile tratate (H1, H2, and H3). Cele trei hărți stilizate ale distribuției ponderii economiei informale, în anul 2006, sunt prezentate în figurile nr. 1.14-1.16.

Figura nr. 1.14

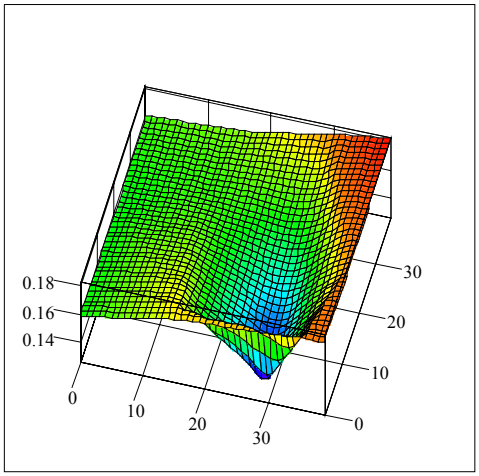

LO, LA, z1%

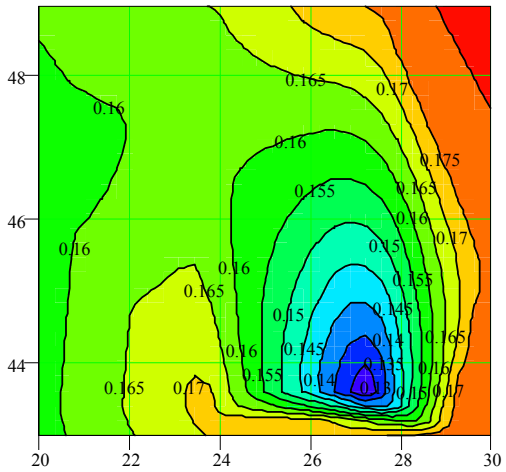

LO, LA, z1%

Figura nr. 1.15

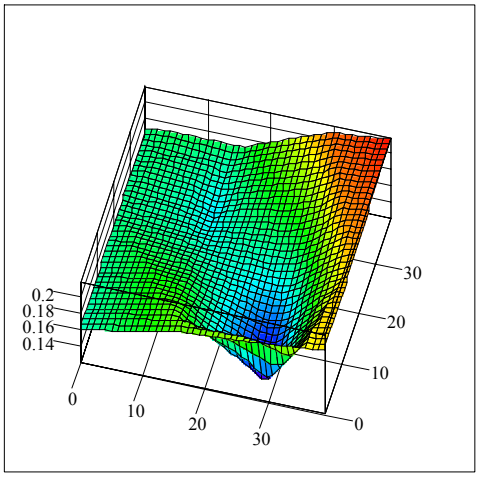

LO, LA, z2%

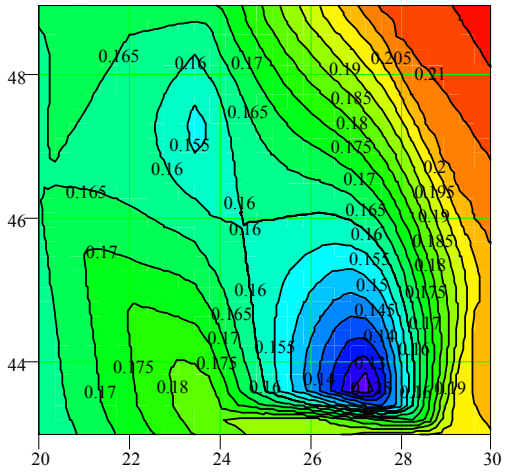

LO, LA, z2%

Figura nr. 1.16

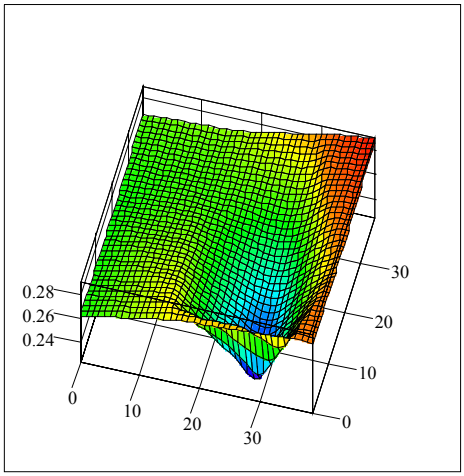

LO, LA, z3%

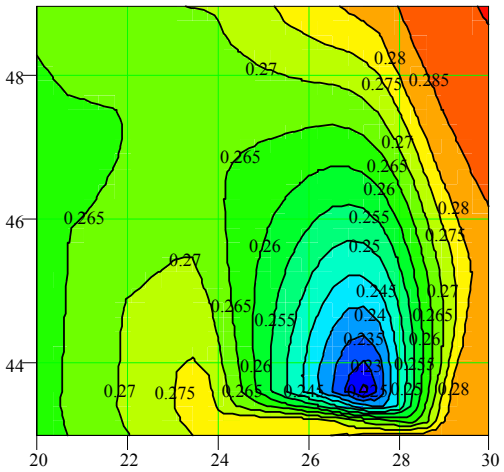

LO, LA, z3%

Bibilografie selectivă

Albu, L.-L.: "Underground Economy and Fiscal Policies Modeling", *ACE-Phare Project,* Université de Paris I, Centre d'Etudes Prospectives d'Economie Mathematique Appliquées à la Planification, August, 1995.

Albu, L.-L.: "Estimating the Size of Underground Economy in Romania", *Tax Evasion, Underground Economy and Fiscal Policies in Candidate Countries (Case of Romania)*, GDN Project, Prague, June, 2004.

Albu, L.-L., Daianu, D., Păuna, B., and Pavelescu, F.: "Endogenous Cycles and Underground Economy in Europe", *MEET- IV Conference on the East European Economies in Transition*, University of Leicester – CEES, 20-21 June, 1998.

Albu, L.-L. and Iacob, A. I.: "Problems in Estimating Tax Evasion and Hidden Economy", *Advances in Mathematical Finance*, *The* 3rd *General AMaMeF Conference of Pitesti* ", May 5-10, 2008.

Albu, L.-L., Kim, B.-Y., and Duchene, G.: „An Attempt to Estimate the Size of Informal Economy Based on Household Behaviour Modeling", *Romanian Journal of Economic Forecasting, Vol. 1 (9)*, Bucharest, 2002a.

Albu, L.-L., Kim, B.-Y., and Duchene, G.): „Households' Activities in Informal Economy: Size and Behavioural Aspects", *Romanian Journal of Economic Forecasting, Vol. 3-4 (11-12)*, Bucharest, 2002b.

Albu, L.-L. and Nicolae, M.: „Use of Households Survey Data to Estimate the Size of the Informal Economy in Romania", *The Informal Economy in the EU Accession Countries: Size, Scope, Trends and Challenges to the Process of EU Enlargement*, Network for Integration of Central and Eastern-European Countries into the European Union, March, Sofia, 2002.

Allingham, M.G. and Sandmo, A.): „Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis", *Journal of Public Economic*s, November, 1972, 1(3-4).

Blades, D.: "The Hidden Economy and the National Accounts", *OECD (Occasional Studies)*, Paris, pp. 28-44, 1982.

Daianu, D. and Albu, L.-L.: "Institutions, Strain and the Underground Economy". International Conference on the Importance of the Underground Economy in Economic Transition, University of Zagreb. *The Davidson Institute Working Paper Series*, 98, 1997.

Duchene, G. (coordinator), Adair, P., Albu, L.-L., Ivan-Ungureanu, C., Neff, R., and Tanase, F.: "Informal economy in Romania", *ACE-Phare Project*, ROSES, Paris, September, 1998.

Lemieux, T., Fortin, B., and Fréchette, P.: „The Effect of Taxes on Labor Supply in the Underground Economy", *The American Economic Revie*w, March, 84(1), 1994.

Schneider, Friedrich: The Size and Development of the Shadow Economies and Shadow Economy Labor Force of 22 Transition and 21 OECD Countries: What Do We Really Know?, *The Informal Economy in the EU Accession Countries: Size, Scope, Trends and Challenges to the Process of EU Enlargement*, Network for Integration of Central and Eastern-European Countries into the European Union, March, Sofia, 2002.

*** National Institute of Statistics: Population income, expenditure and consumption, *Romanian Statistical Yearbook 1996-2007*, Bucharest.

Anexe

Anexa nr. 1

Ponderea venitului informal în venitul total, pe regiuni

H1 Estimări în cazul ipotezelor procedurii A
(ecuația de regresie pentru eşantionul A)

Anii		**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
Regiuni	**R1**	0,235	0,233	0,228	0,214	0,187	0,188	0,176
	R2	0,222	0,215	0,212	0,202	0,191	0,185	0,177
	R3	0,232	0,221	0,222	0,205	0,188	0,184	0,177
	R4	0,215	0,209	0,215	0,205	0,184	0,182	0,172
	R5	0,219	0,205	0,201	0,192	0,168	0,167	0,157
	R6	0,226	0,210	0,201	0,192	0,169	0,171	0,163
	R7	0,220	0,206	0,199	0,188	0,171	0,166	0,160
	R8	0,206	0,184	0,169	0,163	0,145	0,134	0,124
Medie		**0,223**	**0,212**	**0,207**	**0,196**	**0,176**	**0,172**	**0,163**

H2 Estimări în cazul ipotezelor procedurii C
(ecuația de regresie pentru subeşantionul B amendată cu ecuația de regresie a probabilității subeşantionului B în eşantionul A)

Anii		**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
Regiuni	**R1**	0,267	0,265	0,260	0,246	0,221	0,222	0,211
	R2	0,246	0,239	0,237	0,228	0,217	0,212	0,204
	R3	0,247	0,236	0,237	0,222	0,207	0,204	0,197
	R4	0,222	0,217	0,222	0,214	0,195	0,193	0,185
	R5	0,217	0,205	0,201	0,194	0,174	0,173	0,165
	R6	0,213	0,200	0,193	0,185	0,167	0,168	0,162
	R7	0,199	0,188	0,182	0,173	0,160	0,156	0,152
	R8	0,179	0,162	0,151	0,147	0,133	0,125	0,118
Medie		**0,228**	**0,217**	**0,213**	**0,204**	**0,186**	**0,183**	**0,175**

H3 Estimări în cazul ipotezelor procedurii B
(economia informală generalizată bazată pe ecuația de regresie utilizată în cazul subeşantionului B)

Anii		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Regiuni	**R1**	0,349	0,347	0,342	0,326	0,296	0,297	0,283
	R2	0,336	0,327	0,324	0,313	0,300	0,294	0,284
	R3	0,347	0,334	0,335	0,317	0,297	0,293	0,284
	R4	0,327	0,321	0,327	0,317	0,293	0,290	0,278
	R5	0,332	0,316	0,311	0,302	0,274	0,273	0,262
	R6	0,339	0,321	0,312	0,301	0,275	0,277	0,268
	R7	0,333	0,317	0,309	0,297	0,278	0,272	0,265
	R8	0,317	0,292	0,275	0,269	0,247	0,234	0,222
Medie		**0,336**	**0,324**	**0,318**	**0,306**	**0,283**	**0,279**	**0,268**

Anexa nr. 2

Poderea venitului informal în venitul total, pe ani

H1 Estimări în cazul ipotezelor procedurii A
(ecuația de regresie pentru eşantionul A)

Anii		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Regiuni	**R1**	0,170	0,169	0,170	0,171	0,171	0,171	0,171
	R2	0,131	0,131	0,131	0,131	0,130	0,130	0,130
	R3	0,154	0,154	0,154	0,154	0,153	0,153	0,152
	R4	0,107	0,107	0,107	0,107	0,106	0,106	0,105
	R5	0,091	0,091	0,090	0,090	0,090	0,090	0,090
	R6	0,127	0,127	0,127	0,127	0,127	0,127	0,127
	R7	0,118	0,118	0,117	0,118	0,118	0,118	0,118
	R8	0,103	0,103	0,104	0,104	0,105	0,106	0,108
Total		**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**

H2 Estimări în cazul ipotezelor procedurii C
(ecuația de regresie pentru sub-eşantionul B amendată cu ecuația de regresie
a probabilității sub-eşantionului B în eşantionul A)

Anii		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Regions	**R1**	0,196	0,194	0,194	0,195	0,197	0,196	0,196
	R2	0,146	0,145	0,145	0,145	0,143	0,143	0,142
	R3	0,162	0,162	0,161	0,162	0,16	0,160	0,159
	R4	0,109	0,108	0,107	0,107	0,106	0,106	0,106
	R5	0,088	0,088	0,087	0,086	0,087	0,087	0,087
	R6	0,115	0,115	0,116	0,116	0,117	0,116	0,115
	R7	0,101	0,102	0,101	0,102	0,101	0,102	0,101
	R8	0,084	0,086	0,087	0,087	0,089	0,091	0,094
Total		**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**

H3 Estimări în cazul ipotezelor procedurii B
(economia informală generalizată bazată pe ecuația de regresie utilizată în cazul subeşantionului B)

Anii		**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
Regiuni	**R1**	0,168	0,167	0,167	0,168	0,169	0,168	0,168
	R2	0,131	0,130	0,131	0,130	0,128	0,128	0,128
	R3	0,153	0,152	0,152	0,152	0,151	0,150	0,149
	R4	0,108	0,107	0,106	0,106	0,105	0,105	0,104
	R5	0,091	0,092	0,091	0,090	0,091	0,090	0,090
	R6	0,126	0,127	0,128	0,127	0,128	0,127	0,127
	R7	0,118	0,119	0,118	0,119	0,118	0,119	0,118
	R8	0,104	0,106	0,109	0,108	0,110	0,113	0,116
Total		**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**

Capitolul 2
MODIFICĂRI PREVIZIBILE ALE COMPORTAMENTULUI GOSPODĂRIILOR POPULAȚIEI DIN PERSPECTIVA PROGRESULUI ECONOMIC ŞI SOCIAL

Marioara IORDAN
Nona-Mihaela CHILIAN

Introducere

Economiile cuprinse în spațiul central şi est-european au cunoscut, începând cu anul 1990, un proces de transformări profunde, de o amploare considerabilă, cu scopul creării şi organizării unei societăți ce are la bază principiile democrației şi pe cele ale funcționării unei economiei de piață moderne. În aceste țări s-a declanşat o amplă reformă structurală, cu implicații dintre cele mai imprevizibile, în plan economic, social şi politic. Pe parcursul acestui amplu proces de transformări structurale profunde în toate domeniile – social, politic, economic, cultural, istoric – factorii de decizie s-au confruntat cu multiple dificultăți pe fondul lipsurilor şi a sărăciei preluate din vechiul sistem, respectiv, cel al conducerii centralizate a vieții economico-sociale.

Pe fondul fragil al construcției unei noi structuri orientate către economia de piață, țările foste comuniste s-au confruntat cu apariția şi amplificarea disparităților economice şi sociale din interior dar /şi, mai ales cu decalajul dintre ele şi celelate țări europene.

Odată cu tranziția țărilor central şi est-europene, continentul european a fost el însuşi marcat de trecerea de la civilizația de natură tehnologică la cea informațională, viitorul său ca etnitate istorică, economică, socială şi culturală neputând fi lipsit de partea sa răsăriteană, aflată în ultimii 45 de ani, în afara fenomenului economic comunitar. Viitorul nu poate exista fără integrarea în structurile economice şi sociale ale continentului, a blocului țărilor europene ex-comuniste.

Plenara din 26 septembrie 1991 a Comitetului Economic şi Social al CEE a considerat că, după şocurile petroliere din anii ´70 şi criza din anii ´80, "disparitățile economice şi sociale între Europa Occidentală şi celelalte țări europene " se constituie în cea de-a treia problemă majoră a jumătății de secol XX, şi, în concepția noastră, într-o nouă şi controversată provocare pentru Uniunea Europeană şi țările central şi est-europene, la începutul mileniului III.

Evoluțiile din economiile țărilor în tranziție, comparativ cu țările membre OCDE, Japonia şi SUA subliniază decalajul existent în momentul intrării pe

drumul spre economia de piață, dintre aceasta şi economia de comandă, caracteristirică blocului central şi est-european.

Diversitatea de sisteme economice susținute de diversitatea politicilor economice, aseamănările şi deosebirile existente în plan european se completează, prin divergențele şi convergențele acestor țări, foste comuniste, constituind împreună convențional, uniunea statelor europene, ca răspuns la manifestarea tot mai pregnantă a integrării economice în perspectiva îmbinării procesului globalizării cu cel al dezvoltării regionale, reprezentat în peisajul european de Uniunea Europeană.

Dacă, din punct de vedere al poziției geografice țările în tranziție sunt integrate în Uniunea Europeană, din punct de vedere al integrării economice, procesul – o şansă de revenire la normalitate a tuturor țărilor continentului european – acesta este în plină desfăşurare, statele noi membre ale UE fiind în diverse stadii de adaptare şi integrare în spațiul UE.

Țările central şi est-europene care au aderat la UE au fost puse astfel, în fața unor obstacole de proporții economice ce le afectează însăşi procesul intern de transformare a sistemului economic, sistem vulnerabil din punct de vedere al competitivității economice. Criteriile de la Maastricht sunt dure chiar pentru țările aflate în UE şi față de care decalajul tehnologic, mentalitățile şi comportamentele economice sunt net în defavoarea țărilor central şi est-europene.

Din această perspectivă comportamentul gospodăriilor populației din țările central est-europene, evoluția prezentă şi în perspectivă depinde, în mod obiectiv, atât de procesele şi fenomenele complexe ale interne – reforma structurală a sistemului economic, reforma relațiilor de proprietate, reforma sistemului financiar - cât şi de modificările impuse de aderarea şi integrarea în UE.

Într-un astfel de context creşterea competitivității concurențiale a economiilor central şi est-europene, stimularea producțiilor naționale de bunuri şi servicii, compatibilizarea instituțional legislativă şi adecvarea comportamentului gospodăriilor la regulile şi mecanismele generale de piață din zonele dezvoltate vor trebui tratate cu mai multă atenție şi vor constitui obiective ale unor politici economico-sociale direcționate către stimularea dezvoltării calitative a resursei umane, în spiritul dezvoltării durabile.

După cum este deja cunoscut, Terra are o capacitate limitată de a satisface cererea crescândă de resurse naturale din partea sistemului socioeconomic şi mai ales, de a absorbi efectele distructive ale folosirii lor. Transformările produse, respectiv modificările climatice, fenomenele de eroziune şi deşertificare, poluarea solului, apei şi aerului, reducerea suprafeței sistemelor forestiere tropicale şi a zonelor umede, dispariția sau periclitarea existenței unui număr mare de specii de plante şi animale terestre sau acvatice, epuizarea accelerată a resurselor naturale neregenerabile încep să aibă efecte negative măsurabile asupra dezvoltării socioeconomice şi calității vieții oamenilor în zone vaste ale planetei.

Civilizația umană este un subsistem al ecosferei, dependent de fluxurile de materie şi energie din cadrul acesteia, de stabilitatea şi capacitatea ei de autoreglare. Dintr-o astfel de perspectivă, politicile publice care se elaborează pe această bază, urmăresc restabilirea şi menținerea unui echilibru rațional, pe termen lung, între dezvoltarea economică şi integritatea mediului natural în forme înțelese şi acceptate de societate.

Pentru România, ca stat membru al Uniunii Europene, prezenta Strategie Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României[1], dezvoltarea durabilă reprezintă singura perspectivă rațională a devenirii naționale, având ca rezultat statornicirea unei noi paradigme de dezvoltare prin confluența factorilor economici, sociali şi de mediu.

Pornind de la cele prezentate, în tratarea subiectului studiului, din perspectiva orientării viitoare a comportamentului gospodăriilor populației din România, ne-am propus abordarea punctuală a problematicii comportamentului gospodăriilor populației cu accent pe comportamentul de consum, utilizând rezultatele anchetelor privind gospodăriile populației, 2002-2007.

Această problematică a fost circumscrisă evoluției generale a economiei din țara noastră în intervalul 1990-2007.

2.1.Unele considerații generale privind evoluția economiei din țara noastră, 1990-2007

Tabloul general al evoluției principalilor indicatori macroeconomici în perioada 1990-2005 s-a caracterizat prin desincronizări în funcționarea sistemului economic, şocuri puternice, propagate în toate domeniile. Persistența echilibrelor nesatisfăcătoare, a blocajelor din economie amplifică dificultatea găsirii identității sistemului economic, a identității agenților economici şi a instituțiilor specifice economiei de piață.

Legislația inadecvată, lipsa instrumentelor de acțiune şi a mecanismelor economice specifice economiei de piață, au condus la declinul activității economice, accelerarea inflației, apariția şi creşterea şomajului, creşterea deficitelor bugetare şi a datoriei externe, devalorizarea monedei naționale.

Discontinuitățile din evoluția economică, devierile din circuit, scurgerile mai mult sau mai puțin obiective, au alimentat dezvoltarea economiei subterane şi au contribuit în sens negativ la marginalizarea economică şi socială a populației.

---

[1] Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României Orizonturi 2013-2020-2030, Guvernul României, Ministerul Mediului şi Dezvoltării Durabile, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă, Proiect Versiunea VI, Rev.1, 18 iulie 2008

- Procesul tranziției s-a transformat într-o recesiune economică, dură, din care pentru a ieşi trebuie adoptată o atitudine consecvent radicală.

Din aspectele prezentate, se constituie o imagine a unui echilibru macroeconomic nesatisfăcător, cu o cerere scăzută ce nu poate influența şi determina creşterea ofertei. Interdependența funcționează: cererea de producție creşte în termeni reali ofertele ramurilor atâta timp cât există cerere pentru produsele respective. O cerere scăzută din partea gospodăriilor populației, cu pondere mare în consumul final, a influențat şi a fost influențată la rândul ei de descreşterea volumului cantitativ de bunuri de consum pentru populație oferit de sistemul de ofertă din economie. În aceste condiții nici investițiile nu sunt relansate, apelul la import fiind o modalitate mai comodă de satisfacere a cererii din partea sistemului productiv şi din partea gospodăriilor populației. Continuarea unei astfel de tendințe nu poate influența pozitiv durabilitatea comportamentului gospodăriilor populației, adaptarea acestuia la noile evoluții specifice noii economii, a economiei digitale, susținătoare a progresului economiei naționale, dar mai ales a integrării sale în sistemul pieței unice europene.

Figura nr. 2.1

Evoluția structurală a elementelor cererii agregate

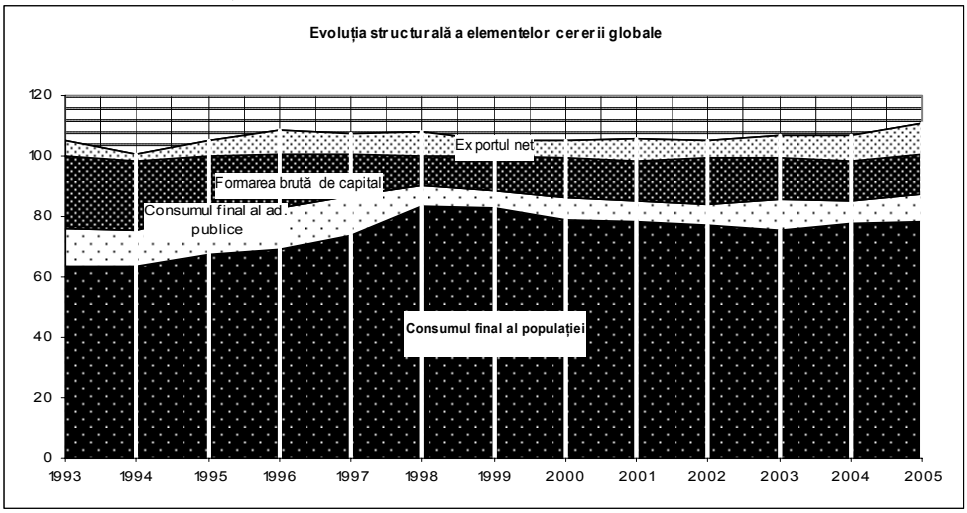

Dimensiunea ofertei efective nu se întâlneşte cu dimensiunea cererii potențiale. În intervalul analizat asistăm la un proces continuu de transformări şi tatonări având ca referință pentru crearea noului sistem economic, diverse modele de economie de piață existente la nivel european şi mondial, şi mecanismele economice ce le caracterizează. Evoluția unor macrodezechilibre accentuate, ineficiența şi nivelul redus de utilizarea al resurselor sunt

fenomene şi procese caracteristice economiei de tranziție. Inactivitatea, nefolosirea capacităților şi resurselor existente duce la pierdere de eficiență iar dezvoltarea economică durabilă cere timp. *Dezindustrializarea şi declinul economic, creşterea şomajului şi a inflației sunt semne clare ale dezordinii provocate de instabilitatea şi incertitudinea economiei de tranziție.* Factorii perturbatori ai eficienței sistemului, rigiditatea în ajustarea prețurilor şi cantităților, incompatibilitatea dintre programele şi anticipațiile agenților influențează echilibrul agregat. Accentuarea dezechilibrelor la nivel macroeconomic şi sectorial creşte distanța dintre dimensiunea ofertei interne şi dimensiunea cererii interne potențiale.

Figura nr. 2.2

Evoluția structurală a consumului final al populației şi al administrației publice

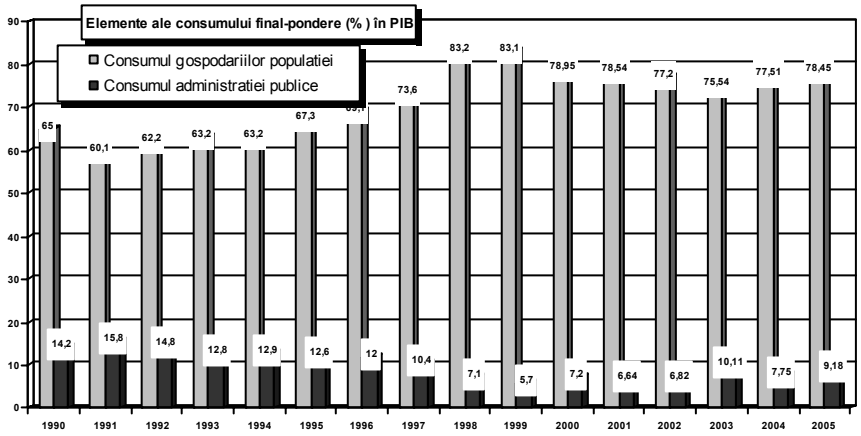

Echilibrarea cererii cu oferta se realizează atunci când oferta totală, realizată la nivelul general al prețurilor şi salariilor este absorbită de cererea agregată formată din: consumul productiv, consumul neproductiv al populației şi guvernului, cererea de export netă (când exportul depăşeşte importul). În cadrul echilibrului economic nesatisfăcător al economiei de tranziției, prețul de echilibru nu se formează; oferta consumă resurse în scopul obținerii de profituri cât mai mari, iar cererea agregată este satisfăcută în limitele unei solvabilități din ce în ce mai scăzute; **deşi oferta şi cererea scad, nivelul prețurilor creşte.**

Prețul prin informațiile referitoare la expresia bănească a bunurilor, hotărăşte comportamentul consumatorului, intervenind permanent între momentul cumpărării şi cel al consumului. Prin impactul direct asupra veniturilor şi cheltuielilor consumatorului, prețul se constituie în principala componentă motivațională a comportamentului, transformându-se în *cel mai complex instrument de evaluarea economică a cantității de monedă ce trebuie plătită*

pentru achiziționarea bunurilor şi serviciilor prin intermediul actelor de vânzare-cumpărare derulate în cadrul pieței. Evoluția prețurilor este influențată în mod direct de cerere şi ofertă şi-n acelaşi timp, ea însăşi, determină modificarea nivelului şi dinamicii cererii şi ofertei.

- ***Prețul*** este un indicator sintetic, ***filtru al confruntării intereselor economice*** ale agenților economici producători şi consumatori, generat de condițiile producției şi ale pieței.
- **Cererea** influențează prețul din punct de vedere al consumatorului de utilități vis-à-vis de capacitatea sa de plată, **oferta** se raportează la preț ca măsură a costurilor aducătoare de profit.

În formarea prețurilor important este impactul izvorât din structura de piață care funcționează în economie. Gradul de libertate al agenților economici în ceea ce priveşte producția şi consumul, economisirea şi investirea este esențial în modelarea unei anumite structuri de piață. Numărul şi mărimea vânzătorilor şi consumatorilor, gradul de diversificare al produselor, posibilitatea de intrare într-o ramură de activitate, gradul de transparență al pieței sunt coordonatele ce definesc structura concurențială de piață. *Concurența, instrument şi mecanism de reglare* este modelul de comportament specific agenților economici în economia de piață, ce îşi are originea în relațiile de dependență dintre fenomenele economice ca urmare a legilor economice obiective. Aceste legi, consacrate, acționează efectiv numai dacă a fost instituționalizat cadrul economic juridico-legal; reglementarea juridico-instituțională asigură funcționarea ordonată a sistemului economic tot mai complex şi mai evoluat.

Existența concurenței pe piața bunurilor de consum *face posibilă funcționarea* sistemului de prețuri în sensul alocării eficiente a resurselor, *asigură regenerarea* capacității de autoreglare a sistemului economic, *autoreglarea fiind în acelaşi timp funcție esențială şi consecință (cauză şi efect) a mecanismului economic*. Teoretic există *piața cu concurență perfectă* şi *piața de monopol generalizat,* modele ce caracterizează interdependența dintre forțele pieței şi prețul bunurilor. *Pe o piață cu concurență perfectă se formează spontan prețul de echilibru; pe o piață cu concurență monopolistică* prețul este impus de producător. Cele două forme de piață în realitate nu funcționează lumea reală fiind caracterizată prin existența unei piețe cu concurență imperfectă. În condiții de monopol (privat sau public, natural sau legal) prețul se stabileşte în funcție de evoluția cererii, a costului de producție, a volumului producției şi al profitului. Monopolul dictează ce să se producă, la ce costuri, şi ce nivel de preț îi permite să-şi maximizeze profitul. Poziția de monopol nu urmăreşte echilibrul pe termen scurt sau lung, ci posibilitatea reglării ofertei totale astfel încât prețurile să-i asigure profituri maxime.

Parafrazându-l pe Michel Didier, atât de cunoscut prin a sa "Economie: les regles du jeu" (Economica, Paris, 1989) concurența este în primul rând libertatea prețurilor. Numai jocul liber al prețurilor asigură consumatorilor să găsească furnizorul cel mai ieftin şi-i incită pe producători, comparând prețurile

să-şi recâştige beneficiarii. **Motivația** producătorilor **(profitul)** şi a utilizatorilor **(consumul)** se intercondiționează şi realizează alocarea eficientă a resurselor dinspre bunurile nerentabile spre cele rentabile.

Realitatea imperfectă, în care nu funcționează criteriile concurenței perfecte este dominată de ***monopoluri*** *(de stat sau private). Atunci când sunt generalizate limitează şi pot chiar desființa concurența. Odată concurența dezmembrată mecanismul liber al prețurilor nu mai operează pe piață, criteriul eficienței economice dispare. Monopolul de stat sau privat predominant pe piața bunurilor de consum productiv* ***determină în mod arbitrar prețurile, pe criterii de ordin subiectiv*** *(cât mai mult profit cu orice preț) dereglează şi sistemul de funcționare al pieței bunurilor de consum pentru populație, mecanismul prețurilor devenind ineficient şi pe această piață.*

Recesiunea economică a durat şase ani în intervalul 1990-2005, perioadă caracterizată prin alternarea perioadelor de declin cu cele de creştere economică ce nu au asigurat recuperarea pierderilor din anii de declin şi nici stabilitatea economică necesară unei evoluții sănătoase şi sigure. Astfel, ani 1990-1993 (-12,9% în 1991) şi 1997 (+6,1%) -1999 au fost caracterizați prin evoluții negative.Creşterile din perioadele 1993-1996 şi 2000-2003 nu au avut forța de a recupera pierderile anterioare. În 2003 nivelul produsului intern brut reprezenta doar 93% față de anul 1989, în condițiile în care celelate țări foste comuniste au reuşit să depăşească nivelurile anului 1989 – Polonia depăşea cu aproximativ 35% nivelul anului 1989. Economia românească a reuşit doar în anul 2004 să crească cu 0,9% nivelul anului 1989 cu ajutorul evoluției foarte bune a agriculturii.

În concluzie, pentru România micşorarea decalajului ce o desparte de economiile Uniunii Europene şi de cele intrate în 2004 în familia statelor europene nu se poate realiza decât în condițiile unei creşteri spectaculoase a produsului intern brut în anii ce urmează.

Raportul de țară prezentat de Comisia Europeană, în octombrie 2004 recunoaşte statutul României de economie de piață funcțională, în condițiile în care, Raportul Dezvoltării Umane[1] pe anul 2004 situează România, în anul 2002, pe baza indicelui dezvoltării umane (IDU)[2], în categoria țărilor cu nivel mediu de dezvoltare umană.

Relansarea economiei româneşti a început în anul 2000 şi a continuat în perioada 2003-2007 odată cu obținerea creşterii PIB ca urmare accelerării **cererii interne,** a scăderii inflației şi a ratei şomajului, în condițiile manifestării dezechilibrelor interne şi externe.

---

[1] Human Development Report 2004, Published for the United Nations Development Programme(UNDP).

[2] IDU = instrument complex de măsurare a evoluției pe termen lung a nivelului mediu de dezvoltare umană, fiind sinteza a trei dimensiuni de bază: viață lungă şi sănătoasă, nivel bun de educație şi nivel de trai decent.

Tabelul nr. 2.1

Evoluția principalilor indicatori macroeconomici, 2003-2007

- modificări % față de anul anterior -

Indicatori de caracterizare a creşterii	2003	2004	2005	2006	2007
Rata creşterii (Produsul intern brut -%)	5,2	8,4	4,1	7,0	6,5
Producția industrială - %	4,4	6,5	2,5	6,4	4,8
Consumul final - %	8,3	11,9	8,5	8,8	7,1
Formarea brută de capital fix - %	8,6	10,8	13,0	12,6	14,0
Cererea internă - %	8,8	13,0	9,1	10,5	9,5
Rata inflației - %					
– medie anuală	15,3	11,9	9,0	6,8	5,0
– decembrie/decembrie	14,1	9,3	8,6	5,5	4,5
Rata şomajului – sfârşitul perioadei - %	7,4	6,3	5,9	5,4	5,3
Exportul de bunuri - %	6,4	21,3	17,5	17,3	17,0
Importul de bunuri - %	12,3	24,0	23,9	20,9	17,1
Soldul contului curent, % din PIB	-5,8	-8,4	-8,7	-9,3	-9,2

Sursa: Sinteza principalilor indicatori economico-sociali, nr.1/2006, Institutul Național de Statistică, Proiecția principalilor indicatori macroeconomici în perioada 2006-2007, Prognoza de toamnă,Comisia Națională de Prognoză, 3 noiembrie 2006.

Deşi în următori anii asistăm la creştere economică, între 4,1% (2005) şi respectiv 8,4%(2004) nu ne confruntăm cu o situație de echilibru deoarece susținerea creşterii economice printr-o cerere internă ridicată prin nivelul consumului populației pe fondul creşterii salariale combinat cu o creştere a exportului în condițiile unei dinamici superioare a importurilor, de bunuri de consum şi de investiții influențează negativ deficitul comercial şi pe cale de consecință a contului de cont curent, nu poate asigura o creştere economică sănătoasă, durabilă deoarece consumul se păstrează ca principal factor al creşterii economice, în condițiile menținerii dezechilibrelor interne şi externe (tabelul nr. 2.1).

Creşterea economică s-a bazat tot pe cererea internă, consumul populației înregistrând o creştere de 9,8%, pe latura cumpărării de mărfuri (20,7%) şi de servicii pentru populației (8,3%).Deşi avem de a face cu o creştere a vânzărilor de mărfuri, în special bunuri de consum (diversitatea ofertelor de creditare a contribuit în bună măsură la această evoluției) nu se realizează o creştere a producției industriale interne, cererea internă sporită fiind acoperită din import (tabelul nr. 2.2).

Creşterea consumului populației a fost susținută de creşterea veniturilor disponibile ca rezultat al majorării salariilor nete şi a reducerii inflației. Impactul inflaționist al creşterii cererii de consum a fost în parte atenuat de evoluția

cursului de schimb, în sensul aprecierii valorii monedei naționale față de moneda europeană.

Tabelul nr. 2.2

Evoluția componentelor de consum ale PIB

Modificare procentuală față de anul trecut

	2005	2006	2007
Produs intern brut	4,7	7,0	6,5
Consumul final total	8,5	8,8	7,1
Consumul populației	9,0	9,4	7,6
din care :			
-cumpărări de mărfuri	20,7	16,2	11,6
- servicii	8,3	6,5	6,4
- autoconsum şi piața țărănească	-13,8	0,0	1,0
Consumul guvernamental	4,9	4,0	3,5

Sursa: Proiecția principalilor indicatori macroeconomici în perioada 2006-2007, Prognoza de toamnă,Comisia Națională de Prognoză, 3 noiembrie 2006

Un motor important al creşterii economice din țara noastră, în ultimii ani, a fost **formarea brută de capital fix.** În cadrul acesteia investițiile au fost cele care au antrenat creşterea economică (investițiile în utilaje şi lucrările de construcții), aportul ISD fiind substanțial în anul 2005 comparativ cu ceilalți ani – un flux de 5200 milioane euro. Conform datelor statistice numărul societăților cu participare străină depăşea 11,7%, în 2005 comparativ cu 2004. Principalii investitori după țara de origine sunt Olanda, Austria, Germania, Franța şi Italia.

O contribuție negativă la creşterea economică din țara noastră a avut-o **exportul net** deoarece în volum, nivelul importurilor de bunuri şi servicii depăşeşte pe cel al exporturilor, ritmurile de creştere al importurilor fiind net superioare celor ale exporturilor. Importurile s-au cantonat în zona energiei, a materiilor prime şi a bunurilor de consum pentru populație.

Din punct de vedere al **participării sectoarelor de activitate** la formarea produsului intern brut se evidențiază participarea **agriculturii** în anul 2004, ca urmare a realizării unor recolte foarte bune la culturile de cereale păioase, ceea ce a condus la o creştere a ponderii acesteia la formarea produsului intern brut a fost de 11,65 în anul 2003 şi de 12,85 în anul 2004. Situația nu s-a repetat în anii următori, ba dimpotrivă ploile şi inundațiile, dar şi seceta au afectat serios agricultura; evoluția climatică a afectat întreaga economie. **Industria,** după o perioadă de creştere de câțiva ani, în 2005 înregistrează o încetinire a ritmului de creştere situându-se la 2,5 % față de anul anterior, urmând apoi o tendință de creştere (tabelul nr. 2.3).

Tabelul nr. 2.3

Valoarea adăugată pe sectoare de activitate

- modificări % față de anul anterior -

	2003	2004	2005	2006	2007
Industrie	4,4	6,5	2,5	6,4	4,8
Agricultură,silvicultură, piscicultură, exploatare forestieră	5,0	18,9	-13,9	0,5	3,0
Construcții	7,0	9,1	9,9	15,2	14,6
Servicii	5,5	6,8	8,1	6,8	6,7
Produsul intern brut	**5,2**	**8,4**	**4,1**	**7,0**	**6,5**

Sursa: Proiecția principalilor indicatori macroeconomici în perioada 2006-2007, Prognoza de toamnă,Comisia Națională de Prognoză, 3 noiembrie 2006.

Figura nr. 2.3

Evoluția structurală a macrosectoarelor economiei naționale, 2005-2008

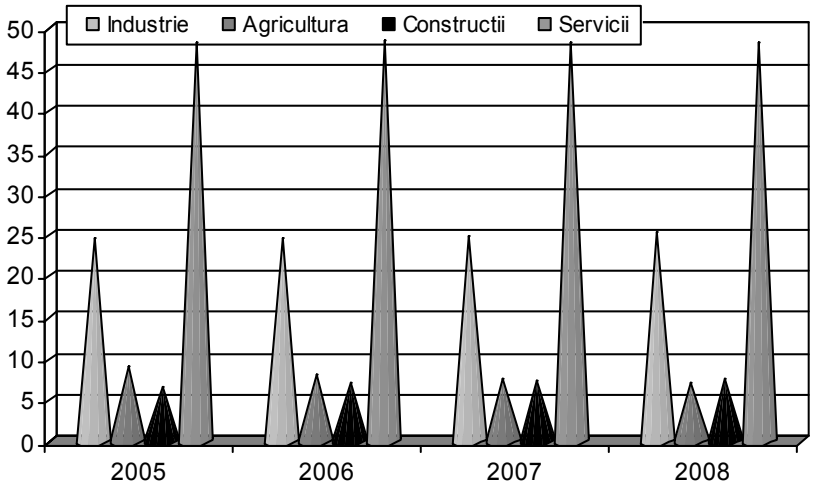

În principal această evoluție a fost determinată de creşterea prețului la utilități şi unele materii prime, liberalizarea comerțului cu textile şi scăderea producției de *lohn* în industria uşoară, menținerea la cote ridicate a arieratelor, ritmul lent al restructurării şi privatizări, reducerea cererii la export. **Construcțiile** au înregistrat ritmuri ascendente majorându-şi an de an volumul de activitate: spații comerciale noi, de mari dimensiuni, spații de depozitare, birouri, locuințe în sectorul privat şi cel de stat, proiecte guvernamentale de îmbunătățire a infrastructurii. **Sectorul serviciilor** a avut de asemenea o evoluție ascendentă, semnificativă în anul 2005 comparativ cu 2004. Saltul realizat de sectorul terțiar este şi urmare a scăderii contribuției industriei şi agriculturi şi mai puțin a valorificării potențialului competitiv al acestora în economie.

2.2. Dezechilibre şi disfuncționalități în perspectiva schimbării

Realitatea economiei de tranziție se dovedeşte defavorabilă stabilizării macroeconomice. Mersul economiei este influențat şi de multitudinea de fenomene şi procese, izvorâte din politica economică a statului promovată în această perioadă critică.

Economiile de piață moderne, dispun de factori de producție puternici, de structuri economice eficiente şi solide care asigură autoreglarea elementelor echilibrului economic. Interdependențele generează şi întrețin în acelaşi timp factorii economici de echilibru: cererea şi oferta, prețurile. *Cererea pentru bunuri de consum depinde de nivelul venitului disponibil al consumatorului, de puterea sa de cumpărare. Oferta de bunuri de consum depinde de venitul disponibil al producătorului, de puterea sa de achiziționare a factorilor de producție.* ***Variabila caracteristică comună celor două componente ale echilibrului este venitul. Solvabilitatea acestuia este determinată de evoluția prețurilor, gradul de ocupare al forței de muncă şi de comportamentul financiar al agenților economici.*** În funcție de restricțiile financiare de care depinde venitul lor, se informează, iau decizii, îşi aleg comportamentul.

Economia de tranziție este marcată de fenomene şi procese destructurante în materie de consum şi producție. Reglarea cererii şi ofertei bunurilor de consum, adaptarea mecanismului de reglare în contextul inedit al României este o întreprindere deosebit de riscantă. *Lanțul interdependențelor, amplificat* din lipsa de resurse financiare atât de necesare transformărilor economice, *se dovedeşte greu de gestionat.* Canalele de distribuție a bunurilor, intermediarii, politicile comerciale de distribuție şi de credit practicate într-un mediu dezorganizat, cadru juridico-legal incomplet, nu pot să asigure *transparența şi comunicarea* informațională necesare programelor inițiate. Intervenția prin pachetele de politici monetare şi fiscale în condițiile mediului economic decapitalizat şi insolvabil dereglează piața, îi reduc capacitatea de reglare. *Dispersia şi eterogenitatea informațiilor* implică organizarea sistemului economiei de tranziție pentru a-i transforma procesele sale de bază, producția şi consumul într-un sistem coerent, compatibil cu mecanismele economiei de piață.

Demersul analitic întreprins evidențiază problemele critice importante legate de utilizarea *(consumul)* resurselor, regenerabile şi neregenerabile, a energiei şi a resurselor financiare dar mai ales a resursei umane. Schimbarea rapidă depinde de abilitatea omului de a se adapta şi de a crea o lume nouă. Capacitatea sa de receptare şi de înțelegere a modelului de viață generat de economia de piață depinde de educație, stil de viață, condiții de muncă. Un nivel de viață satisfăcător, din punct de vedere material fără a compromite demnitatea şi calitatea vieții presupune adoptarea unui model de consum global în care nevoile vitale sunt esențiale.Comportamentul de consum general

este subordonat comportamentului de consum alimentar. Consumul alimentar este un proces neîntrerupt, derulat o dată cu scurgerea timpului. Procesul vieții nu poate fi întrerupt şi reluat în funcție de voința cuiva, persoană fizică sau instituție. La fel, consumul alimentar, reprezentat de hrană este absolut indispensabil supraviețuirii; nu poate fi înlocuit, substituit. Nevoia de hrană este o nevoie biologică, esențială fără de care specia umană nu poate exista, aşa cum viața economică nu poate exista fără satisfacerea nevoii fundamentale de hrană.

Nivelul tot mai scăzut al cererii de consum a populației, caracteristică desprinsă din analiza cererii solvabile pe piața bunurilor de consum pentru populație[3] ne îndreptățeşte să afirmăm că evoluția de pe această piață este elementul dominant al efectelor din plan economic, social, politic cu repercusiuni în domeniul psihologic al capitalului uman. Stresul economic indus de structura consumului se transformă gradual într-un fenomen cu impact social deosebit de grav. Efectul economic pe care-l produce (funcționarea în vid a mecanismului economic) este o stare de echilibru nesatisfăcător, reflectare a unei economii blocate funcțional şi operațional.

Analiza evidențiază impactul negativ pe care-l produce asupra veniturilor populației structura cheltuielilor de consum: capacitatea bănească, economică a gospodăriei diminuată puternic după satisfacerea nevoilor presante de hrană nu poate constitui factor de influențare a ofertei de bunuri de consum. Puterea de cumpărare tot mai scăzută pentru achiziționarea de produse alimentare necesare acoperirii nevoilor minime de sănătate şi de menținere a capacității de muncă îl lipseşte pe consumator de accesul la celelalte nevoi, nesolvabile, legate de personalitatea sa, de identitatea sa de ființă social-umană: condiții de locuit, infrastructura de servicii de sănătate, învățământ, cultură.

Sistemul de ofertă aflat într-un proces înaintat de îmbătrânire tehnologică, decapitalizat şi lipsit de capital financiar propriu, este rigid, inadaptabil. *Decizia de schimbare în structura producției înseamnă o sporire a cererii de bunuri de consum productiv, cerere derivată şi anticipată într-o mare măsură de cererea de bunuri de* consum pentru populație. Oferta de bunuri de consum a fost confruntată cu probleme noi, dificile, generate de ineditul procesului de tranziție de la economia de comandă la economia de piață. Calitativ, sistemul de ofertă a involuat, creşterile fiind timide şi accidentale, incapabile pentru relansarea economică.

---

[3] M.Iordan - „Reglarea cererii şi ofertei bunurilor de consum în perioada de tranziție a României spre economia de piață" – *Teza de doctorat*, Academia Română, INCE, 1998, Bucureşti.
M.Iordan şi colectiv – *Alternative privind posibilitatea de creştere a consumului final al populației şi de modificări în structura acestuia,* IPE, INCE, Academia Română, decembrie 1999.
M.Iordan şi colectiv - *Modificări structurale în oferta bunurilor şi serviciilor de consum* – IPE, INCE, Academia Română, noiembrie 2002.

În principal această evoluție a fost determinată de creşterea prețului la utilități şi unele materii prime, liberalizarea comerțului cu textile şi scăderea producției de *lohn* în industria uşoară, menținerea la cote ridicate a arieratelor, ritmul lent al restructurării şi privatizării, reducerea cererii al export. **Construcțiile** au înregistrat ritmuri ascendente majorându-şi an de an volumul de activitate: spații comerciale noi, de mari dimensiuni, spații de depozitare, birouri, locuințe în sectorul privat şi cel de stat, proiecte guvernamentale de îmbunătățire a infrastructurii. **Sectorul serviciilor** a avut de asemenea o evoluție ascendentă, semnificativă în anul 2005 comparativ cu 2004. Saltul realizat de sectorul terțiar este şi urmare a scăderii contribuției industriei şi agriculturi şi mai puțin a valorificării potențialului competitiv al acestora în economie.

Depăşirea unei valori critice în ceea ce priveşte structura consumului populației, reflectată de structura cheltuielilor de consum din bugetul de venituri şi cheltuieli ale familiei (Figura nr. 2.4 şi 2.5) în condițiile unui nivel de trai aflat în scădere, riscă să atragă după sine blocajul funcțional al sistemului economic. Dacă asociem ponderea însemnată a autoconsumului pentru completarea în principal a nevoilor de hrană de pe o zi pe alta din resurse proprii, efectul noneconomic al modelului de consum alimentar preponderent în economia de tranziție devine şi mai pregnant. Concordanța producție/consum este eficientă când satisfacerea cererii solvabile are acoperire pe piața bunurilor de consum; când intervine acoperirea din resurse proprii pentru supraviețuire, nu pentru dezvoltare, pe circuitul economic se produc blocajele economice cu tot cortegiul de efecte negative; (sărăcie, marginalizare socială, discrepanțe profesionale şi economice, economie paralelă).

Figura nr. 2.4

Evoluția structurii cheltuielilor băneşti de consum pe total gospodării

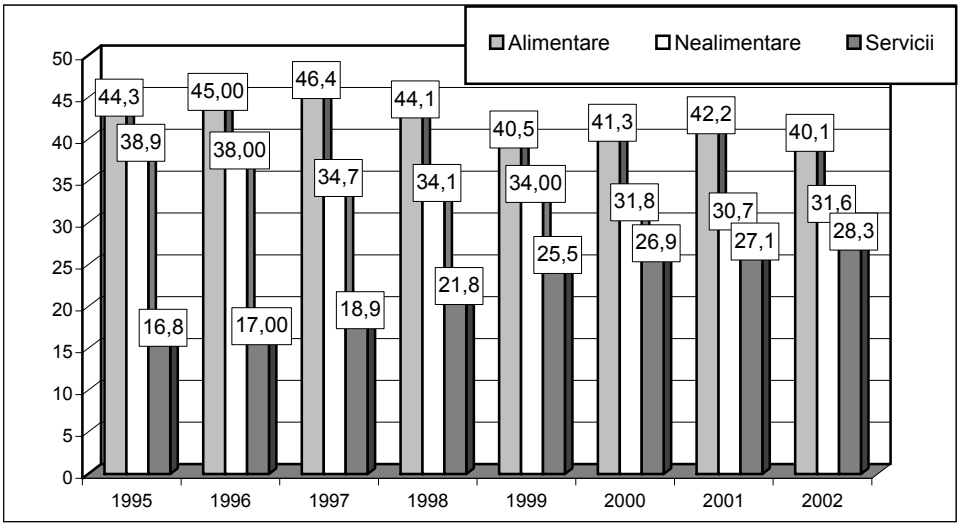

Figura nr. 2.5

Evoluția structurală a cheltuielilor de consum pe clase de nevoi pe total gospodării

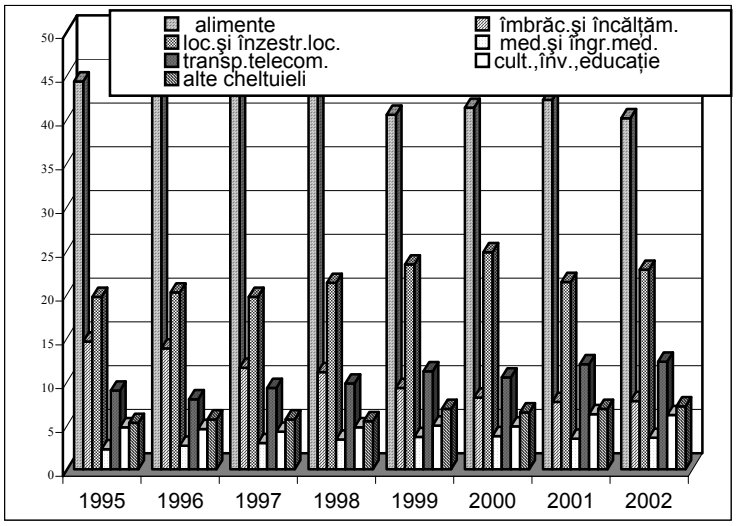

La rândul său *modelul de consum productiv* este ***preponderent consumator*** de bunuri intermediare şi resurse, ***mai puțin creator de bunuri de capital şi bunuri de consum pentru populație***. În contextul evoluției complicate a structurii economiei de tranziție şi a raporturilor intersectoriale, mecanismul de funcționare al pieței bunurilor de consum încă nu poate asigura alocarea eficientă a resurselor.

Echilibrul cererii cu oferta bunurilor de consum se realizează la un nivel ridicat al prețurilor şi unul scăzut al salariilor. Dorința de maximizare a profitului, dintr-o producție pentru care nu există cerere reală, dar la care prețurile sunt menținute fixe indiferent de manifestarea cererii, conduce la blocaje ale prețurilor. Blocajul prețurilor multiplică şi amplifică dezechilibrele care cronicizate, grăbesc dezmembrarea sistemului, apariția dezordinii, a haosului[4].

Nevoile, aspirațiile primare şi cele de tip superior, idealurile, independente prin natura lor, *ordonează utilizarea venitului pentru asigurarea hranei, cumpărarea de mărfuri nealimentare şi obținerea de servicii*. **Intensitatea şi presiunea de manifestare a cheltuielilor destinate** satisfacerii acestor nevoi determină apariția decalajelor între cauză şi efect. Din păcate, în mediul economic al tranziției puternic inflaționist, decalajele în timp între cauzele declanşatoare ale fenomenelor şi întârzierea manifestării efectelor este extrem de dificil de surprins şi cuantificat.

[4] Lucian L. Albu – „Catastrofă, haos şi sinteză sinergetică", *Probleme economice* nr.1/1995, CIDE, Bucureşti, pag. 12.

Nevoile alimentare au un grad de saturabilitate ridicat, comparativ cu celelalte nevoi a căror posibilitate de diversificare este nelimitată. Cererea de consum alimentar are un grad de selecționare şi ordonare a preferințelor scăzut; nevoile alimentare sunt nevoi strict necesare şi de aceea mărfurile alimentare sunt inevitabil cumpărate, nu au înlocuitori, sunt indispensabile. Menținerea unor prețuri ridicate la mărfurile alimentare limitează partea de venit destinată satisfacerii celorlalte nevoi, venitul real al consumatorului fiind rezultat al influenței prețurilor asupra consumului. Creşterea prețurilor alimentelor antrenează creşterea costului salarial, alimentele fiind cele care intervin preponderent în nivelul salariilor reale.

Obişnuința şi necesitatea îi determină pe consumatori să renunțe cu greu la consumul devenit tabu pentru unele bunuri, în condițiile reducerii veniturilor sociale şi băneşti sau al creşterii prețurilor.Transferul, în ceea ce priveşte responsabilitatea asumării sarcinii de securitate alimentară la nivelul gospodăriilor, prin forțele proprii (autoconsum) în condițiile economiei de tranziție, nu poate avea efecte stimulative asupra comportamentului sistemului economic. Nu numai că nu reduce dependența economică a gospodăriilor ci o amplifică şi complică relațiile de interdependență dintre producție şi consum, gospodăriile fiind beneficiarele unei capacități economice tot mai scăzute.

Nivelul scăzut al veniturilor băneşti permanente, blochează creşterea cererii în general şi diminuează drastic consumul alimentar, nealimentar şi de servicii. Sunt procurate în primul rând bunurile strict necesare, în cantități din ce în ce mai reduse şi în general sortimentele cele mai ieftine. În bugetul de venituri al gospodăriilor rămâne foarte puțin pentru bunuri nealimentare şi servicii, într-o gamă sortimentală mai bogată. Pentru marea majoritatea a populației veniturile disponibile permit o cerere solvabilă scăzută, limitată la strictul necesar traiului de pe o zi pe alta. Astfel de venituri nu pot stimula dezvoltarea producției. Transformarea cererii în factor stimulativ al dezvoltării producției se poate obține numai prin intermediul unor venituri mai mari aflate la dispoziția majorității populației. Creşterea puterii de cumpărare a veniturilor - salarii, prestații sociale - poate favoriza dezvoltarea producției.

2.3. Comportamentul gospodăriilor populației din perspectiva progresului economic şi social. Modificări previzibile

O modalitate de a pune în evidență o serie de modificări ale comportamentului de consum al gospodăriilor populației este analiza structurii ***cheltuielilor*** efectuate de acestea – îndeosebi a structurii ***cheltuielilor de consum deoarece evoluțiile componentelor de cheltuieli de consum ale gospodăriilor constituie cea mai bună reflectare a modificărilor comportamentelor de consum ale gospodăriilor populației.***

Conform datelor furnizate de Institutul Național de Statistică[1], *cheltuielile totale*, *cheltuielile băneşti* şi *cheltuielile de consum* efectuate de gospodăriile populației au înregistrat creşteri susținute în intervalul 2002-2006, indiferent de tipologia acestora[2]. Corelația dintre categoriile de cheltuieli şi cele de venituri a fost, aşa cum era de aşteptat, extrem de puternică. În acelaşi timp, ponderea cheltuielilor de consum în cheltuielile totale şi în cheltuielile băneşti a înregistrat o tendință de creştere şi plafonare în cazul tuturor categoriilor de gospodării luate în considerare din punctul de vedere al statutului ocupațional al capului de familie. În acelaşi timp, în cazul mediilor de rezidență tendința a fost de creştere mai accentuată a ponderii în cheltuielile băneşti a cheltuielilor de consum efectuate de gospodăriile din mediul rural, iar ponderea cheltuielilor de consum în cheltuielile totale a înregistrat o tendință de creştere lentă în cazul ambelor medii de rezidență, urban şi rural (Figurile 2.6-2.9). Pe fondul evoluțiilor economice şi sociale şi a unei expectate creşteri a nivelului de trai, este de aşteptat ca în termeni nominali şi reali să asistăm în continuare la creşterea nivelului cheltuielilor efectuate de gospodării, dar şi la o plafonare a ponderii cheltuielilor de consum atât în structura cheltuielilor totale cât şi a celor băneşti.

În ceea ce priveşte componentele principale ale cheltuielilor de consum, sunt de remarcat următoarele aspecte:

Figura nr. 2.6

Ponderea cheltuielilor de consum în cheltuielile totale ale gospodăriilor, după statutul ocupațional al capului de familie-prețuri 1990

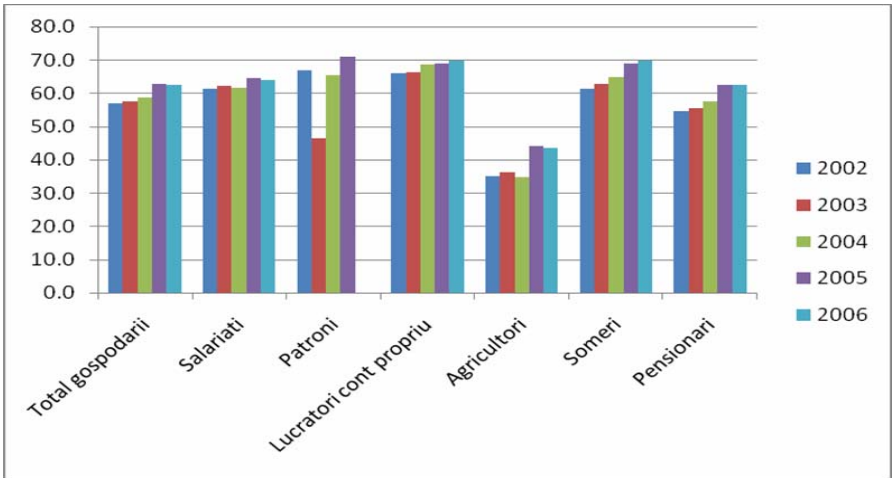

[1] *Coordonate ale nivelului de trai în România. Veniturile şi consumul populației în anii 2003-2006* – date obținute prin Ancheta bugetelor de familie (ABF), INS, Bucureşti, 2003-2006.

[2] În funcție de statutul ocupațional al capului de familie şi mediul de rezidență.

Figura nr. 2.7

Ponderea cheltuielilor de consum în cheltuielile băneşti totale ale gospodăriilor, după statutul ocupațional al capului de familie-prețuri 1990

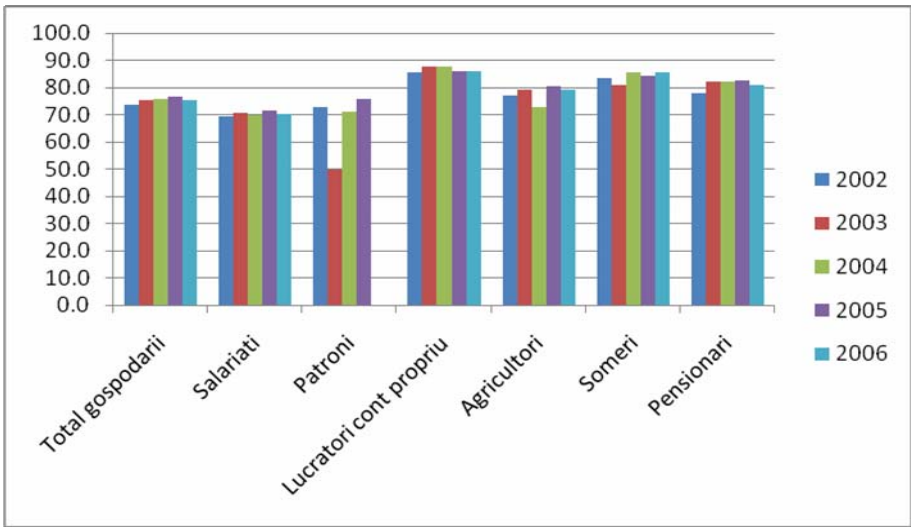

Figura nr. 2.8

Ponderea cheltuielilor de consum în cheltuielile totale ale gospodăriilor, după mediul de rezidență-prețuri 1990

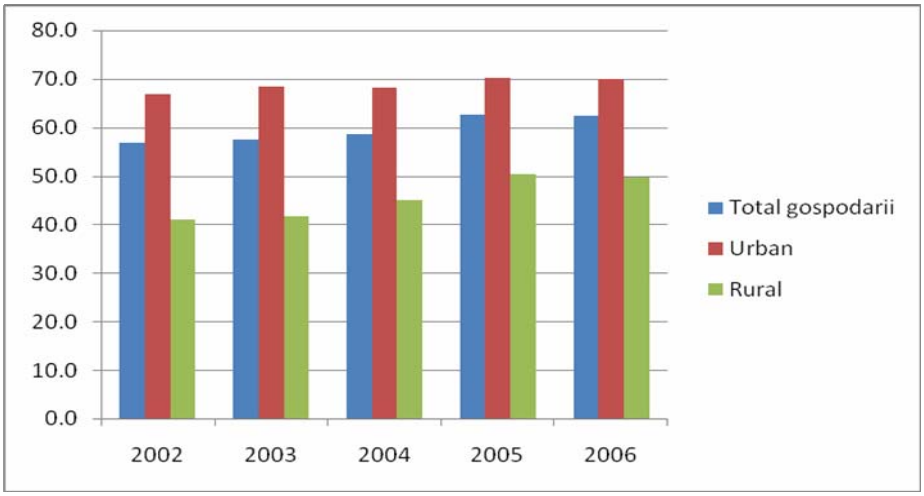

Figura nr. 2.9

Ponderea cheltuielilor de consum în cheltuielile băneşti totale ale gospodăriilor, mediul de rezidenţă-preţuri 1990

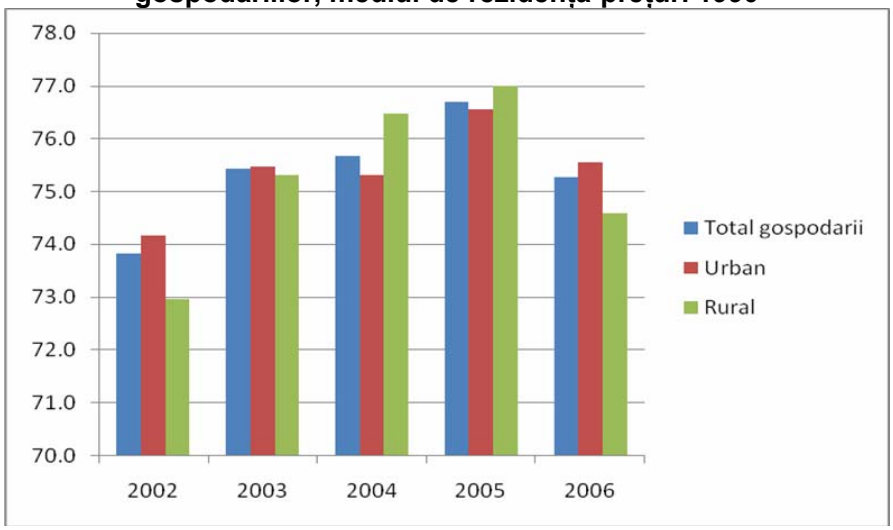

Ponderea ***cheltuielilor pentru consumul de alimente şi băuturi*** în cheltuielile totale a scăzut lent în intervalul 2002-2006, cu tendinţă de plafonare, pentru categoriile de gospodării grupate după statutul ocupaţional al capului de familie, cu excepţia celor de agricultori şi pensionari. În acelaşi timp, ponderea acestei categorii de cheltuieli în cheltuielile de consum a scăzut continuu în intervalul menţionat, în cazul tuturor categoriilor de gospodării şi al celor din mediul urban.

Ca nivel, ponderile cele mai mari în cheltuielile totale se înregistrează în cazul gospodăriilor de şomeri, lucrători pe cont propriu şi pensionari, precum şi în gospodăriile din mediul urban, iar ponderile cele mai mari în cheltuielile de consum se înregistrează în cazul gospodăriilor de agricultori, şomeri, lucrători pe cont propriu şi pensionari, precum şi în gospodăriile din mediul rural. Toate acestea sunt în general gospodării cu nivel de trai mai redus, unde satisfacerea necesităţilor de bază este prioritară, ceea ce explică nivelul ridicat al cheltuielilor pentru alimente în bugetele acestora.

Dacă se analizează şi principalele subgrupe de astfel de cheltuieli, atât în România cât şi în celelalte ţări ale Uniunii Europene, se poate remarca faptul că tendinţa ponderii *cheltuielilor gospodăriilor pentru băuturi alcoolice, tutun şi narcotice* în totalul cheltuielilor pentru consum a fost una de creştere până în anul 2000 şi de scădere lentă ulterior, până la un nivel de 4,4% în anul 2006 (mai mare decât media UE27 – 3,5% în acelaşi an – anexa nr. 1). Aceeaşi tendinţă de diminuare lentă a ponderii acestor categorii de cheltuieli se

înregistrează şi în cazul mediilor europene şi a majorității statelor membre ale UE, însă nivelurile individuale diferă destul de mult. Pe fondul creşterii nivelului de trai, dar şi al campaniilor publice şi private direcționate spre promovarea unui stil de viață mai sănătos este de aşteptat ca nivelul acestor cheltuieli în România să scadă lent în continuare, cu o tendință de plafonare. De asemenea, *cheltuielile pentru alimente şi băuturi nealcoolice* continuă să aibă o pondere mare în totalul cheltuielilor pentru consum al gospodăriilor din România (29,7% în anii 2005 şi 2006 – anexa nr. 2), de aproape două ori şi jumătate mai mare decât mediile europene. Similar tendinței din celelalte țări europene, ponderea acestor cheltuieli în totalul cheltuielilor de consum va continua să scadă şi în România, pe fondul creşterii expectate a nivelului de trai şi a propensiunii populației spre satisfacerea şi a altor nevoi decât strict cele de bază. Nivelul acestor cheltuieli va continua să rămână însă unul ridicat în comparație cu celelalte țări europene[1] o bună perioadă de timp, situație care a caracterizat şi încă mai caracterizează majoritatea țărilor admise mai recent în Uniunea Europeană.

Cheltuielile pentru consumul de mărfuri nealimentare au avut o tendință de creştere a ponderii în cheltuielile totale, chiar accentuată în cazul unor categorii de gospodării (agricultori, şomeri, pensionari, gospodării din mediul urban). Ca nivel, ponderile cele mai mari ale unor astfel de cheltuieli în cheltuielile totale s-au înregistrat în gospodăriile de patroni, lucrători pe cont propriu dar şi şomeri şi pensionari (spre sfârşitul intervalului), precum şi în gospodăriile din mediul urban. În ceea ce priveşte ponderea acestei categorii de cheltuieli în cheltuielile de consum, tendința a fost în general una de creştere pentru toate tipurile de gospodării şi medii de rezidență, nivelurile cele mai ridicate ale ponderii înregistrându-se în cazul gospodăriilor de patroni, agricultori şi pensionari, precum şi în gospodăriile din mediul rural. Este de remarcat faptul că relativa creştere a veniturilor unor categorii de gospodării cu nivel de trai mai redus (şomeri, pensionari) a făcut ca şi acestea să-şi poată "permite" achiziționarea unor bunuri de consum de mai mare valoare pentru consumul individual sau dotarea locuințelor. Această tendință care este de aşteptat ca totuşi să se se plafoneze în viitor, în condițiile atingerii unui prag de "saturație" corespunzător nivelului veniturilor acestor gospodării, precum şi al creşterii prețurilor la energie, combustibili şi chiar alimente, care va duce la creşterea celorlalte mari categorii de cheltuieli şi va "eroda" din ponderea cheltuielilor pentru mărfuri nealimentare în cheltuielile de consum şi cheltuielile totale.

Dacă se analizează şi o serie de componente ale acestor cheltuieli în România şi țările UE, se constată că *cheltuielile pentru îmbrăcăminte şi încălțăminte* au înregistrat o pondere în regres în totalul cheltuielilor pentru

[1] În cazul celor mai dezvoltate înregistrîndu-se tendințe de plafonare a acestora la diferite niveluri individuale, în funcție de specificul economiilor naționale şi modelele de consum.

consum ale gospodariilor populatiei din România, cu tendință de plafonare, dar la un nivel mult inferior mediei europene (3,3% în anii 2005-2006, față de 5,8% şi 5,7% media UE27 în aceeaşi ani – anexa nr. 3). Deoarece astfel de cheltuieli fac parte parțial tot din cheltuielile pentru satisfacerea necesităților de bază, este de aşteptat ca tendința de plafonare a acestora să se mențină şi în viitor (în linie cu tendințele de la nivel european). Chiar dacă creşterea nivelului de trai va induce modificarea sistemului de necesități ale indivizilor, iar cheltuielile pentru îmbrăcăminte şi încălțăminte pot parțial să "migreze" spre satisfacerea unor necesități de afirmare şi realizare a individului, o astfel de evoluție se va face simțită mai mult la nivelul categoriilor sociale cu venituri mari şi foarte mari şi mai puțin la nivelul celorlalte. În acelaşi timp, *cheltuielile pentru mobilarea, dotarea şi întreținerea locuinței* au avut – ca pondere – o tendință clară de diminuare până în anul 2002 (când încă se mai simțeau efectele perioadei de declin economic anterioară anului 2000) şi una de creştere şi stabilizare ulterioară – la un nivel inferior însă mediei europene – 4,8% în anul 2006, față de 6,2% media UE27 în acelaşi an (anexa nr. 4). Ca urmare a creşterii expectate a nivelului de trai şi a boom-ului înregistrat de construcția şi achiziționarea de locuințe cel puțin până în anul 2008, este de aşteptat ca ponderea cheltuielilor pentru mobilarea şi dotarea locuinței să mai crească – însă efectele crizei imobiliare globale actuale şi ale unei posibile recesiuni economice se vor face cu siguranță simțite cel puțin prin stagnarea nivelului unor astfel de cheltuieli[1].

Ponderea ***cheltuielior pentru plata serviciilor*** în cheltuielile totale a înregistrat o tendință de creştere accentuată în cazul tuturor categoriilor de gospodării şi al ambelor medii de rezidență, nivelurile cele mai mari înregistrîndu-se în cazul gospodăriilor de patroni, salariați, lucrători pe cont propriu şi şomeri, precum şi în cel al gospodăriilor din mediul urban. Ponderea acestei categorii de cheltuieli în cheltuielile de consum a înregistrat însă o tendință de creştere lentă, spre plafonare în cazul unor tipuri de gospodării (agricultori şi şomeri, gospodării din mediul urban). Nivelurile cele mai ridicate ale ponderii acestor categorii de cheltuieli în cheltuielile de consum s-au înregistrat în cazul gospodăriilor de patroni şi salariați şi al celor din mediul rural. Deoarece această grupă de cheltuieli este destul de eterogenă, trebuie analizate şi evoluția componentelor acesteia, deoarece tendințele pot fi divergente.

Astfel, *cheltuielile pentru întreținere, apă, energie electrică, gaze şi alți combustibili* ale gospodăriilor din România au înregistrat ponderi similare mediei europene, cu o tendință de plafonare în ultimii ani (21,5% în anii 2005-2006, față de 21,6% media UE27 în anul 2006 – anexa nr. 5). Însă, ca şi în

[1] Chiar dacă din punctul de vedere al înzestrării cu mobilier şi echipamente casnice, precum şi al necesității de înlocuire a acestora, gospodăriile din România se află mult în urma celor din țările europene, existând încă posibilități de satisfacere a unor astfel de cerințe şi de creştere a ponderii unor astfel de categorii de cheltuieli.

cazul altor subgrupe de cheltuieli pentru plata serviciilor (cheltuielile pentru transport, de exemplu) este de aşteptat ca fluctuaţiile şi creşterile preţurilor petrolului şi gazelor naturale, precum şi a preţului energiei electrice să aibe un impact negativ semnificativ asupra ponderii unor astfel de cheltuieli atât în cazul gospodăriilor din România (dezavantajate şi de contracte nefavorabile privind furnizarea gazelor naturale din import), cât şi a celor din restul ţărilor europene. Furnizarea energiei prin intermediul tehnologiilor alternative va avea încă un impact pozitiv redus asupra cheltuielilor pentru întreţinere şi energie ale gospodăriilor din toate ţările europene.

Ponderea *cheltuielilor pentru comunicaţii* a înregistrat în general o tendinţă de creştere lentă la nivelul ţărilor UE, în timp ce în România una de descreştere lentă (spre plafonare) în ultimii ani (2% din cheltuielile de consum ale gospodăriilor populaţiei în România în anii 2005 şi 2006, faţă de 2,8% şi 2,7% media UE27 în aceeaşi ani – anexa nr. 6). Similar cu evoluţiile înregistrate anterior de ţările intrate în UE în anul 2004, este de aşteptat ca în viitor ponderea acestora să crească şi în România, concomitent cu avansul societăţii informaţionale şi al noilor tehnologii. Trebuie însă luată în considerare şi tendinţa (globală) de reducere semnificativă a preţurilor unor astfel de servicii. De asemenea, procentul de *gospodării care au acces la Internet* a crescut substanţial în România în ultimii ani, dar este încă foarte departe de media UE (doar 22% în anul 2007 faţă de 54% media UE27, de 56% media UE25 şi de 59% media UE15 în acelaşi an – anexa nr. 7). Este de aşteptat ca şi în România numărul de gospodării care au acces la Internet să crească mult în următorii ani, pe fondul îmbunătăţirii condiţiilor economice ale acestora, în mod similar tendinţelor din celelalte ţări membre mai vechi sau mai noi ale UE[1].

Ponderea *cheltuielilor pentru transport* în totalul cheltuielilor de consum ale gospodăriilor din România a înregistrat o creştere accentuată în ultimii ani (16,9% în anii 2005-2006, mai mare decât media UE27 – 13,6% în aceeaşi ani – anexa nr. 8). Tendinţe similare s-au înregistrat şi în alte ţări europene (Slovenia, Lituania, Estonia, Ungaria) şi este de aşteptat ca evoluţiile negative ale preţului petrolului, coroborate cu creşterea numărului de autoturisme aflate în dotarea gospodăriilor să ducă la creşterea ponderii unor astfel de cheltuieli în structura bugetelor gospodăriilor din majoritatea ţărilor europene, inclusiv din România.

Ponderea *cheltuielilor pentru educaţie* în totalul cheltuielilor de consum ale populaţiei a înregistrat o tendinţă de creştere în ultimii ani, stabilizându-se la un nivel de 2,1% (în anii 2005-2006) – de două ori mai mult decât media UE27

[1] Dacă, de exemplu, tendinţa creşterii numărului de gospodării din România care au acces la Internet ar fi asemănătoare cu cea din Portugalia, o estimare lineară simplă a ponderii a acestora la nivelul anului 2010 ar indica un nivel de 35-40% din numărul total de gospodării. Este însă posibil ca să avem un trend exponenţial şi atunci ponderea gospodăriilor cu acces la Internet ar fi mai mare.

(anexa nr. 9). Nivelurile individuale ale ponderilor acestui tip de cheltuieli variază foarte mult de la o țară la alta, în funcție de influența factorilor demografici, ponderea învățământului privat, ponderea cheltuielilor private pentru educație, nivelul prețurilor produselor şi serviciilor aferente învățământului, etc. În viitor, cel puțin două tendințe contrare vor avea cea mai semnificativă influență asupra evoluției comportamentului gospodăriilor în ceea ce priveşte educația şi, implicit, asupra ponderii cheltuielilor pentru educație în structura cheltuielilor pentru consum – influența factorilor demografici (îmbătrânirea populației şi reducerea fertilității) şi cerințele impuse de noul tip de economie şi societate informațională (procesul de învățare pe tot parcursul vieții - *ad literam*!).

Cheltuielile gospodăriilor din România pentru *îngrijirea sănătății* au înregistrat un trend ascendent (ca pondere în totalul cheltuielilor de consum), similar mediei europene şi ca nivel (3,3% în anii 2005-2006, față de 3,5% şi 3,4% media UE27 în aceeaşi ani – anexa nr. 10). Există mulți factori a căror influență va fi în viitor semnificativă pentru evoluția îngrijirii sănătății şi, implicit, a cheltuielilor efectuate de gospodării în acest scop – factori demografici (îndeosebi procesul de îmbătrânire a populației), nivelul dezvoltării economice şi nivelul de trai, structura sistemelor de îngrijire a sănătății şi a modalităților de finanțare a unor astfel de sisteme şi a îngrijirii sănătății, în general, modelele de comportament prevalente în societate, etc.

Satisfacerea necesităților de recreere şi cultură ale indivizilor şi gospodăriilor populației – reflectată prin prisma ponderii în totalul cheltuielilor de consum a *cheltuielilor pentru activități culturale şi de recreere* se află încă la un nivel extrem de redus în România în comparație cu media europeană şi cu restul țărilor UE (4% în anii 2005-2006, față de 9,5% şi 9,4% media UE27 în aceeaşi ani – anexa nr. 11). Mai mult, tendința ponderii acestora a fost una de reducere în ultimii ani, contrară celei înregistrate în noile state membre ale UE. Dacă în cazul țărilor europene dezvoltate şi chiar şi a noilor state membre este de aşteptat o plafonare a ponderii unor astfel de cheltuieli (sau chiar o uşoară reducere a acestora) în cheltuielile totale de consum, în cazul României ar fi de aşteptat o creştere a unei astfel de ponderi în condițiile creşterii expectate a nivelului de trai şi a cerințelor de a satisface şi altfel de necesități ale indivizilor şi gospodăriilor. Trebuie însă remarcat că nivelul de dezvoltare economică este încă redus în România, că modelul de consumism pur material este extrem de răspândit în societatea românească în detrimentul consumului cultural şi că insecuritatea economică pe care o resimt majoritatea gospodăriilor nu favorizează consumul de produse culturale şi de recreere. Mai mult, chiar şi la nivel european, perspectivele unei recesiuni economice pot duce la diminuarea ponderii cheltuielilor pentru activități culturale şi recreative în contextul creşterii insecurității locurilor de muncă şi a şomajului şi a "reculului" spre satisfacerea cu precădere a necesităților de bază ale indivizilor şi gospodăriilor.

Ponderea *cheltuielilor pentru hoteluri şi restaurante* a înregistrat în cazul României evoluții oscilante, cu tendință de creştere în ultimii ani similară celei a mediei europene (5,2% în anii 2005-2006, față de 9% media UE27 în aceeaşi ani – anexa nr. 12). Chiar dacă nivelul ponderii acestor cheltuieli este net inferior celui înregistrat în multe țări europene, el este totuşi asemănător cu cel înregistrat în alte țări mai nou intrate în UE (Letonia, Ungaria) sau chiar mai mare (Lituania, Polonia). Este previzibil ca aceeaşi doi factori să joace şi în viitor cel mai important rol în influențarea satisfacerii unor astfel de necesități ale indivizilor şi gospodăriilor – modelele "naționale" de consum şi comportament în societate şi nivelul de dezvoltare economică şi cel de trai. Din nou, perspectivele unei posibile recesiuni economice pot duce la diminuarea ponderii unor astfel de cheltuieli din motive asemănătoare celor referitoare la satisfacerea necesităților culturale şi de recreere.

În sfârşit, ponderea *cheltuielilor gospodăriilor pentru diverse bunuri şi servicii* chiar dacă a înregistrat o tendință de creştere în ultimii ani în România se situează la un nivel extreme de redus în comparație cu restul țărilor europene (2,6% în anii 2004-2006, față de 10,8% media UE27 în anul 2006 – anexa nr. 13). În contextul continuării dezvoltării economice (îndeosebi a dezvoltării sectorului serviciilor) şi pe măsura creşterii nivelului de trai al populației este de aşteptat ca ponderea acestor cheltuieli în totalul cheltuielilor pentru consum ale gospodăriilor româneşti să crească, similar evoluțiilor înregistrate şi în restul țărilor care au aderat mai recent la Uniunea Europeană. Totodată, apariția unor noi modele de comportament de muncă şi de consum în societatea românească va face ca gospodăriile să "externalizeze" tot mai mult o serie de activități prin achiziționarea de servicii specializate.

Pe lângă acestea, pentru evidențierea posibilelor modificări ale comportamentelor de consum ale gospodăriilor populației este necesară şi analiza altor tipuri de cheltuieli efectuate de gospodării. În acest sens, mai ales în cazul României este importantă în primul rând evidențierea tendinței ***autoconsumului de produse alimentare***, care se situează la un nivel extrem de ridicat în comparație cu restul țărilor europene. Ponderea acestuia în cheltuielile totale a scăzut în intervalul 2002-2006 în cazul tuturor categoriilor de gospodării, dar nivelul rămâne încă unul mare şi foarte mare pentru tipurile de gospodării cu un nivel de trai mai redus (agricultori, şomeri, pensionari, lucrători pe cont propriu, gospodării din mediul rural), chiar în condițiile creşterii susținute a veniturilor acestora. O dată cu dezvoltarea mediului rural, mai ales, a unei agriculturi şi piețe a produselor agricole moderne, este de aşteptat ca ponderea contravalorii produselor alimentare consumate din surse proprii în cheltuielile totale să se reducă simțitor chiar şi în cazul gospodăriilor de agricultori, dar şi ale celor de şomeri şi pensionari (mai ales din mediul rural). Trebuie menționat totuşi că un anumit efect contrar ar putea fi indus de tendința actual de promovare a unui stil de viață mai sănătos şi de consum a

unor produse aşa-numit "organice", cel puțin în măsura în care producția şi piața unor astfel de produse vor rămâne subdezvoltate în România.

Un alt aspect important care poate fi reliefat din analiza cheltuielilor se referă la "modelul de sustenabilitate" a cheltuielilor gospodăriilor, îndeosebi a celor de consum. Astfel, deşi tendința a fost de creştere susținută în intervalul 2002-2006, ***cheltuielile pentru investiții*** au fost în general foarte mici, atât ca nivel cât şi ca pondere în cadrul cheltuielilor totale în toate categoriile de gospodării şi medii de rezidență (anexele nr. 14-17), ceea ce reprezintă un semnal cu privire la *capacitatea extrem de scăzută a gospodăriilor de a economisi*[1]. Necesitatea acoperirii prioritare a cheltuielilor impuse de producția în gospodărie, a plății impozitelor şi contribuțiilor de asigurări sociale şi a satisfacerii nevoilor de bază de consum a lăsat prea puține resurse pentru investiții la dispoziția gospodăriilor. Trebuie totuşi remarcată tendința de creştere accentuată a nivelului şi ponderii acestora în cheltuielile totale ale gospodăriilor din mediul rural, tendință care este de aşteptat să se mențină şi în viitor. De asemenea, pe termen mai lung este de aşteptat şi creşterea nivelului şi ponderii cheltuielilor şi în cazul gospodăriilor de salariați din mediul urban, chiar dacă o criză a pieței imobiliare ar putea genera un efect contrar pe termen scurt şi mediu.

Propensiunea scăzută spre economisire este scoasă în evidență şi de un nivel mic, chiar dacă în creştere, al ***raportului dintre depunerile la bănci şi cheltuielile totale*** în aproape toate tipurile de gospodării (excepție fac cele de patroni, dar dimensiunea mică a eşantionului poate induce distorsiuni destul de mari). Trebuie totuşi menționat nivelul ceva mai mare al acestui raport în cazul gospodăriilor de agricultori şi ale celor din mediul rural, cu toate că tendința spre consumism generată de creşterea relativă a nivelului veniturilor şi acestor categorii de gospodării a dus şi poate duce la "erodarea" acestuia[2]. Înclinația ceva mai mare spre economisire a gospodăriilor de agricultori, dar şi a celor de pensionari (pe de o parte, mai expuse insecurității economice, iar pe de alta, care au avut un acces mai dificil la angajarea de credite) este arătată şi de nivelul pozitiv, deşi destul de redus, al *diferenței dintre sumele depuse la bănci şi sumele din depunerile anterioare retrase de la bănci* (anexa nr. 18).

Pe de altă parte, ***raportul dintre restituirile creditelor şi cheltuielile totale*** a crescut şi el într-un ritm susținut în intervalul considerat, la niveluri mai mari decât raportul anterior, ceea ce a condus la *creşterea gradului relativ de*

---

[1] Ceea ce înseamnă o expresie a frecvenței reduse a gospodăriilor care cumpără, construiesc sau repară locuințe, precum şi a celor care cumpără terenuri sau echipament pentru producția gospodăriei.

[2] De asemenea, trebuie spus şi că o parte însemnată din remitențele trimise de lucrătorii români aflați la muncă în străinătate sunt direcționate spre gospodăriile din mediul rural, unde sunt „transferate" de obicei spre cheltuieli de consum – îndeosebi de produse nealimentare – sau pentru investiții (construirea şi repararea locuințelor).

îndatorare per gospodărie[1], îndeosebi în cazul gospodăriilor de salariați, şomeri şi chiar pensionari, precum şi a celor din mediul urban (anexele nr. 19-21). De asemenea, în cazul tuturor categoriilor de gospodării a crescut şi *diferența dintre sumele restituite băncilor pentru creditele angajate şi sumele care trebuie restituite*, iar menținerea unui grad ridicat de îndatorare al gospodăriilor nu este dezirabilă, nefăcând posibilă susținerea unui consum durabil (anexa nr. 22).

[1] Determinat ca raport între sumele depuse la bănci şi sumele restituite pentru creditele angajate.

Anexe

Anexa nr. 1

Cheltuielile gospodăriilor pentru băuturi alcoolice, tutun şi narcotice
(prețuri curente, % din cheltuielile totale pentru consum ale gospodăriilor)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 țări)	3,7	3,7	3,7	3,8	3,7	3,7	3,7	3,7	3,6	3,5	3,5	:
EU (25 țări)	3,7	3,7	3,7	3,8	3,7	3,7	3,7	3,7	3,6	3,5	3,5	:
EU (15 țări)	3,5	3,6	3,6	3,6	3,5	3,5	3,5	3,5	3,4	3,4	3,3	:
Zona euro	3,3	3,3	3,3	3,4	3,3	3,3	3,4	3,4	3,3	3,2	3,2	:
Belgia	3,9	4	4,1	4,2	4,1	3,8	3,9	4	3,8	3,6	3,4	:
Bulgaria	2,6	2,4	2,7	2,8	3,3	3,4	3,1	3,6	3,8	3,7	:	:
Republica Cehă	9	8,3	8,4	8,6	8,3	8	8,1	8,1	7,7	7,6	7,4	:
Danemarca	4,7	4,5	4,4	4,4	4,4	4,4	4,3	4,3	4,1	:	:	:
Germania	3,7	3,6	3,6	3,6	3,5	3,4	3,6	3,6	3,5	3,5	3,4	:
Estonia	7,6	6,7	7	7,3	7,7	7,2	7,6	7,5	7,9	8,1	7,7	:
Irlanda	6,5	6,4	6,2	6,3	6,3	6,1	6,3	5,9	5,4	5,2	5	:
Grecia	:	:	:	:	4,2	4,1	4,3	4,2	4,2	4,1	4,1	:
Spania	2,6	2,9	3	3,1	3	3	3,1	3,1	3	2,9	2,7	:
Franța	3,4	3,4	3,4	3,5	3,4	3,4	3,4	3,3	3,2	3,1	3	2,9
Italia	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	2,6	2,6	2,7	2,7
Cipru	4,6	4,7	4,8	5,2	5,3	5,3	5,5	5,5	5,7	6,1	6,3	:
Letonia	7,8	7,8	7,5	7,7	8,3	7,6	7,6	7,5	7,1	7	:	:
Lituania	8,6	8,7	8	8,1	7,5	7,2	7,7	7,6	7	6,6	6,2	:
Luxemburg	8,4	9,6	9,7	11,3	11,5	9,8	11,4	10,4	11,4	10,5	9,2	:
Ungaria	8,1	8,1	8,5	8,2	8,4	8,6	8,8	8,8	8,7	8,3	8,9	:
Malta	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,3	3,4	3,3	3,4	2,9	2,8	2,8
Olanda	3,3	3,2	3	3	2,9	3	3	3	2,9	2,8	2,9	:
Austria	2,7	2,9	3	3	3	2,9	3,1	3,1	3	3	2,9	:
Polonia	8,3	7,9	7,6	7,2	6,9	6,7	6,6	6,6	6,5	6,6	6,6	:
Portugalia	3,8	3,7	3,8	3,8	3,7	3,7	3,7	3,8	3,6	:	:	:
România	:	:	5,4	5,8	5,4	4,2	4,2	4,6	4,5	4,4	4,4	:
Slovenia	5,5	5,1	4,8	4,6	5,5	5,4	5,2	5,3	4,9	5	5	:
Slovacia	7,5	6,8	6,5	6,1	5,8	5,7	6	5,7	5,4	5,2	5	:
Finlanda	6	6	5,7	5,5	5,5	5,9	5,8	5,7	5,2	5	4,9	4,8
Suedia	4,2	4,1	3,8	3,9	3,8	3,9	3,9	3,8	3,6	3,5	:	:
Regatul Unit	4,3	4,3	4,2	4,3	4,1	4	4	4	3,8	3,7	3,6	:
Islanda	4,6	4,6	4,7	4,6	4,4	4,5	4,7	4,6	4,3	4,1	3,9	:
Norvegia	4,6	4,8	4,7	4,8	4,6	4,6	4,5	4,3	4,2	4,1	:	:
Elveția	3,8	3,8	3,8	3,8	3,7	3,5	3,5	3,7	3,6	3,5	3,4	:
Statele Unite	2	1,9	2	2,2	:	:	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT.

Anexa nr. 2

Cheltuielile gospodăriilor pentru alimente şi băuturi nealcoolice
(prețuri curente, % din cheltuielile totale pentru consum ale gospodăriilor)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 țări)	14,3	14	13,6	13,3	13	13,1	13,1	13	12,8	12,8	12,7	:
EU (25 țări)	14,2	13,8	13,5	13,1	12,9	13	12,9	12,9	12,7	12,5	12,5	:
EU (15 țări)	13,8	13,4	13,1	12,8	12,5	12,5	12,5	12,5	12,3	12,2	12,1	:
Zona euro	14,2	13,9	13,7	13,4	13,1	13,3	13,4	13,3	13,1	12,9	12,9	:
Belgia	13,8	13,7	13,4	12,8	12,3	12,7	13,3	13,7	13,6	13,3	13,1	:
Bulgaria	30,2	38,2	33	29,5	28,5	27,7	25,3	23,8	23,4	21,8	:	:
Republica Cehă	19	18,6	18,6	18,8	18,6	18,8	18,1	17	16,7	16,1	15,4	:
Danemarca	13	12,8	12,6	12,2	12,2	12,4	12,2	12	11,4	:	:	:
Germania	12,1	11,8	11,7	11,5	11,5	11,6	11,5	11,3	11,2	11,2	11	:
Estonia	29,5	24,2	21,9	20,9	20,6	20	19,7	19	18,6	18,3	17	:
Irlanda	12,8	11,3	10	8,9	8,5	8,1	7,4	6,5	6,2	5,9	5,7	:
Grecia	:	:	:	:	15,1	15,6	15,7	15,7	15,3	15,6	15,8	:
Spania	16,9	16,1	15,2	14,5	14,3	14,5	14,8	14,8	14,3	14	13,8	:
Franța	14,6	14,7	14,5	14,4	14,1	14,4	14,4	14,4	14,1	13,7	13,4	13,2
Italia	16,6	16,1	15,7	15,3	15,1	15	15	15,1	14,9	14,8	14,7	14,6
Cipru	16,6	16,5	15,7	15,4	14,7	14,6	15,2	15,1	15,1	14,9	15,1	:
Letonia	35,9	31,7	30	26,9	25,1	24,7	25	23,6	22,2	22,2	:	:
Lituania	38,8	35,1	32,2	31,3	30,5	29,2	28	28	28,2	26,5	25,8	:
Luxemburg	11,1	10,9	10,7	10,1	9,4	9,8	9,8	10,1	9,5	9,5	9,3	:
Ungaria	22,6	22,2	21,8	20	18,9	18,8	18,3	17,8	17,4	16,8	16,9	:
Malta	16,7	16,7	16,6	16,7	16,6	17,4	17,3	17,2	16,7	16,3	16,4	17,1
Olanda	12,6	12,4	12,1	11,7	11,2	11,2	11,3	11,2	11	10,6	10,9	:
Austria	12,6	12,5	12,2	11,9	11,4	11,4	11,4	11,3	11,2	11	11	:
Polonia	26,4	24,6	22,6	20,9	22,8	22,9	21,8	21,1	21,2	21,1	20,9	:
Portugalia	18,1	17,4	17,5	17	16,4	17	16,8	17	16,7	:	:	:
România	:	:	35,3	34,6	34,7	38	35,9	35,3	33,3	29,7	29,7	:
Slovenia	17,3	17,3	17,9	17,2	16,9	16,9	16,6	16,5	15,7	14,6	14,4	:
Slovacia	26,6	27,1	26	24,8	23,5	22,7	22,2	21,1	19,3	18,1	17,9	:
Finlanda	14,1	13,6	13	13,1	12,6	12,7	12,6	12,7	12,5	12,5	12,4	12,5
Suedia	12,9	12,6	12,4	12,1	11,8	12	12,2	12,1	11,9	11,6	:	:
Regatul Unit	11,2	10,7	10,4	10,1	9,9	9,6	9,4	9,2	9,1	9	9,1	:
Turcia	:	:	30,2	28,8	26,5	27,1	28,1	28,4	26,8	26,6	25,8	25,8
Islanda	17,1	17,2	16,6	15,8	15,1	15,6	15,7	14	13,5	12	12	:
Norvegia	15	14,9	14,9	14,8	14,5	14,1	13,8	13,7	13,2	13,1	:	:
Elveția	10,9	10,8	10,7	10,6	10,6	10,8	10,8	10,9	10,7	10,6	10,6	:
Statele Unite	7,8	7,5	7,3	7,1	:	:	:	:	:	:	:	:
Japonia	16,3	16,3	16,5	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT.

Anexa nr. 3

Cheltuielile gospodăriilor pentru îmbrăcăminte şi încălțăminte
(prețuri curente, % din cheltuielile totale pentru consum ale gospodăriilor)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 țări)	6,7	6,6	6,6	6,4	6,3	6,3	6,2	6	5,9	5,8	5,7	:
EU (25 țări)	6,7	6,6	6,6	6,5	6,4	6,3	6,2	6,1	5,9	5,8	5,8	:
EU (15 țări)	6,7	6,7	6,6	6,5	6,4	6,3	6,2	6,1	6	5,9	5,8	:
Zona euro	6,8	6,8	6,7	6,6	6,5	6,5	6,4	6,2	6	5,9	5,8	:
Belgia	6,2	5,9	5,8	5,7	5,5	5,4	5,5	5,4	5,4	5,4	5,3	:
Bulgaria	6,3	5	5,1	4,8	3,6	3,8	3,6	3,4	3,3	3,2	:	:
Republica Ceha	5,1	5,1	5,1	5,1	5,2	5,2	5,2	5	4,9	4,8	4,6	:
Danemarca	5	5,1	5,2	5	5	5	4,9	5	5	:	:	:
Germania	6,6	6,4	6,3	6,1	6	6	5,7	5,5	5,3	5,3	5,2	:
Estonia	5,7	7,1	7,2	6,5	6,6	6,7	6,8	6,7	6,9	7,3	7,7	:
Irlanda	7,1	7,1	7	6,7	6,8	6,5	5,9	5,3	4,9	5,2	5	:
Grecia	:	:	:	:	6,6	6	5,9	5,9	5,9	5,8	5,7	:
Spania	6,6	6,5	6,4	6,4	6,2	6,1	5,9	5,7	5,5	5,6	5,5	:
Franța	5,7	5,7	5,5	5,4	5,3	5,1	5,2	5,1	5	4,8	4,7	4,6
Italia	8,9	9	9,2	9	8,9	8,8	8,7	8,5	8,2	8	8	7,9
Cipru	7,6	7,7	7,3	7,1	6,8	6,7	6,8	6,8	6,3	6,2	6,2	:
Letonia	6,5	7,4	8,1	7,8	8,3	7,5	7,6	7,1	7,2	7,1	:	:
Lituania	6,3	6,1	6,4	6,2	6,1	6,1	6	5,9	6,5	8,1	8,1	:
Luxemburg	5,5	5,5	5,2	4,8	4,6	4,5	4,4	4,3	4	3,9	3,9	:
Ungaria	4,9	5	4,9	4,8	4,4	4,4	4,2	4,1	3,9	3,6	3,4	:
Malta	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,1	5,7	5,9	5,9	5,9	4,8	4,5
Olanda	6,2	6,2	6,3	6,2	6,1	6	5,9	5,5	5,4	5,3	5,5	:
Austria	7,8	7,7	7,6	7,4	7,3	7,3	7,3	7	6,8	6,6	6,4	:
Polonia	5,7	5,5	5,3	5,1	5,1	4,9	4,8	4,8	4,8	4,6	4,6	:
Portugalia	8,4	8,3	8,3	7,9	7,7	7,7	7,9	7,6	7,3	:	:	:
România	:	:	4,1	3,9	3,6	3,4	3,6	3,6	3,7	3,3	3,3	:
Slovenia	5,9	5,9	6,1	6	6,2	6,3	6,2	6,3	6,1	5,8	5,5	:
Slovacia	7,7	7,3	6,6	6,1	5,6	5	4,7	4,1	4,2	4,2	3,9	:
Finlanda	5,1	5,1	5	4,9	4,6	4,6	4,6	4,7	4,8	4,8	4,9	4,9
Suedia	5	5	5	5,1	5,2	5,3	5,1	5	5,1	5,1	:	:
Regatul Unit	6,3	6,2	6	5,9	6	5,9	6	6	5,9	5,9	5,9	:
Turcia	:	:	12	9,2	8,7	8,8	9,1	9,4	9,1	7,3	6,6	6,2
Islanda	6,8	6,7	6,6	6,4	6,1	5,8	5,3	5	4,8	4,6	4,6	:
Norvegia	5,8	5,9	5,8	5,7	5,5	5,6	5,5	5,4	5,4	5,4	:	:
Elveția	4,6	4,6	4,5	4,5	4,3	4,3	4,1	4	3,9	4	4	:
Statele Unite	5,4	5,4	5,4	5,4	:	:	:	:	:	:	:	:
Japonia	5,3	4,9	4,6	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT.

Anexa nr. 4

Cheltuielile gospodăriilor pentru mobilarea, dotarea şi întreținerea locuințelor

(prețuri curente, % din cheltuielile totale pentru consum ale gospodăriilor)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 ţări)	6,9	6,9	6,9	6,8	6,7	6,6	6,5	6,5	6,4	6,3	6,2	:
EU (25 ţări)	7	6,9	6,9	6,8	6,8	6,7	6,6	6,5	6,4	6,3	6,3	:
EU (15 ţări)	7	7	7	6,9	6,8	6,7	6,6	6,6	6,5	6,4	6,3	:
Zona euro	7,4	7,3	7,3	7,3	7,2	7	6,8	6,7	6,6	6,5	6,5	:
Belgia	5,7	5,8	5,6	5,5	5,1	5,3	5,3	5,4	5,4	5,5	5,5	:
Bulgaria	2,6	2,1	2,5	2,9	3,5	3,5	3,2	3,3	3,7	4	:	:
Republica Ceha	6,1	5,9	5,9	5,8	5,9	5,6	5,3	5,4	5,2	5,3	5,3	:
Danemarca	5,7	5,8	5,8	5,9	5,8	5,8	5,9	5,8	5,9	:	:	:
Germania	8,1	8,1	8,1	7,8	7,9	7,6	7,3	7,1	7	6,9	6,9	:
Estonia	5,2	5,4	5	4,8	5	4,8	4,9	5	5,1	5,6	6	:
Irlanda	7,3	7,2	7,2	7,4	7,3	7,4	7,2	7,2	7,1	6,9	7	:
Grecia	:	:	:	:	5,3	5,4	5,3	5,4	5,3	5,3	5,2	:
Spania	5,9	5,9	5,9	5,9	5,8	5,6	5,5	5,5	5,3	5,3	5,3	:
Franța	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6	6	6	6	6	5,9	5,9
Italia	8,6	8,5	8,5	8,6	8,3	8,1	8	7,8	7,8	7,7	7,6	7,6
Cipru	7,3	6,8	6,7	6,6	6,5	6,4	6,6	6,5	6,9	6,7	6,8	:
Letonia	2,4	2,5	2,5	3	3,1	3,1	3,1	3,4	3,4	3,6	:	:
Lituania	3,8	4,8	4,6	4,5	4,3	5	5	5	5,2	5,6	5,5	:
Luxemburg	8,4	8,3	8,2	7,8	7,8	8,1	7,5	7,7	7,7	7,4	7,5	:
Ungaria	6,7	6,7	6,9	6,7	6,5	6,5	6,5	6,6	7,2	6,7	6,3	:
Malta	8	8	8	8	8	8,4	8,6	8,9	8,8	8,9	8,5	8,4
Olanda	7	7,1	7,3	7,3	7,4	7,4	7,1	6,8	6,5	6,3	6,6	:
Austria	9,5	9,4	8,9	8,9	8,7	8,3	8	7,9	7,8	7,7	7,5	:
Polonia	4,8	4,9	4,8	4,8	4,4	4,3	4,4	4,3	4,3	4,4	4,4	:
Portugalia	7,3	7,4	7,6	7,5	7,5	7,2	7,3	7,1	6,9	:	:	:
România	:	:	4,8	4,3	4,1	3,8	3,7	4,6	4,8	4,8	4,8	:
Slovenia	5,5	5,5	5,5	5,7	5,9	6,1	6,1	6	6	6	5,9	:
Slovacia	5	4,9	5,2	5	4,7	5,2	5,2	5,1	5,1	5,4	5,5	:
Finlanda	4,6	4,7	4,9	4,8	4,9	4,9	4,9	5	5,3	5,5	5,5	5,6
Suedia	4,3	4,3	4,4	4,6	4,7	4,8	4,7	4,8	4,9	5,1	:	:
Regatul Unit	5,9	5,9	5,8	5,8	6	6,1	6,2	6,2	6,1	5,8	5,8	:
Turcia	:	:	9,4	8,8	8,3	7,6	7,3	7,2	7,4	8,2	8,1	7,7
Islanda	7,5	7	7,2	7,1	6,7	6,7	6,4	6,5	6,5	6,6	6,4	:
Norvegia	6	6,2	6,2	6	6,2	6,2	6,2	6	5,9	6	:	:
Elveția	4,9	4,8	4,7	4,8	4,7	4,7	4,6	4,6	4,5	4,5	4,5	:
Statele Unite	5,2	5,2	5,2	5,3	:	:	:	:	:	:	:	:
Japonia	5,1	4,9	4,6	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT.

Anexa nr. 5

Cheltuielile gospodăriilor pentru întreținere, apă, energie electrică, gaze şi alți combustibili

(prețuri curente, % din cheltuielile totale pentru consum ale gospodăriilor)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 ţări)	20,9	20,9	20,8	20,7	20,5	20,7	20,8	21,1	21,3	21,6	21,9	:
EU (25 ţări)	20,9	20,9	20,8	20,7	20,4	20,7	20,8	21,1	21,3	21,6	21,9	:
EU (15 ţări)	21	20,9	20,8	20,7	20,5	20,7	20,8	21,1	21,3	21,6	21,9	:
Zona euro	21	21,1	21	20,9	20,8	20,8	21	21,3	21,5	21,8	22	:
Belgia	23,5	23,5	22,9	22,6	22,6	22,9	22,9	23,1	22,9	23	22,8	:
Bulgaria	26,9	24,1	26	26,9	23,6	23,2	22,5	22,2	20,9	20	:	:
Republica Ceha	19,8	19,6	19,9	20,1	20,7	20,6	21,7	21,8	22	22,3	21,9	:
Danemarca	26,5	26	26,1	26,3	26,6	27,4	27,4	27,4	27,3	:	:	:
Germania	23	23,3	23,3	23,1	23,2	23,4	23,5	23,8	23,8	24,2	24,4	:
Estonia	22,5	20,5	22,2	23,3	21,7	21,6	21	20,3	19,5	18,5	17,7	:
Irlanda	15,9	16,8	17,4	17,6	17,9	18,9	19,7	20,3	20,2	19,8	20	:
Grecia	:	:	:	:	16,5	16,5	16,3	16,5	16,4	16,3	16,3	:
Spania	14,8	15	15,1	15,2	15,3	15,4	15,8	16	16	16,3	16,7	:
Franța	23,3	23,5	23,5	23,5	23	23	23,1	23,5	23,8	24,3	24,9	25,1
Italia	18,3	18,1	18,1	18,5	18,5	18,7	19,1	19,5	20,1	20,5	20,6	20,6
Cipru	12,2	12,4	12,4	12,1	12,6	12,3	12,6	12,5	12	12,8	12,8	:
Letonia	21,2	20,8	21,4	22,2	21,4	22,3	21,5	21,4	21,3	21	:	:
Lituania	19,3	18,9	17,4	16,8	17	15,8	16,1	15	14,4	14,1	13,9	:
Luxemburg	21,7	21,1	20,7	20,1	20,2	21,3	21,4	21,7	21,3	21,3	21,4	:
Ungaria	20,2	20,3	19,6	19,6	18,4	18	18	18,3	18,4	18,5	18,5	:
Malta	9,6	9,7	9,6	9,5	9,7	9,6	10,2	10,6	10,7	11	11,7	11,7
Olanda	21,7	21,4	20,9	20,5	20,4	20,7	20,6	21,2	21,6	22,2	23	:
Austria	19,5	19,7	19,6	19,6	19,7	19,9	19,8	20	20,3	21,1	20,9	:
Polonia	20,3	21,7	22	22,5	20,5	22	23,1	23,2	22,8	23,8	23,7	:
Portugalia	13,5	13,5	13,1	12,9	12,8	13	13,3	13,9	14	:	:	:
România	:	:	19,4	21,1	22,4	21,9	23,7	22,7	21,8	21,5	21,5	:
Slovenia	19	19,2	19,4	19,4	18,9	19,3	19,1	18,5	18,7	19	18,8	:
Slovacia	18,6	18,4	18,6	20,8	22,5	22,3	22,2	23,9	25,6	25,6	25,9	:
Finlanda	24,9	25,4	25	25,3	24,7	24,8	25,2	25,4	25,4	25,3	24,9	24,6
Suedia	31,6	31,1	30,2	28,5	27,7	27,8	27,6	28	27,8	27,3	:	:
Regatul Unit	18,6	18,4	18,4	18,3	18,2	18,6	18,5	18,8	19,2	19,6	20,3	:
Turcia	:	:	10,8	14,4	15,8	16,8	16,2	15,8	15,8	16,7	17,7	18,9
Islanda	17	16,7	16,4	16,2	17	17,3	18	19,1	19,5	20,6	21,6	:
Norvegia	21,1	20,6	19,9	19,4	19,4	20,5	20,9	21,2	20,2	19,7	:	:
Elveția	23,5	23,2	22,9	22,8	22,8	23,1	23,3	23,3	23,3	23,5	23,5	:
Statele Unite	17,7	17,5	17,3	16,9	:	:	:	:	:	:	:	:
Japonia	23,3	23,9	24,8	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT.

Anexa nr. 6

Cheltuielile gospodăriilor pentru comunicații
(prețuri curente, % din cheltuielile totale pentru consum ale gospodăriilor)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 țări)	2	2,1	2,2	2,4	2,5	2,7	2,7	2,8	2,8	2,8	2,7	:
EU (25 țări)	2	2,1	2,2	2,4	2,5	2,7	2,7	2,8	2,8	2,8	2,7	:
EU (15 țări)	2	2,1	2,2	2,4	2,5	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	:
Zona euro	2	2,1	2,2	2,4	2,6	2,8	2,8	2,8	2,9	2,8	2,8	:
Belgia	1,6	1,7	1,8	2	2,1	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	2,1	:
Bulgaria	1,7	1,8	2,3	3	4,3	5,2	5,8	6,1	6	6,1	:	:
Republica Ceha	1,9	1,9	1,9	1,8	2	2,4	3	3,4	3,4	3,5	3,7	:
Danemarca	1,7	1,9	1,8	1,9	2	2	1,9	2,1	2,3	:	:	:
Germania	2	2,1	2,2	2,3	2,5	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,7	:
Estonia	1,8	2	2,2	2,7	3	3,1	3	3,2	3,1	3,1	2,7	:
Irlanda	2	2,1	2	2	2,3	2,4	2,6	2,9	3,3	3,5	3,4	:
Grecia	:	:	:	:	1,6	1,4	1,3	1,3	1,2	1,1	1,2	:
Spania	1,9	2	2,1	2,3	2,4	2,6	2,7	2,5	2,6	2,6	2,6	:
Franța	1,9	1,9	2	2,2	2,3	2,5	2,6	2,7	2,7	2,8	2,7	2,7
Italia	2	2,1	2,3	2,5	2,7	2,7	2,8	2,8	2,8	2,8	2,7	2,7
Cipru	1,6	1,8	1,9	2,2	2,2	2,4	2,3	2,3	2,4	2	2	:
Letonia	1,7	1,4	1,9	2,8	3,2	3,3	3,7	4,2	4,5	4,2	:	:
Lituania	0,9	1,7	1,9	2,1	2,6	3,1	3,2	3,1	2,9	2,6	2,5	:
Luxemburg	1,5	1,6	1,9	1,8	1,7	1,8	1,7	1,5	1,4	1,3	1,3	:
Ungaria	2,6	3	3,4	4,1	4,1	4,4	4,8	4,5	4,3	4,5	4,3	:
Malta	4,9	4,9	4,8	4,8	4,8	4,7	4,8	5	4,8	4,7	4,7	4,9
Olanda	2,6	2,8	3,2	3,5	3,9	4,2	4,5	4,7	4,6	4,5	4,5	:
Austria	2	2,2	2,4	2,5	2,7	2,6	2,6	2,6	2,6	2,7	2,7	:
Polonia	2,2	1,7	2,1	2,7	2,7	2,9	3	3,1	3,1	3,4	3,3	:
Portugalia	2,1	2,2	2,2	2,4	2,5	2,9	2,9	2,9	2,9	:	:	:
România	:	:	2,3	2,8	3	2,8	2,7	2,4	2,2	2	2	:
Slovenia	2	2	2	2,2	2,3	2,5	2,7	2,7	3,1	3,5	3,7	:
Slovacia	2,2	2,1	2,5	3	3,2	3,9	3,8	3,7	3,6	3,6	3,5	:
Finlanda	1,9	2,2	2,5	3	3,1	3,3	3,3	3,2	3,3	2,8	2,7	2,6
Suedia	2,5	2,7	2,9	3	2,9	3,2	3,2	3,2	3,1	3	:	:
Regatul Unit	2	2	2,1	2,1	2,2	2,3	2,2	2,3	2,3	2,2	2,2	:
Islanda	1,1	1	1,4	1,9	2,1	2,4	2,7	2,8	2,7	2,6	2,5	:
Norvegia	1,9	1,8	2,1	2,5	2,6	2,7	2,7	2,8	3,2	3,1	:	:
Elveția	2,1	2,2	2,2	2,1	2,2	2,4	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	:
Statele Unite	2	2	2,1	2,1	:	:	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT.

Anexa nr. 7

Accesul la Internet al gospodăriilor populației

(% de gospodării din total care au acces la Internet de la domiciliu)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 țări)	:	:	40	48	49	54
EU (25 țări)	:	:	42	48	51	56
EU (15 țări)	39	43	45	53	54	59
Zona euro	36	40	43	50	51	56
Belgia	:	:	:	50	54	60
Bulgaria	:	:	10	:	17	19
Republica Ceha	:	15	19	19	29	35
Danemarca	56	64	69	75	79	78
Germania	46	54	60	62	67	71
Estonia	:	:	31	39	46	53
Irlanda	:	36	40	47	50	57
Grecia	12	16	17	22	23	25
Spania	:	28	34	36	39	45
Franța	23	31	34	:	41	49
Italia	34	32	34	39	40	43
Cipru	24	29	53	32	37	39
Letonia	3	:	15	31	42	51
Lituania	4	6	12	16	35	44
Luxemburg	40	45	59	65	70	75
Ungaria	:	:	14	22	32	38
Malta	:	:	:	41	53	54
Olanda	58	61	:	78	80	83
Austria	33	37	45	47	52	60
Polonia	11	14	26	30	36	41
Portugalia	15	22	26	31	35	40
România	:	:	6	:	14	22
Slovenia	:	:	47	48	54	58
Slovacia	:	:	23	23	27	46
Finlanda	44	47	51	54	65	69
Suedia	:	:	:	73	77	79
Regatul Unit	50	55	56	60	63	67
Turcia	:	:	:	:	:	:
Islanda	:	:	11	:	14	:
Norvegia	:	:	7	8	:	:
Elveția	:	:	81	84	83	84
Statele Unite	:	60	60	64	69	78
Japonia	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT.

Anexa nr. 8

Cheltuielile gospodăriilor pentru transport

(prețuri curente, % din cheltuielile totale pentru consum ale gospodăriilor)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 țări)	13,5	13,6	13,7	13,9	13,9	13,6	13,5	13,4	13,5	13,6	13,6	:
EU (25 țări)	13,5	13,6	13,7	14	13,9	13,6	13,5	13,4	13,6	13,6	13,6	:
EU (15 țări)	13,6	13,7	13,9	14,1	14	13,8	13,7	13,5	13,7	13,7	13,7	:
Zona euro	13,5	13,5	13,7	13,9	13,8	13,4	13,3	13,2	13,4	13,4	13,5	:
Belgia	13,3	13,3	13,7	14,2	14,4	14	14	14,2	14,6	14,7	14,9	:
Bulgaria	11,6	10,9	10	11,1	13,4	14,4	15,2	15,9	16,1	18	:	:
Republica Ceha	11,1	10,8	10,5	10,4	10,9	10,4	9,8	10,4	11,3	11,5	11,6	:
Danemarca	13,6	13,6	13,4	13,2	12,2	11,5	11,9	11	12,5	:	:	:
Germania	14	13,8	13,9	14	13,7	13,6	13,8	13,8	14	13,8	14,1	:
Estonia	10,4	11,4	11,4	10,9	10,4	10,7	10,6	11,6	11,9	12,7	13,8	:
Irlanda	11,5	12,2	12,2	12,4	13,5	11,7	11,4	11,4	11,9	12,5	12,7	:
Grecia	:	:	:	:	9,4	10,1	10	10,3	10,8	10,3	10,4	:
Spania	11,7	12,1	12,3	12,8	12,4	12,1	11,4	11,3	11,5	11,8	11,9	:
Franța	14,9	14,3	14,6	15,1	15,1	14,9	14,7	14,3	14,5	14,8	14,5	14,5
Italia	12,9	13,8	13,9	13,8	13,7	13,5	13,4	13,4	13,4	13,4	13,3	13,4
Cipru	14,3	14,1	14,8	14,5	14,2	14,6	14,9	14,8	15,3	14,3	14	:
Letonia	7,7	10,4	10,4	9,4	9,2	9,2	9,2	9,6	10,7	11,2	:	:
Lituania	8,5	9,7	11,5	12,5	14,1	14,4	13,7	14,9	15,1	14,9	16,9	:
Luxemburg	15,5	15,6	16	16,7	17,4	17,7	16,8	16,9	17,9	18,8	19,1	:
Ungaria	12,9	12,9	13,1	14,5	14,9	14,5	14,5	15	15,1	15,8	16,1	:
Malta	14,3	14,3	14,3	14,3	14,3	13,7	13,4	13,2	13,4	14	14,1	13,5
Olanda	11,2	11,3	11,2	11,5	11,5	11	11,3	11,2	11,5	11,5	11,9	:
Austria	12,6	12,4	12,4	12,6	12,8	12,7	12,7	12,9	13,3	13,6	13,3	:
Polonia	8,7	8,6	9,2	10	9,2	9,1	9,1	9,1	9	8,7	8,6	:
Portugalia	14,5	14,7	15,1	15,8	15,9	15	14,4	13,5	13,9	:	:	:
România	:	:	12,6	11,7	11,4	11,3	11,3	11,6	12,2	16,9	16,9	:
Slovenia	17,2	16,8	16,1	16,3	15,9	15,4	14,7	14,7	15,3	15,8	16,2	:
Slovacia	8,3	8	8,4	8,9	8,9	9,7	9,3	8,9	8,5	8,6	8,4	:
Finlanda	12,9	13	13,2	13	13	12,1	12,2	13	12,7	12,9	12,6	11,8
Suedia	12,3	12,8	12,9	13,3	13,6	12,9	12,6	12,5	12,5	12,7	:	:
Regatul Unit	14,9	15,4	15,5	15,5	15,7	15,5	15,3	15,3	15,2	15,1	14,9	:
Turcia	:	:	14,2	15,5	17,5	16,1	16,8	17,7	18,1	18,5	18,7	18,4
Islanda	14,4	15,8	15,8	16,5	16,2	14,2	13,9	15,4	16,6	18,2	17,6	:
Norvegia	15,3	15,1	15	14,6	15,1	14,4	14,2	13,7	14,3	14,4	:	:
Elveția	7,7	7,8	7,8	8	8,2	8,1	7,9	7,8	7,8	8	7,9	:
Statele Unite	10,8	10,8	10,6	10,8	:	:	:	:	:	:	:	:
Japonia	11,6	11,6	11	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT.

Anexa nr. 9

Cheltuielile gospodăriilor pentru educație

(prețuri curente, % din cheltuielile totale pentru consum ale gospodăriilor)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 țări)	0,9	0,9	0,9	1	1	0,9	1	1	1	1	1	:
EU (25 țări)	0,9	0,9	0,9	1	1	0,9	0,9	1	1	1	1	:
EU (15 țări)	0,9	0,9	0,9	1	1	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1	:
Zona euro	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	:
Belgia	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	:
Bulgaria	0,5	0,5	0,9	0,8	0,8	0,9	1,1	1	0,9	0,8	:	:
Republica Ceha	0,5	0,5	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7	:
Danemarca	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	:	:	:
Germania	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	:
Estonia	0,9	0,9	1	1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,1	1	1	:
Irlanda	1,4	1,1	0,9	0,8	0,9	1	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2	:
Grecia	:	:	:	:	1,9	1,9	2,3	2,5	2,4	2,3	2,4	:
Spania	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	:
Franța	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,8
Italia	1	1	1	1	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Cipru	2,1	2,3	2,4	2,4	2,6	2,6	2,7	2,8	2,9	3	3	:
Letonia	0,4	0,8	1,3	1,4	1,9	1,8	1,8	2,8	2,3	2,6	:	:
Lituania	0,3	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,8	0,8	:
Luxemburg	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,5	:
Ungaria	1,4	1,3	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,3	1,2	1,2	1,3	:
Malta	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3
Olanda	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	:
Austria	0,4	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	:
Polonia	1	1,1	1,2	1,4	1,2	1,3	1,3	1,4	1,4	1,3	1,3	:
Portugalia	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	:	:	:
România	:	:	0,9	1,2	0,9	1,2	1,4	1,1	2,2	2,1	2,1	:
Slovenia	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	1	1	1,1	1,2	:
Slovacia	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	0,8	0,8	1	1,4	1,5	1,5	:
Finlanda	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4
Suedia	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,3	0,3	:	:
Regatul Unit	1,4	1,5	1,5	1,6	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	:
Turcia	:	:	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	1	1,2	1,3	1,3
Islanda	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,2	1,4	1,5	1,4	1,4	1,4	:
Norvegia	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	:	:
Elveția	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	:
Statele Unite	2,3	2,4	2,4	2,4	:	:	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT.

Anexa nr. 10

Cheltuielile gospodăriilor pentru îngrijirea sănătății

(prețuri curente, % din cheltuielile totale pentru consum ale gospodăriilor)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 țări)	3,2	3,3	3,2	3,3	3,2	3,2	3,4	3,4	3,5	3,5	3,4	:
EU (25 țări)	3,2	3,3	3,2	3,3	3,2	3,2	3,4	3,4	3,5	3,5	3,4	:
EU (15 țări)	3,3	3,3	3,2	3,3	3,2	3,2	3,4	3,4	3,5	3,5	3,4	:
Zona euro	3,6	3,7	3,6	3,7	3,6	3,7	3,8	3,9	4	4	3,8	:
Belgia	3,3	3,7	3,8	4,1	4	3,9	4,3	4,3	4,5	4,3	4,3	:
Bulgaria	2,4	2	1,6	2,3	2,8	3,3	3,9	4	4	4	:	:
Republica Ceha	1,7	1,7	1,6	1,6	1,4	1,8	1,6	1,7	1,9	1,9	2,2	:
Danemarca	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	2,6	2,6	:	:	:
Germania	3,8	4	4	4,1	4,1	4,1	4,4	4,5	4,8	4,7	4,8	:
Estonia	1,4	2,3	2,3	2,6	2,9	3	3	3,2	3,1	2,9	3	:
Irlanda	2,9	2,8	2,7	2,7	2,6	2,9	3,1	3,5	3,6	3,7	3,8	:
Grecia	:	:	:	:	4,4	4,5	4,8	5,2	5,3	5,6	5,8	:
Spania	3,2	3,2	3,2	3,3	3,3	3,3	3,4	3,5	3,5	3,5	3,5	:
Franța	3,3	3,3	3,2	3,3	3,2	3,2	3,3	3,3	3,3	3,4	3,4	3,4
Italia	3,4	3,5	3,5	3,5	3,4	3,1	3,3	3,3	3,2	3,2	3,2	3,1
Cipru	3,3	3,5	3,4	3,5	3,5	3,5	3,6	3,7	3,8	3,9	3,8	:
Letonia	3,9	4,2	4,1	4,3	4,3	4,7	4,6	4,6	4,5	4,1	:	:
Lituania	2,8	3	3,5	3,5	3,5	3,3	4,5	4,4	4,2	5	4,2	:
Luxemburg	1,8	1,7	1,8	1,5	1,4	1,4	1,6	1,7	1,8	2	2,1	:
Ungaria	2,9	3	3	3,3	3,2	3,5	3,5	3,5	3,6	3,7	3,6	:
Malta	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6	2,5	2,5	2,4	2,5	2,2
Olanda	4,6	4,4	4,4	4,4	4,2	4,5	4,8	5	5,1	5,3	2,2	:
Austria	3,3	3,3	3,4	3,4	3,3	3,4	3,3	3,4	3,4	3,3	3,3	:
Polonia	3,3	3,5	3,8	4	3,6	3,7	3,9	3,9	4,2	4	4	:
Portugalia	4,7	4,8	4,5	4,7	4,7	4,8	4,9	5,3	5,4	:	:	:
România	:	:	2,5	2,4	2,4	2,4	2,8	3	3,5	3,3	3,3	:
Slovenia	2,4	2,6	2,6	2,7	3,3	3,4	3,5	3,5	3,5	3,6	3,5	:
Slovacia	2,5	2,2	2	2,2	2,3	2,5	2,4	2,6	3,1	3,2	3,3	:
Finlanda	3,6	3,7	3,6	3,7	3,8	3,9	4	4	4,1	4,2	4,2	4,3
Suedia	2,1	2,2	2,3	2,3	2,4	2,5	2,6	2,6	2,7	2,6	:	:
Regatul Unit	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,6	1,6	:
Turcia	:	:	2,6	3	3,1	3,5	3,7	3,5	3,6	3,9	4,1	4
Islanda	2,9	2,9	3	2,9	3	3,1	3,3	3,3	3,3	3	2,9	:
Norvegia	2,5	2,6	2,6	2,6	2,7	2,8	2,8	2,9	2,9	2,9	:	:
Elveția	12,9	13,1	13,4	13,5	13,7	13,9	14,2	14,5	14,9	14,8	14,8	:
Statele Unite	16,6	16,7	16,7	16,5	:	:	:	:	:	:	:	:
Japonia	11	11,1	11,1	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT.

Anexa nr. 11

Cheltuielile gospodăriilor pentru activități culturale şi de recreere
(prețuri curente, % din cheltuielile totale pentru consum ale gospodăriilor)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 ţări)	9,1	9,3	9,5	9,6	9,7	9,6	9,6	9,5	9,6	9,5	9,4	:
EU (25 ţări)	9,1	9,3	9,5	9,7	9,7	9,7	9,6	9,6	9,7	9,6	9,5	:
EU (15 ţări)	9,2	9,3	9,6	9,7	9,8	9,7	9,7	9,6	9,7	9,6	9,6	:
Zona euro	8,8	8,9	9,1	9,2	9,3	9,1	9	8,9	8,9	8,8	8,7	:
Belgia	9,2	9,6	9,7	10,1	10,1	9,8	9,3	9,3	9,3	9,3	9,4	:
Bulgaria	3,4	2,8	3,4	3,9	4,8	3,9	4,5	4,6	5,2	5,4	:	:
Republica Ceha	10,9	11,5	11,4	11,4	11,1	11,5	11,5	11,7	11,6	11,7	11,3	:
Danemarca	10,5	10,7	10,6	10,8	11	10,9	10,8	11,3	10,6	:	:	:
Germania	9,3	9,5	9,8	10	10,1	9,9	9,7	9,5	9,5	9,4	9,3	:
Estonia	6,2	7,9	8,5	8	8,2	8,3	8,5	8,4	8,4	8,3	8,6	:
Irlanda	7,9	7,4	7,1	6,8	7,4	7,7	7,3	7,2	7,6	7,8	7,4	:
Grecia	:	:	:	:	6,7	6,6	6,8	6,9	7,2	7,4	7,2	:
Spania	8,4	8,5	8,9	9	9,1	9,1	9,1	9,2	9,1	9,1	8,9	:
Franța	8,6	8,7	8,9	9	9,1	9,1	9,3	9,3	9,4	9,3	9,2	9,2
Italia	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3	7,2	7,2	7	7,2	6,8	6,8	6,7
Cipru	7,4	7,5	7,5	7,6	7,6	7,7	7,8	7,9	8,1	8	8,1	:
Letonia	5,2	5,6	5,5	6,1	6,7	7,5	7,4	7,8	8,3	7,6	:	:
Lituania	4	4,4	5,8	5,8	5,7	6,7	6,5	6,6	6,7	6,4	6,7	:
Luxemburg	8,2	8	8,1	7,8	7,8	8,1	8,2	8	7,9	7,9	8	:
Ungaria	7,9	7,7	7,5	7,5	7,4	7,5	7,5	7,6	7,7	7,9	7,9	:
Malta	10,4	10,4	10,4	10,4	10,4	11	10,6	10,4	10,7	10,6	11,1	11,3
Olanda	10,8	11	11,1	11,3	11,1	11	10,9	10,5	10,3	10	10,4	:
Austria	11,5	11,6	12	12,6	12,6	12,6	12,4	12,3	12,1	11,9	11,8	:
Polonia	8,6	8,2	8,6	8,1	8,9	7,7	7,3	7,7	7,8	7,6	7,3	:
Portugalia	5,9	6,1	6,3	6,3	6,4	6,3	6,5	6,4	6,5	:	:	:
România	:	:	4,7	4,8	5	4,4	4,3	4,6	5	4	4	:
Slovenia	8,4	8,8	9,1	9,2	9,3	9,4	9,4	9,5	9,8	9,8	9,9	:
Slovacia	7,9	7,9	8,1	8,4	8,8	9,4	8,9	8,7	8,7	8,9	8,9	:
Finlanda	11,1	11	11,2	11,2	11,3	11,2	11	11	11,2	11,4	11,8	11,9
Suedia	10,3	10,6	11,1	11,5	11,8	11,9	11,5	11,6	11,5	11,4	:	:
Regatul Unit	11,3	11,6	11,9	12	11,8	11,8	12,1	12,3	12,6	12,6	12,5	:
Turcia	:	:	5,9	5,2	5,1	4,6	4,8	4,5	5	4,9	4,7	4,3
Islanda	12,9	12,3	12,5	12,5	12,8	13,2	13,3	12,5	12,4	12	11,5	:
Norvegia	11,6	11,9	12,1	12,6	12,5	12,7	12,7	12,7	12,6	12,5	:	:
Elveția	9,1	9	8,9	8,9	8,8	8,6	8,7	8,6	8,5	8,4	8,3	:
Statele Unite	8,7	8,8	8,9	9,1	:	:	:	:	:	:	:	:
Japonia	12,6	13	12,9	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT.

Anexa nr. 12

Cheltuielile gospodăriilor pentru hoteluri şi restaurante

(prețuri curente, % din cheltuielile totale pentru consum ale gospodăriilor)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 ţări)	8,2	8,3	8,4	8,5	8,7	8,7	8,8	8,8	8,9	9	9	:
EU (25 ţări)	8,2	8,3	8,5	8,5	8,8	8,8	8,9	8,9	8,9	9	9	:
EU (15 ţări)	8,3	8,5	8,6	8,7	8,9	9	9,1	9,1	9,2	9,2	9,3	:
Zona euro	7,8	7,8	7,9	8	8,3	8,5	8,6	8,7	8,8	8,8	8,9	:
Belgia	5,4	5,3	5,2	5,3	5,3	5,3	5,4	5,4	5,2	5,2	5,1	:
Bulgaria	8,9	7,7	9,7	9,4	8,6	8,4	8,5	8,7	8,9	8,9	:	:
Republica Ceha	7,3	7,6	7,6	7,1	7,4	7,3	6,7	6,4	6,4	6,6	7,5	:
Danemarca	4,8	4,9	5,1	5	5,1	5,1	4,9	4,9	4,5	:	:	:
Germania	5,5	5,5	5,5	5,6	5,7	5,6	5,5	5,4	5,4	5,4	5,4	:
Estonia	4,4	5,1	5,6	6,1	6,2	6,3	6,3	6,5	6,9	6,9	7,1	:
Irlanda	16,3	17	17,6	17,5	16,5	16,6	16,7	16,8	16,3	15,8	15,4	:
Grecia	:	:	:	:	16	16,6	16,8	16,3	16,1	16,1	15,7	:
Spania	18,1	18	17,9	18	18,1	17,9	18,2	18,6	18,7	18,6	18,5	:
Franța	5,7	5,8	6	6,1	6,2	6,2	6,3	6,3	6,3	6,2	6,2	6,2
Italia	8,8	8,7	8,8	8,9	9,5	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,9	10
Cipru	13,5	13,9	13,6	13,3	13,6	13,6	12,5	12,4	11,8	12,4	12	:
Letonia	4,1	4,3	4,2	5,1	4,9	5,1	4,7	4,1	4,1	5,4	:	:
Lituania	3,1	3,6	3,4	3,5	3,2	3,2	3,2	3,2	3,1	3,1	2,9	:
Luxemburg	8,8	8,5	8,2	8	7,3	7,4	7,3	7,3	7,4	7,4	7,2	:
Ungaria	4,9	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,7	4,6	4,9	5	5,1	:
Malta	15,1	15	15,3	15,5	15,2	14,4	14,6	14,2	13,6	13,2	13,1	13,5
Olanda	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,5	5,5	5,2	5,2	5,1	5,3	:
Austria	11	10,9	11,1	11,2	11,6	11,9	12,3	12,7	12,6	12,3	12,3	:
Polonia	3,1	3	3,1	3	3,1	3	2,9	2,9	2,9	2,9	2,8	:
Portugalia	10,4	10,3	10,5	10,2	10,4	10,5	10,6	10,3	10,4	:	:	:
România	:	:	5,8	5,1	4,9	4,6	4,4	4,1	4,3	5,2	5,2	:
Slovenia	6,9	7	7,1	6,6	6,5	6,5	6,5	6,8	6,8	6,5	6,6	:
Slovacia	7,4	7	7,4	7,6	7,7	7,8	7,6	7,1	6,6	6,7	7,3	:
Finlanda	7,1	6,9	6,6	6,5	6,4	6,4	6,2	6,3	6,4	6,5	6,4	6,4
Suedia	4,6	4,6	4,8	4,9	4,9	5	5	4,9	4,9	5	:	:
Regatul Unit	11,7	11,4	11,6	11,4	11,5	11,5	11,7	11,5	11,6	11,9	11,8	:
Turcia	:	:	6,6	5,9	6,3	6,4	6,2	5,7	6	6	6,1	6,1
Islanda	7,4	8	8	8,3	8,7	8,7	8,4	8,5	8,2	8	8,1	:
Norvegia	5,4	5,6	5,7	5,8	5,6	5,3	5,2	5	4,8	4,7	:	:
Elveția	8,4	8,4	8,3	8,2	8,1	8,6	8,2	7,9	8,1	8	8,1	:
Statele Unite	6,4	6,4	6,4	6,4	:	:	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT.

Anexa nr. 13

Cheltuielile gospodăriilor pentru diverse bunuri şi servicii
(prețuri curente, % din cheltuielile totale pentru consum ale gospodăriilor)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27 ţări)	10,5	10,4	10,4	10,4	10,7	10,8	10,7	10,7	10,7	10,7	10,8	:
EU (25 ţări)	10,6	10,5	10,5	10,4	10,8	10,9	10,8	10,8	10,7	10,8	11	:
EU (15 ţări)	10,7	10,6	10,6	10,5	10,8	11	10,8	10,8	10,8	10,9	11	:
Zona euro	10,9	10,7	10,6	10,5	10,8	10,8	10,6	10,8	10,7	10,8	11	:
Belgia	13,6	13,1	13,6	13	13,9	14	13,3	12,4	12,4	12,9	13,5	:
Bulgaria	3	2,5	2,8	2,7	2,7	2,3	3,3	3,5	3,9	4,1	:	:
Republica Ceha	7,5	8,4	8,7	9	7,9	8,1	8,4	8,6	8,4	8	8,6	:
Danemarca	11,2	11,4	11,8	11,9	12,5	12,4	12,4	12,9	12,8	:	:	:
Germania	11,3	11	11	11,3	11,1	11,2	11,5	12	11,9	12,2	12,1	:
Estonia	4,3	6,5	5,7	6,1	6,6	7	7,4	7,4	7,4	7,4	7,6	:
Irlanda	8,5	8,8	9,7	10,7	10,1	10,8	11,2	11,8	12,3	12,4	13,4	:
Grecia	:	:	:	:	12,1	11,1	10,4	10	9,9	10,1	10,1	:
Spania	8	8,1	8,1	7,9	8,6	8,8	8,6	8,5	8,9	8,9	9,2	:
Franța	12	11,9	11,6	10,8	11,6	11,6	11,1	11,1	11	10,9	11,4	11,6
Italia	9,6	9,4	9,3	9,1	9,4	9,6	9,4	9,3	9,1	9,4	9,7	9,9
Cipru	9,4	8,9	9,4	10	10,5	10,2	9,3	9,7	9,8	9,8	9,9	:
Letonia	3,3	3,2	3,2	3,3	3,4	3,3	3,8	4,1	4	3,8	:	:
Lituania	3,7	3,4	4,8	5,1	4,9	5,2	5,3	5,6	5,9	6,4	6,5	:
Luxemburg	8,9	8,9	9,3	9,6	10,5	9,7	9,6	10	9,3	9,7	10,5	:
Ungaria	4,9	5,1	5,3	5,4	7,8	8	8,1	8,1	7,7	8,1	7,9	:
Malta	7,8	7,8	8	7,6	7,8	7,7	7,7	7,5	8,3	8,8	9	8,8
Olanda	13,8	14	14,3	14,4	15,2	14,9	14,5	15	15,2	15,8	16,3	:
Austria	9,4	9,2	9,1	9	9,8	10,1	9,5	9,7	9,6	8,9	9,3	:
Polonia	7,7	9,2	9,6	10,2	11,6	11,4	11,9	12	11,9	11,8	12,5	:
Portugalia	10,1	10,2	9,8	10,4	10,9	10,7	10,5	10,9	11	:	:	:
România	:	:	2,1	2,3	2,2	2	2	2,3	2,6	2,6	2,6	:
Slovenia	8,4	8,4	8	8,8	8,5	8	9	9,3	9,2	9,2	9,4	:
Slovacia	8,7	8,9	8,2	7,5	7,6	7,9	8,5	8,4	8,9	9,1	9,4	:
Finlanda	8,3	7,8	8,6	8,5	9,6	9,7	9,7	8,5	8,7	8,7	9,4	10
Suedia	8,7	8,4	8,4	9	9,5	9	8,9	8,5	8,9	9	:	:
Regatul Unit	10,9	11	11	11,2	11,4	11,6	11,5	11,3	11,1	11,1	11	:
Turcia	:	:	7,5	8,4	7,9	8,3	6,9	6,8	7,1	6,7	7	7,3
Islanda	7	6,7	6,6	6,8	6,8	7,2	6,9	6,9	6,9	6,9	7,4	:
Norvegia	9,3	9,2	9,7	9,9	10,1	9,8	10,1	11,1	12,1	12,8	:	:
Elveția	11,6	12,1	12,3	12,3	12,5	11,7	11,7	11,6	11,5	11,4	11,6	:
Statele Unite	14,9	15,4	15,8	15,9	:	:	:	:	:	:	:	:
Japonia	14,9	14,4	14,5	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT.

Anexa nr. 14

Cheltuielile pentru investiții per gospodărie, după statutul ocupațional al capului gospodăriei – prețuri 1990

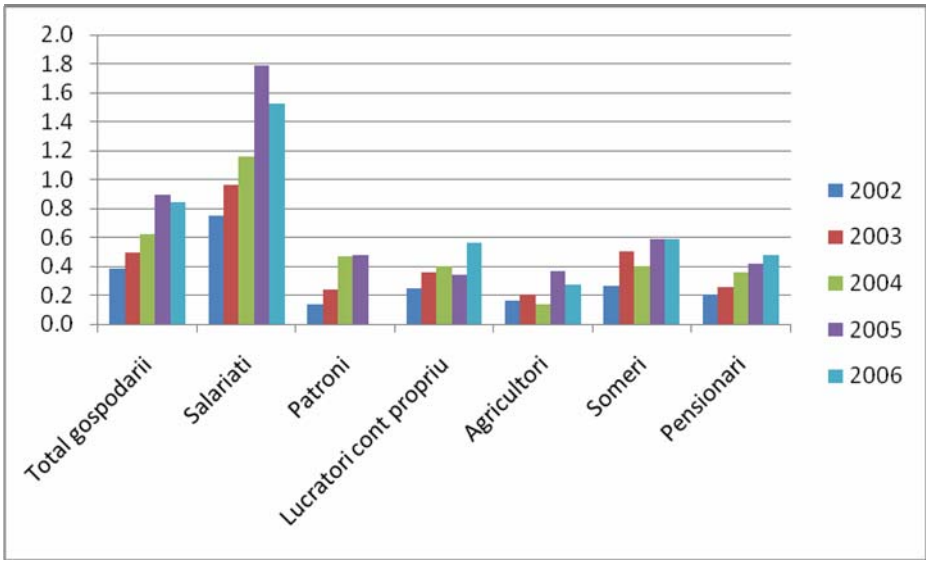

Anexa nr. 15

Cheltuielile pentru investiții per gospodărie, după mediul de rezidență – prețuri 1990

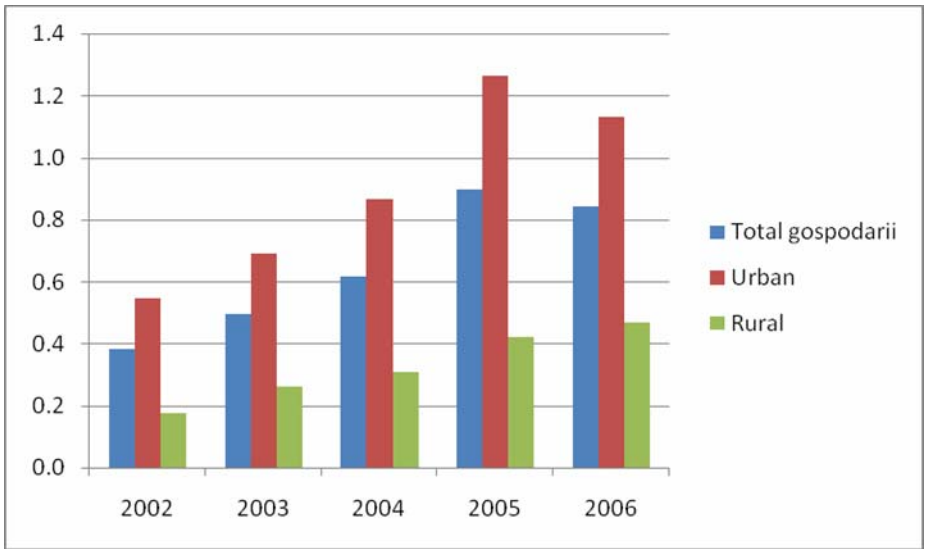

Anexa nr. 16

Ponderea cheltuielilor pentru investiții în cheltuielile totale, după statutul ocupațional al capului gospodăriei – prețuri 1990

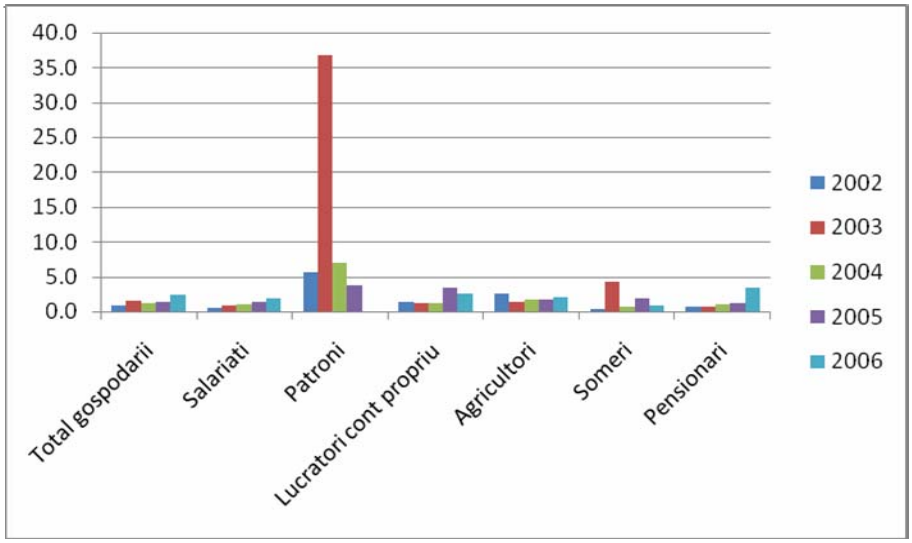

Anexa nr. 17

Ponderea cheltuielilor pentru investiții în cheltuielile totale, după mediul de rezidență – prețuri 1990

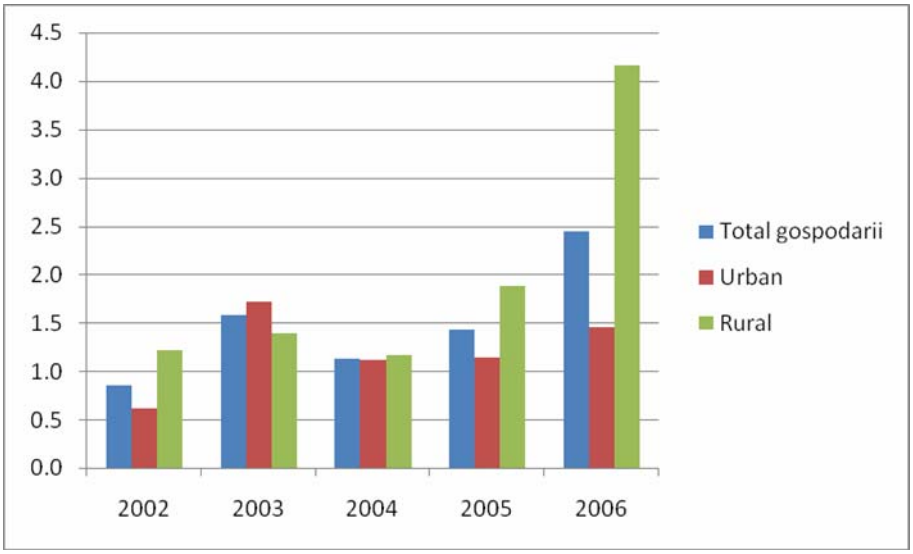

Anexa nr. 18

Diferența dintre sumele depuse la bănci şi sumele provenite din depuneri, după statutul ocupațional al capului gospodăriei – prețuri 1990

	2002	2003	2004	2005	2006
Total gospodării	-0,02	-0,07	-0,08	0,16	0,14
din care, gospodării de:					
Salariați	0,00	0,01	-0,07	0,24	0,07
Patroni	-1,07	-13,18	0,57	8,19	
Lucrători cont propriu	0,32	-0,49	-0,84	-0,72	0,48
Agricultori	0,50	0,14	0,67	0,84	0,74
Şomeri	-0,22	-1,20	-0,36	-1,20	-0,04
Pensionari	-0,11	0,15	-0,14	0,07	0,09

Sursa: calcule ale autorilor, pe baza datelor din Anchetele asupra bugetelor de familie, INS, Bucureşti, 2003-2006.

Anexa nr. 19

Raportul restituirilor de credite la bănci față de cheltuielile totale, după statutul ocupațional al capului gospodăriei – prețuri 1990

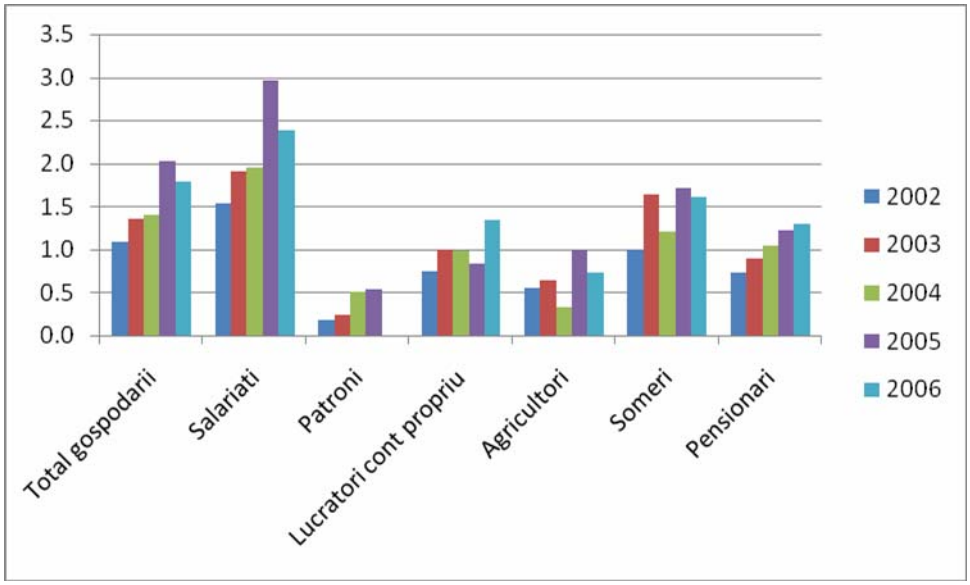

Anexa nr. 20

Raportul restituirilor de credite la bănci față de cheltuielile totale, după mediul de rezidență – prețuri 1990

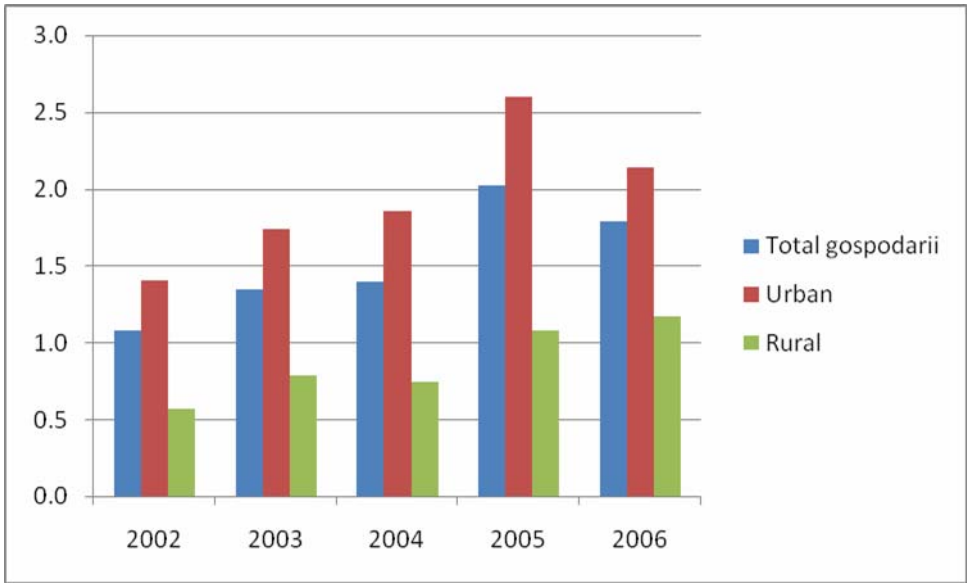

Anexa nr. 21

Gradul de îndatorare al gospodăriilor

	2002	2003	2004	2005	2006
Total gospodării	111,2	130,8	122,9	116,2	150,3
din care, gospodării de:					
Salariați	168,8	211,7	210,5	171,3	250,7
Patroni	22,8	26,4	8,7	4,1	0,0
Lucratori pe cont propriu	38,1	267,6	81,0	60,6	90,9
Agricultori	23,7	56,5	15,8	31,8	28,5
Şomeri	212,0	1027,3	292,9	115,9	126,2
Pensionari	93,8	66,1	102,1	112,7	109,3
Gospodării din mediul urban	172,2	140,2	182,7	141,7	177,5
Gospodării din mediul rural	46,6	107,6	56,9	68,2	101,2

Sursa: calcule ale autorilor, pe baza datelor din Anchetele asupra bugetelor de familie, INS, Bucureşti, 2003-2006.

Anexa nr. 22

Diferența dintre sumele restituite pentru creditele luate de la bănci şi sumele de restituit pentru creditele angajate, după statutul ocupațional al capului gospodăriei – prețuri 1990

	2002	2003	2004	2005	2006
Total gospodării	-0,27	-0,33	-0,41	-0,49	-0,39
din care, gospodării de:					
Salariați	-0,17	-0,35	-0,37	-0,78	-0,25
Patroni	-0,42	-0,05	-0,90	-4,85	
Lucrători cont propriu	-0,54	-0,40	-0,45	-0,56	-0,67
Agricultori	-0,10	-0,21	-0,62	-0,04	-0,39
Şomeri	-1,10	-0,97	-0,95	-1,01	-0,57
Pensionari	-0,27	-0,26	-0,34	-0,23	-0,33

Sursa: calcule ale autorilor, pe baza datelor din Anchetele asupra bugetelor de familie, INS, Bucureşti, 2003-2006.

Bibliografie

Bratu,Ioan : Piața internă a bunurilor şi serviciilor în România, CIDE, *Revista română de economie*, 2001.

Ciumara M.: ”Economie, politică şi interesul național ”, Ed. Expert, Bucureşti, 1997.

Constantinescu N. N: ”Învățăminte ale tranziției economice în România”, Ed. Economică, Bucureşti, 1997.

Guvernul României: - “Strategia de dezvoltare a României pe termen mediu “, Bucureşti, 2000.

Dobrescu, Emilian: „Cercetări privind efectele economico-sociale ale integrării României în Uniunea Europeană”, CIDE, *Studii şi Cercetari Economice* nr.10/1996.

Iordan M. şi colectiv: „Modificări în structura consumului final al populației*”***,*** INCE, IPE, decembrie 1998 .

Iordan M: „Reglarea cererii şi ofertei bunurilor de consum în perioada de tranziție a României spre economia de piață”**.** Teză de doctorat, Academia Română, INCE, 1998.

Iordan M şi colectiv: „Alternative privind posibilitatea de creştere a consumului final al populației şi de modificări în structura acestuia”, , IPE, INCE, Academia Română, decembrie 1999.

Iordan M şi colectiv: „Corelația dintre cererea şi oferta bunurilor de consum pentru populație în condiițiile specifice ale tranziției”, contract grant ANSTI, tip C&D, faza I: ”Studiu privind evoluția consumului populației în condițiile specifice ale tranziției”, (responsabil de grant), IPE, INCE, Academia Română, decembrie 1999.

Iordan M şi colectiv “ Studiu prospectiv privind comportamentul gospodăriilor populației, evoluții ale structurii consumului populației în unele țări est-europene şi din UE“, (coordonator) IPE, INCE, Academia Română, decembrie 2000.

Iordan M şi colectiv "Comparabilitate economică şi tendințe previzibile în evoluția consumului populației în România" în cadrul temei de cercetare “Corelația dintre cererea şi oferta bunurilor de consum pentru populație în condițiile specifice ale tranziției”, contract grant ANSTI, tip C&D, faza III (responsabil de grant) , noiembrie 2001.

Iordan M şi colectiv **“**Modificări structurale în oferta bunurilor şi serviciilor de consum**”** – coordonator, IPE, INCE, Academia Română, noiembrie 2002.

Petcu, Constanța: „Consumul nealimentar sub influența inflației României”, CIDE, *Probleme economice* nr. 44/1999.

Petcu, Constanta: „Serviciile de consum pentru populație”, CIDE, *Probleme economice* nr. 19-20/2000.

Iordan, Marioara; Stănică,Cristian: Evoluția consumului populației în condițiile specifice tranziției, CIDE, *Probleme economice* nr. 30-31/2000.

Colecția pe anii 1990-2006:

- Studii şi cercetări economice, CIDE.
- Probleme economice, CIDE.

Anuarul statistic al României 1990-2007, INS.

Buletine statistice INS, 1990-2007.

Capitolul 3
PERSPECTIVE PRIVIND IMPACTUL DEZVOLTĂRII DURABILE ASUPRA MEDIULUI AMBIANT ŞI AL REFACERII ACESTUIA

Mariana NICOLAE-BĂLAN (3.1-3.6)
Ionuț PURICA (3.7)
Carmen UZLĂU (documentare)

3.1. Dezvoltarea economică durabilă – o nouă provocare globală

În conjuctura actuală în care principalele caracteristici sunt suprapopularea, epuizarea resurselor şi poluarea, modelul de dezvoltare a omenirii în viitor este dat de dezvoltarea durabilă, care implică atât interdependența relațiilor dintre oameni cu mediul înconjurător, cât şi responsabilitățile generațiilor actuale față de cele viitoare.

Dezvoltarea economică durabilă este acea formă de dezvoltare care reuneşte într-un tot echilibrat creşterea economică, protecția mediului înconjurător, justiția socială şi democrația.

Aceasta presupune o nouă atitudine față de mediul ambiant, în care preceptul „omul trebuie să fie stăpân al naturii" aparținând lui René Descartes şi care a reprezentat cuvântul de ordine al secolului al XIX-lea şi o bună parte în secolul XX sub imperiul revoluției industriale, să fie înlocuit cu „omul trebuie să fie parte a naturii şi protector al ei".

Conceptul/obiectivul fundamental al dezvoltării durabile este dezvoltarea fără epuizarea resurselor, prin trecerea dincolo de limita de suportabilitate şi regenerare a ecosistemelor, ceea ce reprezintă necesitatea integrării obiectivelor economice cu cele ecologice şi de protecție a mediului.

Studiile efectuate la nivel mondial indică faptul că, în ultimii ani, obiectivul de a face dezvoltarea durabilă operațională, a devenit un obiectiv strategic pentru întreaga umanitate, dar ea trebuie adaptată la specificul fiecărei țări, în funcție de particularitățile naționale demografice, ale mediului natural, ale spațiului construit etc.

Pentru realizarea dezvoltării durabile sunt necesare câteva cerințe, dintre care:

- redimensionarea creşterii economice, urmărindu-se distribuirea echitabilă a resurselor şi calitatea producției;
- creştere demografică controlată;

- eliminarea sărăciei;
- conservarea şi sporirea resurselor naturale şi supravegherea impactului pe care activitatea economică îl are asupra mediului;
- reorientarea tehnologiilor şi punerea sub control a riscurilor;
- coroborarea în luarea deciziilor privind mediul şi dezvoltarea pe plan național cu cele din plan internațional.

Prin conceptul dezvoltării durabile se urmăreşte o reevaluare permanentă a legăturilor dintre om şi natură şi acesta pledează pentru solidaritatea între generații ca singură opțiune viabilă pentru dezvoltarea pe termen lung.

O contribuție importantă la conştientiarea şi urgentarea unei dezvoltări durabile au avut-o Conferința Națiunilor Unite privind Mediul şi Dezvoltarea din 3-14 iunie 1992 de la Rio de Janeiro şi Conferința O.N.U. de la Johannesburg din 26 august - 4 septembrie 2002, ocazii cu care a fost adresat lumii întregi un mesaj clar şi anume: "*fără o gestionare mai bună a mediului înconjurător dezvoltarea va fi subminată, iar fără o dezvoltare accelerată a țărilor sărace, politicile privind mediul vor eşua"* [Exploatarea resurselor naturale şi conceptul de dezvoltare durabilă, http://www.agir.ro/buletine/245.pdf].

În condițiile în care dezvoltarea durabilă va deveni tot mai mult o constantă a politicilor economice, implementarea acestora va necesita includerea, printre altele a:

- restructurării sistemului de taxe în favoarea dezvoltării durabile a mediului, al utilizării forței de muncă, al utilizării resurselor naturale;
- introducerii plății necondiționate pentru toți cetățenii din „veniturile populației";
- finalizării programelor de restructurare a sistemelor energetice;
- dezvoltării economiilor locale;
- utilizării indicatorilor economici, sociali, de mediu, de performanță şi de progres.

La nivelul României, în anul 2002, specialişti aparținând diferitelor segmente ale societății civile au creat „Forumul Dezvoltării Durabile- România Orizont 2020", cu scopul de a contribui la dezvoltarea în profil regional a României, într-o concepție strategică unitară, până la orizontul anului 2020.

3.2. Premise ale armonizării între economie şi mediu, în condițiile practicării dezvoltării economice durabile

De-a lungul întregii istorii a civilizației umane, între economie şi ecologie, s-a manifestat o relație conflictuală, în care s-a trecut pe rând de la cuvântul de ordine potrivit căruia omul trebuie să fie stăpân al naturii, la conştientizarea necesității de a concilia economia cu natura.

Japonezul Saburo Okita, afirma: „*Mediul înconjurător este factorul de bază pentru continuarea supraviețuirii omului, iar prosperitatea omenirii pe termen lung este de neconceput dacă nu suntem în stare să asigurăm generațiilor viitoare posibilitatea de a se bucura din plin de binefacerile naturii. În acelaşi timp însă, dezvoltarea este necesară pentru a putea soluționa problema sărăciei din țările în curs de dezvoltare şi a da posibilitatea oamenilor de pretutindeni să trăiască în mod civilizat într-un mediu ambiant mai propice. Deci, protecția mediului şi dezvoltarea economică trebuie să constituie preocupări contemporane*" [Sabura Okita, „Cu fața spre secolul 21", AGER, Economistul – RAI, Bucureşti, 1992, p. 155].

Deşi din punct de vedere etimologic termenii economie şi ecologie sunt apropiați, totuşi, relațiile dintre ele sunt complexe şi încă pline de ambiguitate [Frank-Dominques Vivier, „Economie et écologie" Editions La Découverte, Paris, 1994].

În anul 1979, R. Passet, vorbea chiar de apariția unei „economii ecologice", născută din ajutorul pe care alte ştiințe, îndeosebi ale naturii, l-a acordat ştiinței economice tradiționale (L'économie et la vivant, Payont, Paris, 1979).

Economia, în sensul său originar, înseamnă luarea în stăpânire a lucrurilor utile ale lumii prin conducere gospodărească şi conlucrare cetățenească, în vechiul „polis", care îşi căuta cu tenacitate prosperitatea [D. Hazapam, „Economie şi ecologie", TERRA XXI, nr. 11, 1996, p2.], plăcerea de a trăi, cum o numea Nicholas Georgescu - Roegen.

Ecologia înseamnă locuire înțeleaptă, conviețuire armonioasă cu natura, parteneriat între societatea umană şi mediul natural, creştere economică în condiții de corectă gestionare ecologică.

Termenul de „ecologie" a fost introdus în anul 1866 de Ernest Haeckel, care l-a privit ca pe o *economie a naturii*, pentru ca în 1930 să devină disciplină academică şi să capete accepția de *ştiință a lumii vii* (H. G. Wells, J. Huxley).

Datorită faptului că unii indicatori economici nu reflectă decât o parte din costurile şi beneficiile rezultate în urma opțiunilor economice, la interferența sistemelor economic-ecologic se manifestă o serie de disfuncționalități.

Din punct de vedere teoretic, prin reperele impuse de conceptul de dezvoltare durabilă, s-a conturat integrarea sistemelor economic şi ecologic.

Economia mediului s-a constituit de-a lungul timpului datorită rolului şi importanței resurselor naturale. Fundamentele acesteia, privite în evoluție istorică, în ultimii 200 de ani, pot fi regăsite în parte în scrierile economiştilor clasici, dar majoritatea acestora poate fi atribuită economiei neoclasice.

Astfel, Adam Smith (1723-1790) a fost primul economist (clasic) care a sistematizat problematica importanței piețelor în alocarea resurselor.

În concepția clasicilor, resursele economice erau văzute ca factori determinanți ai bogăției naționale şi ai creşterii economice, iar decalajele de venituri dintre țări erau determinate de diferențele în înzestrarea cu factori. Resursele naturale erau, uneori, sinonime cu pământul, considerat limitat şi fix.

Lucrările apărute la sfârşitul secolului al XIX-lea au atacat poziţiile economiei clasice şi au aparţinut economiştilor neoclasici. Valoarea provine acum din activitatea de schimb, reflectând preferinţele şi costurile de producţie. Conceptele de preţ şi valoare au devenit mai distincte.

John Maynard Keynes (1883-1946) a dezvoltat teoria determinării venitului şi a producţiei, a redirecţionat atenţia asupra cererii şi ofertei agregate şi asupra motivelor pentru care economiile de piaţă ar eşua în încercarea de a realiza un nivel optim de activitate economică. Această direcţie a manifestat un interes limitat pentru economia mediului. Totuşi, macroeconomia lui Keynes a avut o influenţă indirectă în stimularea interesului pentru teoria creşterii economice la mijlocul secolului XX (Harrod, Domar, Kaldor) şi în dezvoltarea teoriei neoclasice a creşterii (Solow).

În ultima perioadă, se acordă o atenţie sporită relaţiei dintre economie şi ecologie, incluzând protecţia mediului. Acest lucru a permis dezvoltarea domeniului economiei ecologice sau eco - economiei, care are ca scop asigurarea fundamentării deciziilor privind capitalul productiv şi social în concordanţă cu caracteristicile capitalului natural, inclusiv pe baza unei contabilizări ecologice, economice şi sociale, atât pe termen scurt, cât şi pe termen lung [C. Negrei, „Economia şi politica mediului", Editura ASE, Bucureşti 2004, pp. 22-23].

3.3. Dezvoltarea economică şi mediul înconjurător

În perioada 1965-1966 s-a conturat ideea dependenţei calităţii mediului (sau a gradului de deteriorare) de nivelul de dezvoltare economică. Aceasta a apărut când economistul Simon Kuznets a emis o teorie conform căreia există o relaţie invers proporţională între deteriorarea mediului înconjurător şi dezvoltarea economică, ceea ce înseamnă că degradarea mediului se amplifică la începutul procesului de dezvoltare pentru ca apoi să se diminueze odată cu un anumit nivel de dezvoltare economică [Simon Kuznets, „Modern Economic Growth",Yale University Press, 1996, pp.1-38 and „Economic Growth and Structural Change", New York, 1966,pp.26-33].

Conform "Programului de acţiune pentru protecţia mediului în Europa Centrală şi de Est", (versiunea prescurtată a documentului aprobat de Conferinţa Ministerială de la Lucerna, Elveţia, 28-30 aprilie 1993, Publicată de Regional Environmental Center for Central and East Europa, 31 martie 1994 şi The State of Food and Agriculture - 1990, F.A.O., Rome, 1991), relaţia dintre nivelul dezvoltării economice (măsurată prin nivelul PIB/locuitor) şi gradul de deteriorare a mediului ambiant (exprimat prin gradul de defrişare a pădurilor, nivelul emisiilor poluante etc.) poate fi descrisă cu ajutorul unei curbe cu o reprezentare grafică sub forma literei U răsturnată, cunoscută şi sub denumirea de curba de tip Kuznets.

Forma acestei curbe, mai mult sau mai puțin aplatizată, este şi rezultatul a doi factori importanți şi anume: intervenția autorităților publice prin diferite mecanisme (legislație, reglementări, instrumente juridice şi economice etc.) şi răspunsul poluatorilor la stimulentele şi constrângerile apărute (figura nr. 3.1).

Figura nr. 3.1

Posibilități de aplatizare a curbei Kuznets pe perioada *tranziției către o economie de piață*

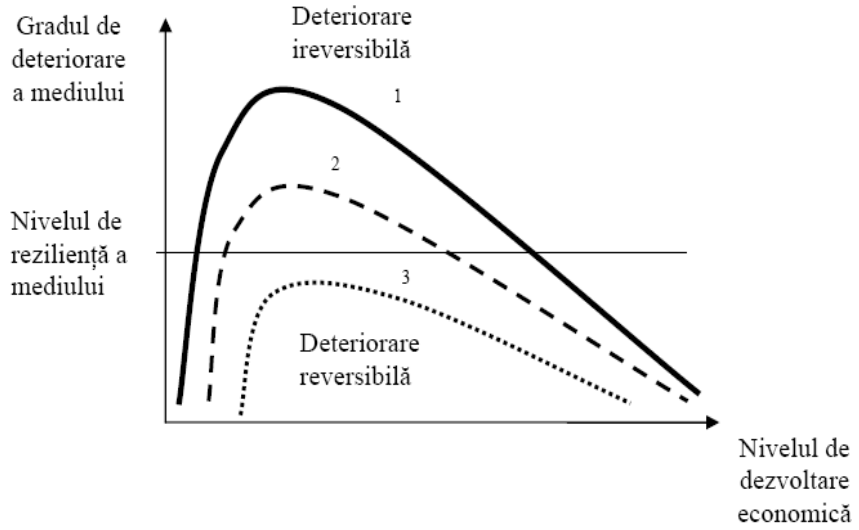

Sursa: Th., Panayotou, Empirical Tests and Policy Analysis of Environmental Degradation at Different Stages of Economic Development, International Labour Office, Geneva, 1993

Încercând să stabilească fundamentele unei corelații pozitive reciproce între competitivitatea industrială şi protecția mediului ambiant, Comisia Europei aprecia că: „*în ansamblu, exploatarea unei sinergii pozitive între competitivitatea industrială şi protecția mediului ambiant este văzută tot mai mult constând în introducerea unor procese industriale nepoluante, preferabil față de încercarea de a identifica şi remedia ceea ce s-a deteriorat. Această atitudine răspunde mult mai bine cerințelor competitivității industriale prin oferirea unui fundament pentru factorii de bază ai competitivității în locul unor avantaje temporare*" [C.E.C., Industrial Competitiveness and Protection of Environment, SEC (92), 1986 final Bruxelles].

În decursul anilor, organismele comunitare au elaborat mii de directive în domeniul protecției mediului, fiind criticate de companiile care evidențiază o corelație strânsă între nivelul de rigurozitate al reglementărilor şi costurile de adaptare care afectează firmele.

De asemenea, în multe sectoare industriale europene, tehnologiile deja prevăzute cu mecanisme de protecție a mediului sunt la un stadiu de complexitate care diminuează profiturile marginale, fapt ce determină rețineri din partea companiilor de a le finanța.

O evaluare a impactului ambiental al Pieței Unice Interne pune în evidență o serie de rezultate pozitive, dar şi rezultate negative, ce apar ca urmare a impulsionării creşterii economice care generează reziduuri.

Dezvoltarea economico-socială contemporană are loc în strânsă legătură cu fenomenul globalizării economiei mondiale, ceea ce face ca multe din procesele vieții economice contemporane să se influențeze reciproc. Mai mult ca oricând, *interferențele ecologice* ale interdependențelor globale afectează toate statele lumii. Caracterul global şi transfrontalier al problemelor ecologice afectează şi țările europene în general, ale Uniunii Europene, în particular.

O politică comunitară ecologică cu adevărat europeană a fost lansată în anul 1972, impulsul fiind dat de Conferința Națiunilor Unite asupra mediului înconjurător, desfăşurat la Stockholm, şi a fost concepută ca un program *managerial pentru îngrijirea şi protejarea climatului ambiental la nivelul întregii grupări.*

În anul 1987 a fost adoptat Actul Unic European care a adus modificări importante în conținutul politicii ecologice comunitare, înscriindu-se un capitol special în „Tratat" cu privire la problematica mediului înconjurător, conferind politicii comunitare în domeniu *bazele principiale, legislative şi instituționale* necesare pentru eliminarea temerilor că statele membre ar putea ignora directivele comunitare în domeniu.

De asemenea, Actul Unic European prevede, necesitatea ca politica legată de protecția mediului să facă parte integrantă şi din „celelalte politici comunitare sectoriale" PAC, „*Politica comună în domeniul Transporturilor, Politica Energetică, Politica Regională, Politica în domeniul Turismului*".

La nivelul Uniunii Europene au fost identificate şi cuantificate o serie de tendințe cu consecințe negative şi efecte transfrontaliere în anii următori:

- creşterea cererii şi a producției de energie cu până la 25% ceea ce ar conduce la o creştere cu 25-30% a emisiunilor nocive de dioxid de carbon, dintre care:
- dezvoltarea transporturilor auto ceea ce va conduce la o creştere cu 25% a numărului de automobile;
- creşterea cu mai mult de jumătate a cantitatea de fertilizatori, pesticide şi insecticide în agricultură;
- deşeurile urbane, important factor poluant cunosc o sporire continuă;
- se estimează o creştere a consumului de apă potabilă şi industrială, cu circa 35-40%;
- turismul, în condițiile în care nu este gestionat corespunzător va contribui la accentuarea poluării, mai ales în condițiile în care se estimează că va spori cu circa 60%.

Începând cu anul 1967, s-au derulat mai multe etape în dezvoltărea şi aplicarea Politicii Comunitare în domeniul mediului ambiant.

În cadrul Comunității Europene s-a trecut ca adevărat la aplicarea unei politici comune în domeniul mediului ambiant după anul 1972, moment din care s-a trecut la elaborarea obiectivelor şi principiilor de acțiune, toate acestea fiind cuprinse în numeroase programe de acțiune, eşalonate pe parcursul a mai multor decenii.

Cea mai solidă abordare strategică a problemelor mediului de către UE până în prezent este cuprinsă în al *şaselea Program de acțiune pentru Mediu* (2001-2010), intitulat: *Mediul 2010: „Viitorul nostru, alegerea noastră*". Acesta implică toate segmentele societății în căutarea de soluții inovatoare, practice şi de durată în ceea ce priveşte problemele de mediu, oferind cadrul optim pentru dezvoltarea durabilă. El stabileşte prioritățile şi obiectivele politicii de mediu pe o perioadă de zece ani şi detaliază măsurile ce trebuie aplicate.

Odată cu adoptarea principiului dezvoltării durabile, s-a impus realizarea unei *noi corelații între industrie şi mediul înconjurător ca o primă componentă,* deoarece, activitățile industriale sunt considerate a fi o cauză principală a degradării ecologice.

În cadrul competiției dintre dezvoltarea industrială şi protecția mediului, Comisia Europeană consideră că introducerea unor procese industriale nepoluante se impune concomitent cu identificarea şi remedierea a ceea ce s-a deteriorat, introducerea eco-tehnologiilor de producție şi realizarea de produse, ca şi răspândirea tehnologiilor curate şi de reciclare impunându-se ca o necesitate a prezentului şi a viitorului.

Printre cele mai importante instrumente economice ale implementării politicii ecologice a Uniunii Europene pot fi enumerate: i) fondul de coeziune, ii) ecotaxele şi amenzile, iii) autorizațiile de funcționare, iv) sistemul de refinanțare şi v) în prezent este folosit sistemul pentru încurajarea introducerii în circuitul economic productiv a anvelopelor uzate.

3.4. Impactul folosirii energiilor alternative asupra mediului în contextul dezvoltării economice durabile

Energia reprezintă pentru dezvoltarea durabilă, atât o soluție, facilitând progresul, cât şi o problemă, deoarece este cauza majoră a poluării şi a altor prejudicii aduse sănătății oamenilor şi mediului.

Din acest motiv, în domeniul energiei omenirea a trecut, în secolul al XIX-lea, de la lemn la cărbune, în secolul al XX-lea de la cărbune la petrol, în prezent fiind în pragul tranziției către sursele alternative de energie (eoliană, solară, geotermală, hidroenergia etc.).

Sursele alternative de energie au început să fie folosite pe scară largă abia în anii 1970 - 1980, când SUA a adoptat mai multe programe destinate să încurajeze folosirea lor.

La Summit-ul de la Johannesburg din anul 2002, una din direcțiile de acțiune ce a fost formulată prevedea mărirea ponderii de regenerare în producția şi dezvoltarea şi răspândirea tehnologiilor de producere a energiei regenerabile, aceasta datorită faptului că astăzi, mai mult de 80% din totalul aprovizionării cu energie primară a lumii este asigurat de combustibili fosili precum cărbune, petrol şi gaze naturale.

În cartea sa din anul 1972 „Limite privind Dezvoltarea", Meadows, luând în considerare volumul combustibilului presupus a fi disponibil, a prezis un ultim colaps în aprovizionarea cu combustibili [Donnela H. Meadows, Denis L. Meadows, J. Randers, W.W. Behrens, „The limits to growth: A Report for the Club of Rome's Project on the Predictment of Mankind, Earth Island", Univers Book, New York, 1972, pp.140].

În perioadea crizei de combustibil din anul 1973, aceste îngrijorări au devenit o preocupare deosebită, statele membre OPEC reuşind pentru prima dată să-şi coordoneze politicile lor şi, ca rezultat, au ridicat spectaculos prețul petrolului. Totuşi criza aşteptată în dramaticele îngrijorări ale acelor zile nu pare iminentă în prezent. Rezervele de petrol şi gaze sunt limitate şi se vor epuiza în timp, însă estimarea momentului epuizării lor este un proces complex, fiind condiționat de foarte mulți factori.

Realizarea unui echilibru între cererea şi oferta de energie, în condiții suportabile din punct de vedere social şi ecologic, este posibil a se obține prin intermediul politicii energetice, care are ca parte integrantă politica de utilizare eficientă a energiei, pe care națiunile trebuie să o elaboreze, în scopul obținerii beneficiului maxim, în întregul lanț energetic.

Pentru sectorul energetic, trebuie să se țină cont de:

i. competitivitatea generală,
ii. siguranța surselor de aprovizionare cu energie şi
iii. protecția mediului.

Conform studiului *Energy for tomorrow's,* realizat de World Energy Council, în anul 1997, se prognozează că în anul 2015, cererea de energie în lume va ajunge la aproape 562 cvadrilioane (1015) unități britanice termice (BTU). Două treimi din creşterea totală de energie se va produce prin dezvoltarea economiilor în tranziție, o mare parte a acestei creşteri fiind concentrată în Asia (tabelul nr. 3.1).

De asemenea, şi cererea pentru toate sursele de energie, cu excepția energiei nucleare, este proiectată să crească (tabelul nr. 3.2).

După anul 2020, combustibilii regenerabili combinați cu un sistem al tehnologiilor noi pot să contribuie la o extindere considerabilă a cerințelor de

energie. Astfel, un raport al Grupului pentru Mediu şi Dezvoltare de Energie Solară (Johansson 1992) propune ca, prin folosirea tehnologiei deja existente pe piață sau în stadiu avansat de testare ingineresc, sursele de energie regenerabile la mijlocul secolului XXI ar putea conta ca 60% din piața electricității şi 40% din piața pentru combustibilii folosiți direct.

Tabelul nr. 3.1

Consumul mondial de energie pe marile zone geografice ale lumii, în perioada 1970 – 2015

(cvadrilioane BTU)

	1995	2010	2015
Tări industrializate	200,2	248,7	260,8
Statele Unite	90,6	107,9	110,9
Țări dezvoltate	112,6	194,4	226,2
Asia	69,6	134,7	159,1
Europa de Est şi fosta Uniune Sovietică	52,1	70,5	75,0

Sursa: World Energy Council, Energy for tomorrow's, New York, 1997.

Tabelul nr. 3.2

Consumul mondial de energie pe combustibili, în perioada 1970 – 2015

(cvadrilioane BTU)

	1995	2010	2015
Petrol	141,1	197,8	213,4
Gaz natural	77,7	129,0	144,7
Cărbune	93,1	122,7	134,7
Enegie nucleară	23,3	25,0	22,8
Combustibili regenerabili	29,7	42,1	46,3

Sursa: World Energy Council, Energy for tomorrow's, New York, 1997.

În ceea ce priveşte România, aceasta poate depăşi impasul energetic în care se află, datorită faptului că, luând în considerare rezervele încă neexplorate de cărbune, sectorul de cărbune poate reveni ca un factor cheie în producția de energie, alături de energia nucleară şi potențialul hidroenergetic al țării noastre. Pe termen lung însă, soluția o reprezintă însă, orientarea pregnantă către energiile alternative.

Legislația românească, prin intermediul H.G. nr. 443/2003, stabileşte zece tipuri de surse regenerabile de energie, şi anume: a) energia eoliană, b) solară, c) geotermală, d) a valurilor, e) a mareelor, f) energia hidro, g) biomasa, h) gazul de fermentare a deşeurilor, i) gazul de fermentare a nămolurilor din instalațiile de epurare a apelor uzate şi j) biogazul.

Astfel, în anul 2007, România a înregistrat o cotă de consum de biocarburanți de 2% din totalul combustibililor consumați la nivel național, iar cota va creşte treptat până la 5,75% pentru anul 2010. În prezent, în România, şi-au manifestat interesul pentru realizarea de rafinării destinate producției de biocombustibili (biodiesel şi bioetanol), opt societăți comerciale.

În ceea ce priveşte resursele naturale de *apă geotermală* pentru producerea energiei care sunt foarte eficiente din punct de vedere al costurilor şi nu au impact negativ asupra mediului înconjurător, România dispune de un potențial geotermal estimat la circa şapte milioane GJ, utilizarea acestei resurse ducând la economii anuale de 167 de mii de tone echivalent petrol.

Utilizarea eficientă a energiei şi valorificarea pe scară largă a *surselor regenerabile* de energie permit reducerea consumurilor de energie şi resurse energetice primare, cu efecte benefice asupra dezvoltării economice şi sociale. De asemenea, contribuie la conservarea resurselor naturale şi reducerea impactului activităților economice asupra mediului, prin diminuarea emisiilor de gaze cu efect de seră.

Toate tipurile de energie au un potențial impact asupra mediului, dar la scări diferite, în toate fazele din ciclul lor de folosire, de la extracție, continuând cu procesarea şi terminând cu utilizarea. Multe din aceste probleme se datorează utilizării pe scară largă a combustibilului fosil [D.W. Pearce, R. Turner, „Economics of Natural Resourcers and the Environment", Harvester Wheatsheap, London, 1990].

De exemplu, impactul arderii combustibililor fosili asupra aerului se regăseşte în schimbarea globală a climei şi în fracvența ploilor. Acestea pot produce daune asupra vieții instalațiilor, a creşterii pădurilor, a erodării clădirile, înrăutățirii calității aerului.

Influențele combustibililor fosili asupra resurselor de apă sunt diferite, în funcție de tipul de combustibil fosil folosit. Astfel, gazul natural şi petrolul sunt mai puțin poluanți în comparație cu combustibilii solizi fosili.

Problemele principale de mediu ce rezultă din producția şi transportul energiei primare provin de la extragerea combustibililor solizi, în principal cărbune şi de la transportul de petrol. În urma extragerii cărbunelui rezultă eliberări de apă acidă în canalizarea minei, ceea ce afectează ecosistemele acvatice, deoarece pe lângă acid, apa conține concentrări înalte de metale grele dizolvate, care vor susține numai o anumită floră limitată în apă şi nu va permite supraviețuirea peştilor.

Deşeurile solide şi depozitarea cenuşei, sterilul din minele de cărbune duc la contaminarea apei infiltrată prin grămezile de zgură care afectează apele subterane şi poluează solul.

Impacturile majore ale petrolului sunt reprezentate de vărsările accidentale în timpul transportului pe mare şi pe pământ.

Calea principală de micşorare a poluării provocate de combustibilii fosili o reprezintă folosirea şi dezvoltarea de tehnologii şi practici puțin poluante, precum şi orientarea către energiile alternative, care au un grad redus de poluare.

Astfel, în anul 2010, Franța intenționează să devină principalul producător european de *biocombustibili*, ceea ce ar asigura 7% din consumul total. De asemenea, această țară produce carburanți alternativi, precum biomotorină obținută în cea mai mare parte din semințe de rapiță, cât şi etanol derivat din sfeclă de zahăr sau cereale.

Fabricarea şi comercializarea biodieselului (care reduce emisia de dioxid de carbon din atmosferă cu aproape 90%, iar pe cea de sulf cu 98%) în spațiul Uniunii Europene sunt recomandate printr-o directivă, care nu are însă caracter obligatoriu. Pentru cantitățile de biodiesel produse, producătorii de motorină primesc facilități fiscale, iar prevederi similare ar putea să se regăsească în viitor în legislația europeană.

Energia eoliană este una din cele mai vechi surse de energie nepoluantă, turbinele eoliene putând să alimenteze cu electricitate aşezările umane, la prețuri competitive cu cea produsă de centralele electrice alimentate cu combustibili fosili.

În prezent, 80% din energia eoliană din lume este produsă în California, dar este pe cale de a se răspândi şi în alte regiuni ale planetei.

În ceea ce priveşte *energia solară*, aceasta nu s-a bucurat de succese ca cea eoliană din cauza costurilor ridicate ale sistemelor fotovoltaice.

În anul 2006, în Portugalia a fost construită cea mai mare centrală fotovoltaică din lume şi conform Protocolului de la Kyoto, până în anul 2010, 39% din electricitatea Portugaliei trebuie să fie produsă utilizând resurse alternative, precum energia eoliană sau solară.

Utilizarea resurselor naturale de *apă geotermală* pentru producerea energiei este foarte eficientă din punct de vedere al costurilor şi nu are impact negativ asupra mediului înconjurător. Energia geotermală se mai foloseşte, de asemenea, pentru alimentările cu apă caldă menajeră, balneologie, încălzirea locuințelor şi industrie.

Costul electricității produse de *centralele* atomice reprezintă mai puțin de 50% din cel al energiei produse de centralele pe cărbune sau al energiei eoliene şi este mai puțin costisitoare decât gazul. O centrală atomică produce energie timp de 30 - 40 de ani, însă generează deşeuri al căror timp de degradare este de miliarde de ani.

Energia provenită din centralele atomice nu contribuie la efectul de seră sau la ploile acide, întrucât nu emit noxe însă, nu poate răspunde decât la o parte din nevoile legate de energie deoarece, în prezent, marea majoritate a sistemelor de încălzire centrală, a maşinilor şi avioanelor funcționează cu combustibili fosili.

3.5. Dezvoltarea durabilă şi mediul înconjurător în aşezările urbane

Oraşele reprezintă o dublă provocare pentru Uniunea Europeană: creşterea competitivității concomitent cu atingerea obiectivelor sociale şi de mediu. Se poate deci afirma că un mediu urban de calitate poate contribui la realizarea obiectivului strategic al Uniunii Europene de a transforma Europa în „*cea mai competitivă şi dinamică economie bazată pe cunoaştere din lume, capabilă de creştere economică durabilă, cu locuri de muncă mai multe şi mai bune şi cu o mai mare coeziune socială*" (obiectiv strategic pentru anul 2010, stabilit în cadrul Consiliului European de la Lisabona din Martie 2000). [*Jurnalul oficial al Uniunii Europene,* Decizia Consiliului din 6 martie 2003 de instituire a unui Summit social tripartit pentru dezvoltare şi ocuparea forței de muncă (2003/174/CE)]. Uniunea Europeană îşi va atinge cu succes obiectivele numai dacă toate regiunile sunt implicate, iar oraşele joacă un rol primordial în acest context. Oraşele reprezintă „casa" celor mai multe locuri de muncă, firme şi instituții de învățământ superior, ele sunt temelia schimbării bazată pe inovație, a spiritului antreprenorial şi a creşterii economice.

Activitățile din mediul urban constituie surse de poluare pentru toți factorii de mediu, de aceea aceste activități trebuie controlate şi dirijate, astfel încât să se reducă la minim impactul asupra mediului. Factorii de mediu aerul, apa, solul, flora, fauna suferă în continuare, sub impactul activității umane, modificări cantitative şi calitative importante.

În concordanță cu cerințele evoluției fireşti ale dezvoltării, împreună cu, conceptele de participare ale societății civile la dezvoltarea durabilă şi echilibrată a propriilor aşezări, cu conceptul de organizare din țările Uniunii Europene, s-a definit conceptul de *amenajare a teritoriului.*

Scopul de bază al amenajării teritoriului îl constituie armonizarea, la nivelul întregului teritoriu, a politicilor economice, sociale, ecologice şi culturale, stabilite la nivel național şi local pentru asigurarea echilibrului în dezvoltarea diferitelor zone ale țării.

Până în anul 1990, în România, construcțiile de locuințe se executau cu preponderență pe verticală, având drept scop menținerea cu orice preț a suprafețelor delimitate prin planurile de sistematizare aprobate. După anul 1990 s-au impus construcții de locuințe cu unul-două etaje pentru a se îmbunătăți indicatorii de confort ai populației, precum şi de creştere a gradului de siguranță a clădirilor şi locuitorilor acestora.

Urbanizarea, ca un proces continuu, dinamic, este de fapt o activitate:

- operațională, prin detalierea şi delimitarea în teren a prevederilor planurilor de amenajare a teritoriului;
- integratoare, prin sintetizarea politicilor sectoriale privind gestionarea teritoriului localităților;

- normativă, prin precizarea modalităților de utilizare a terenurilor, definirea destinațiilor şi gabaritelor de clădiri, inclusiv infrastructura, amenajările şi plantațiile.

Astăzi, zonele urbane sunt zone complexe: rezidențiale, industriale, culturale, administrative, ştiințifice, de învățământ, comerciale, având căi de comunicație interne şi externe complexe.

Impactul asupra mediului prin extinderea ecosistemelor urbane se datorează faptului că cea mai mare parte a populației trăieşte în zone limitrofe, fără a avea asigurate serviciile de bază (apa potabilă, sisteme de canalizare, colectarea şi tratarea deşeurilor, locuințe adecvate, asistența sanitară, hrană şi energia).

Dezvoltarea unui sistem urban este în mod substanțial influențată de aplicarea unui management adecvat, având ca ținte principale:

- dezvoltarea infrastructurii şi asigurarea accesului la această infrastructură;
- asigurarea accesului la locuință;
- protecția mediului ambiant;
- diminuarea sărăciei.

Analiza datelor statistice până în anul 2007, indică faptul că la nivelul anului 1985, procentul populației din mediul urban a fost egal cu cel al populației din mediul rural (50% în mediul rural şi 50% în mediul urban). După 1 iulie 1997, când populația din mediul urban reprezenta 55% din populația totală s-a înregistrat o scădere continuă, dar oscilantă, a populației din mediul urban până în la 1 iulie 2006, când în mediul urban locuiau 55,2% din populația României, ceea ce înseamnă 11.913.938 persoane. În acelaşi an, în mediul rural locuiau 9.670.427 persoane (44,8% din populația totală).

În ceea ce priveşte migrația populației determinată de schimbarea domiciliului, în anul 2006, populația sosită în mediul urban a fost de 176.100 persoane, față de anul 2005 când s-au înregistrat 136.840 persoane sosite în această arie.

În mediul rural, situația nu s-a schimbat foarte mult față de anul precedent: 157.928 persoane sosite în anul 2006 şi 135.764 în anul 2005.

Factorii de risc asociați urbanizării constau în:

- problemele legate de schimbarea stilului de viață.

Odată cu dezvoltarea zonelor de locuințe, în zonele urbane s-au prevăzut şi utilitățile necesare: comerț, servicii, alimentație publică, şcoli, favorizând dezvoltarea sectorului privat.

Prin dezvoltarea zonelor comerciale urmărindu-se de fapt:

- refacerea, modernizarea şi amenajarea centrelor vechi existente cu activități preponderent comerciale;
- înființarea unor centre comerciale noi prin atragerea investițiilor străine.

Fondul de locuințe existent, de exemplu, în anul 2005, în România, era de 8.176.487 locuințe, semnalându-se o creştere de 315.599 locuințe față de cele existente în anul 1998. Din fondul total de locuințe, 199.000 locuințe reprezintă proprietate de stat, iar 797.7000 locuințe reprezintă proprietate privată.

În cadrul zonei de locuit, o mare importanță o are zona verde, care asigură o ambianță plăcută, contribuind la ameliorarea climatului, la reducerea nivelului de zgomot şi a poluanților atmosferici.

În principal, urbanizarea spațiului este datorată: extinderii habitatului extrafamilial, mutării activităților industriale, artizanale şi a serviciilor la periferiile oraşelor sau în mediul rural, dezvoltării infrastructurilor de transport (rețele feroviare, şosele, autostrăzi, linii electrice).

La nivelul României, municipiile, oraşele şi comunele sunt grupate în 41 de județe la care se adaugă municipiul Bucureşti - cu statut de capitală.

În medie un județ are o suprafață de 5.800 km^2 şi o populație de 500000 de locuitori. Principalele oraşe, în raport cu numărul de locuitori sunt: Bucureşti (1.931236 persoane), Cluj-Napoca (305.620 persoane), Iaşi (316.716 persoane), Constanța (305.550 persoane), Timişoara (303.796 persoane), Craiova (300.587 persoane), Galați (296697 persoane), Braşov (281.375 persoane), Ploieşti (231.620 persoane), Brăila (216.814 persoane), Oradea (205.956 persoane), 25 de oraşe au peste 100.000 locuitori, iar 5 oraşe au peste 300.000 locuitori.

Densitatea medie a populației pe țară este de aproximativ 90 loc/km^2. Cea mai mare densitate se înregistrează în cazul municipiului Bucureşti şi anume 8093,8 locuitori/km^2. Urmează județele: Prahova, Ilfov, Iaşi, Galați, Dâmbovița, Braşov, Bacău, Cluj, Constanța cu densitatea cuprinsă între 190-101 locuitori/km^2, iar cea mai mică densitate se înregistrează în județele Tulcea, Caraş-Severin, Harghita, Bistrița-Năsăud, Arad, Covasna, Alba, Mehedinți, cuprinsă între 30,2 locuitori/km^2 şi 62,2 locuitori/km^2.

Spațiile verzi reprezintă o categorie funcțională în cadrul localităților sau aferentă acestora, al cărei specific este determinat, în primul rând, de vegetație şi în al doilea rând de cadrul construit, cuprinzând dotări şi echipări destinate activității cultural- educative, sportive sau recreative a populației.

Aceste suprafețe sunt determinate folosind indicele *suprafață spații verzi pe locuitor*, care variază între 9-13m^2 pentru oraşele mici (până la 20.000 locuitori), 12-20m^2 pentru oraşele mijlocii (între 20.000 – 100.000 locuitori) şi 17-26 m^2 pentru oraşele mari (peste 100.000 locuitori).

Vegetația, element fundamental al mediului natural, constituie componenta principală a spațiilor verzi. Zonele verzi reprezintă o condiție indispensabilă a unei vieți urbane normale. Ele au atât un rol estetic, cât şi o contribuție esențială la atenuarea poluării atmosferice, neutralizează unii poluanți, filtrează praful, regularizează umiditatea aerului şi a temperaturii, oferă protecție împotriva poluării fonice.

Evoluția suprafețelor ocupate cu spații verzi nu a fost tot timpul ascendentă, între anii 1990 -2006 constatându-se o fluctuație continuă.

Dacă, în perioada 1980-1990, suprafața spațiilor verzi a crescut de la 169,6 km^2 la 220,8 km^2, începând cu anul 2000, creşterea suprafeței spațiilor verzi este nesemnificativă, ajungând, de exemplu, în anul 2005 la 200,98 km^2. Acest aspect a fost determinat pe de o parte, de neimplicarea autorităților administrative locale, de intensificarea activității în domeniul construcțiilor, iar pe de altă parte, de atitudinea populației şi prin urmare, situația existentă a spațiilor verzi şi a zonelor de agrement, la nivel național, este nesatisfăcătoare.

Pentru a fi posibilă amenajarea parcurilor, respectând principiile ce stau la baza proiectării spațiilor verzi şi mai ales principiul funcționalității şi compatibilității, suprafața unui parc trebuie să depăşească 20 ha. Mărimea acestora se stabileşte în funcție de numărul locuitorilor, considerând că 10% din populația oraşului îl frecventează în acelaşi timp.

Parcurile naturale naționale, rezervațiile naturale şi ştiințifice sunt extrem de importante în contextul actual în care lupta cu poluarea capătă noi şi noi valențe.

În țara noastră, activitatea de gospodărire a apelor se confruntă cu numeroase probleme ca de exemplu:

- lipsa surselor de apă de calitate pentru unele zone urbane şi rurale;
- starea precară a infrastructurilor sistemelor centralizate de alimentare cu apă şi canalizare; o calitate necorespunzătoare a apelor curgătoare pe anumite sectoare, a lacurilor, a apelor subterane freatice, din cauza poluării cu ape menajere şi ape industriale;
- numeroase localități expuse riscului inundațiilor.

Rețelele de canalizare se întind pe o lungime de 17.514 km, cu un trend crescător, totuşi, rămânând în continuare insuficiente. În prezent, rețele de canalizare publică, dispun 675 localități, dintre care 302 municipii şi oraşe, 373 localități rurale.

Gradul de dotare a străzilor cu rețele de canalizare este de 52% din lungimea totală a străzilor. În comparație cu străzile care au conducte de alimentare cu apă, numai 72% din acestea au şi rețele de canalizare. Din totalul de aproximativ 21,6 milioane locuitori, în România beneficiază de serviciul de canalizare 11,45 milioane locuitori, ceea ce reprezentă 52,8% din populația totală a țării.

Doar 8,25% din populația comunităților sub zece mii de locuitori beneficiază de sistem de canalizare. Pentru localitățile cu mai mult de zece mii de locuitori, gradul de racordare la sistemul de canalizare variază între 43%, în județul Ilfov, şi 95%, în județul Sibiu. În ceea ce priveşte racordarea la stații de epurare, cel mai mic procent este în județul Brăila - 2%, iar cel mai mare este în județul Sibiu - 89%.

Corelând cele două echipări hidroedilitare, populația țării se poate grupa în trei mari categorii:

- populație neracordată la nici un serviciu: 31%;
- populație racordată la serviciile de apă: 16%;
- populație racordată la ambele servicii: 53%.

Monitorizarea calității apei potabile, inspecția şi autorizarea sanitară a sistemelor publice de aprovizionare cu apă şi a fântânilor publice se face de către Direcțiile de Sănătate Publică județene şi a municipiului Bucureşti.

În ceea ce priveşte *calitatea aerului,* aceasta se exprimată statistic printr-o serie de indicatori, care de fapt indică fenomenul de poluare sub forma răspândirii în aer a unor substanțe reziduale poluate, rezultate din activitățile economice.

În ultimele decenii, *calitatea mediului* urban a suferit schimbări fiind influențată de o serie de factori cum ar fi poluarea fonică, traficul tot mai intens, dezvoltarea unor activități cu impact asupra atmosferei.

Calitatea aerului în aşezările umane se determină prin măsurarea concentrațiilor medii orare, zilnice sau lunare ale diferiților poluanți: I) poluanți comuni (SO_2, NO_2, NH_3, pulberi în suspensie), II) poluanți specifici (HCl, fenoli, aldehide, Cl, H_2S, CS_2, F, H_2SO_4, metale grele: Pb, Cd) şi compararea acestora cu valorile limită sau după caz, concentrațiile maxime admisibile prevăzute în actele normative în vigoare (*Ordinul Ministerului Apelor şi Protecției Mediului nr. 592/2002* pentru poluanții relevanți, respectiv STAS 12574-87 pentru restul poluanților reglementați).

O sursă continuă şi comună de contaminare a factorilor de mediu în zonele urbane o constituie rampele de *deşeuri menajere şi industriale* a căror funcționare nu este conformă legislației şi cerințelor actuale.

După proveniența lor, deşeurile urbane includ:

i. deşeuri menajere de la populație,
ii. deşeuri menajere de la agenții economici,
iii. deşeuri stradale.

Peste 95% din deşeurile urbane sunt depozitate. În fiecare localitate există cel puțin un depozit pentru deşeurile urbane. La nivelul anului 2005 existau în funcțiune 18 depozite urbane ecologice pentru localitățile: Constanța (Ovidiu şi Costineşti), Bucureşti (Glina – prima celulă şi Vidra), Giuleşti Sârbi, Chiajna, Piatra Neamț, Sighişoara, Ploieşti (Boldeşti, Băneşti, Băicoi), Brăila, Arad, Braşov, Oradea, Buzău, Slobozia, Cristian şi Craiova (Mofleni).

Singurul mod de eliminare a deşeurilor în majoritatea localităților este depozitarea. Dar aceste depozite nu sunt ecologice, neavând dotările necesare pentru protecția mediului, în plus, capacitățile sunt în curs de epuizare, amplasamentele sunt improprii şi nu dețin autorizație de funcționare.

Unul dintre elementele de importanță majoră pentru derularea normală a activităților umane pe timp de zi, seară, noapte este confortul acustic definit de menținerea nivelului de zgomot în parametrii recomandați. Tendința de formare

de aglomerări urbane de mari dimensiuni are drept consecință mărirea numărului de surse de zgomot. Tehnicile actuale în construcții, ale căror caracteristici vibro-acustice sunt net dezavantajoase în comparație cu cele vechi, favorizează propagarea zgomotului şi vibrațiilor. Sursele principale de zgomot în mediul urban includ transportul rutier, feroviar, aerian, industriile, activitatea de construcții şi activitățile publice.

În cadrul Uniunii Europene aproape 40% din populație este expusă zgomotului de trafic rutier cu niveluri ce depăşesc 55 dB(A), ca nivel de presiune acustică, ponderată A, pe durata unei zile, 20% din populație, este expusă, la niveluri ce depăşesc 65 dB(A). Pentru oprirea acestei tendințe s-au adoptat măsuri legislative de diminuare a nivelurilor de zgomot prin acțiuni atât "la sursă", adică asupra elementelor generatoare de zgomot, cât şi "la receptor", asupra elementelor ce trebuie protejate față de zgomot.

Sursele majore care produc zgomot şi asupra cărora trebuie intervenit sunt traficul rutier, feroviar şi aerian, comerțul, construcțiile şi lucrările publice, precum şi zonele industriale, inclusiv porturile.

La reuniunea de la Paris din anul 1990, s-a stabilit că transporturile rutiere constituie principala sursă de zgomot în societatea modernă, circa 80% din poluarea fonică a unui oraş fiind zgomotul emis de autovehicule.

În Europa, zgomotul este o problemă importantă care afectează sănătatea umană şi calitatea vieții în proporție de 25% din totalul poluării existente. Ea duce la creşterea stres-ului, modifică dinamica somnului şi creşte probabilitatea apariției afecțiunilor cardiace. În mare parte, problema este generată de activitatea de transport şi de construcții.

În prezent, inițiativele Comunității europene pentru reducerea zgomotului s-au concentrat pe stabilirea de standarde de zgomot pentru anumite tipuri de echipamente.

Şi în România, în decursul anului 2006 s-a urmărit continuarea implementării prevederilor Directivei 2002/49/CE privind evaluarea şi gestionarea zgomotului ambiental transpusă în legislația română prin Hotărârea de Guvern nr. 321/2005.

La sfârşitul anului 2004, potrivit Institutului Național de Statistică rețeaua de drumuri publice a României însuma 78.454 km. Din acestea, 15.712 km erau drumuri naționale, 35.215 km erau drumuri județene şi 28.491km drumuri comunale. Lungimea drumurilor publice cu îmbrăcăminți uşoare rutiere era de 20.200 km, iar 38.374 km erau drumuri pietruite şi de pământ. După felul de acoperământ, 20.880 km erau drumuri modernizate cu îmbrăcăminți din beton-ciment, asfaltice de tip greu şi mijlociu sau pavate cu piatră cioplită.

Analiza datelor statistice indică faptul că, densitatea rutieră în România calculată în kilometri de drum la o mie de km pătrați este de 33,1, fiind astfel cea mai scăzută comparativ cu țările Uniunii Europene. În prezent, sistemul de transport amenință semnificativ mediul înconjurător şi sănătatea umană.

Reducerea transportului feroviar de persoane a generat apariția transportului rutier privat de persoane. Obiectivul principal al politicii din domeniul

transportului îl constituie restructurarea sistemului de transport în localități şi între localități, asigurarea funcționării acestuia în vederea realizării unui sistem operațional, riguros, omogen, fluent, ecologic, silențios.

Politica în domeniul asigurării dezvoltării durabile a sectorului transporturi are în vedere o serie de acțiuni generale referitoare la mediu, dintre care:

- în domeniul creării pieței interne, s-au emis reglementări concentrate în special prin restrângerea nivelelor de poluare în limitele stabilite în standartele Comunității Europene;
- în domeniul protecției şi conservării mediului, s-au materializat conceptele de transport durabil, utilizare a modurilor de transport ecologice, utilizare de mijloace de transport performante tehnic şi operațional ca şi implementare a tehnologiilor de depoluare etc.

Zgomotul produs de traficul feroviar, nu afectează întreaga populație a oraşelor, deoarece arterele feroviare sunt mai puțin numeroase, traficul este concentrat pe anumite direcții şi zone, iar zgomotul se propagă în lungul axei căii ferate.

Schimbarea progresivă a parcului de tramvaie în exploatare, a calității şinelor, vor aduce un efect benefic transportului urban, de suprafață, acest mijloc având circulație fluentă, fiind bine perceput de populație ca nepoluant, rapid şi sigur.

Traficul aerian generează poluare fonică prin derularea ciclului de decolare-aterizare, afectând astfel populația care locuieşte în vecinătatea aeroporturilor.

Starea de confort şi de sănătate a populației în raport cu starea de calitate a mediului

Mediul în care trăieşte omul este influențat, în primul rând de calitatea aerului, apei, solului, locuinței, alimentelor pe care le consumă, precum şi de a mediului în care îşi desfăşoară activitatea. Aceşti factori au influență şi asupra stării de sănătate a populației.

Sănătatea reprezintă integritatea sau buna stare fizică, psihică şi socială a individului şi colectivităților. Ea nu se adresează numai individului, ci şi colectivității umane, motiv pentru care este necesară colaborarea tuturor celor implicați în elaborarea Planului Național de Sănătate Publică.

Acțiunea factorilor asupra organismului uman se exercită nu numai asupra populației expuse, ci şi asupra descendenților acesteia, determinând fie mutații ereditare transmisibile, fie malformații congenitale.

Evaluarea stării de sănătate a populației constă în identificarea factorilor de risc, care țin de:

a) calitatea aerului în zona urbană;
b) alimentarea cu apă potabilă;
c) colectarea şi îndepărtarea reziduurilor lichide şi solide de orice natură;
d) zgomotul urban;
e) habitatul – condiții improprii (zgomot, iluminat, aglomerarea populațională etc.);

f) calitatea serviciilor (de toate tipurile) oferite populației.

Mediul ambiant poate influența sănătatea fie prin: factori fizici (climă, aer, apă, sol, zgomot, poluare, radiații); factori biologici (hrană, microorganisme, calitatea nutritivă şi microbiologică a alimentelor), fie prin factori socio-comportamentali şi organizaționali (structura socială, mobilitatea populației, educație, cultură, factori economici, stress).

Poluarea aerului are atât efecte directe (reprezentate de modificările care apar în starea de sănătate a populației ca urmare a expunerii la agenții poluanți), cât şi efecte indirecte asupra sănătății populației (reprezentate de modificări produse de poluarea aerului asupra mediului şi indirect asupra sănătății umane – schimbările climatice, deprecierea stratului de ozon).

În evaluarea gradului de afectare a aparatului respirator, se folosesc indicatori de sănătate şi anume: a) mortalitatea prin boli respiratorii, calculată la 1000 de locuitori, b) morbiditatea specifică prin boli ale aparatului respirator, calculată la 100.000 de locuitori, c) numărul bolnavilor internați în spital pentru anumite boli respiratorii acute sau cronice, d) alți indicatori specifici.

În anul 2006, Autoritățile de Sănătate publică Județene şi Agențiile de Protecția Mediului Județene au întocmit evaluarea expunerii la poluare a populației pentru 9 localități: Bucureşti, Reşița, Galați, Piatra-Neamț, Slatina, Vatra Dornei, Vaslui, Botoşani.

În prevenirea acestor îmbolnăviri datorate expunerii populației în general la diferiți poluanți atmosferici, o importanță deosebită o au, atât profilaxia, cât şi profilaxia secundară. În acest sens, se au în vedere:

- menținerea concentrației substanțelor toxice din mediu sub nivelul concentrațiilor maxime admise din normative;
- screening-ul şi/sau investigarea pe loturi reprezentative ale populației cu risc crescut de îmbolnăvire, mai ales pentru grupele populaționale sensibile (nou născuți, copii mici, femei gravide, bătrâni), în special, pentru poluanți cum sunt: plumbul şi alte metale grele (cadmiu, arseniu etc.), poluanții atmosferici iritanți (TSP, NO_2, SO_2);
- studii epidemiologice ce reflectă impactul poluării atmosferice asupra indicatorilor demografici de mortalitate şi morbiditate.

Prin studiile efectuate de Ministerul Sănătății se urmăreşte: i) punerea în evidență a impactului poluării aerului cu diferiți poluanți (Pb, pulberi) şi/sau al poluării interioare din locuințe asupra sănătății populației, cu precădere asupra copiilor şi ii) elaborarea de metodologii în vederea monitorizării şi evaluării uniforme pe întreg teritoriul țării a impactului poluării aerului asupra stării de sănătate.

În ultimele decenii, dezvoltarea intensă a industriei şi a transporturilor au avut ca urmare o creştere progresivă a poluării cu plumb. Plumbul este prezent în aerul atmosferic chiar şi în oraşele situate la distanțe mari de orice sursă de poluare. În atmosfera centrelor populate şi cu un intens trafic motorizat,

cantitatea de plumb atinge niveluri ridicate. Sursele de poluare cu plumb sunt: întreprinderile industriale care extrag, prelucrează şi utilizează plumb şi compuşi de plumb, termocentralele, circulația rutieră, benzină, coloranții cu compuşi de plumb, insecticidele şi fumul de țigară. Problema principală sunt cele 1,5 milioane de maşini care elimină anual, fiecare un kilogram de plumb. Evaluarea expunerii la plumbul (Pb) atmosferic generat de traficul auto s-a realizat prin monitorizarea calității aerului în 8 mari intersecții, dispuse pe întreg teritoriul municipiului Bucureşti şi a unei zone martor.

Printre activitățile derulate în cadrul Unității pentru Emisii şi Sănătate, Centrul Comun de Cercetare al Comisiei Europene, privind starea de sănătate a populației, se numără şi proiectul PEOPLE -„Expunerea populației la poluanții din aerul înconjurător în Europa" - proiect comun al Centrului Comun de Cercetare al Comisiei Europene, Ministerului Mediului şi Gospodăririi Apelor şi Ministerului Sănătății. Proiectul are ca scop evaluarea expunerii populației la poluanții din aerul înconjurător şi include măsurări ale poluanților din aerul atmosferic şi ale gradului individual de expunere personală, fiind focalizat pe emisiile provenite din transport şi fumat, utilizând ca reper benzenul**.**

Proiectul PEOPLE ajută la crearea unei legături între informația ştiințifică ce stă la baza politicii şi viața zilnică a cetățenilor. Întărirea conştientizării populației privind factorii care influențează poluarea aerului va conduce la protejarea eficientă a mediului.

Apa este un factor indispensabil vieții. Gradul de accesibilitate al populației la „apă sigură" pentru băut şi prepararea hranei, precum şi pentru satisfacerea cerințelor de igienă individuală şi generală*,* constituie unul dintre indicatorii mondiali de caracterizare a calității vieții unei comunități. Majoritatea îmbolnăvirilor s-au datorat întreruperii furnizării apei potabile sau defecțiunilor existente în rețelele de alimentare cu apă potabilă.

Unele activități de gestionare a deşeurilor pot prezenta un potențial risc pentru mediu, deoarece diferitele metode de gestionare implică emisia unor poluanți în mediu. Gestionarea neadecvată a deşeurilor conduce la numeroase cazuri de contaminare a solului şi a apei subterane, afectând sănătatea umană. În mediul rural, unele comune raportează sistematic zero kg de deşeuri colectate. În aceste cazuri deşeurile generate se regăsesc integral depozitate necontrolat în albiile apelor şi la liziera pădurilor. Nici un depozit de deşeuri municipale nu se conformează cerințelor de mediu, acestea urmând a fi închise etapizat.

În conformitate cu Proiectul Strategiei pentru gestionarea deşeurilor, principalele forme de impact şi de risc determinate de depozitele de deşeuri orăşeneşti şi industriale în ordinea percepției populației sunt:

a) modificări de peisaj şi disconfort vizual,
b) poluarea aerului,
c) poluarea apelor de suprafață şi subterane.

Un alt factor perturbator al aşezărilor urbane îl reprezintă zgomotul care produce iritare. Iritarea, deşi nu este un aspect al stării de sănătate, întreținută şi

repetată, ea poate declanşa procese de degradare a stării de sănătate. Nivelul maxim se datorează traficului greu, transportului în comun, etc.

Înmulțirea excesivă a numărului de animale fără stăpân, îndeosebi câini şi pisici în zonele urbane, poate reprezenta un risc pentru sănătatea populației. În conformitate cu Ordonanța nr. 155/2001, aprobată şi modificată prin Legea nr. 227/2002, Consiliile Locale ale unităților administrativ-teritoriale au obligația de a amenaja din fonduri proprii, adăposturi pentru câinii fără stăpân, respectiv pentru acei câini care circulă liberi fără însoțitor sau abandonați în locuri publice. Dar, nu s-au efectuat recensăminte ale animalelor abandonate, aşa că nu se poate preciza numărul acestora şi nici nu sunt realizate programe concrete şi măsuri ferme dar civilizate pentru evitarea situațiilor periculoase.

În ultima vreme, este necesară concentrarea asupra ideii de prevenire şi precauție, precum şi a ideii de reducere, sub normele de emisie, a evacuărilor de poluanți în atmosferă, pe baza principiului „poluatorul plăteşte".

Obiectivele generale legate de mediu şi sănătate prevăd:

- îmbunătățirea calității mediului, astfel încât substanțele poluante produse de om să nu reprezinte un factor de risc pentru sănătatea umană şi să nu aibă o influență negativă asupra acesteia;
- menținerea sănătății, definită ca o stare de bunăstare fizică, mentală şi socială, însoțită de lipsa bolilor şi a infirmităților.

În vederea prevenirii şi combaterii poluării aerului, la nivel național, s-au stabilit norme de concentrații maxime admisibile ale poluanților atmosferici şi s-au elaborat acte legislative corespunzătoare cu cerințele europene şi internaționale.

În zonele urbane, problemele de mediu afectează în mare măsură calitatea vieții cetățenilor. Analiza aspectelor referitoare la populație, la zonele de locuit şi spațiile ocupate, evidențiază o tendință de degradare a mediului în zonele urbane. În acest contex, desfăşurarea activității serviciilor de apă şi canalizare se realizează în condiții care să poată atinge o serie de obiective, dintre care: a) îmbunătățirea condițiilor de viață ale cetățenilor, b) realizarea unei infrastructuri edilitare moderne, ca bază a dezvoltării economice, c) dezvoltarea durabilă a serviciilor, d) protecția mediului.

Condițiile schimbărilor climatice care duc la scăderea pânzei de apă freatice şi la secete prelungite fac ca, calitatea şi cantitatea apei să devine o problemă majoră.

În contextul dezvoltării durabile şi în concordanță cu angajamentele finale rezultate din procesul de negociere cu Uniunea Europeană al Capitolului 22-Mediu, au fost elaborate o serie de acte normative prin care s-a inițiat un program de măsuri în vederea extinderii spațiilor verzi. În cadrul planurilor de urbanism şi amenajare a teritoriului este obligatoriu să se respecte principiile ecologice, pentru asigurarea unui mediu de viață sănătos, prin introducerea spațiilor verzi care constituie habitatul natural cel mai des întâlnit pentru speciile de plante şi animale.

De poate spune că, progresele civilizației, creşterea demografică, alături de dezvoltarea industriei, a transporturilor şi exploatarea neraţională a resurselor naturale, pun în pericol starea de sănătate a populației şi conduc la epuizarea resurselor.

Problema cheie a dezvoltării durabile o constituie reconcilierea între două aspirații umane: necesitatea continuării dezvoltării economice şi sociale, dar şi protecția şi îmbunătățirea stării mediului, ca singură cale pentru bunăstarea atât a generațiilor prezente, cât şi a celor viitoare.

Soluția viitorului este dezvoltarea economico-socială durabilă şi acțiunea pentru creşterea calității vieții.

În România, calitatea aerului în localitățile urbane trebuie îmbunătățită prin toate mijloacele de care se dispune, iar acțiunile tuturor producătorilor industriali trebuie să țină cont de cerințele actuale privind diminuarea poluanților în atmosferă.

Calitatea apei potabile furnizate prin sisteme publice nu este încă la nivelul impus de directiva UE privind calitatea apei potabile destinate consumului uman. În acest sens sunt necesare cheltuieli substanțiale pentru ca în următorii ani să atingă standardele europene. Rețelele publice de alimentare cu apă sunt încă insuficient de extinse. Rețelele de canalizare şi stațiile de epurare existente sunt vechi, acestea nerealizând parametrii impuşi de legislația privind epurarea apelor uzate orăşeneşti.

Situația spațiilor verzi este încă necorespunzătoare, în majoritatea localităților urbane din România, fiind necesare măsuri mai decise de prezervare, o mai bună întreținere a celor existente şi de înființare a unora noi. Activitățile de urbanism şi amenajarea teritoriului au în vedere rolul foarte important al vegetației în ameliorarea calității aerului, reducerea poluării fonice, ca şi cel estetic şi decorativ.

Nivelul de zgomot se menține ridicat în zonele urbane, îndeosebi datorită traficului rutier. Aceste măsuri de reducere a nivelului de zgomot, trebuie să fie combinate cu acțiuni de amenajare a drumurilor şi traseelor rutiere, precum şi organizarea traficului propiu-zis. Se lucrează deja la autostrada Bucureşti-Constanța, iar tronsonul Braşov-Borş sunt în fază de proiect, toate acestea urmând să descongestioneze traficul rutier şi să-l fluidizeze.

3.6. Componente de bază ale strategiei de protecție a mediului înconjurător în România

Gradul de veridicitate, soliditatea bazelor teoretice şi empirice pe care se sprijină previziunile, strategiile dezvoltării sunt asigurate de legăturile strânse şi de intercondiționare dintre prezent, trecut şi viitor. Astfel, John McHale, autorul lucrării “The future of the future” afirmă că „omul supraviețuieşte numai prin capacitatea sa de a acționa în prezent, pe baza experienței trecute, în termenii

consecințelor viitoare" [John McHale, „The future of the future", George Brazilier, New Yiok, 1969, & „An introduction to the Study of the Future", World Future Society, 1977, pp. 299-300].

De asemenea, Herman Kahn şi Anthony J. Wiener în lucrarea publicată în anul 1967 şi intitulată "The year 2000" au făcut o sinteză a schimbărilor datorate politicului. Ei au atras atenția asupra faptului că anumite situații social - politice „se schimbă relativ încet ca răspuns la deciziile curente, dar se schimbă rapid ca rezultat al deciziilor luate în trecut", astfel încât, în mod paradoxal, „noi putem face adesea mai puțin pentru a schimba situații social - politice apropiate nouă şi despre care avem multe cunoştințe, putând, în schimb, influența în mod hotărâtor unele situații viitoare, despre care cunoaştem relativ puține lucruri" [Herman Kahn, Anthony J. Wiener, „The IEAR 2000", The MacMillan Company, New York, 1967, pp. 262].

Principiile care trebuie respectate în elaborarea strategiei de protejare a mediului, derivă în marea lor majoritate din cele ale mediului înconjurător.

În cadrul activității de restructurare şi redimensionare a economiei după principiile economiei de piață, protecția mediului reprezintă o prioritate, ea fiind coloana vertebrală a strategiei de dezvoltare durabilă a societății în viitor.

În privința economiei şi a stării mediului, situația concretă din România impune elaborarea unui program propriu, corespunzător intereselor sale, dar care să se încadreze şi în „Programul de acțiune pentru protecția mediului în Europa Centrală şi de Est", ale cărui principii au fost aprobate de Conferința ministerială de la Lucerna, Elveția, 28-30 aprilie 1993.

Starea mediului, în România, la începutul anilor '90 indica circa 5 milioane de persoane aflate sub incidența poluării active, din care 1,5 milioane de locuitori, corespunzând unui teritoriu locuit de 10% din suprafața totală a țării, se găseau sub impact permanent. Cea mai mare contribuție o avea industria, cu 82% din poluarea apei, 93% din poluarea aerului şi 96% din poluarea solului. Sănătatea populației era afectată în proporție de 20% din total. Atât înainte de 1990, cât şi după, ponderea cheltuielilor de investiții pentru protecția, conservarea şi refacerea mediului în total PIB s-a menținut la circa 0,1%.

În anul 1992, Banca Mondială a elaborat, împreună cu specialiştii români, o *schiță a strategiei protecției mediului înconjurător*, care a concentrat acțiunile viitoare pe următoarele direcții: completarea legislației, renunțarea la subvenționarea unităților poluatoare şi alinierea prevederilor standardelor naționale de calitate a factorilor de mediu la cele similare, din țările occidentale.

3.6.1. Protecția mediului ambiant în dezvoltarea durabilă - coordonate legislative pentru România

Degradarea mediului înconjutător prezintă o multitudine de aspecte regionale şi naționale, dependente de stadiul de dezvoltare economică şi socială.

Mediul este afectat atât de efectele dezvoltării "excessive", cât şi de cele ale subdezvoltării.

În ultimii ani problemele de protecție a mediului sunt parte integrantă a strategiei întreprinderilor din întreaga lume. Fiecare unitate economică caută să atingă şi un nivel performant în protecția mediului.

Țările în care operează norme şi standarde ecologice ridicate sunt interesate în protejarea lor față de concurenții din țările în care acestea sunt mai puțin severe.

Interdependențele ecologico-economice sunt din ce în ce mai puternice şi ating teritorii din ce în ce mai îndepărtate.

Ca o consecință a dezvoltării tehnice a etapei actuale, a crescut gradul de poluare a mediului, cu consecințe nefaste asupra evoluției vieții pe pământ.

Una din cele mai importante activități din ultimii ani, pe plan mondial, rămâne dezvoltarea standardelor de mediu, îndeosebi în cadrul Comitetului tehnic 207 (seria ISO 14000) al Organizației Internaționale pentru Standardizare (ISO). Aceste standarde au ca principal obiectiv furnizarea unui cadru comun de abordare a managementului de mediu pe plan mondial.

Sintetic, accestea se prezintă în două mari grupări, una vizând organizația, cealaltă referindu-se la produse şi tehnologii.

Astfel, **Standardul ISO 14001** precizează că: "*toate tipurile de organizații sunt preocupate din ce în ce mai mult să atingă şi să demonstreze o performanță de mediu evidentă, controlând impactul propriilor activități, produse sau servicii asupa mediului şi luând în considerare politica şi obiectivele lor de mediu. Aceste aspecte se înscriu în contextul legislației din ce în ce mai stricte, al dezvoltării politicilor economice şi a altor măsuri destinate să încurajeze protecția mediului, a creşterii preocupării părților interesate privind problemele legate de mediu, inclusiv dezvoltarea durabilă"* [Vladimir Rojanschi, F. Bran, F. Grigore, „Elemente de economie şi managementul mediului", Editura Economică, Bucureşti, 2004, pp.3].

În România, prin Institutul Român de Standardizare (actual ASRO), în anul 1994, s-a constituit Comitetul tehnic 323 care reuneşte specialişti în probleme de protecție a mediului din diferite sectoare de activitate.

Înregistrarea produselor după criteriul de protecție a mediului adaugă un parametru nou procesului concurențial. Aceste standarde nu se constituie ca un manual de management de mediu, ci un sistem care să îmbunătățească efectiv rezultatele protecției mediului.

ISO este o federație mondială a organismelor naționale de standardizare (comitete membre ale ISO). ISO lucrează în strânsă legatură cu Comisia Electrotehnică Internațională (CEI) pentru toate subiectele de standardizare în domeniul electrotehnic.

Promovarea protecției mediului ca o componentă a dezvoltării societății umane este un fapt unanim înțeles şi acceptat. Ideea dezvoltării fără epuizarea

resurselor prin trecerea dincolo de limita de suportabilitate şi regenerare a ecosistemelor a condus la introducerea conceptului de *„dezvoltare durabilă”.*

Legislația pe probleme de mediu din România este deosebit de complexă, într-o continuă dinamică, încercând a se apropia în timp, de exigențele şi criteriile Comunității Europene.

Pentru dezvoltarea, perfecționarea şi adaptarea statisticii de mediu din România la cerințele Comunității Europene şi pentru fundamentarea pe plan intern a politicilor de mediu a fost creat un cadru legislativ corespunzător şi anume:

- Legea protecției mediului, nr. 137/1995 republicată în anul 2000, art. 65, lit.j, modificată şi completată prin Ordonanța de urgență nr. 91/2002,
- Legea nr. 86/2000 pentru ratificarea Convenției privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei şi accesul la justiție în probleme de mediu (Convenția Aarhus),
- HG nr. 556/2001, Planul Național de Cercetare-Dezvoltare şi Inovare,
- Legea nr. 622/2001 pentru ratificarea Actului final al negocierilor dintre Guvernul României şi Comunitatea Europeană de adoptare a Acordului privind participarea României la Agenția Europeană de Mediu şi la Rețeaua Europeană de Informare şi Observare a Mediului (EIONET), adoptat la Bruxelles la 9 octombrie 2000 şi a Acordului dintre România şi Comunitatea Europeană privind participarea României la Agenția Europeană de Mediu şi la Rețeaua Europeană de Informare şi Observare a Mediului,
- HG nr. 1115/2002 privind accesul liber la informația de mediu,
- Ordinului MAPM nr. 1182/2002 pentru aprobarea metodologiei de gestionare şi furnizare a informației privind mediul, obținută de autoritățile publice pentru protecția mediului.

Punerea în evidență a problemelor cu care se confruntă societatea, găsirea unor căi de implementare a managementului de mediu, revin organelor de stat competente. Organul guvernamental abilitat în rezolvarea problemelor de protecție a mediului în România este Ministerul Apelor şi Protecției Mediului, care are următoarele atribuții principale:

- stabileşte prioritățile programelor de dezvoltare şi cercetare în domeniile sale de activitate;
- elaborează studii, prognoze şi strategii de dezvoltare, având şi calitatea de titular al investițiilor cu finanțare din bugetul de stat sau al celor pentru a căror finanțare sunt asigurate garanții de către stat.

Ministerul Apelor şi Protecției Mediului a elaborat Planul Național de Acțiune pentru Protecția Mediului în care se stabilesc strategiile sectoriale pentru protecția mediului:

- gospodărirea durabilă a resurselor de apă;

- acțiuni strategice privind atmosfera şi schimbările climatice;
- acțiuni strategice privind conservarea naturii;
- acțiuni strategice privind calitatea solului;
- acțiuni strategice privind calitatea pădurilor;
- acțiuni strategice privind dezvoltarea agriculturii;
- acțiuni strategice privind industria;
- acțiuni strategice privind transporturile;
- acțiuni strategice privind gestiunea deşeurilor;
- acțiuni strategice privind centrele populate.

Agenția Națională pentru Protecția Mediului (ANPM) s-a înființat prin HG nr. 1625/2003, publicată în Monitorul Oficial nr. 68/27 ianuarie 2004; în cadrul aceluiaşi Monitor Oficial se publică şi HG nr. 1626/2003 de înființare a agențiilor regionale aferente. Atribuțiile lor se referă la implementarea legislației de mediu, în timp ce latura de reglementare este asigurată de MAPAM (Ministerul Apei şi Protecției Mediului), iar cea de control – de Garda Națională de Mediu.

În vederea realizării scopului activității sale, ANPM are următoarele atribuții principale:

a) coordonează Sistemul Național de Monitorizare Integrată a Factorilor şi Elementelor Mediului;

b) asigură fundamentarea tehnică a strategiilor şi planurilor de acțiune pentru protecția mediului, pe baza conceptului de dezvoltare durabilă;

c) asigură fundamentarea tehnică pentru proiecte de reglementări specifice elaborate şi promovate de către autoritatea centrală pentru protecția mediului;

d) îndrumă şi asistă agențiile regionale pentru protecția mediului;

e) coordonează activitatea laboratoarelor naționale de referință pentru: aer, apă, deşeuri, zgomot, radioactivitate;

f) asigură, potrivit competențelor acordate de autoritatea publică centrală pentru protecția mediului, strânse legături cu Agenția Europeană de Mediu, agențiile naționale şi federale de mediu din statele-membre UE şi cu alte organe de specialitate din țară şi străinatate;

g) monitorizează implementarea legislației de mediu în România;

h) monitorizează cheltuielile anuale pentru protecția mediului;

i) implementează proiecte şi programe interne şi internaționale şi asigură îndrumarea activității de cercetare în domeniul mediului;

j) asigură pregătirea profesională a personalului autorităților regionale şi locale pentru protecția mediului, Gărzii Naționale de Mediu (GNM), pe baza programului anual aprobat de autoritatea publică centrală pentru protecția mediului;

k) coordonează activitatea de inventariere la nivel național şi local a viitoarelor zone speciale de conservare;

l) coordonează activitățile specifice în domeniul bio-securității;

m) coordonează procesul de implementare a planurilor de acțiune la nivel național, regional şi local;

n) aplică, analizează şi elaborează sistemul de raportare de sector către Uniunea Europeană conform cerințelor UE;

Constituită prin HG nr. 440/12.05.2005, **Garda Națională de Mediu** este instituție publică de inspecție şi control şi funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, finanțată integral de la bugetul de stat, în subordinea Ministerului Mediului şi Gospodăririi Apelor.

Conform Ministerului Apelor şi Mediului, implementarea principiilor dezvoltării durabile la nivel local, înseamnă pentru început identificarea problemelor sociale, economice şi de protecție a mediului şi formularea obiectivelor ce trebuie atinse. Acestea s-au materializat într-o strategie, denumită Agenda 21 Locală, care a fost aplicată prin planuri locale de acțiune şi proiecte concrete care să soluționeze problemele sociale, economice şi de protecție a mediului existente.

În România implementarea Agendei 21 Locală s-a realizat cu sprijinul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), care a asigurat sursele de finanțare din partea Guvernelor Mării Britanii şi Canadei. Prin implementarea Agendei 21 Locale s-a urmărit integrarea problemelor de protecție a mediului în procesul de luare a deciziei în sectoarele social şi economic, formându-se astfel un parteneriat strategic.

De asemenea, s-a urmărit şi implicarea publicului în monitorizarea şi raportarea procesului de implementare.

Agenda 21 Locală a avut efecte economico-sociale ce au dus la îmbunătățirea condițiilor de viață ale întregii populații. Municipalitățile în care s-a implementat Agenda 21 Locală au fost: Ploieşti, Galați, Târgu Mureş, Baia Mare, Iaşi, Râmnicu Vâlcea, Giurgiu, Oradea şi Miercurea Ciuc, cu o fază pilot în perioada 2000-2003, şi cu faza de extindere 2003-2007.

3.7. Costuri de refacere a mediului înconjurător după aderarea la Uniunea Europeană

România a demarat procesul de transpunere şi implementare a *acquis*-ului UE pe probleme de mediu prin deschiderea negocierilor la Capitolul 22 (Protecția mediului) la data de 21 martie 2002. Ministerul Mediului şi Gospodăririi Apelor (MMDD) din România a încheiat negocierile la Capitolul 22 în noiembrie 2004.

Evaluarea costurilor de conformare şi elaborarea unui plan financiar sunt două priorități ale MMDD şi obiectivele principale ale proiectului de evaluare a costurilor de mediu şi elaborare a planului de investiții (ECAIP).

Principalele componente ale proiectului au fost:

1. revederea studiilor anterioare;
2. estimarea costurilor pentru implementarea directivelor de mediu ale UE, inclusiv distribuția regională a investițiilor necesare;
3. elaborarea unei strategii financiare viabile în domeniul mediului şi elaborarea unor planuri de investiții;
4. instruirea întregului personal relevant din cadrul MMDD.

Scopul componentei „estimarea costurilor pentru implementarea directivelor de mediu ale UE, inclusiv distribuția regională a investițiilor necesare" a fost estimarea costurilor României de conformare cu *acquis*-ul de mediu al UE şi elaborarea unui model pentru evaluarea costurilor uşor de folosit, care să reflecte diversitatea regională a României şi care să permită personalului MMDD să realizeze diverse analize de sensibilitate.

În acest scop, s-au anticipat o serie de rezultatele, dintre care:

- revizuirea infrastructurii de mediu în România;
- estimarea lipsurilor armonizării;
- identificarea costurilor unitare;
- calcularea costurilor totale asociate armonizării;
- analiza eficienței costurilor şi beneficiile unor tehnologii curate în vederea implementării BAT în România; şi
- elaborarea unui model de evaluare a costurilor şi a unei baze de date corespunzătoare, însoțite de un manual clar şi uşor de utilizat.

În conformitate cu „Componenta 2", activitățile proiectului s-au axat pe evaluarea infrastructurii de mediu şi a lipsurilor armonizării, estimarea costurilor unitare şi a costurilor de conformare, estimarea beneficiilor tehnologiilor curate şi dezvoltarea unui model de estimare a costurilor (modelul ECAIP).

În general, *infrastructura de mediu* din România nu este în conformitate cu directivele. De asemenea, este ineficientă şi este subiectul unor frecvente eşalonări. În majoritatea cazurilor, pentru a completa *lipsurile armonizării*, România va trebui să realizeze o nouă infrastructură.

Costurile unitare utilizate în modelul ECAIP sunt definite drept costurile pentru reducerea poluării sau deşeurilor pe unitatea de poluator (poluatorul putând fi o persoană sau o unitate economică, iar unitatea de producție poate fi un kg, tonă sau kWh, MWh producție).

Costurile unitare variază deseori cu mărimea echipamentului de control al poluării, cu cât este mai mare echipamentul cu atât costurile sunt mai mari, dar costurile unitare mai mici reflectă economiile de scară realizate. Costurile unitare pentru diversele părți din echipament pot fi combinate cu costuri de funcționare. Tipurile de cost sunt specifice pentru fiecare tehnologie fezabilă, acestea reflectă eficiența îndepărtării poluării şi costurile unitare. Pentru fiecare tip de cost, s-au specificat elementele principale de cost folosite pentru estimarea costul total (de ex. costuri de capital şi de operare şi întreținere (O&I)).

Tabelul nr. 3.3

Valoarea actualizată a costurilor de conformare ale României cu acquis-ul de mediu al UE (miliarde euro 2006)

Rata reală de actualizare (%)	Valoarea actualizată a costurilor (miliarde euro 2006)		
	Până la data aderării (2007)	Până la sfârşitul perioadei de tranziție	Până la sfârşitul anului 2050
0	3,4	21,7	121,1
4	**3,3**	**17,0**	**48,0**
8	3,2	13,7	25,1

Sursa: Raport ECM, 2005

Cea mai realistă valoare a *costurilor de conformare* a României cu directivele UE pe mediu este de 48 miliarde euro, valoarea actualizată a costurilor până în anul 2050 la o rată reală de actualizare de 4 % (tabelul nr. 3.3). Impactul ratei de actualizare este semnificativ, din moment ce valoarea actualizată variază de la 25,1 miliarde euro (cu o rată de actualizare de 8 %) până la 121,1 miliarde euro (cu o rată de actualizare de 0 %). Estimarea de 48 miliarde euro este cu 64 % mai mare decât cele 29,3 miliarde euro estimate în planurile de implementare, în primul rând deoarece majoritatea planurilor nu includ costurile de operare şi întreținere, precum şi costurile care apar după perioadele de tranziție. Costurile în sectorul apei reprezintă aproape jumătate (46%) din total. Peste jumătate din costuri în sectorul apei sunt datorate implementării directivei privind epurarea apelor uzate urbane (tabel nr. 3.4).

Tabelul nr. 3.4

Eşalonarea costurilor pe directive (valoarea actualizată a costurilor la o rată reală de actualizare de 4% - miliarde euro 2006)

Directivă(e)	Valoarea actualizată a costurilor la o rată reală de actualizare de 4% - miliarde euro 2006)		
	Până la momentul aderării (01.01.2007)	Până la sfârşitul perioadei de tranziție	Până la sfârşitul anului 2050
1	2	3	4
Apă potabilă	0,4	2,6	6,2
Epurarea apelor uzate	0,6	5,2	11,8
Azotați	>0	1,6	4,2
Apă	**1,0**	**9,4**	**22,2**
Gestiunea integrată deşeuri	0,04	1,4	6,2

1	2	3	4
Incinerarea deşeurilor periculoase	0,25	0,3	1,7
Alte directive asociate cu deşeurile*	0,14	0,2	1,6
Deşeuri	**0,4**	**1,9**	**9,5**
IPPC	1,3	3,2	8,5
IMA	0,3	2,1	5,7
Alte directive asociate cu industria**	0,1	0,2	0,6
Poluarea industrială	**1,7**	**5,5**	**14,8**
Protecția naturii	**0,2**	**0,2**	**1,5**
Total	3,3	17,0	48,0

***Vehicule scoase din uz, PCB şi Deşeuri de echipamente electrice şi electronice.*
*** COV solvenți şi COV carburanți.*
Sursa: Raport ECM, 2005.

Costurile tind să crească constant până în anul 2010, sfârşitul perioadei de tranziție pentru marile oraşe pentru care se aplică directiva privind epurarea apelor uzate urbane (figura nr. 3.1).

Figura nr. 3.1

Distribuția costurilor pe ani

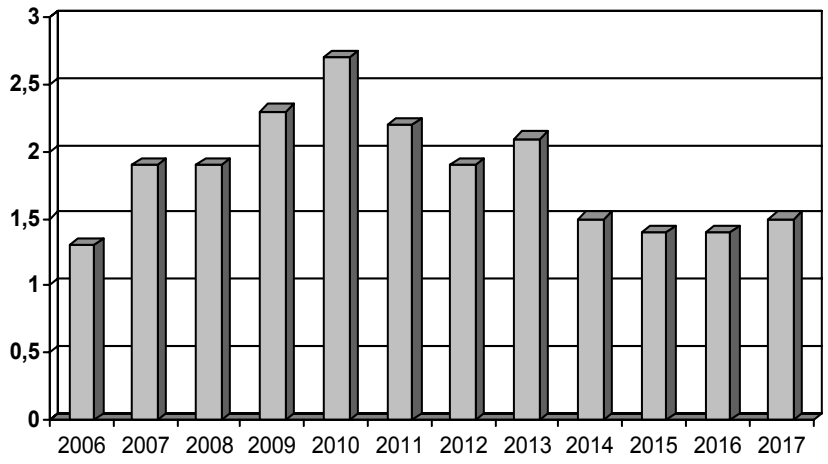

Sursa: Raport ECM, 2005.

De fapt, investițiile care au fost estimat în cadrul proiectului sunt mai mici decât cele din planurile de implementare pentru apă şi deşeuri, identice pentru IPPC şi LCP, şi mai mari pentru protecția naturii (Tabelul nr. 3.4). Totuşi, se

consideră că numai concentrarea asupra investițiilor poate conduce la rezultate greşite şi este important să se ia în considerare şi costurile de O&I, care pot fi substanțiale şi trebuie să fie incluse în calcularea tarifelor necesare pentru recuperarea costurilor de conformare (pentru apă, deşeuri şi electricitate) şi pentru estimarea costurile de producție industrială.

De asemenea, este important să se ia în calcul costurile după încheierea perioadei de tranziției, după ce investițiile sunt finalizate. La sfârşitul perioadei de tranziție vor apărea[1] costurile de O&I şi cele de înlocuire a activelor care trebuie luate în considerare la calcularea tarifelor (Tabelul nr. 3.5).

Tabelul nr. 3.5

Costurile din planul de implementare şi cifrele corespunzătoare în analiza proiectului ECAIP

Directivă(e)	Investiție în planul de implementare (miliarde euro 2006)	Costul corespunzător în analiza ECAIP (miliarde euro 2006)
Apă potabilă	5,6	2,8
Epurarea apelor uzate	9,5	5,8
Azotați	1,83	1,8
Apă	**16,9**	**10,4**
Gestionarea integrată a deşeurilor	1,7	1,1
Incinerarea deşeurilor periculoase	0,68	0,3
Alte directive asociate deşeurilor*	0,16	0,1
Deşeuri	**2,5**	**1,5**
IPPC	2,3	2,4
IMA	2,4	2,3
Alte directive asociate industriei**	0,1	0,1
Poluare industrială	**4,8**	**4,8**
Protecția naturii	**0**	**0,2**
Total* **	**24,2**	**16,9**

**Vehicule scoase din uz, PCB şi Deşeuri de echipamente electrice şi electronice*

***COV solvenți şi COV carburanți;*

****Totalul de 24,2miliarde euro este mai mic decât totalul de 29,3 miliarde euro din Documentul de Poziție deoarece analizele ECAIP au inclus mai puține directive decât Documentul de Poziție (Directivele cu "investiții grele").*

Sursa: Proiect ECAIP, 2008.

[1] De fapt, costurile de O&I vor apărea de îndată ce investițiile sunt realizate (adică, construcția şi instalarea echipamentelor sunt finalizate şi unitatea începe operarea).

Estimările realizate în cadrul proiectului pentru investiții pentru *apă şi epurarea apelor uzate* sunt mult mai mici decât în planurile de implementare: 39% pentru epurarea apelor uzate şi 50 % pentru apa potabilă. Acesta se datorează în primul rând costurilor unitare ridicate (euro/echivalent locuitor sau euro/persoană) în planurile de implementare care nu reflectă economiile de scară (ex., costurile unitare pentru oraşele mari sunt mai mari decât pentru oraşele mici). Costurile unitare calculate de proiect au la bază proiectele ISPA în domeniul apei şi epurării apelor uzate din România şi corespund estimărilor similare din fostele țări care au aderat.

Estimările realizate în cadrul proiectului pentru investiții necesare *managementului deşeurilor* sunt de asemenea mult mai mici decât în planurile de implementare: 35% pentru gestionarea integrată a deşeurilor. Nu există detalii în planul de implementare despre metodologia folosită pentru a calcula aceste costuri; costurile proiectului bazându-se pe proiectele ISPA în domeniul gestionării deşeurilor din România.

Pentru *poluarea industrială***,** estimările realizate în cadrul proiectului pentru investiții sunt la fel ca cele din planurile de implementare. Aceste estimări au fost furnizate de agenții economici. Costurile până în anul 2050 sunt totuşi ridicate, deoarece costurile de O&I şi de înlocuire sunt ridicate. În majoritatea cazurilor, aceste costuri sunt bazate pe tehnologiile la capătul conductei. În viitor, este posibil ca agenții economici să considere conformarea cu IPPC ca o oportunitate de a-şi îmbunătăți echipamentele de producție şi costurile de conformare ar putea să scadă datorită beneficiilor rezultate din tehnologiile mai curate şi mai eficiente.

Pentru *protecția naturii***,** planurile de implementare au luat în considerare numai costurile de administrare, dar nu şi costurile de conformare, ceea ce explică marea discrepanță între estimările proiectului şi cele din plan. Investițiile viitoare vor fi relativ mici, însă cele de O&I vor fi substanțiale.

La solicitarea MMDD, proiectul a asistat personalul MMDD să realizeze o estimare a costurilor de conformare pentru aquis-ul european în domeniul *protecției civile***.** În conformitate cu Ghidul de implementare a legislației UE de mediu, există trei decizii şi o comunicare în domeniul protecției civile şi poluării marine[1]:

- Decizia Consiliului 2000/2850/EC care stabileşte un cadru comunitar de cooperare în domeniul poluării marine accidentale şi deliberate. Aceasta a fost stabilită pe baza unor decizii anterioare pe care, în final, le-a înlocuit: Decizia Consiliului din 6 martie 1986, care stabileşte un sistem comunitar de informații pentru controlul şi reducerea poluării cauzate de

[1] Ghidul menționează, de asemenea, Directiva Consiliului 1996/82/EC cu privire la controlul pericolelor majore de accidente care implică substanțe periculoase (a se vedea capitolul 7 din Ghid); acestă Directivă, cunoscută sub denumirea de Seveso, este deja inclusă în estimarea costurilor realizată de echipa proiectului ECAIP.

deversările de hidrocarboni şi alte substanțe dăunătoare în mare sau ape majore interne (Decizia Consiliului 86/85/EEC modificată prin Decizia Consiliului 88/346/EEC);

- Decizia Consiliului 2001/792/EC de stabilire a unui mecanism comunitar pentru facilitarea cooperării durabile în intervenții de asistență în domeniul protecției civile;
- Comunicarea Comisiei către Consiliul şi Parlamentul European – Protecție Civilă – starea de alertă preventivă împotriva posibilelor stări de urgență, COM (2001) 0707 final, 28-11-2001.

În conformitate cu Capitolul 7 al Ghidului, costurile de implementare a acestor decizii (atât pentru domeniul protecției civile, cât şi pentru poluarea marină) sunt relativ mici. Principalele tipuri de costuri care vor apărea sunt:

- balanța costurilor pentru proiectele finanțate în cadrul programelor de acțiune şi a structurilor Comunității (Deciziile Consiliului 1999/847/EC şi 2000/2850/EC);
- perioada de timp şi cheltuielile ocazionate de prezența la şedințele Comitetului (Deciziile Consiliului 2000/2850/EC, 1999/847/EC) ;
- colectarea şi colaționarea informațiilor pentru sistemul comunitar de informații (Deciziile Consiliului 2000/2850/EC şi 2001/792/EC) ;
- raportarea către Comisie (Decizia Consiliului 2000/2850/EC); şi
- identificarea şi stabilirea experților şi echipelor de intervenție pentru îndeplinirea scopurilor incluse în Decizia Consiliului 2001/792/EC.

Documentul de poziție al României, estimează costurile de conformare pentru protecția civilă (Decizia 2001/792) la 19,1 milioane euro (14,8 milioane euro în anul 2005 şi 4,3 milioane euro în anul 2006). Aceste costuri sunt relativ ridicate comparativ cu tipurile de costuri prezentate în ghid.

Eşalonarea costurilor de către MMDD arată că cele 19,1 milioane euro estimate includ elemente precum achiziționarea unui elicopter, care depăşeşte prevederile din Decizia 2001/792. Înlăturarea acestui element reduce valoarea estimată la 14,1 milioane euro, care este încă mai ridicată decât ceea ce se aştepta din Ghid. Aceasta se datorează faptului că România nu are în prezent un Centru de Comandă operațional care ar putea răspunde în orice situație de urgență. De aceea, este urgentă achiziționarea echipamentelor şi instruirea personalului, astfel încât Centrul de Comandă să devină pe deplin operațional.

În afară de evitarea problemei de mediu, există şi o altă abordare pentru a estima *beneficiile* tehnologiilor nepoluante. Această abordare evaluează utilizarea resurselor de mediu pe baza contribuției relative a acestora la crearea valorii economice şi nu a nocivității acestora. Se urmează astfel exemplul piețelor financiare şi se utilizează costurile de oportunitate pentru a se evalua beneficiile investițiilor de mediu în termeni monetari. Cele mai mari beneficii ar putea proveni din infrastructura din domeniul apelor uzate urbane, urmată de gospodărirea apei potabile şi gestionarea deşeurilor (tabelul nr. 3.6).

Tabelul nr. 3.6

Beneficiile investiţiilor publice de mediu (milioane euro)

Sectorul de mediu	2006-sfârşitul perioadei de tranziţie		2006-2033	
	Evitarea problemei de mediu	Crearea unei valori de mediu	Evitarea problemei de mediu	Crearea unei valori de mediu
Apă potabilă	713	46,4	1.168	39
Ape uzate urbane	981	15,1	2.021	619
Deşeuri solide	233	0,2	547	447

Sursa: Proiect ECAIP, 2008.

3.7.1. Model pentru cost

Modelul de evaluare a costurilor de mediu şi planificare a investiţiilor (ECAIP) are ca bază ArcGIS, un Sistem informatic geografic (GIS) creat de ESRI. Utilizatorii programului ArcGIS pot stoca şi prelucra date convenţionale (text, numerice) şi spaţiale (punct, linie, poligon). ArcGIS permite de asemenea:

- editarea parametrilor de intrare şi vizualizarea rezultatelor pentru diferite unităţi administrativ-teritoriale din România (la nivel de judeţ, regional şi naţional);
- interogarea directă a bazei de date şi prezentarea rezultatelor pe hartă sub formă de cartograme, adică diagramă sau hartă abstractă cu exagerarea sau distrugerea zonelor geografice în raport cu valoarea unui atribut;
- şi adăugarea de noi date spaţiale pe hărţi şi selectarea unităţilor administrativ-teritoriale pe bază de interogări spaţiale (ex., selectarea râului *Olt* şi obţinerea judeţelor pe care acesta le traversează).

Operarea modelului ECAIP utilizează de asemenea fişiere Excel (Tabele XLS) şi diferite baze de date (figura nr. 3.2).

Modelul ECAIP introduce parametri de intrare (i/) în modulele de calcul elaborate în Excel pentru a deriva rezultate sau produse (/o).

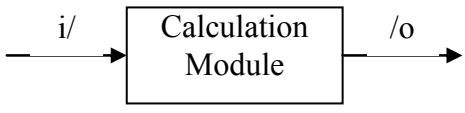

Figura nr. 3.2

Prezentare generală a operării modelului

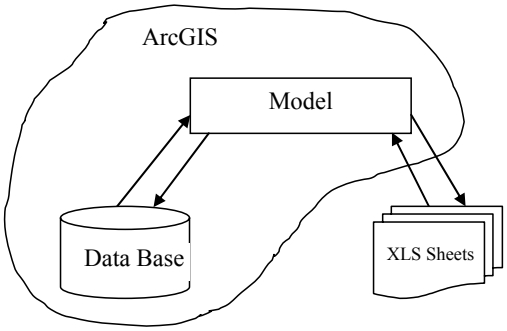

Sursa: reprezentare prelucrată

În aceste fişiere Excel, unele celule stochează parametrii de intrare şi altele rezultatele. Costurile conformării cu directivele de mediu ale UE sunt derivate cu ajutorul formulelor de calcul într-un fişier Excel.

Pentru fiecare directivă, meniul uşor de utilizat al modelului permite utilizatorilor să estimeze costul conformării pe fiecare an în parte şi pe fiecare judeţ. Utilizatorii modelului pot evalua de asemenea impactul financiar al modificărilor politicilor de mediu (ex., estimarea investiţiilor şi a costurilor incrementale de O&M dacă, din 2009, 45% din cantitatea de deşeuri reziduale vor trebui eliminate în depozite şi restul incinerat).

3.7.2. Elaborarea unei strategii financiare viabile în domeniul mediului şi elaborarea unor planuri de investiţii

Scopul Componentei 3 a fost să elaboreze o strategie financiară de mediu şi un plan de investiţii.

Sursele de finanţare (tabelul nr. 3.7) pentru mediu sunt bazate pe cifre anunţate/alocate de către instituţiile relevante (ex. programele CE sau bugetele locale) sau reflectă estimarea proiectului pentru disponibilitatea viitoare de baza înregistrări financiare anterioare ale instituţiilor financiare din România sau ale statelor comparabile din apropiere.

Aceste surse diferite sunt doar indicative şi nu pot fi adăugate pur şi simplu pentru a documenta resursele financiare totale disponibile pentru investiţiile de mediu. Şi nici totalul subliniat nu reprezintă maximul sau minimul resurselor disponibile.

Tabelul nr. 3.7

Sumarul potențialelor surse de finanțare disponibile pentru conformitatea României cu acquis-ul UE pe mediu (începând cu 2006)

milioane euro

Sursele financiare pentru acțiunile asupra mediului	Ajutoare financiare nerambursabile	Împrumuturi	Venituri
În România			
Buget de stat	35		
Alte resurse financiare locale	2		
Alte fundații	1		
Instituții comerciale finanțatoare		Necunoscut	
Industrie			Necunoscut
Gospodării			535
În afara României			
Fonduri **CE**	350		
Instituții de finanțare internaționale		30	
Instituții internaționale donatoare	15		
TOTAL	***403***	***30***	***535***

Sursa: Raport ECM, 2008.

Capacitatea de a obține şi de a rambursa noi împrumuturi internaționale pentru investiții va fi determinată de nivelul capitalului care poate fi colectat local, care la rândul acestuia depinde de excesul de venituri peste costul operării serviciilor de mediu.

Strategia României trebuie să cântărească cererea pentru reducerea decalajelor de infrastructură între regiunile mai sărace şi cele mai bogate cu necesitatea de a asigura că investițiile de mediu ajung în regiunile vibrante economic, unde investițiile pe mediu pot produce mari reveniri economice. O abordare posibilă ar fi împărțirea resurselor anuale financiare disponibile pentru investiții de mediu în două categorii diferite şi prioritizarea proiectelor separate pentru fiecare categorie cu criterii diferite de prioritizare sau factori de ponderare diferiți pentru un set comun de criterii de selecție (Tabelul nr. 3.8). Fiecărui criteriu îi corespund unul sau mai mulți factori de prioritate (tabelul nr. 3.9).

Pentru a stimula coeziunea națională, regiunile 1, 2, 3 şi 4 ar trebui să primească mai multe investiții de mediu față de alte regiuni (Strategia de finanțare se axează pe investițiile publice sau municipale de mediu solicitate de diversele grupuri de directive cu investiții majore (ex., apa potabilă, ape uzate urbane şi deşeurile solide).

Tabelul nr. 3.8

Criterii propuse pentru strategia națională de investiții de mediu

Criterii de prioritizare propuse	Ponderea pentru stimularea coeziunii naționale	Ponderea pentru stimularea progresului economic
Alinierea cu strategia națională şi cu planurile de implementare pentru aderare	2	2
Dezvoltarea economică	1	3
Reducerea sărăciei	3	1
Presiunea asupra mediului	2	2

Sursa: Raport ECM, 2008

Tabelul nr. 3.9

Alocarea propusă pentru factori de prioritate pe criteriu

Criterii de prioritizare	Factorii de prioritate
Alinierea cu strategia națională şi cu planurile de implementare pentru aderare	- Puterea economică - Investițiile curente în mediu
Dezvoltarea economică	- Dinamism economic
Reducerea sărăciei	- Întârzierile economice
Presiunea asupra mediului	- Calitatea apei - Infrastructura de canalizare - Poluarea apei – puncte fierbinți - Suprafața depozitelor ce urmează a fi închise - Cantitățile de deşeuri periculoase - Poluarea IMA - Calitatea aerului – puncte fierbinți - Poluarea industrială

Sursa: Raport ECM, 2008.

Aceste investiții publice reprezintă aproximativ 70% din investițiile necesare pentru implementarea *acquis-ului* de mediu în România.

Pentru a finanța investițiile şi operarea durabilă necesară, menținerea şi înlocuirea acestei infrastructuri, s-au luat în considerare o ierarhie de surse, precum bugetele guvernamentale, ajutoarele financiare nerambursabile de la CE şi împrumuturi de la IFI. Pentru apa potabilă, apele uzate urbane şi deşeurile solide a fost inclus şi sectorul privat (parteneriat public-privat sau PPP).

Datorită investițiilor moderate şi suportabilității bune a investițiilor în domeniul apă potabilă, ajutoarele financiare nerambursabile de la CE pot fi reduse la numai 60% din investiție, în loc de 66% cum este în planul de implementare. Datorită investițiilor inițiale grele pentru ape uzate urbane, ajutoarele financiare nerambursabile de la CE ar trebui crescute la 70% din investiție în loc de 40 % cum este în planul de implementare. Pentru deşeurile solide, deoarece multe investiții, ca de exemplu pentru închiderea depozitelor neconforme, se vor efectua spre sfârşitul perioadei de tranziție şi chiar după aceasta, subvențiile CE pot fi menținute la 60% în loc de 75% cum este în planul de implementare. Fiecare combinație financiară include un împrumut reprezentând între 15-20% din investiție. Prin participarea la capitalul social sau instrumentele debitoare, sectorul privat ar putea juca un rol semnificativ (până la 35 % din necesarul financiar).

Pentru a stimula dezvoltarea economică, totuşi, regiunile 1, 2, 3 şi 5 ar primi mai multe investiții de mediu decât alte regiuni. Astfel, diferențele determinate de factori de ponderare diferiți rămân mici, în primul rând deoarece cu cât regiunile sunt mai active, cu atât sunt şi mai poluate şi astfel au nevoie de investiții mai mari. În plus, regiunile sărace nu sunt în mod necesar cele mai puțin înzestrate cu resurse naturale, prezentând bune perspective pentru dezvoltarea economică (figura nr. 3.4).

Strategia de finanțare se axează pe investițiile publice sau municipale de mediu solicitate de diversele grupuri de directive cu investiții majore (ex., apa potabilă, ape uzate urbane şi deşeurile solide). Aceste investiții publice reprezintă aproximativ 70% din investițiile necesare pentru implementarea *acquis*-ului de mediu în România.

Pentru a finanța investițiile şi operarea durabilă necesară, menținerea şi înlocuirea acestei infrastructuri, s-au luat în considerare o ierarhie de surse, precum bugetele guvernamentale, ajutoarele financiare nerambursabile de la CE şi împrumuturi de la IFI. Pentru apa potabilă, apele uzate urbane şi deşeurile solide a fost inclus şi sectorul privat (parteneriat public-privat sau PPP).

Datorită investițiilor moderate şi suportabilității bune a investițiilor în domeniul apă potabilă, ajutoarele financiare nerambursabile de la CE pot fi reduse la numai 60% din investiție, în loc de 66% cum este în planul de implemetare. Datorită investițiilor inițiale grele pentru ape uzate urbane, ajutoarele financiare nerambursabile de la CE ar trebui crescute la 70% din investiție în loc de 40 % cum este în planul de implementare. Pentru deşeurile solide, deoarece multe investiții, ca de exemplu pentru închiderea depozitelor neconforme, se vor evectua spre sfârşitul perioadei de tranziție şi chiar după aceasta, subvențiile CE pot fi menținute la 60% în loc de 75% cum este în planul de implementare. Fiecare combinație financiară include un împrumut reprezentând între 15-20% din investiție. Prin participarea la capitalul social sau instrumentele debitoare, sectorul privat ar putea juca un rol semnificativ (până la 35 % din necesarul financiar).

Figura nr. 3.4

Distribuția posibilă a investițiilor pe mediu pe regiuni

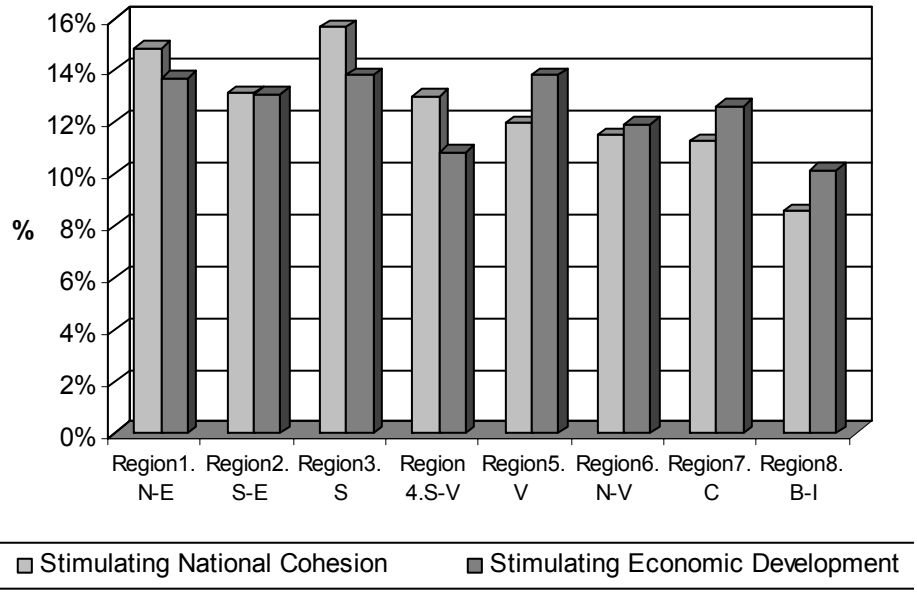

Sursa: Raport ECAIP, 2008

După regulile UE în vigoare, cantitatea maximă de ajutoare financiare nerambursabile de la CE disponibilă din fondurile structurale şi de coeziune după aderare este de 4% din PIB. Pentru România, cu un PIB de aproximativ 50 miliarde Euro, cantitatea maximă va fi de 2 miliarde Euro/an. În următoarea perioadă de finanțare a CE (2007-2013), România aşteaptă de la CE o contribuție de 6,8 miliarde euro, aproximativ 970 milioane euro/an. MMDD aşteaptă ca 30-40 % din această sumă – 300-400 milioane euro/an – să fie disponibilă pentru investiții de mediu; această sumă rămâne totuşi sub valoarea împrumuturile nerambursabile anuale recomandată de 585 milioane euro în strategia de finanțare (Tabelul nr. 3.10).

România îşi poate permite investițiile în această infrastructură publică şi viitoarea operare şi întreținere a acesteia cu o creştere rezonabilă a tarifelor, rămâne sub tarifele maxime admise stabilite la 3,5 % din venitul mediu pe gospodărie pentru serviciile de apă şi ape uzate şi 1 % pentru serviciile aferente deşeurilor solide.

Chiar şi grupurile cu un venit scăzut îşi pot permite aceste investiții deoarece tarifele sociale vor rămâne sub platfonul suportabil. În următorii 25 de ani, cu o creştere moderată a PIB se aşteaptă ca tarifele să ajungă la un nivel mai scăzut (ca procent din venitul pe gospodărie), comparabile cu cele care sunt acum comune în majoritatea țărilor UE.

Tabelul nr. 3.10

Ajutoarele financiare nerambursabile anuale recomandate în strategia de finanțare

Directivă(e)	Investiție până la sfârşitul perioadei de tranziție (miliarde euro 2006)		Investiție anuală (miliarde Euro 2006)		Ajutor financiar nerambursabil anual recomandat în strategia de finațare (miliarde euro 2006)	
	Planul de imple-mentare	Analiza ECAIP	Planul de imple-mentare	Analiza ECAIP	Planul de imple-mentare	Analiza ECAIP
Apă potabilă	5,6	2,8	622	311	373	187
Epurarea apelor uzate	9,5	5,8	792	483	554	338
Gestionarea deşeurilor	1,7	1,1	154	100	92	60
Total	16,8	9,7	1.568	894	1.019	585

Sursa: Raport ECM, 2008

Stategia recomandă măsuri de dezvoltare a capacității instituționale pentru a întări mobilizarea sectorului privat şi capacitatea națională şi regională de a elabora portofolii de proiecte şi de a mobiliza fonduri pentru a finanța proiectele.

Pentru ca investițiile finanțate să fie în concordanță cu Directivele IMA, IPPC şi COV şi operarea durabilă, întreținerea şi înlocuirea acestora, strategia consideră o ierarhie a surselor, inclusiv sursele proprii, împrumuturile, ajutoarele financiare nerambursabile acordate de CE (când este posibil) şi alte surse precum Fondul Național al Mediului (FNM).

Deşi România va trebui să maximizeze utilizarea fondurilor nerambursabile CE pe viitor, aceasta va trebui să promoveze în egală măsură deciziile de investire cu eficiență economică ale inițiatorilor de proiecte, în special ale municipalităților, care sunt beneficiarii finali ai proiectelor de apă/ape uzate şi deşeuri solide. Vor apărea probabil goluri de finanțare semnificative. Chiar dacă taxele de utilizare şi bugetul de stat pot fi suficiente pentru a asigura recuperarea costurilor pe termen lung, sunt necesare trei surse de finanțare cheie care să asigure finanțarea pe termen lung:

1. împrumuturi de la IFI dacă valoarea raportului de acoperire a datoriei (venit net înainte de amortizarea investiției/plata datoriei inclusiv dobânzi şi rambursarea capitalului) este mai mare decât 1,8;
2. fonduri nerambursabile din partea CE şi din alte surse care să suplimenteze efortul financiar intern (respectiv, finanțarea nerambursabilă să se adauge, nu să înlocuiască cheltuielile statului membru);

3. participarea sectorului privat prin parteneriate public - private ce pot contribui cu capital (social), cu condiția ca proiectul să recupereze costul capitalului plus un profit.

Optimizarea combinației de finanțări depinde de o serie de reguli de natură politică (cum ar fi împrumut înaintea finanțării nerambursabile sau vice versa, plafon de suportabilitate pe gospodării etc.). Eficiența financiară a investiției alese va trebui să rămână un imperativ critic. Mobilizarea surselor de finanțare depinde de condiții financiare strict legate de fiecare sursă. În plus, datorită capacității în prezent limitate a beneficiarilor de a plăti integral costul serviciilor, aceste surse sunt inter-relaționate. De exemplu, cofinanțarea din împrumuturi la IFI va fi disponibilă şi suportabilă numai dacă sunt include finanțări nerambursabile semnificative.

Este încurajată o abordare de prioritizare a proiectelor prudentă din punct de vedere financiar şi eficientă bazată pe indicatorii financiari. Indicatorii financiari recomandați furnizează o vedere adecvată asupra suportabilității financiare a investiției şi încurajează disciplina financiară printre cei care propun proiecte cerându-le să dovedească recuperarea costului înainte de selecția finală.

Pentru a putea dezvolta portofolii de proiecte şi a ierarhiza proiectele, APM şi ARPM pot utiliza procese şi proceduri de prioritizare bazate pe diverşi parametri, indicatori şi valori. Aceşti parametri şi indicatori recomandați subliniază importanța încurajării disciplinei financiare şi a prezentării dovezilor de recuperare a costurilor în faza de selectare a proiectelor. Lista criteriilor de finanțare propuse include o serie de indicatori financiari ce vor determina decizii de investiții eficiente din punct de vedere economic. Principalele rapoarte recomandate includ: datorie față de capital social, suportabilitate, eficacitatea costului măsurii (cost marginal comparat cu valoarea medie indicativă de referință pe sector), solvabilitate (reziliența financiară a societăților), etc.

Evaluatorii proiectelor pot utiliza această serie de rapoarte financiare (şi valorile recomandate) pentru a aprecia eficacitatea utilităților de mediu (raport curent, datorie față de capital social, raport de operare, acoperirea datoriei, recuperare la active).

În cele din urmă, există patru alte grupuri importante de parametrii: aspecte cadru, descriptori de proiect, scala şi statutul, precum şi aderare şi problemele de mediu:

- aspectele cadru evaluează alinierea proiectelor la strategia națională, planurile regionale şi administrația responsabilă.
- descriptorii de proiect oferă documentarea sectorului (apă, deşeuri, terenuri, aer etc.), a tipului de proiect (instalație pe teren nou, extindere, retehnologizare, închidere depozit de deşeuri etc.), a instalației ce se va construi (stație de epurare, rețea de canalizare, rețea de distribuție, echipamente industriale, proces de depoluare la capătul conductei sau proces mai curat), a sponsorului şi deținătorului proiectului etc.

- scara şi stadiul reflectă mărimea proiectului, costul general şi veniturile potențiale, stadiul de pregătire a proiectului etc.
- indicatorul aderare şi probleme de mediu măsoară aspectele priorității pentru aderare, îmbunătățirea impactului asupra mediului, dimensiunea trans-națională şi beneficiile pentru sănătate şi economice.

Lista de proiecte critice de investiție sunt grupate în patru secțiuni (apă, deşeuri, poluarea aerului şi poluarea industrială şi protecția naturii) şi sunt considerate pentru o perioadă până în anul 2013, care este sfârşitul următoarei perioade de finanțare CE. Costurile pentru aceste proiecte sunt de peste 14 miliarde euro (tabelul nr. 3.11).

Tabelul nr. 3.11

Costurile proiectelor critice (milioane euro)

Regiune	Apă	Deşeuri	Aer şi industrie	Natură	*Total*
1. Nord-Est	654,33	167,53	688,89	19,90	*1.510,75*
2. Sud-Est	641,91	168,92	511,23	155,60	*1.47,.66*
3. Sud	1.235,45	228,12	721,35	23,90	*2.208,82*
4. Sud-Vest	525,33	112,76	1.605,19	31,90	*2.275,18*
5. Vest	578,79	121,31	617,09	87,80	*1.404,99*
6. Nord-Vest	525,81	161,84	190,18	51,90	*929,73*
7. Centru	716,89	307,33	518,25	27,90	*1.570,37*
8. Bucureşti	372,25	145,90	2.446,68	0,10	*2.964,93*
Total	*5.250,76*	*1.413,71*	*7.298,86*	*399,00*	*14.342,43*

Sursa: Raport ECM, 2008

Bazele de date din fiecare sector sunt structurate pe baza listei de proiecte cerute, aşa cum a fost estimat de proiectul ECAIP. Bazele de date documentează de asemenea existența şi statutul proiectelor identificate în mai 2005 de chestionarul ANPM şi în lista MMDD de proiecte planificate pentru studii de fezabilitate prin ISPA sau pentru dezvoltare prin Fondurile de Coeziune, după aderarea României la UE.

Pentru a facilita revizuirea proiectelor, listele includ o serie de indicatori care însumează aspectele tehnice (sector, tip, scop/mărime), factori economici (aria implicată, populația implicată, data de începere dorită, starea elaborării proiectului) şi datele financiare (costul dee investiții estimat).

Cele mai mari costuri sunt în regiunile 3 (Sud), 4 (Sud-Vest) şi 8 (Bucureşti).

Planurile de investiții publice sunt bazate pe o strategie de finanțare generală şi pe portofoliile de proiecte existente sau planificate pentru implementarea în România a *acquis-ului* de mediu.

Raportul împarte proiectele în domeniile apă potabilă, ape uzate urbane şi deşeuri solide în trei tipuri:

1. proiecte “în curs de implementare” pentru care finanțarea a fost asigurată;
2. proiecte “în pregătire” pentru care se desfăşoară studii pentru asigurarea finanțării;
3. proiecte “în curs de programare” care sunt acum programate pentru un suport viitor astfel încât să înceapă să primească fondurile de care au nevoie.

Valoarea cumulată a investițiilor care deja sunt implementate sau se pregătesc este de 1,4 miliarde euro (sau 17 % din totalul investiției de până la sfârşitul perioadei de tranziție) pentru investițiile pentru apă potabilă şi ape uzate şi 170 milioane euro (sau 9 % din investiția totală) pentru deşeurile solide.

Pentru a prioritiza proiectele recomandate în planurile de implementare, au fost identificate şapte criterii de selecție pentru investițiile pentru apă potabilă şi ape uzate şi opt pentru proiectele pentru deşeurile solide. Incidența bolilor transmisibile pentru investiții pentru apă şi presiunea de a închide depozitele existente pentru investițiile pentru deşeuri solide sunt printre cele mai remarcabile criterii.

Au fost definite reperele importante propuse pentru fazele prioritare bazate pe importanța ajutoarelor financiare nerambursabile de la CE şi a perioadelor programate pentru fondurile CE structurale şi de coeziune. Primele două faze prioritare corespund cu următoarea perioadă de programare a fondurilor structurale CE (2007-2013). Împărțirea în două faze prioritare diferite (2007-2009) şi (2010-2013) a fost realizată pentru a permite inițiatorilor şi programatorilor de portofolii de proiecte să învețe lecțiile din prima perioadă în termeni de capacitate de generare şi structurare a portofoliilor de proiecte viabile, viteza tehnică a elaborării proiectului de către sponsori şi capacitatea municipalităților, operatorilor de utilități şi a autorităților locale de absorbție financiară. Proiectele selectate pentru prima perioadă prioritară vor avea nevoie de o programare accelerată şi o elaborare cât mai curând posibilă. Acest efort poate fi doar limitat luând în considerare nivelul actual restricționat al capacității de absorbție al proiectelor în regiuni.

Planurile de investiții publice prezentă listele de proiecte prioritare pe sector şi regiune, inclusiv costurile de investiție, beneficiile aşteptate şi fondurile necesare în fiecare an pentru a implementa acest proiecte pe sector şi regiune. Aceste liste pot fi folosite ca ghiduri pentru a ajuta ARPM să proiecteze şi să elaboreze portofolii regionale de proiecte de infrastructură de mediu prioritare. Aceasta poate fi realizată uşor prin compararea necesarului propriu regional pentru proiectele cu listele care rezultă din modelul de cost şi din procesul de prioritizare, evidențiat în Figura nr. 3.5-3.7.

Figura nr. 3.5

Investițiile prioritare pentru apa potabilă

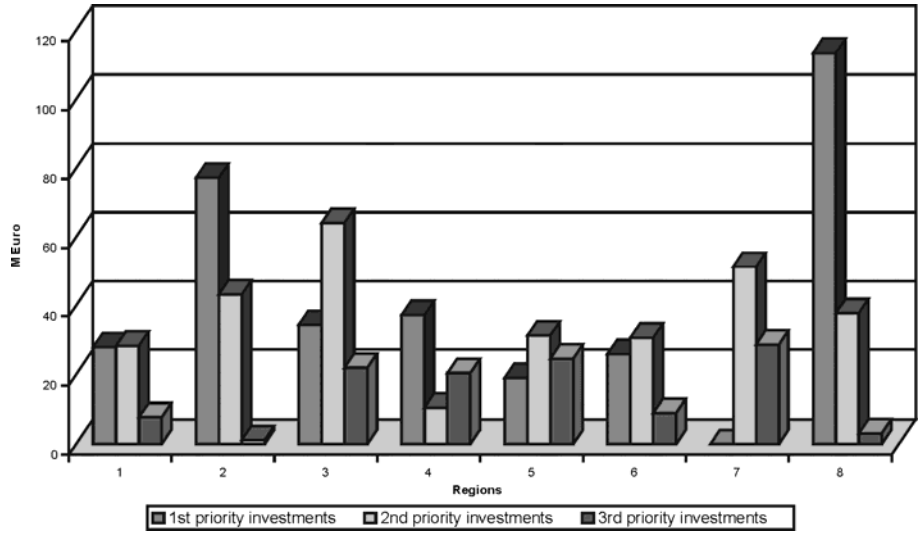

Sursa: Raport ECM, 2008

Figura nr. 3.6

Investițiile prioritare pentru ape uzate urbane

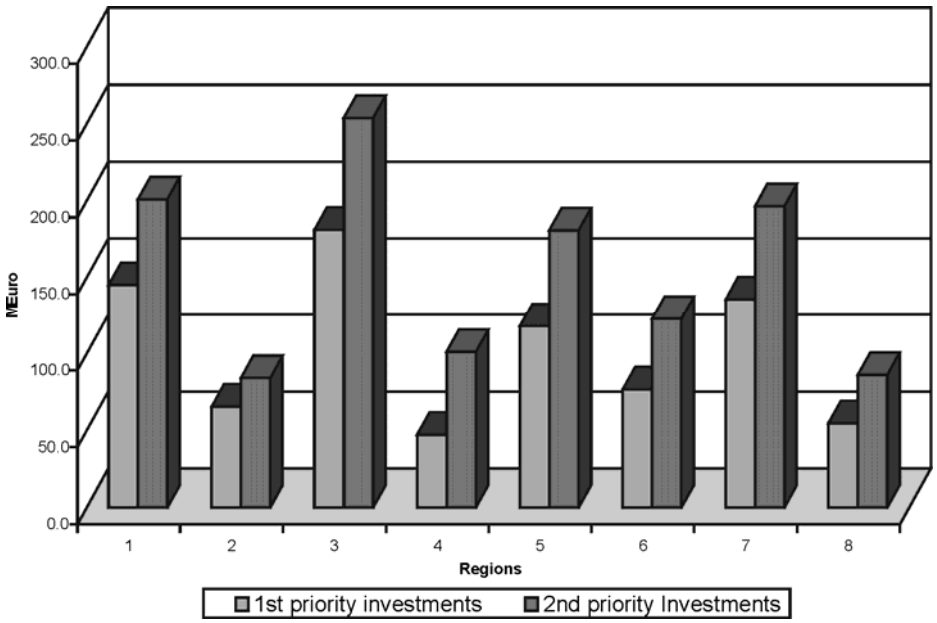

Sursa: Raport ECM, 2008

Figura nr. 3.7

Investiţiile prioritare pentru deşeuri solide

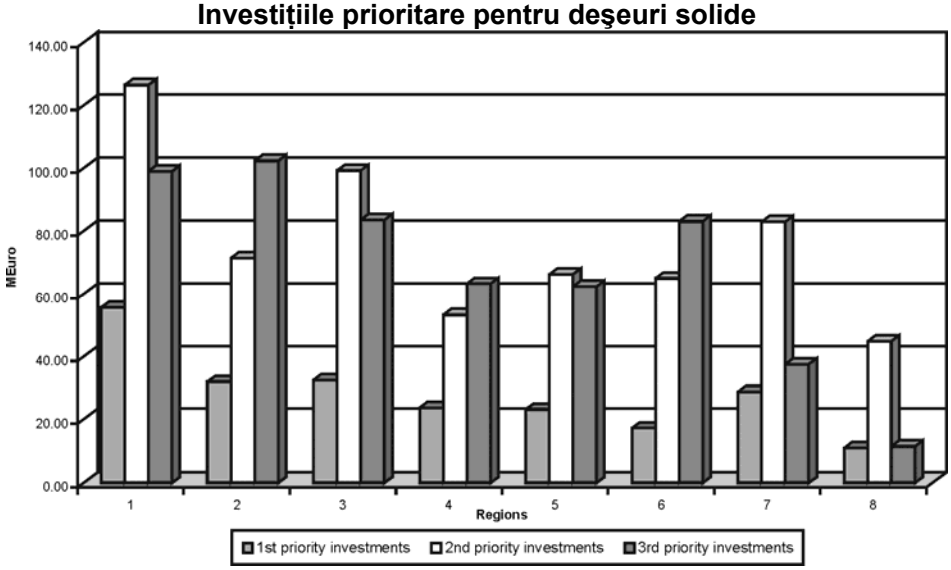

Sursa: Raport ECM, 2008

După semnarea Tratatului de aderare la UE, România a început elaborarea unei strategii de finanțare cu ajutorul instrumentelor UE de post-aderare. S-a acordat asistență MMDD în gruparea priorităților şi măsurilor din PND (şi descrierea mai detaliată a acestora în cadrul POS de mediu) pentru a permite obținerea asistenței CE pentru un număr cât mai mare de proiecte. În consecință, s-a recomandat limitarea numărului de priorități la o listă cât mai scurtă şi formularea domeniului de cuprindere al acestora în termeni generali.

Regulile generale şi procedurile pentru accesarea surselor financiare au fost prezentate într-un raport care oferă României îndrumare detaliate despre cum să acceseze cele mai importante surse de finanțare pentru investițiile de mediu care va aduce țara să se conformeze cu *acquis*-ul de mediu. Este bazat pe o cercetare a literaturii privind ajutoarele financiare nerambursabile cheie ale CE pentru conformarea cu *acquis*-ul de mediu.

Între principalele instrumente post-aderare se numără:

1. Fondurile Structurale: Fondul European de Dezvoltare Regională (European Regional Development Fund – ERDF), Fondul Social European (European Social Fund – ESF), Fondul European de Îndrumare şi Garanție Agricolă (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF şi Instrument Financiar pentru Îndrumare în domeniul Pescuitului (Financial Instrument for Fisheries Guidance – FIFG);
2. Inițiative comunitare, în care intră patru programe ale Comunității care caută soluții comune la probleme specifice: cooperare transfrontalieră,

transnațională şi interregională (INTERREG III), dezvoltarea durabilă a metropolelor şi zonelor urbane în declin (URBAN II), dezvoltare rurală prin inițiative locale (LEADER+) şi combaterea inegalității şi discriminărilor în accesul pe piața muncii (EQUAL);

3. Fondul de Coeziune, care funcționează aproape ca şi ISPA şi sprijină proiecte la nivel de țară;
4. alte programe specifice ale CE, mai puțin axate pe armonizarea în domeniul mediului dintr-o țară, dar care pot fi totuşi accesate în vederea stimulării îmbunătățirii condițiilor de mediu şi facilitării conformării. Între aceste programe se numără: a) acțiuni inovatoare, b) conştientizarea mediului, c) poluarea marină şi d) al 6lea Program Cadru RTD.

În ceea ce priveşte procedura de monitorizare pentru proiectele de mediu cu finanțare publică, în prezent, România nu dispune de proceduri cuprinzătoare de monitorizare a proiectelor de mediu. Având în vedere capacitatea actuală limitată a APM de monitorizare a proiectelor, s-a elaborat o abordare bazată pe principiul care spune că inițiatorii proiectului trebuie să stabilească şi să prezinte un Program de Monitorizare şi Audit de Mediu (M&AM) spre analiză, comentarii şi aprobarea Directorului APM responsabile pentru proiectul respectiv. Acest proiect de program M&AM trebuie prezentat APM care răspunde de proiect ca parte integrantă a Evaluării Impactului asupra Mediului /Evaluării de Mediu (EIM/EM). Amendat după caz şi aprobat de APM, acest program M&AM defineşte activitățile de monitorizare şi țintele pe care proiectul îşi propune să le atingă.

România are nevoie de mai multă instruire în domeniul evaluării costurilor şi al planificării financiare. MMDD ar trebui să ia în considerare stabilirea unui Centru de Instruire în domeniul Mediului sau să contracteze organizații de profil pentru implementarea programului de instruire al acestuia. Aceasta ar ajuta la instituționalizarea rezultatelor şi a beneficiilor cursurilor care au loc şi ar asigura echipamentul tehnic necesar pentru o instruire eficientă. Programul de instruire al MMDD ar putea beneficia de experiența câştigată în timpul implementării componentelor de instruire ale proiectului ECAIP.

Bibliografie selectivă

Angelescu A., Ponoran I., Ciobotaru V., *Mediul ambiant şi dezvoltarea durabilă,* Editura A.S.E., Bucureşti 1999.

Aur N.S., *Geografie economică mondială. Terra – resurse şi industrializare*, Editura Sitech, 2002.

Brown L., *Probleme globale ale omenirii*, Editura Tehnică, Bucureşti 1996.

Dominique Franck, Vivier, *Economie et écologie,* Editions La Découverte, Paris, 1994.

Donella H., Meadows, Dennis L., Meadows, J., Randers, W. W., Behrens, *The limits to growth: A Report for the Club of Rome's Project on the Predictment of Mankind. Earth Island*, Univers Books, New York, 1972.

Duțu M., *Dreptul mediului*, Editura Economică, Bucureşti, 1998.

Ed. Bonnefous, *Omul sau natura*, Editura Politică, Bucureşti, 1976.

Hazaparu D., *Economie şi ecologie*, TERRA XXI, nr.11, 1996.

Hazaparu D., *Economie şi ecologie*, TERRA XXI, nr.11, 1996.

Jelev I., *Managementul mediului înconjurător*, Ed. S.C. F&F International S.R.L., Gheorgheni, 2001.

Josan N., *Sisteme globale de mediu*, Ed. Univ. din Oradea, 2002.

Kahn H., Wiener Anthony J., *The Year 2000*, The Macmillan Company, New York, 1967.

Kahn Herman, Wiener Anthony J., *The Year 2000*, The Macmillan Company, New York, 1967.

Kuznets S., *Economic Growth and Structural Change*, New York, 1966.

Kuznets S., *Modern Economic Growth*, Yale University Press, 1966.

Kuznets Simon, *Economic Growth and Structural Change*, New York, 1966.

Kuznets Simon, *Modern Economic Growth*, Yale University Press, 1966.

Lupan E., *Dreptul mediului*, Ed. Lumina Lex, 1996.

McHale J., *An Introduction to the Study of the Future*, World Future Society, 1977.

McHale J., *The future of the future*, George Brazilier, New York, 1969.

McHale John, , *The future of the future*, George Brazilier, New York, 1969, apud *An Introduction to the Study of the Future*, World Future Society, 1977.

Meadows D. H., Meadows D. L., Randers J., Behrens W. W., *The limits to growth: A Report for the Club of Rome's Project on the Predictment of Mankind. Earth Island*, Univers Books, New York, 1972.

Negrei C., *Economia şi politica mediului*, Editura A.S.E., Bucureşti, 2004.

Negrei C., *Economia şi politica mediului*, Editura A.S.E., Bucureşti, 2004.

Okita S., *Cu fața spre secolul 21*, A.G.E.R., Economistul - R.A.I., Bucureşti, 1992.

Okita Saburo, *Cu fața spre secolul 21*, A.G.E.R., Economistul - R.A.I., Bucureşti, 1992.

Pearce D. W., Turner R., *Economics of Natural Resources and the Environment*, Harvester Wheatsheap, London, 1990.

Pearce D. W., Turner R., *Economics of Natural Resources and the Environment*, Harvester Wheatsheap, London, 1990.

Postelnicu Gh. Postelnicu C., *Globalizarea economiei*, Editura Economică Bucureşti, 2000.

Rojanschi V. Bran F., F. Grigore, *Elemente de economia şi managementul mediului*, Ed. Economică, Bucureşti 2004.

Rojanschi Vladimir, Florina Bran, Florian Grigore," Elemente de economia şi managementul mediului", Ed. Economică, Bucureşti 2004.

*** *C.E.C., Industrial Competitiveness and Protection of Environment*, SEC (92), 1986 final Bruxelles.

*** Commission européenne, *Stratégie de l'Union européenne en faveur du développement durable*, 2002.

*** Conferința Ministerială de la Lucerna, Elveția, 28-30 aprilie 1993, Raport publicat de Regional Environmental Center for Central and East Europa, 31 martie 1994 şi The State of Food and Agriculture - 1990, F.A.O., Rome, 1991.

*** *Exploatarea resurselor naturale şi conceptul de dezvoltare durabilă*, http://www.agir.ro/buletine/245.pdf.

*** Exploatarea resurselor naturale şi conceptul de dezvoltare durabilă, http://www.agir.ro/buletine/245.pdf.

*** *Jurnalul oficial al Uniunii Europene,* Decizia Consiliului din 6 martie 2003 de instituire a unui Summit social tripartit pentru dezvoltare şi ocupare a forței de muncă (2003/174/CE).

*** Materiale preluate de pe http://www.mappm.ro, http://www.mie.ro, http://www.ier.ro, http://www.uniuneaeuropeana.go.ro.

*** Raport final, C.E.C., Industrial Competitiveness and Protection of Environment, SEC (92), Bruxelles, 1986

Vădineanu A., *Dezvoltarea durabil*ă. Editura Universității Bucureşti, 1998.

Vivier F.-D., *Economie et écologie,* Editions La Découverte, Paris, 1994.

Capitolul 4
PERSPECTIVELE DEZVOLTĂRII SECTORIALE
(Simulări pe modelele dezvoltării sectoriale)[1]

Cornelia SCUTARU[*]
Ionel FLORESCU[**]
Cristian STĂNICĂ[**]

Introducere

Obiectivul lucrării: simularea perspectivelor dezvoltării sectoriale: analiza politicilor de dezvoltare a sectoarelor economice, prin analiza răspunsului la şocuri în evoluția variabilelor.

Lucrarea face parte dintr-un proiect care a demarat în 2005, când a fost prezentată metodologia şi baza de date utilizată; în anul 2006, a fost elaborată o analiză sectorială, cu punerea în evidență a **domeniilor critice** apărute în evoluția sectoarelor economice în perioada de tranziție; în anul 2007, au fost construite două tipuri de modele ale dezvoltării sectoriale: un model tip *pool-estimation*, care grupează cele trei sectoare în scopul de a pune în evidență existența unui *pattern* comun de evoluție; modele bazate pe corelații între principalii indicatori ai tabelelor input-output, care completează modelul, cu scopul de a îngloba cât mai multe din corelațiile existente. În faza 2008 se construiesc modele VAR pentru principalele corelații dintre indicatorii ce caracterizează sectoarele economice[2], în scopul de a evalua răspunsul la eventualele şocuri în evoluția variabilelor. În acest scop se iau în considerare evoluțiile din perioada de tranziție şi resursele care pot fi identificate la nivel de sector Sunt abordate punctele şi domeniile critice identificate în faza de analiză a dezvoltării sectoriale.

Sectoare:

- **sectorul primar:** agricultură (şi ramuri legate), industria extractivă şi ramuri energetice;
- **sectorul secundar:** industria prelucrătoare şi construcții;

---

[1] Lucrare elaborată în cadrul proiectului de excelență: „Dezvoltarea durabilă a României în context european şi mondial ” faza 2008.

[*] Institutul de Prognoză Economică al Academiei Române, Bucureşti; e-mail: corneliascutaru@yahoo.com

[**] Institutul de Prognoză Economică al Academiei Române, Bucureşti

[**] Institutul de Prognoză Economică al Academiei Române, Bucureşti; e-mail: stanica.cris@yahoo.com

[2] Sectorul primar: agricultură (şi ramuri legate), industria extractivă şi ramuri energetice; sectorul secundar: industria prelucrătoare şi construcții; sectorul terțiar: comerț şi servicii.

- **sectorul terțiar:** comerț şi servicii.

Prezentăm, pe scurt, principalele rezultate obținute în lucrările precedente, deoarece ele constituie o bază de plecare pentru dezvoltările din această lucrare.

În "Analiza dezvoltării sectoriale", (2006[1]) am identificat pentru fiecare dintre cele trei sectoare **punctele şi domeniile critice**[2]**.**

- În **sectorul primar** au fost identificate ca domenii critice scăderea eficienței procesului de producție (în ceea ce priveşte utilizarea consumurilor intermediare); creşterea autoconsumului şi scăderea ponderii utilizării serviciilor; de asemenea, politicile de subvenții la producător din sectorul primar au avut **evoluții incoerente** în decursul tranziției; deşi s-a încercat eliminarea lor, ultimii ani indică o nouă tendință de creştere a acestora, ceea ce constituie un alt **domeniu critic** al politicii sectoriale.
- Posibile **domenii critice** în **sectorul secundar**: creşterea rapidă a importurilor şi deteriorarea soldului balanței comerciale; deteriorarea raportului producție/consumuri intermediare primite, ca şi nivelul în creştere a acestora, care indică o scădere a eficienței procesului de producție; creşterea autoconsumului; scăderea consumului oferit de sectorul primar.
- Posibile **domenii critice** în **sectorul terțiar**: o distribuție neomogenă a utilizării serviciilor, a căror pondere se înscrie pe un trend crescător numai în ceea ce priveşte consumurile intermediare furnizate celorlalte sectoare (consumuri productive), ponderea serviciilor în consumul final (populație şi administrație) rămânând pe un trend relativ constant. Desigur, creşterea mult mai rapidă a prețurilor în acest domeniu (față de celelalte bunuri de consum) şi slaba calitate (recunoscută) a serviciilor oferite pot fi cauza menținerii la un nivel relativ scăzut şi constant al consumului de servicii de către populație şi administrație. În aceeaşi situație se află şi exportul de servicii. Raportat la nivelul producției, nivelul consumurilor intermediare a crescut mai rapid, astfel încât eficiența procesului de producție în cadrul sectorului este în scădere; de

[1] Cornelia Scutaru, Ionel Florescu, Cristian Stănică, "Analiza dezvoltării sectoriale", Lucrare elaborată în cadrul proiectului de excelență: „Dezvoltarea durabilă a României în context european şi mondial " faza 2006, publicată în volumul *Analize privind factorii dezvoltării durabile pe termen lung* la Editura „Expert", 2006, ISBN973-7885-65-1.

[2] Sunt considerate **puncte critice** în evoluția unui indicator în perioada de tranziție acele momente sau perioade de timp în care au loc schimbări de trend, determinate fie de schimbări în politicile macroeconomice sau sectoriale, fie de evoluții conjuncturale. **Domeniul critic** reprezintă fenomenul economic pe care-l indică o anumită evoluție globală a unui indicator, cu influență negativă asupra altor indicatori sau asupra întregii economii.

asemenea, nivelul consumurilor intermediare este foarte mare în raport cu valoarea producției obținute.

În „Modele de dezvoltare sectorială", (2007[1]) am construit două tipuri de modele cu ajutorul cărora am simulat unele aspecte ale comportamentului pe sectoare (existența unui *pattern* comun de evoluție, respectiv dinamica evoluției pe termen scurt în jurul tendinței pe termen lung):

- un model de tip panel (pool-estimation) pentru evaluarea comportamentului sectoarelor (se căuta identificarea unui *pattern* comun de evolutie);
- ecuații cu termen de corecție a erorii (ECMs) pentru a estima principalele corelații şi evoluția consumurilor intermediare şi a utilizărilor.

Modelul tip panel, construit pentru ansamblul celor trei sectoare, ia în considerare dependența dintre producția distribuită şi consumurile intermediare. Soluția dinamică[2] a modelului în sectoarele doi (sectorul secundar – industria prelucrătoare) şi trei (sectorul terțiar – comerț şi servicii) arată că există un *pattern* comun de evoluție a comportamentului legat de eficiența utilizării consumurilor intermediare pentru realizarea producției distribuite, dar el este diferit de cel al sectorului primar (agricultură şi ramuri extractive).

Pentru a analiza principalele dependențe ale consumurilor intermediare primite de către cele trei sectoare au fost estimate corelații econometrice de tip ECMs (Error Correction Models), în ipoteza că, pe termen lung, sectoarele tind către o anumită stabilitate a consumului[3], adaptarea de la o etapă la alta fiind dată de diferențele de ordinul 1 ale indicatorilor respectivi. Concluziile se referă la principalele dependențe dintre sectoare şi evoluția lor în timp. Analog pentru utilizări (consum final, formarea brută de capital, export).

Această lucrare îşi propune să simuleze influența şocurilor din evoluția principalelor variabile asupra domeniilor critice semnalate în lucrările precedente, cu scopul de a pune în evidență perspectivele dezvoltării sectoriale în următorii ani.

4.1. Scurt demers metodologic

Pentru a evalua impactul şocurilor care se produc din diverse cauze (inclusiv politici economice, mediu economic extern şi intern) asupra

---

[1] Cornelia Scutaru, Ionel Florescu, Cristian Stanică „Modele de dezvoltare sectorială", Lucrare elaborată în cadrul proiectului de excelență: „Dezvoltarea durabilă a României în context european şi mondial " , DDRCEM, faza 2007, publicată în volumul *Analiza interdependențelor dintre dezvoltarea durabilă a României şi a țărilor membre UE în perioada postaderare,* Editura Expert 2008, ISBN 978-973-159-014-1

[2] Soluția dinamică a unui model econometric (notată cu "Baseline" în modelul de mai sus) se obține prin rezolvarea iterativă a modelului, fiecare iterație plecând de la nivelul calculat prin iterația precedentă.

[3] V. pentru o abordare asemănătoare, Emilian Dobrescu, "Macromodels of the Romanian Market Economy", cap IV. Input-Output Block, Editura Economică, Bucureşti, 2006.

comportamentului celor trei sectoare, vom utiliza funcţii impuls-răspuns construite pe un modele tip VAR (vector autoregresiv). Este o metodă foarte des întâlnită în analiza seriilor de timp, în principal datorită flexibilităţii şi a uşurinţei de folosire. Una din caracteristicile modelelor VAR este faptul că surprind structura dinamică a mai multor variabile simultan, iar funcţiile de impuls – răspuns surprind propagarea unui şoc al unei variabile dependente asupra sistemului. Metoda (Sims, 1980) poate fi considerată o generalizare atât a modelului univariat autoregresiv, pentru că variabilele dependente sunt *lag*-uri ale variabilelor explicative dar şi a ecuaţiilor simultane, pentru că se estimează simultan un sistem de ecuaţii. În plus, în fiecare ecuaţie se includ şi *lag*-uri ale celorlalte variabile endogene. În general, în model nu sunt incluse variabile exogene, aşa cum se procedează în modelare[1].

4.2. Modelul

Pornind de la analiza punctelor şi domeniilor critice (v. "Analiza dezvoltării sectoriale", (elaborată în 2006[2]), vom insista asupra următoarelor dependenţe:

- în **sectorul primar** dependenţa dintre producţie şi nivelul consumurilor intermediare; creşterea autoconsumului şi scăderea ponderii utilizării serviciilor; evoluţia politicilor de subvenţii la producător din sectorul primar;
- în **sectorul secundar**: dependenţa dintre producţie şi nivelul consumurilor intermediare; creşterea autoconsumului şi scăderea consumului oferit de sectorul primar; creşterea rapidă a importurilor şi deteriorarea soldului balanţei comerciale;
- în **sectorul terţiar**: o distribuţie neomogenă a utilizării serviciilor. Raportat la nivelul producţiei, nivelul consumurilor intermediare a crescut mai rapid, astfel încât eficienţa procesului de producţie în cadrul sectorului este în scădere; de asemenea, nivelul consumurilor intermediare primite din sectorul primar (energie şi materii prime) este foarte mare în raport cu valoarea producţiei obţinute.

Analiza funcţiilor impuls-răspuns pentru aceste domenii ne va indica perspectivele de evoluţie a sectoarelor analizate. Trebuie menţionat că aceste

---

[1] Bianca Păuna, "Modelarea şi evaluarea impactului investiţiilor directe, naţionale şi internaţionale asupra pieţei muncii şi evoluţiei macroeconomice din România - Metodologie VAR şi VEC; cerinţe privind seriile de date - *Caietul seminarului de modelare macroeconomică*, nr. 15/2007, www.ipe.ro.

[2] Cornelia Scutaru, Ionel Florescu, Cristian Stănică, "Analiza dezvoltării sectoriale", Lucrare elaborată în cadrul proiectului de excelenţă: „Dezvoltarea durabilă a României în context european şi mondial " faza 2006, publicată în volumul *Analize privind factorii dezvoltării durabile pe termen lung* la Editura Expert, 2006, ISBN973-7885-65-1.

analize dau numai sugestii asupra politicilor necesare, indicând cum răspund indicatorii analizați la posibilele şocuri.

Pentru a menține comparabilitatea rezultatelor, în construcția modelului am păstrat aceeaşi bază de date. Toate ecuațiile conțin indicii variabilelor exprimate în termeni reali (prețuri constante 2003).

4.3. Analiza funcțiilor impuls-răspuns: perspective ale dezvoltării sectoriale

4.3.1. Sectorul primar

Domenii critice luate în considerare:

- **eficiența utilizării consumurilor intermediare primite;**
- **gradul de utilizare a autoconsumului (consumuri intermediare primite din productia proprie);**
- **utilizarea serviciilor;**
- **impactul politicii de subvenționare a sectorului primar.**

a) Modelul propus este un VAR care analizează dependența dintre producția distribuită a sectorului primar şi consumurile intermediare totale primite de la celelalte trei sectoare. Funcția impuls-răspuns sugerează o amortizare a şocului consumurilor intermediare asupra producției în circa 10 ani de la producerea acestuia.

Figura nr. 4.1

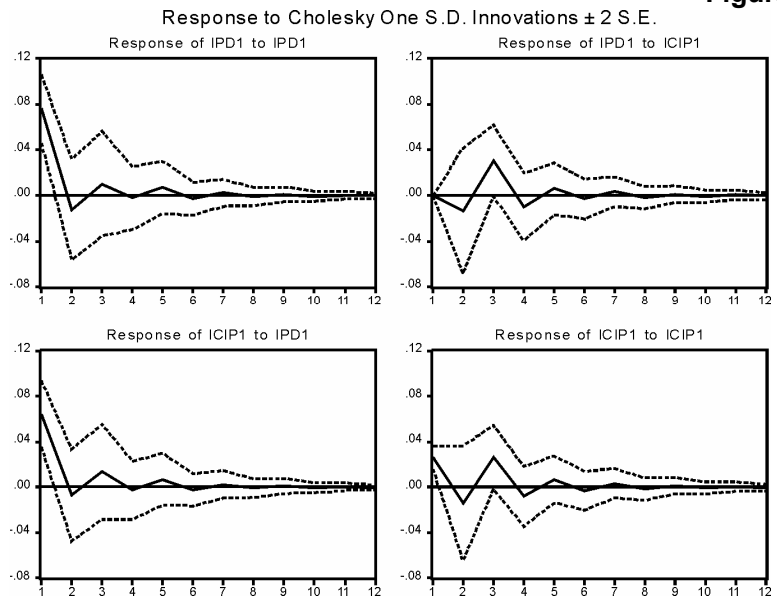

b) Următorul model este un VAR care analizează dependența dintre producția sectorului primar şi autoconsum (consumurile intermediare primite de către sectorul primar din producția proprie). Funcția impuls-răspuns indică o amortizare a şocului autoconsumului asupra producției în circa şase ani.

Figura nr. 4.2

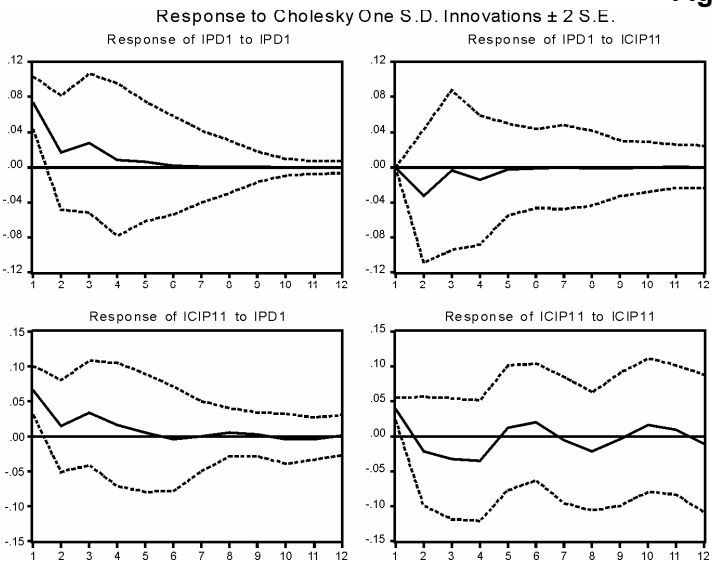

c) Modelul care urmăreşte răspunsul sectorului primar la un şoc în nivelul de utilizare a serviciilor, pune în evidență posibilitatea de a amortiza şocul, foarte puternic la început, în următorii 8-10 ani.

Figura nr. 4.3

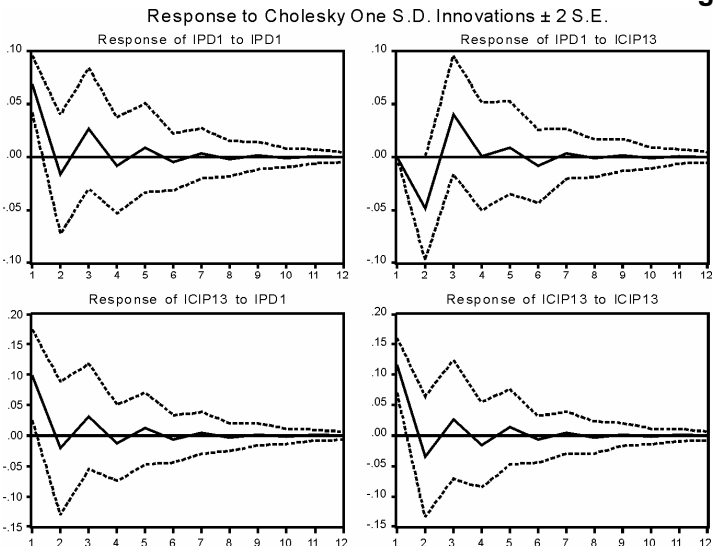

Figura nr. 4.4

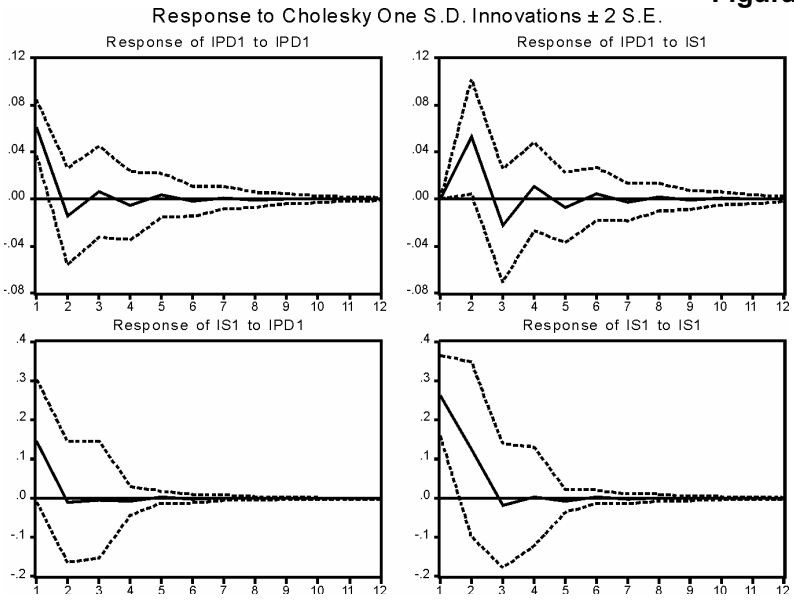

d) În sfârşit, pentru analiza perspectivelor sectorului primar în ceea ce priveşte politica subvenţiilor, a fost construit un model VAR şi funcţia impuls-răspuns corespunzătoare. După cum se vede din grafice, răspunsul producţiei sectorului primar la un şoc în politicile de subvenţii este puternic în primii ani, dar se amortizează rapid, după 6-8 ani.

4.3.2. Sectorul secundar

Domenii critice luate în considerare:

- **eficienţa utilizării consumurilor intermediare primite;**
- **gradul de utilizare a autoconsumului (consumuri intermediare primite din producţia proprie);**
- **eficienţa utilizării resurselor primite din sectorul primar;**
- **impactul politicilor privind comerţul exterior (importul de mărfuri şi servicii pentru sectorul secundar).**

a) Primul model este un VAR care analizează dependenţa dintre producţia distribuită a sectorului secundar şi consumurile intermediare totale primite de la celelalte trei sectoare. Funcţia impuls-răspuns sugerează un şoc cu amortizare lentă, practic fără importanţa după primii 5 ani de la producerea acestuia.

Figura nr. 4.5

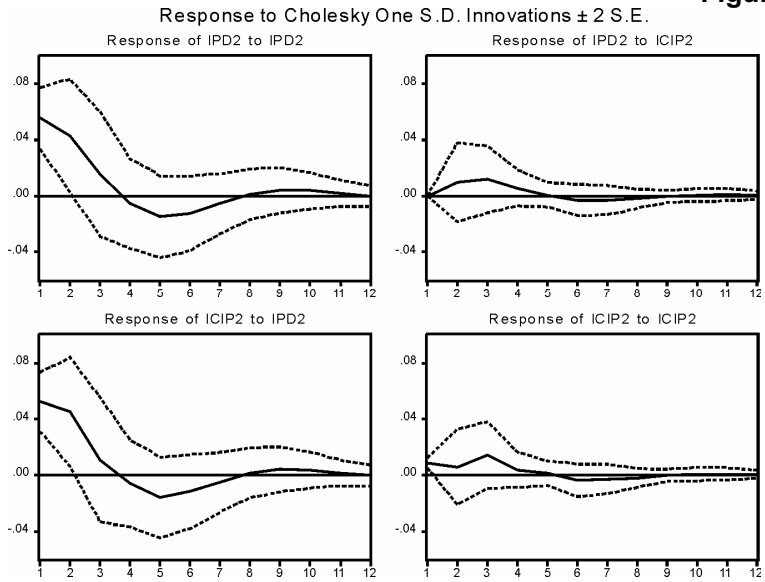

b) Următorul model este un VAR care analizează dependența dintre producția sectorului secundar şi autoconsum (consumurile intermediare primite de către sectorul secundar din producția proprie). Funcția impuls-răspuns indică un şoc negativ foarte puternic în primii ani, cu o amortizare întârziată la 9-10 ani.

Figura nr. 4.6

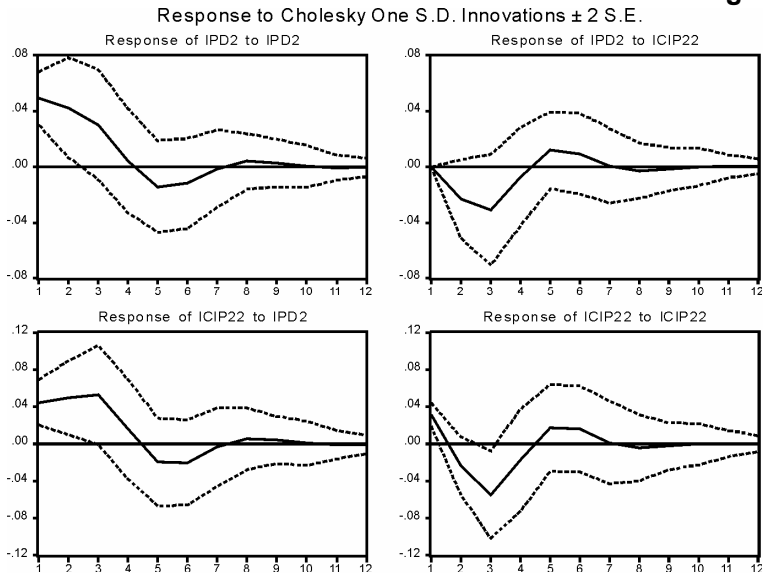

d) Modelul care urmăreşte răspunsul sectorului secundar la un şoc în nivelul de utilizare a resurselor primite din sectorul primar (energie şi materii prime), pune în evidență posibilitatea de a amortiza şocul, pozitiv şi foarte puternic la început, în următorii 8-10 ani.

Figura nr. 4.7

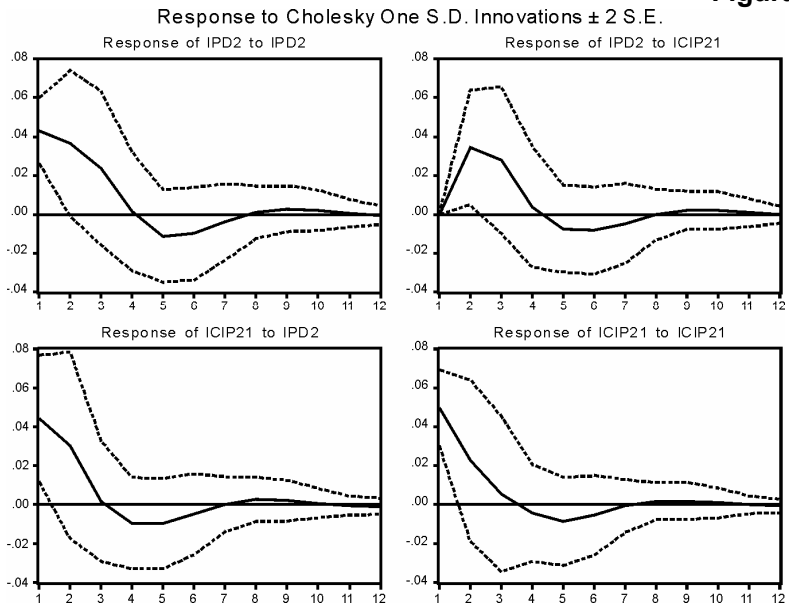

d) Pentru analiza perspectivelor sectorului primar în ceea ce priveşte impactul politicilor privind comerțul exterior (importul de mărfuri şi servicii pentru sectorul secundar), a fost construit un model VAR şi funcția impuls-răspuns corespunzătoare. După cum se vede din grafice, răspunsul producției sectorului primar la un şoc în importul de mărfuri este puternic în primii ani, dar se amortizează rapid, după circa 4 ani; cât despre răspunsul sectorului la un şoc în importul de servicii, acesta este foarte slab şi se amortizează rapid.

d1) Importul de mărfuri

Figura nr. 4.8

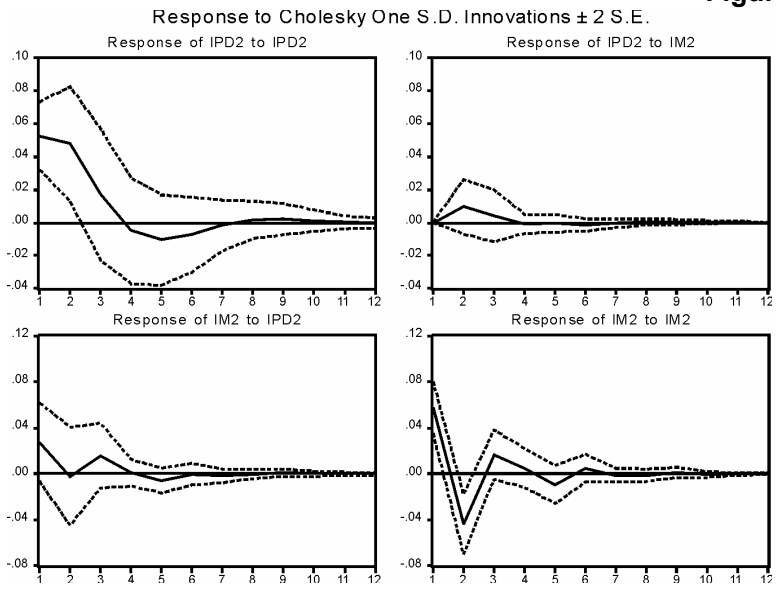

d2) Importul de servicii

Figura nr. 4.9

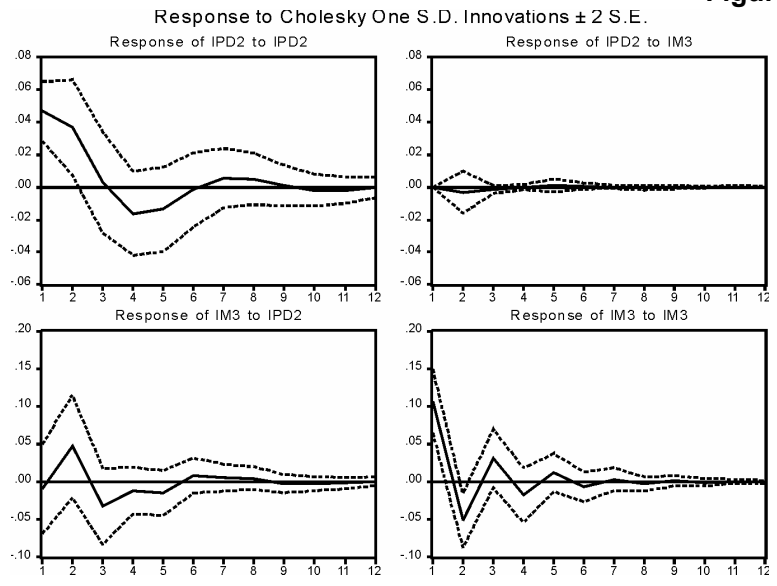

4.3.3. Sectorul terțiar

Domenii critice luate în considerare:

- **distribuția serviciilor către celelalte sectoare;**
- **eficiența utiliării consumurilor intermediare primite;**
- **eficiența utilizării resurselor primite din sectorul primar (energie şi materii prime).**

a) Modelul ia în considerare dependențele reciproce dintre nivelul de producție al celor trei sectoare. Dacă urmărim impactul unui şoc în nivelul producției de servicii asupra celorlalte sectoare, sunt de menționat următoarele:

- impactul unui şoc în sectorul terțiar asupra lui însuşi, pozitiv în primii doi ani devine negativ prin reacție, dar mult mai slab, în următorii ani, ca să scadă în intensitate până la amortizare după circa 6 ani;
- impactul unui şoc în sectorul terțiar asupra producției din sectorul primar este slab, oscilant şi se considera amortizat după circa 4 ani;
- mult mai puternică şi de durată este reacția sectorului secundar la un şoc în sectorul serviciilor; şocul nu se consideră amortizat înainte de 9 ani.

Figura nr. 4.10

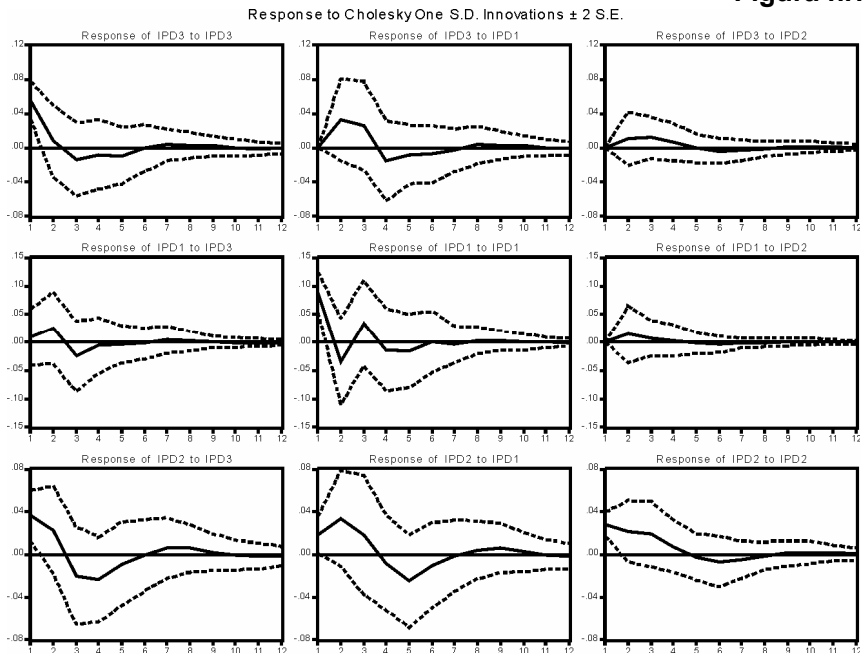

b) Al doilea model este un VAR care analizează dependența dintre producția distribuită a sectorului terțiar şi consumurile intermediare totale

primite de la celelalte trei sectoare. Funcția impuls-răspuns sugerează un şoc negativ, cu amortizare lenta, practic fără importanță după primii 5 ani de la producerea acestuia.

Figura nr. 4.11

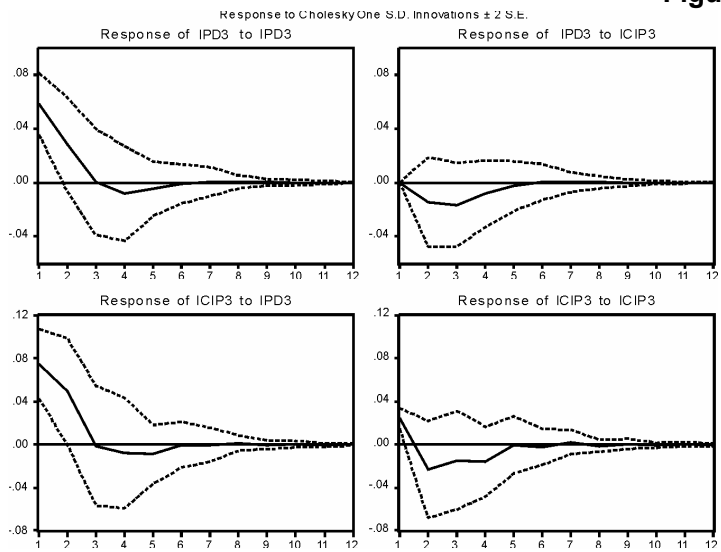

c) Următorul model este un VAR care analizează dependența dintre producția sectorului terțiar şi autoconsum (consumurile intermediare primite de către sectorul terțiar din producția proprie). Funcția impuls-răspuns indică un şoc negativ foarte puternic în primii ani, cu o amortizare întârziată la 8-9 ani.

Figura nr. 4.12

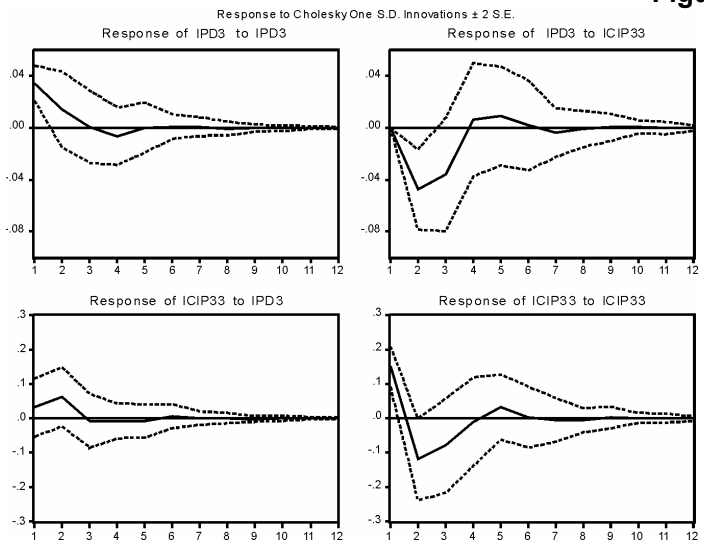

Bibliografie

Charemza W., Deadman D. – *New Directions în Econometric Practice. General to Specific Modelling Cointegration and Vector Autoregression* – University of Leicester, Edward Elgar, England, (1992).

Ciupagea C. – *An elasticity approach to the Analysis of Romanian Foreign Trade Policy during the Years of Transition – Economics of Planning*, **27,** Kluwer Academic Publishers, Netherlands, (1994).

Culver S.E. – „Is There a Unit Root în The Inflation Rate? Evidence from Sequential Break and Panel Data Models" - *Journal of Applied Econometrics*, **12,** 435, (1997).

Dobrescu E. – „Transition Economy-a Weakly Structured System" – *Romanian Economic Review*, **41,** (1996).

Dobrescu E. – „Dihotomia real-nominal în economia românească de tranziție" – Supliment al revistei *Microeconomia aplicată* **1,** (1997).

Dobrescu E. – *Macromodels of the Romanian Transition Economy* – third edition, Expert Publishing House, Bucharest, (2000).

Hall S. G., Ciupagea C – *Modelling the Romanian Exchange Rate 1991-1995* – ACE Phare Project, London Business School (1996).

Mereuță C., Ciupagea C., Calotă M., Oncescu C., Scutaru C., Bejan F., Wiener U., Joița P., Straus T. – *Industria prelucrătoare românească* – Editura Fundației PRO, Bucureşti (2000).

Peters E. – *Chaos and Order in the Capital Markets*. A New View of Cycles. Prices and Market Volatility – John Wiley & Sons Inc (1991).

Porter M. – *The Competitive Advantage of Nations* – New York: The Free Press, (1993).

Scutaru C. – „Inflation-salaires-chomage" – *Revue Roumaine des Sciences Economiques*, **40,** 145, (1994).

Scutaru C. – „Un modele agrege du processus inflationiste" – *Observer*, **4,** (1997).

Scutaru C., Ghiță A. – *Chaos and Order în transition: Exchange Policy and Social Costs (Inflation-Unemployment)* - MEET IV, ACE Phare Project, University of Leicester, (1998).

Sims C. A. – "Macroeconomics and Reality", *Econometrica*, vol. 48, (1980).

Theiler J. et all, – „Testing for nonlinearity în time series: the method of surrogate data" – *Physica D*, **58,** 77, (1992).

Voiculescu D., Mereuță C., et all – *Analiza competitivității economiei româneşti orizont 2000-2005-2010. Soluții strategice alternative,* Ed. Academiei, Bucureşti, (1998).

Colectiv de autori din INCE, IPE, IEM, IEN - Macromodelul economiei româneşti de tranziție. Banca de date.

Capitolul 5
ANALIZA POLITICILOR ECONOMICE FOLOSIND UN MODEL *DSEG* MULTISECTORIAL

Petre CARAIANI

Introducere

Modelul neokeynesian cu preţuri rigide (NK, de aici înainte) de tip Calvo (1983), vezi Gali (2002) sau Walsh (2003) pentru o prezentare (anexa nr. 1 detaliază modelul neokeynesian standard), nu reuşeşte să reproducă unele trăsături din economia reală, cum ar fi persistenţa inflaţiei, sau persistenţa funcţiilor de răspuns ale inflaţiei şi producţiei la un şoc monetar.

Una din soluţiile propuse pentru rezolvarea acestei probleme a fost introducerea de preţuri heterogene. Aceasta implică considerarea mai multor sectoare economice, fiecare fiind caracterizat de un grad diferit de rigiditate al preţurilor. Faptul că preţurile au o rigiditate a preţurilor diferită la nivel de sectoare a fost studiat în Lach şi Tsiddon (1992,1996), Blinder et al. (1998), sau Buckle şi Carlson (2000).

Studiul cel mai complet şi mai semnificativ este însă acela al lui Bils şi Klenow (2004) care au inclus în studiul lor categorii de bunuri însemnând aproximativ 70% din bunurile care alcătuiesc coşul de consum mediu american. Ei au confirmat rezultatele din studiile anterioare, arătând că există o heterogenitate pronunţată a preţurilor pentru diferitele tipuri de bunuri şi a sectoarelor economice. Folosind abordarea neokeynesiană, ei au demonstrat că un model neokeynesian unisectorial poate reproduce comportamentul unui model neokeynesian multisectorial, dacă modelul unisectorial ia în considerare o medie de fixare a preţurilor de patru luni, corespunzătoare datelor reale din economia americană.

Contribuţia lui Bils şi Klenow (2004) a fost continuată de Carvalho (2007), respectiv Nakamura şi Steinsson (2007) care au studiat modele neokeynesiene cu preţuri heterogene. Astfel, Carvalho (2007) a introdus mai multe sectoare într-un model neokeynesian cu preţuri rigide pentru a studia efectele şocurilor monetare. El a arătat că şocurile monetare duc la efecte reale atât mai persistente cât şi mai puternice într-un model multisectorial, decât într-un model unisectorial pentru calibrări indentice în ceea ce priveşte rigidităţile reale sau nominale. Nakamura şi Steinsson (2007) au calibrat un model multisectorial folosind datele din economia americană privind distribuţia de-a lungul sectoarelor a frecvenţei şi amplitudinii schimbării preţurilor. Şi ei au ajuns la concluzia că în modelul multisectorial, persistenţa şi tăria impactului

şocurilor monetare sunt mult mai puternice decât pentru modelul unisectorial cu calibrări similare. Mai mult, introducerea inputurilor intermediare în model generează un grad ridicat de rigiditate reală, triplând practic impactul şocurilor monetare asupra economiei.

Rezultatele de mai sus justifică calibrarea şi simularea unui model multi-sectorial de tip dinamic stocastic de echilibru general (DSEG, de aici înainte), pentru economia României care să permită analiza dinamicii sectoarelor economice sub impactul şocurilor agregate ale politicii monetare, ale productivității, fiscalității, investițiilor sau productivității. Într-un studiu precedent, Caraiani (2008) a arătat că introducerea mai multor sectoare într-un model NK cu prețuri rigide conduce la o răspunsuri diferite ale sectoarelor economice atât la şocurile de politică monetară cât şi la şocurile inflaționiste sectoriale. Rezultatele sugerează că banca națională ar trebui să ia în considerare heterogenitatea prețurilor la nivel de sectoare.

În acest studiu am extins cercetările anterioare din Caraiani (2008) prin considerarea unui model DSEG mai complex, incluzând mai multe tipuri de rigidități şi fricțiuni. Pe baza calibrării, respectiv a estimării modelului în forma unisectorială, am putut analiza efectul diferitelor tipuri de şocuri asupra economiei agregate, respectiv asupra sectoarelor economice.

5.1. Un model DGE multisectorial

Modelul utilizat este o extensie a modelului de referință a lui Smets şi Wouters (2003). Alegerea modelului lui Smets şi Wouters (2003) are în vedere faptul că acesta are o performanță bună atât în raport cu reproducerea caracteristicilor ciclurilor economice din economiile dezvoltate, reproducerea funcțiilor de răspuns la politicile economice, cât şi în raport cu posibilitatea de a prognoza principalele variabile economice. Modelul caracterizează o economie închisă. În prima secțiune prezint modelul cu un singur bun final, discutând apoi cazul existenței mai multor bunuri finale în secțiunea 2.2.

5.1.1. Modelul unisectorial

Gospodăria tipică maximizează utilitatea aşteptată de-a lungul vieții, în raport cu consumul C_t, masa monetară nominală M_t, forța de muncă l_t. Gospodăriile rezolvă următoarea problemă:

$$max\, E_0\left[\sum_{t=0}^{\infty}\beta^t\varepsilon_t^B\left(\frac{1}{1-\sigma_c}\left(C_t^{\tau}-H_t\right)^{1-\sigma_c}-\frac{1}{1+\sigma_l}\left(l_t{}^{\tau}\right)^{1+\sigma_l}+\frac{\varepsilon_t^M}{1-\sigma_m}\left(\frac{M_t^{\tau}}{P_t}\right)^{1-\sigma_m}\right)\right] \quad (5.1)$$

σ fiind coeficientul de aversiune relativă la risc, φ fiind elasticitatea utilității la oferta de muncă iar β factorul de discount.

Constrângerea bugetară este dată de:

$$\frac{M_t^\tau}{P_t} + b_t \frac{B_t^\tau}{P_t} = \frac{M_{t-1}^\tau}{P_r} + \frac{B_{t-1}^\tau}{P_t} + Y_t^\tau - C_t^\tau - I_t^\tau \tag{5.2}$$

Venitul total al gospodăriilor este dat de:

$$Y_t^\tau = \left(w_t^\tau l_t^\tau + A_t^\tau\right) + \left(r_t^k z_t^\tau K_{t-1}^\tau - \psi\left(z_t^\tau\right) K_{t-1}^\tau\right) + Div_t^\tau \tag{5.3}$$

Gospodăriile stabilesc prețurile pe piața forței de muncă. Modelul presupune o rigiditate a salariilor de tip Calvo (1983), astfel încât probabilitatea ca o anumită gospodărie să schimbe salariul nominal este dată de 1-ξ_w. Pentru gospodăriile care nu optimizează se presupune o dinamică de tip indexare parțială:

$$W_t^\tau = \left(\frac{P_{t-1}}{P_{t-2}}\right)^{\gamma_w} W_{t-1}^\tau \tag{5.4}$$

O altă alegere optimală a gospodăriilor este aceea a stocului de capital, investițiilor, respectiv capacității de utilizare, astfel încât funcția obiectiv să fie maximizată în condițiile prezenței constrângerii bugetare din (4.4.2) şi a ecuației de dinamică a capitalului din (4.4.5):

$$K_{t-1} = K_{t-1}(1-\tau) + \left[1 - S\left(\varepsilon_t^I \frac{I_t}{I_{t-1}}\right)\right] I_t \tag{5.5}$$

Într-un mod tipic pentru modelele neokeynesiene, în economie se produce un singur bun final şi un continuum de bunuri intermediare. Se presupune că sectorul bunului final este perfect competitiv.

În sectorul final, bunul final este produs folosind următoarea tehnologie:

$$Y_t = \left(\int_0^1 y_t^{j\frac{1}{1+\lambda_{p,t}}} di\right)^{1+\lambda_{p,t}} \tag{5.6}$$

Pentru sectorul intermediar se presupune că fiecare din bunurile intermediare i este produs de către o firmă j. Funcția de producție folosită este de tip Cobb Douglas şi include şi costuri fixe:

$$y_t^j = \varepsilon_t^a K_{j,t}^\alpha L_{j,t}^{1-\alpha} - \Phi \tag{5.7}$$

Condiția de echilibru pentru acest model este dată de situația în care producția este egală cu cererea gospodăriilor pentru consum, pentru investiții, respectiv consumul guvernamental, adică:

$$Y_t = C_t + G_t + I_t + \psi\left(z_t\right) K_{t-1} \tag{5.8}$$

Al treilea tip de agent în modelul NK este autoritatea monetară. Am folosit aici o specificație de tip Taylorian pentru politica monetară. Specificația din Smets şi Wouters (2003) este mai complexă, autoritatea monetară răspunzând atât la deviația inflației de la obiectivul de inflație şi gapul producției, cât şi la

schimbările curente în inflație, rata curentă de creştere a producției, respectiv şocurile tehnologice sau şocurile la nivelul forței de muncă. Regula monetară include două tipuri de şocuri monetare, un şoc în obiectul de inflație, respectiv un şoc la nivelul ratei dobânzii.

$$\hat{R}_t = \rho\hat{R}_{t-1} + (1-\rho)\left(\bar{\pi}_t + r_\pi\left(\hat{\pi}_{t-1} - \bar{\pi}_t\right) + r_Y\hat{Y}_t\right) + r_{\Delta\pi}\left(\hat{\pi}_t - \hat{\pi}_{t-1}\right) + \\ + r_{\Delta y}\left(\hat{Y}_t - \hat{Y}_{t-1}\right) - r_a\eta_t^a - r_L\eta_t^L + \eta_t^R$$

Prin determinarea condițiilor optimale din problemele de maximizare ale gospodăriilor, firmelor producătoare de bunuri finale şi firmelor producătoare de bunuri intermediare, am derivat condițiile necesare de ordinul I pentru problemă care definesc soluția sistemului. Am linearizat apoi aceste ecuații, şi, introducând regula de politică monetară, respectiv procese de tip AR(1) pentru şocurile din model ca şi condițiile de echilibru pentru pieţele din model, am obținut un sistem cu nouă ecuații endogene, corespunzător celor nouă variabile endogene $\left\{\hat{\pi}_t, \hat{w}_t, \hat{K}_{t-1}, \hat{Q}_t, \hat{I}_t, \hat{C}_t, \hat{R}_t, \hat{r}_t^k, \hat{L}_t\right\}$, şi zece procese de tip AR(1) corespunzătoare celor zece tipuri de şocuri exogene, $\left\{\varepsilon_t^a, \varepsilon_t^I, \varepsilon_t^b, \varepsilon_t^L, \varepsilon_t^G, \eta_t^w, \eta_t^p, \eta_t^Q, \bar{\pi}_t, \eta_t^R\right\}$.

5.1.2. Modelul multisectorial

În această secțiune prezint extindea modelului uni-sectorial la cazul unui model multisectorial. Abordarea urmează lui Stahlschimdt (2007) care a extins modelul lui Smets şi Wouters (2003) la cazul existenței mai multor sectoare economice.

Extinderea modelului presupune caracterizarea fiecărui sector printr-o funcție de producție, printr-o dinamică a capitalului, printr-o dinamică a forței de muncă, respectiv printr-o curbă Phillips sectorială. Prezint mai jos ecuațiile ce caracterizează un sector i, ecuațiile fiind în forma lineară.

Pentru fiecare sector i, funcția de producție este dată de:

$$\hat{Y}_{i,t} = \phi\varepsilon_t^a + \phi\alpha\hat{K}_{i,t} + \phi\alpha\psi\hat{r}_t^k + (1-\alpha)\hat{L}_{i,t} \qquad (5.10)$$

unde Y_i este producția din sectorul i, K_i este stocul de capital din sectorul i, iar L_i este forța de muncă din acest sector.

Dinamica stocului de capital este prezentată mai jos, Ω_i reprezentând ponderea sectorului i în economia agregată.

$$\hat{K}_{i,t} = (1-\tau)\hat{K}_{i,t-1} + \tau\Omega_i\hat{I}_t \qquad (5.11)$$

Ecuația (12) este ecuația linearizată a cererii de forță de muncă:

$$\hat{L}_{i,t} = -\hat{W}_t + (1+\psi)\hat{r}_t^k + \hat{K}_{i,t} \qquad (5.12)$$

Pentru fiecare sector rezultă o curbă Phillips, caracterizată de un grad de rigiditate diferit, funcție de fiecare sector:

$$\hat{\pi}_{i,t} = \frac{\beta}{1+\beta\gamma_p} E_t\hat{\pi}_{i,t+1} + \frac{\gamma_p}{1+\beta\gamma_p} E_t\hat{\pi}_{i,t-1} + \\ + \frac{1}{1+\beta\gamma_p} \frac{\left(1-\beta\xi_{i,p}\right)\left(1-\xi_{i,p}\right)}{\xi_{i,p}} \left[\alpha\hat{r}_t^k + (1-\alpha)\hat{w}_t - \hat{\varepsilon}_t^a\right] + \hat{\lambda}_t^p \tag{5.13}$$

Curba Phillips sectorială se caracterizează printr-un grad de rigiditate ξ_i, care indică probabilitatea ca o firmă o să țină prețurile fixe în perioada t. Curba Phillips este de tip neokeynesian incluzând şi un parametru de indexare a prețurilor.

Fiecare din cele patru variabile sectoriale de mai sus contribuie la variabila agregată corespunzătoare. Agregarea se realizează prin intermediul unei sume ponderate. De exemplu, pentru producția agregată se foloseşte ecuația:

$$\hat{Y}_t = \Omega_1\hat{Y}_{t,1} + \Omega_2\hat{Y}_{t,2} + \Omega_3\hat{Y}_{t,3}$$

Ponderile Ω_i fiind calculate pe baza valorilor din conturile naționale.

5.2. Analiza dinamicii sectoarelor economice folosind un model calibrat

5.2.1. Estimarea modelului

Am estimat modelul folosind tehnici bayesiene. În mod curent, abordarea bayesiană este văzută ca şi cea mai potrivită metodă de estimare a modelelor DSEG. Există o literatură în creştere în ceea ce priveşte metodologia estimării bayesiene aplicate pe modelele DSEG, vezi An şi Schorfheide (2007).

Estimarea s-a realizat pentru perioada 2000 şi 2007, folosind date trimestriale. Am folosit ca variabile PIB-ul trimestrial în prețurile anului 2000, consumul privat trimestrial în prețurile anului 2000, formarea brută de capital fix trimestrial în prețurile anului 2000, inflația trimestrială, rata trimestrială a dobânzii, ocuparea forței de muncă la nivel trimestrial, respectiv salariile reale trimestriale.

Rata trimestrială a dobânzii este media ratei lunare a dobânzii în timpul trimestrului curent. Inflația trimestrială este dată de deflatorul PIB trimestrial cu baza fixă în anul 2000. Pentru determinarea salariilor reale trimestriale s-a obținut mai întâi media trimestrială a salariilor nominale care s-a deflatat apoi cu deflatorul trimestrial al PIB.

Estimarea a necesitat obținerea unor serii de timp pentru variabilele observate care să aibă aceeaşi interpretare ca şi variabile din model. În acest

sens am aplicat logaritmul natural, acolo unde a fost necesar, şi am folosit filtrul Hodrick-Prescott pentru a obține variabile în forma deviației de la tendință.

Pentru o serie de parametri s-a recurs la tehnica de calibrare. Calibrarea s-a realizat pe baza mai multor surse. Astfel, factorul de discount β a fost calibrat la 0,99. Rata de depreciere este preluată din Caraiani (2007), fiind calculată la 0,024. Elasticitatea producției în raport cu capitalul, sau, altfel spus, retribuția capitalui, este preluată din Caraiani (2007), unde a fost calculată la 0,4. Ponderile sectoarelor economice s-au calculat folosind datele din conturile naționale pentru valoarea adăugată brută pe sectoare în anul 2005. Astfel, sectorul industrial are o pondere de 30%, cel al serviciilor de 62%, iar cel al construcțiilor de 8%. S-a ținut cont şi de faptul că sectorul agriculturii nu a fost considerat, în model existând doar trei sectoare, sectoarele industrie, servicii şi construcții.

M-am concentrat pe aceste trei sectoare datorită faptului că agricultura este un sector volatil de la un an la altul, fiind mai greu de modelat printr-o funcție de producție şi cu atât mai puțin printr-o curbă Phillips proprie.

Mai dificil de calibrat au fost rigiditățile prețurilor din sectoarele economice. Din estimarea de mai jos, tabelul nr. 1, rezultă o probabilitate ca firmele să țină prețurile fixe de-a lungul unei perioade, la nivel economiei agregate, de 0,72. Am setat pentru industrie această probabilitate la ξ_a = 0,50. Pentru servicii, ținând cont de faptul că este de aşteptat o rigiditate mai mare a prețurilor, α_b a fost setat la 0,90. Pentru construcții, un sector cu schimbări foarte dese de prețuri, s-a considerat o flexibilitate mai mare a prețurilor, α_c fiind setat la 0,25.

Distribuțiile apriorice au fost stabilite urmând literatura din domeniu, şi anume Smets şi Wouters (2003) pentru cele mai multe din distribuții, respectiv Rabanal şi Rubio-Ramirez (2005).

Tabelul nr. 1 prezintă rezultatele estimării. Estimarea arată că nivelul rigidității prețurilor şi al salariilor este moderat, parametrii xi_p şi xi_w fiind estimați la 0,72, respectiv la 0,77. Aceasta înseamnă că firmele, respectiv gospodăriile, în medie, schimbă nivelul prețurilor, respectiv al salariilor, la fiecare patru trimestre. Rigiditatea mai ridicată a salariilor este conformă dinamicii obişnuite a economiei româneşti. Estimarea indică şi un grad de indexare ridicat atât pentru curba salariilor cât şi pentru curba prețurilor, γ_w fiind estimat la 0,80 iar γ_p la 0,79. Astfel, procesele pentru inflație şi salarii au un grad de privire-înapoi foarte ridicat.

Estimarea regulii tayloriene surprinde importanța acordată stabilității prețurilor de către banca națională, justificabil prin adoptarea țintirii inflației. Astfel, parametrul corespunzător inflației r_pie a fost estimat la 1,65, indicând un caracter conservator al autorității monetare. În acelaşi timp, politica monetară a fost implementată într-un mod gradual, aşa cum estimarea coeficientului autoregresiv al ratei dobânzii ρ arată, ρ fiind estimat la 0,75. Coeficienții corespunzători *gap*-ului producției, respectiv dinamicii gapului

producției arată că banca națională a acordat o importanță secundară dinamicii producției.

Tabelul nr. 5.1

Rezultatele estimării bayesiene

Parametrii	Media apriorica	Medie posterioară	Interval încredere	Interval încredere	Distribuție apriorică	Deviație standard
σ_c	1,00	1,45	0,78	1,91	Normală	1,50
σ_l	2,00	2,11	1,03	3,27	Normală	0,75
φ_i	4,00	6,42	4,45	8,14	Normală	1,50
φ_y	1,45	1,44	1,24	1,67	Normală	0,125
h	0,70	0,80	0,70	0,90	Beta	0,10
czcap	0,20	0,20	0,09	0,33	Normală	0,075
xi_w	0,75	0,72	0,63	0,80	Beta	0,05
xi_p	0,75	0,77	0,71	0,82	Beta	0,05
xi_e	0,50	0,33	0,19	0,46	Beta	0,15
γ_w	0,75	0,80	0,64	0,98	Beta	0,15
γ_p	0,75	0,79	0,65	0,95	Beta	0,15
r_pie	1,7	1,65	1,51	1,81	Normală	0,10
r_dpi	0,3	0,32	0,18	0,46	Normală	0,10
ρ	0,8	0,75	0,63	0,85	Beta	0,10
r_y	0,125	0,14	0,06	0,22	Normală	0,05
r_dy	0,063	0,12	0,04	0,19	Normală	0,05
ρ_a	0,85	0,66	0,53	0,81	Beta	0,20
ρ_{pb}	0,85	0,86	0,67	0,99	Beta	0,20
ρ_b	0,85	0,63	0,49	0,78	Beta	0,20
ρ_g	0,85	0,77	0,63	0,94	Beta	0,20
ρ_l	0,85	0,83	0,66	0,99	Beta	0,20
ρ_i	0,85	0,79	0,67	0,96	Beta	0,20
σ_ea	1	3,78	2,66	5,14	Inv. Gamma	Infinită
σ_pie_bar	1	3,09	0,49	5,74	Inv. Gamma	Infinită
σ_b	1	5,52	2,36	8,50	Inv. Gamma	Infinită
σ_g	1	0,97	0,79	1,15	Inv. Gamma	Infinită
σ_l	1	0,90	0,26	1,54	Inv. Gamma	Infinită
σ_l	1	0,58	0,29	0,85	Inv. Gamma	Infinită
σ_etar	1	2,22	1,71	3,20	Inv. Gamma	Infinită
σ_etaq	1	0,62	0,24	1,06	Inv. Gamma	Infinită
σ_etap	1	1,58	1,27	1,91	Inv. Gamma	Infinită
σ_etaw	1	1,98	1,52	2,43	Inv. Gamma	Infinită

5.2.2. Simularea modelului

În vedere simulării modelului, am calibrat modelul folosind parametrii calibrați în secțiunea anterioară, respectiv valorile medii ale estimărilor de parametri. Simularea s-a realizat pe un orizont de 50.000 de perioade.

Pe baza simulărilor am putut calcula funcțiile teoretice de răspuns ale variabilelor endogene din model la o parte din tipurile de şocuri, şi anume la şocul productivității, la şocul la nivel de cheltuieli guvernamentale, la şocuri la nivel de investiții, la şocuri la nivel de rată a dobânzii, respectiv la şocuri la nivel salarial. Astfel, analiza acestor şocuri cuprinde atât analiza politicii fiscale şi monetare, cât şi analiza şocurilor productivității. Pentru a simplifica analiza am considerat doar o parte dintre variabilele endogene din model, respectiv producția Y, inflația PIE, rata dobânzii R, salariile W, ca şi producțiile la nivel sectorial, y_a producția din industrie, y_b producția din servicii, respectiv y_c producția din construcții.

Figura nr. 1 prezintă graficul cu funcțiile de răspuns ale variabilelor endogene la şocurile de productivitate. Pentru acest tip de şoc, ca şi în celelalte funcții de răspuns la şocuri, o perioadă corespunde unui trimestru. Un şoc pozitiv al productivității se produce în perioada zero, astfel încât PTF la nivelul întregii economii creşte cu 1%.

Figura nr. 5.1

Funcțiile de răspuns la şocurile productivității

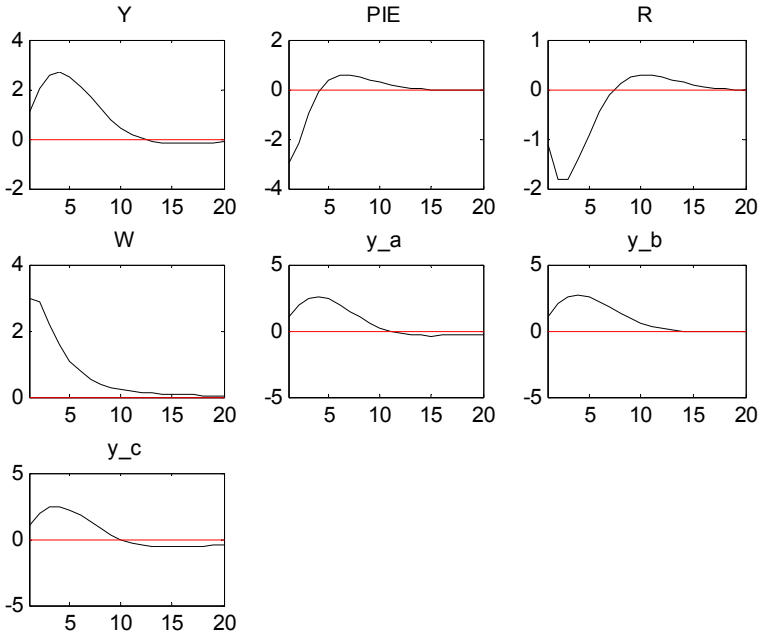

PIB-ul agregat răspunde cu o creştere pozitivă maximă de aproximativ 2%, efectul pozitiv durând aproape trei ani. Răspunsul maxim este atins după aproximativ un an.

Observăm că sectoarele economice răspund puternic, producția crescând aproximativ cu acelaşi nivel ca şi în cazul producției agregate. Ca şi persistență, sectorul serviciilor apare ca fiind cel mai persistent, impactul pozitiv durând aproximativ patru ani. Pentru sectoarele servicii şi construcții, efectul pozitiv durează doar aproximativ zece trimestre. Efectele sunt în acord cu comportamentul sectoarelor economice din economia reală, sectorul industrial, al construcțiilor ca şi sectorul serviciilor fiind puternic corelate cu producția agregată.

În figura nr. 2 este prezentat impactul şocurilor la nivel de cheltuieli guvernamentale. Un şoc pozitiv de 1% în cheltuielile guvernamentale duce la o creştere a PIB agregat cu 1%, răspunsul maxim fiind atins în momentul producerii şocului. Producțiile la nivel sectorial răspund în mod similar ca intensitate, efectul pozitiv durând aproximativ doi ani.

Figura nr. 5.2

Funcțiile de răspuns la şocurile de cheltuieli guvernamentale

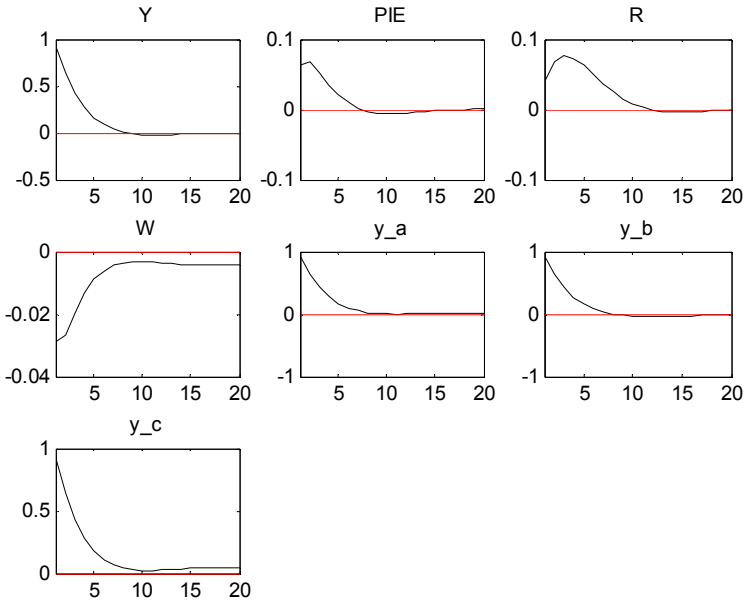

Impactul şocurilor la nivel de investiții este prezentat în figura nr. 3. Remarcăm din nou prezența unor funcții de răspuns cu efect întârziat. Impactul maxim asupra PIB agregat este de 1%, cu un punct maxim atins după aproximativ un an. Inflația răspunde pozitiv, printr-o creştere modestă cu 0,2%, ceea ce duce şi la o uşoară creştere a ratei dobânzii.

Producțiile sectoriale au de asemenea o formă de tip *hump-shaped*, răspunsul maxim fiind atins după aproximativ un an, ceva mai mult pentru sectorul serviciilor. Producția din sectorul serviciilor răspunde cel mai puternic, impactul maxim fiind de peste 1%. Mai mult, efectul în acest sector este cel mai persistent, el durând peste cinci ani.

Figura nr. 5.3

Funcțiile de răspuns la şocurile la nivel de investiții

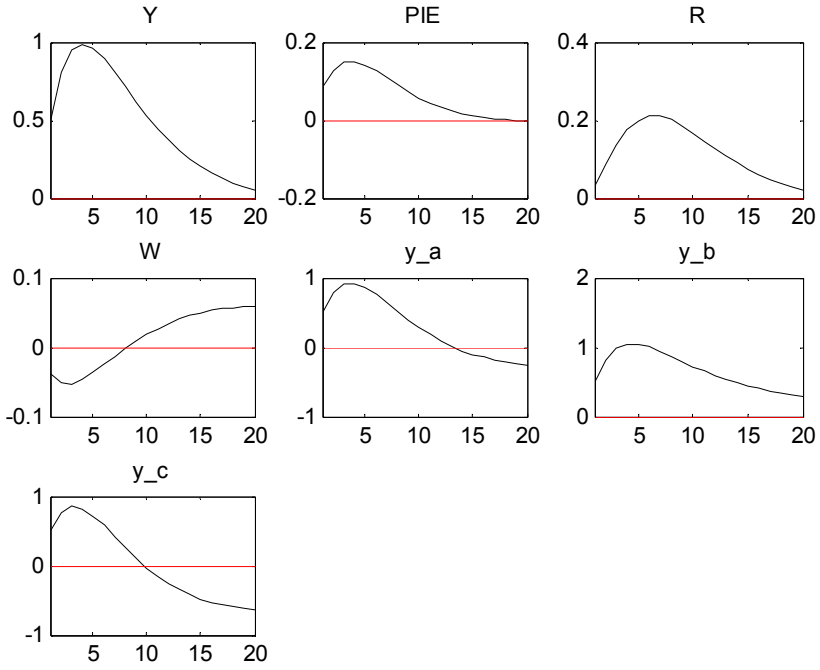

Funcțiile de răspuns la şocurile monetare sunt prezentate în figura nr. 4. Am simulat efectul unei creşteri de 1% a ratei dobânzii în perioada zero, orizontul de timp fiind de 20 de trimestre. Datorită implementării unei politici monetare foarte restrictive se produce o scădere a producției şi a inflației.

Efectul asupra PIB agregat este puternic, PIB-ul la nivelul întregii economii scăzând cu aproximativ 1,2%. Inflația scade cu aproximativ 0,5%. Pentru ambele variabile macroeconomice, efectele sunt persistente, ele durând aproape trei ani, zece - douăsprezece trimestre.

În ceea ce priveşte efectele asupra sectoarelor economice, observăm faptul că acestea răspund omogen la şocul monetar în ceea ce priveşte intensitatea, respectiv momentul atingerii punctului maxim. Sectorul serviciilor este cel mai persistent ca răspuns, impactul pozitiv durând aproximativ douăsprezece trimestre, în timp ce pentru celelalte două sectoare efectul durează până în zece trimestre.

Figura nr. 5.4

Funcțiile de răspuns la şocurile de politică monetară

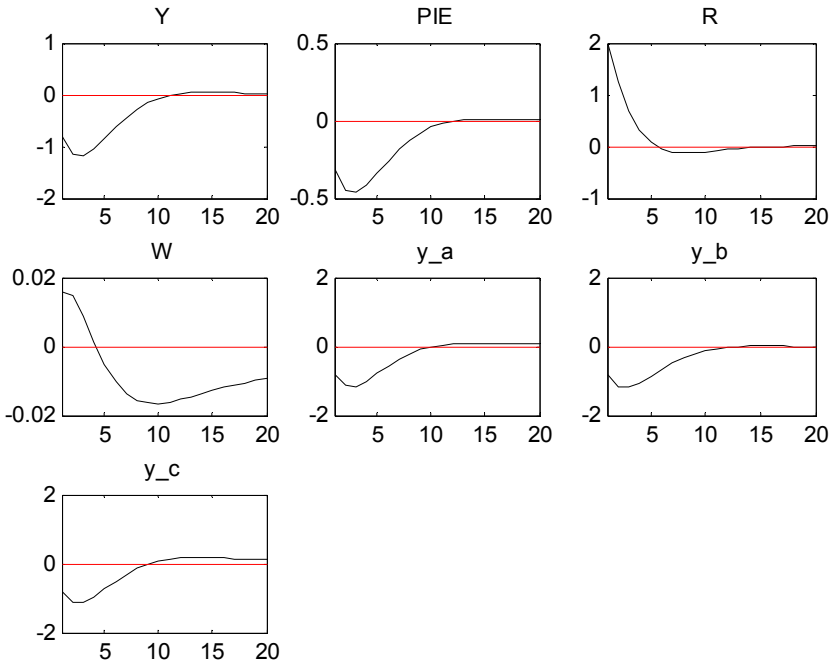

Impactul şocurilor fiscale este analizat în figura nr. 5. Şocurile la nivel de salarii pot fi considerate şi ca o parte componentă a politicii fiscale, cu mențiunea însă că mişcări în nivelul salariilor pot surveni şi în urma deciziilor agenților privați. Impactul asupra inflației este puternic, inflația crescând cu aproape 2%, impactul pozitiv durând aproximativ 6 trimestre. Autoritatea monetară răspunde printr-o creştere a ratei dobânzii de 1% (răspunsul maxim e atins după câteva trimestre).

Impactul asupra producției agregate este de asemenea puternic datorită creşterii ratei dobânzii. Se observă o scădere a PIB agregat cu 2%. Impactul asupra sectoarelor economice diferă ca şi intensitate, respectiv persistență. Cel mai puternic impact se produce la nivelul sectorului serviciilor, unde producția scade cu 2% iar impactul negativ durează peste cinci ani. Impactul negativ asupra producției din industrie şi construcții este mai puțin persistent, el durând circa 3-4 ani.

Figura nr. 5.5

Funcțiile de răspuns la şocurile salariale

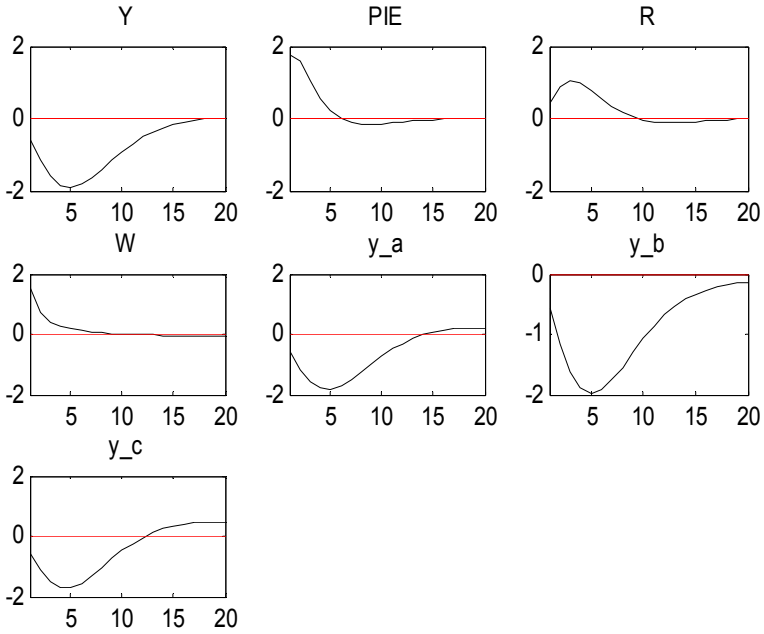

5.3. Concluzii

În acest studiu, am analizat impactul şocurilor de politică economică asupra economiei Româneşti. În acest sens, am extins modelul unisectorial al lui Smets şi Wouters (2003) la cazul unui model cu trei sectoare (industrie, servicii şi contrucții). În vederea simulării am calibrat o parte din parametri, pentru parametrii comuni cu modelul unisectorial recurgându-se la estimarea modelului pe date trimestriale.

Calibrarea s-a bazat atât pe rezultatele estimării unui DSGE în Caraiani (2007), pe datele privind sectoarele economice din conturile naționale, ca şi pe estimarea modelului în varianta unisectorială.

Datorită prezenței unui număr realist de fricțiuni, şi anume rigidități la nivel de salarii, rigidități la nivel de prețuri, costuri de ajustare ale producției, dar şi prezența aşa-numitului „habit formation” (formarea de obicei în consum, reprezentat prin parametrul h), funcțiile de răspuns ale şocurilor conduc la răspunsuri realiste ale variabilelor endogene, cu un răspuns întârziat, de tip „hump-shaped”.

În ceea ce priveşte şocurile de productivitate, cele trei sectoare economice răspund aproximativ la fel, confirmând şi datele din economie care arată că

sectoarele economice cresc cu rate de creştere apropiate şi puternic corelate, Caraiani (2007).

Şocurile de rată a dobânzii au efecte puternice şi persistente atât asupra producției cât şi asupra inflației. Sectorul serviciilor răspunde cel mai puternic, efectul fiind mai persistent decât în celelalte două sectoare.

Şocurile fiscale sub forma unui şoc în cheltuielile guvernamentale au efecte uniforme asupra sectoarelor economice. În cazul şocurilor salariale, putem observa un comportament similar al sectoarelor economice ca şi pentru şocurile de politică monetară, sectorul serviciilor răspunzând cel mai puternic iar efectul resimțindu-se cel mai îndelungat.

Putem afirma că sectorul serviciilor se comportă, per ansamblu, diferit față de celelalte două sectoare economice tradiționale, industria şi construcțiile, atât în raport cu şocurile monetare, cu şocurile salariale, sau cu şocurile la nivel de investiții.

Aceste rezultate implică o evaluare mai atentă a politicilor economice. În mod curent Banca Națională a României urmăreşte inflația la nivel agregat. Aşa cum arată rezultatele din acest studiu, nu există însă un comportament omogen al sectoarelor cu privire la răspunsul la diferitele şocuri care afectează economia. O reevaluare a politicii monetare ar trebui să ia în considerare atât comportamentul diferit al sectoarelor economice, posibilitatea existenței unei heterogenități a prețurilor, dar şi considerarea unor reguli monetare care iau explicit în calcul şi variația inflației la nivel de sectoare.

Bibliografie

Bils M. şi P. Klenow: “Some Evidence on the Importance of Sticky Prices”, *Journal of Political Economy* vol.112, 947-985, (2004).

Blinder, A. S., E. R. D. Canetti, D. E. Lebow, şi J. B. Rudd: *Asking About Prices. Russell Sage Foundation*, New York, New York, (1998).

Buckle R. şi J.Carlson (2000): “Menu costs, firm size and price rigidity”, *Economics Letters*, vol.66, 59-63.

Calvo, G. A.: „Staggered Prices în a Utility-Maximizing Framework," *Journal of Monetary Economics, 12*: 383-398, (1983).

Caraiani, P.. „Analiza sectorului serviciilor folosind un model DSEG multi sectorial”, studiu în cadrul proiectului CEEX – *Valorificarea potențialului competitiv al serviciilor*, (2008).

Caraiani P.: „Contribuția serviciilor la creşterea economică”, Conferința Internațională „Serviciile şi Competitivitatea”, Academia de Studii Economice 26-27, Octombrie 2007, Bucureşti, 2007.

Caraiani, P.. „An Analysis of Economic Fluctuations in Romanian Economy Using the Real Business Cycle Approach”, *Romanian Journal of Economic Forecasting 8 (2):* 76-86, (2007).

Carvalho, C.: „Heterogeneity în Price Stickiness and the Real Effects of Monetary Shocks," *Frontiers of Macroeconomics, 2(1),* (2006).

Chari, V., P. J. Kehoe, şi E. R. McGrattan: „Sticky Price Models of the Business Cycle: Can the Contract Multiplier Solve the Persistence Problem," *Econometrica, 68(5)*: 1151-1179, (2000).

Clarida, R., J. Gali, şi M. Gertler (1999): „The Science of Monetary Policy: A New Keynesian Perspective," *Journal of Economic Literature, 37*: 1661-1707.

Gali, Jordi. „New Perspectives on Monetary Policy, Inflation and the Business Cycle," *NBER Working Paper 8767,* (2002).

Iacoviello, Matteo: *Graduate Macroeconomics Lecture Notes,* Mimeo, Boston College, 2005.

Lach S. şi D. Tsiddon: "The Behavior of Prices and Inflation: An Emprical Anaysis of Disaggregated Price Data", *Journal of Political Economy*, vol.100, 349-389, (1992).

Lach S. şi D. Tsiddon: "Staggering and Synchronization în Price-Setting: Evidence from Multiproduct Firms", *The American Economic Review, vol.86-5*: 1175-1196, (1996).

McCallum, B. şi E. Nelson: „An Optimizing IS-LM Specification for Monetary Policy and Business Cycle Analysis," *Journal of Money, Credit and Banking 31 (3)*: 296-313, (1999).

Nakamura, E., şi J. Steinsson: „Monetary Non-Neutrality în a Multi-Sector menu Cost Mode," *Working Paper, Columbia University,* (2007).

Smets, F. şi R. Wouters: "An Estimated Stochastic Dynamic General Equilibrium Model for the Euro Area," *Journal of the European Economic Association 1,* (2003).

Stahlschimdt, S.: "On the Heterogeneity of Price Stickiness and Its Consequences for European Monetary Policy", *Master Thesis*, Humboldt University at Berlin, (2007).

Walsh, C.: *Monetary Theory and Policy,* MIT Press, (2003).

Woodford, M.: *Interest and Prices,* Princeton University Press, Princeton, NJ, (2003).

Anexa nr. 5.1

Prezentarea modelului neokeynesian unisectorial

Caracteristica principală a modelelor ciclurilor reale (RBC, de aici înainte), şi de fapt a întregii clase a modelelor RBC, este faptul că sunt modele de echilibru general caracterizate prin competiție perfectă pe toate pieţele şi în care fluctuaţiile economice sunt răspunsul deciziilor optimale ale agentului reprezentativ la şocurile tehnologice.

După cum se ştie însă, abordarea standard RBC suferă de câteva deficienţe majore. În primul rând, abordarea RBC este în contradicție cu realităţile economiei de piaţă. Aşa cum studiile economice arată, chiar şi cele mai performante economii de piaţă se caracterizează prin aşa-numitele imperfecțiuni, sau fricțiuni, care fac ca modelul competiției perfecte din abordarea RBC să fie nerealist. De asemenea, studiile econometrice au arătat că banii (cuantificaţi sub diverse forme) au un efect reale asupra economiei, confirmând una din tezele de bază ale curentului keynesian.

Aceste motive, precum şi alte câteva dezvoltări, au dus spre sfârşitul anilor `90 la emergenţa curentului neokeynesian (NK, de aici înainte). Şcoala NK porneşte de la tipul de abordare presupus de metodologia RBC, la care adaugă diverse imperfecțiuni, fie la nivel de ajustări lente la nivelul preţurilor, fie la nivelul rigidităţii salariilor, fie sub forma altor mecanisme care îndepărtează economia model de economia de tip competiție perfectă din abordarea RBC.

În acest studiu prezint un model de tip NK pe care îl estimez şi simulez pentru economia României. Modelul avut în vedere este considerat modelul standard de tip NK. Evaluarea acestui model standard permite o analiză a paradigmei NK şi relevanţei acesteia pentru economia României şi, în acelaşi timp, prin sublinierea imperfecțiunilor modelului, se trasează posibile dezvoltări ale acestui model standard. Modelul este similar celor prezentate şi în Gali (2002), precum şi în Walsh (2003), fiind considerat modelul NK standard. Aici urmez modelul uşor modificat din Iacoviello (2005), care se distinge prin luarea în considerare a balanţei reale în funcția de utilitate a gospodăriilor.

Modelul este compus din trei tipuri de agenți, şi anume gospodăriile care consumă bunuri finale, producătorii (de bunuri finale, respectiv de bunuri intermediare), precum şi guvernul care controlează politica monetară.

1. Gospodăriile

Într-un mod tipic modelelor NK, se presupune existenţa unui continuu de indivizi cu o viaţă infinită, totalul lor fiind normalizat la 1. Problema agentului reprezentativ este să aleagă consumul c_t, oferta de muncă L_t, banii M_t şi obligaţiunile B_t astfel încât să maximizeze utilitatea de-a lungul vieţii dată de:

$$E_0 = \sum_{t=0}^{\infty} \beta^t \left(\frac{C_t^{1-\rho}}{1-\rho} - \frac{1}{\eta}(L_t)^{\eta} + \chi \ln \frac{M_t}{P_t} \right) \quad (1)$$

unde operatorul E_0 indică expectațiile condiționate de informația la momentul zero, iar β este factorul de discount.

Acestei probleme de maximizare i se asociază următoare constrângere:

$$C_t + \frac{B_t}{P_t} = \frac{R_{t-1}}{P_t} B_{t-1} + \frac{W_t}{P_t} L_t + F_t - \frac{M_t - M_{t-1}}{P_t} + T_t \quad (2)$$

unde R_{t-1} are în vedere rata nominală a dobânzii asociată obligațiunilor iar F_t sunt dividendele primite de la firmele producătoare de bunuri intermediare.

Fie $\Pi_t = P_t/P_{t-1}$ rata brută a inflației. Putem scrie condițiile de ordinul I asociate acestei probleme de maximizare ca şi:

$$\frac{1}{C_t^{\rho}} = \beta E_t \left(\frac{R_t}{\Pi_{t+1} C_{t+1}^{\rho}} \right) \quad (3)$$

$$\frac{w_t}{C_t^{\rho}} = L_t^{\eta-1} \quad (4)$$

$$\frac{1}{C_t^{\rho}} = E_t \left(\beta \frac{1}{\Pi_{t+1}} \frac{1}{C_{t+1}^{\rho}} \right) + \frac{\chi}{m_t} \quad (5)$$

unde w_t este salariul real iar m_t este balanța monetara reală. Astfel, prima ecuație reprezintă ecuația Euler asociată consumului care apare tipic în astfel de probleme, iar doua ecuație este ecuația ofertei de muncă. A treia ecuație reprezintă cererea de bani.

2. Firmele producătoare de bunuri finale

Al doilea agent din modelul NK este firma producătoare de bunuri finale. Se presupune existența unei firme reprezentative care produce un bun final Y_t folosind bunurile intermediare Y_{jt}. Totalul bunurilor finale este dat de un index agregat de tip CES, după formula:

$$Y_t = \left(\int_0^1 Y_{jt}^{\frac{\varepsilon-1}{\varepsilon}} dj \right)^{\frac{\varepsilon}{\varepsilon-1}} \quad (6)$$

unde ε>1.

Firmele cumpără intrări (inputuri) date de Y_{jt} şi produc bunuri finale astfel încât să maximizeze profitul, luând P_{jt} ca şi dat:

$$max\, Y_t - \frac{1}{P_t}\int_0^1 P_{jt}Y_{jt}dj \tag{7}$$

unde P_t este un indice agregat al prețurilor ce va fi determinat ulterior. Această problemă poate fi scrisă şi ca o problemă de minimizare a cheltuielilor date fiind constrângerile la nivel de producție. În acest caz, problema se poate scrie ca:

$$L = \int_0^1 P_{jt}Y_{jt}dj - P_t\left(Y_t - \left(\int_0^1 Y_{jt}^{\frac{\varepsilon-1}{\varepsilon}}dj\right)^{\frac{\varepsilon}{\varepsilon-1}}\right) \tag{8}$$

Alegerea optimală a lui Y_{jt} implică faptul că:

$$\frac{\partial L}{\partial Y_{jt}} = 0 \text{, adică:}$$

$$P_{jt} = P_t\frac{\partial Y_t}{\partial Y_{jt}}$$

Astfel, obținem că:

$$P_t = \left(\int_0^1 P_{jt}^{1-\varepsilon}dj\right)^{\frac{1}{1-\varepsilon}} \tag{9}$$

unde P_t reprezintă costul minim al cumpărării unei unități dintr-un coş al bunurilor finale şi poate fi astfel interpretat ca şi un indice agregat al prețurilor.

3. Firmele producătoare de bunuri intermediare

Sectorul intermediar al economiei se modelează într-o manieră similară. Se presupune din nou existența unei firme reprezentative. Se consideră că există un continuu de astfel de firme care sunt în proprietatea gospodăriilor, fiecare firmă fiind indexată pe intervalul (0,1).

Fiecare astfel de firmă ia în considerare trei constrângeri în decizia sa. Astfel, ea foloseşte forță de muncă pentru a produce, folosind următoare tehnologie:

$$Y_{jt}=A_tL_{jt} \tag{10}$$

Această formulare ia în considerare argumentul lui McCallum şi Nelson (1999) cum că dinamica stocului de capital nu este relevantă pe termen scurt pentru dinamica economiei agregate, putând fi exclusă din analizele asupra ciclului economic.

A doua constrângere a firmei intermediare este dată de curba cererii, fiecare firmă din sectorul intermediar având o curbă a cererii cu pantă descrescătoare. Curba cererii pentru firma j e dată de:

$$Y_{jt} = \left(\frac{P_{jt}}{P_t} \right)^{-\varepsilon} Y_t \tag{11}$$

Ultima constrângere are în vedere adoptarea ipotezei rigidității prețurilor. Am folosit aici specificația lui Calvo (1983), care sugerează că în fiecare perioadă prețurile pot fi ajustate cu probabilitatea 1-θ, doar de către o fracțiune aleatoare din firme.

În mod tipic, această problemă poate fi spartă în doua probleme succesive de optimizare, una de minimizare a costului în care se alege cererea de muncă optimală, şi una de maximizare a profitului în care se alege nivelul optim al prețului.

Problema de minimizare a costului implică minimizarea W_tL_{jt} în condițiile în care nivelul producției e dat de $Y_{jt}=A_tL_{jt}$. Problema poate fi scrisă astfel:

$$min \frac{W_t}{P_t} L_{jt} + Z_t (Y_{jt} - A_t L_{jt}) \tag{12}$$

unde Z_t este multiplicatorul asociat acestei constrângeri. Condiția de ordinul I implică faptul că:

$$\frac{Y_{jt}}{L_{jt}} = \frac{1}{Z_t} \frac{W_t}{P_t} \tag{13}$$

care ne dă expresia pentru cererea de forță de muncă. Atunci funcția de cost real se scrie ca şi:

$$COST_t = \frac{W_t}{P_t} L_{jt} = Z_t Y_{jt} \tag{14}$$

Astfel, putem considera Z_t ca şi costul marginal real, iar inversa lui, $X_t=1/Z_t$ ca şi *markup*-ul.

Analizez în paragrafele care urmează problema de alegere a prețurilor. Luând în considerare faptul că unii dintre producătorii de bunuri intermediare pot schimba prețurile iar alții nu, nivelul prețului mediu este un agregat CES compus din toate prețurile din economie, dat de formula:

$$P_t^{1-\varepsilon} = \theta P_{t-1}^{1-\varepsilon} + (1-\theta)(P_t^*)^{1-\varepsilon} \tag{15}$$

unde P_{t-1} este nivelul prețului din perioada anterioară, iar P_t^* este nivelul mediu al prețului ales de cei ce pot schimba prețurile.

Pentru un producător intermediar care are şansa 1-θ de modificare (resetare) a prețurilor în t, fie P^* prețul de resetare. Curba cererii este dată de:

$$Y^{*}_{jt+k} = \left(\frac{P^{*}_{jt}}{P_{t+k}} \right)^{-\varepsilon} Y_{t+k} \tag{16}$$

pentru orice perioadă k>0 pentru care va ține prețul.

Problema de maximizare se poate scrie ca:B

$$max \sum_{k=0}^{\infty} (\theta\beta) E_t \left(\Lambda_{t,k} \left(\frac{P^{*}_{jt}}{P_{t+k}} - Z_{t+k} \right) Y^{*}_{jt+k} \right) \tag{17}$$

unde:

$$\Lambda_{t,k} = \left(\frac{C_t}{C_{t+k}} \right)^{\rho}$$

În perioada t, producătorul alege P_{jt}^{*} astfel încât să maximizeze profitul. Diferențiind funcția de profit şi parcurgând mai multe etape, vezi Walsh (2003) sau Iacoviello (2005), se obține următoare expresie:

$$P^{*}_{t} = X \frac{\sum_{k=0}^{\infty} (\theta\beta)^{k} E_t \left[\Lambda_{t,k} Y^{*}_{t,k} Z^{n}_{t+k} P^{-1}_{t+k} \right]}{\sum_{k=0}^{\infty} (\theta\beta)^{k} E_t \left[\Lambda_{t,k} Y^{*}_{t+k} P^{-1}_{t+k} \right]} = X \sum_{k=0}^{\infty} \phi_{t,k} Z^{n}_{t+k} \tag{18}$$

unde $\Phi_{t,k}$ este dat de:

$$\phi_{t,k} = \frac{(\theta\beta)^{k} E_t \left[\Lambda_{t,k} Y^{*}_{t,k} P^{-1}_{t+k} \right]}{\sum_{k=0}^{\infty} (\theta\beta)^{k} E_t \left[\Lambda_{t,k} Y^{*}_{t+k} P^{-1}_{t+k} \right]} \tag{19}$$

Această expresie indică faptul că prețul optimal este o medie ponderată a costurilor marginale curente şi aşteptate. Ponderile depind de cererea aşteptată în viitor, şi de cât de mult pun firmele discount pe profit.

4. Echilibrul

Ca şi în modelele RBC, închiderea modelului presupune specificarea unei politici monetare, precum şi impunerea condițiilor de echilibru pentru piețe.

Presupunem o politică monetară dată de următoarea regulă:

$$\frac{M_t}{P_t} = \chi C_t^{\rho} \frac{R_t}{R_t - 1} \tag{20}$$

Dat fiind faptul că vom realiza o aproximare lineară:

$$Y^{'}_{t} = \int_0^1 Y_{jt} dj \tag{21}$$

este aproximativ egal cu Y_t şi astfel putem folosi: $Y_t = A_t L_t$.

Echilibrul pe piața forței de muncă este dat de:

$$Y_t=A_tL_t \tag{22}$$

iar echilibrul pe piața obligațiunilor este dat de:

$$B_t=0. \tag{23}$$

În termeni de niveluri în valorile reale, modelul este dat de următoarele ecuații:

$$\frac{1}{Y_t^{\rho}} = \beta E_t\left(\frac{R_t P_t}{P_{t+1} Y_{t+1}^{\rho}}\right) \tag{24}$$

$$Y_t^{1-\rho-\eta} = \frac{A_t^{-\eta}}{Z_t} \tag{25}$$

$$P_t^{1-\varepsilon} = \theta P_{t-1}^{1-\varepsilon} + (1-\theta) E_t\left(X\sum_{k=0}^{\infty}\phi_{t,k} Z_{t,k} P_{t+k}\right)^{1-\varepsilon} \tag{26}$$

$$R_t = R_{t-1}^{\phi}\left(\overline{rr}\left(\frac{P_t}{P_{t-1}}\right)^{1+\phi_\pi}\left(\frac{Z_t}{Z}\right)^{\phi_z}\right)^{1-\phi_r} \varepsilon_{r,t} \tag{27}$$

Realizez o aproximare locală în jurul stării de echilibru pentru model. Ecuațiile (24), (25) şi (26) se pot aproxima relativ uşor, folosind tehnica log-linearizării descrisă anterior. Un efort de calculare mai mare este implicat de log-linearizarea curbei Phillips NK. Detaliile paşilor intermediari folosiți în log-linearizarea curbei Phillips NK pot fi găsiți în Walsh (2003) sau Iacoviello (2005).

Modelul log-linearizat este dat de următoarele ecuații:

$$y_t = E_t y_{t+1} - \frac{1}{\rho}(r_t - E_t \pi_{t+1}) \tag{28}$$

$$y_t = \frac{1}{\eta+\rho-1} z_t + \frac{\eta}{\eta+\rho-1} a_t \tag{29}$$

$$\pi_t = \beta E_t \pi_{t+1} + \frac{(1-\theta)(1-\beta\theta)}{\theta} z_t + u_t \tag{30}$$

$$r_t = \phi_r r_{t-1} + (1-\phi_r)((1+\phi_\pi)\pi_t + \phi_z z_t) + e_t \tag{31}$$

$$a_t = \rho_a a_{t-1} + ua_t \tag{32}$$

Pentru a obține o formulă standard a modelului NK, putem introduce ca variabilă producția potențială, şi elimina costul marginal, aşa cum sugerează Iacoviello (2005), folosind formulele:

$$y_t^n = \frac{\eta}{\eta+\rho-1} a_t \tag{33}$$

$$z_t = (\eta+\rho-1)(y_t - y_t^n) \tag{34}$$

Astfel, forma finală a modelului folosit este dată de ecuațiile următoare:

$$y_t = E_t y_{t+1} - \frac{1}{\rho}(r_t - E_t \pi_{t+1}) \tag{35}$$

$$\pi_t = \beta E_t \pi_{t+1} + \frac{(1-\theta)(1-\beta\theta)}{\theta}\left(y_t - y_t^n\right) + u_t \tag{36}$$

$$r_t = \phi_r r_{t-1} + (1-\phi_r)\left((1+\phi_\pi)\pi_t + \phi_y\left(y_t - y_t^n\right)\right) + e_t \tag{37}$$

$$a_t = \rho_a a_{t-1} + ua_t$$

Prima ecuație, (35), reprezintă curba IS a modelului care diferă de curba standard IS prin includerea expectațiilor şi a elementelor *forward-looking*. Curba IS reprezintă latura cererii din acest model.

Latura ofertei este reprezentată de curba Phillips (36) care diferă mai radical de curba Phillips tradițională. Procesul inflației este cu privire înainte („forward-looking", en.), inflația curentă fiind o funcție de inflația aşteptată. În prima formă derivată, s-a putut vedea cum curba Phillips NK poate fi înțeleasă şi ca valoarea prezentă a costurilor marginale prezente şi viitoare. De asemenea, este esențial de înțeles că această curbă Phillips a fost derivată din comportamentul de optimizare al agenților, respectiv de maximizare a profitului pentru firme, Walsh (2003).

Ecuația (37) este o regulă monetară de tip Taylor, în care rata curentă a dobânzii depinde de rata dobânzii din perioada anterioară, de inflația curentă şi *gap*-ul producției.

Modelul este închis prin precizarea unei dinamici a şocurilor productivității, care urmează un proces AR(1).

Capitolul 6
STRATEGII REGIONALE ALE ROMÂNIEI ÎN SPIRITUL DEZVOLTĂRII DURABILE

Carmen Beatrice PĂUNA
Ileana DUMITRESCU
Andrei DALINA
Daniela ANTONESCU[1]

6.1. Considerații generale privind dezvoltarea durabilă în România

Dezvoltarea durabilă a devenit un obiectiv politic al Uniunii Europene începând cu anul 1997, prin includerea sa în Tratatul de la Maastricht.

Strategia de Dezvoltare Durabilă a Uniunii Europene a fost însă adoptată, abia în anul 2001, de către Consiliul European de la Göteborg. Ulterior, în anul 2002, acestei Strategii i-a fost adaugată o dimensiune externă la Barcelona.

În anul 2005, Comisia Europeană a demarat un proces de revizuire a Strategiei, publicând, în luna februarie, o evaluare critică a progreselor înregistrate dupa 2001 care punctează şi o serie de direcții de acțiune de urmat în continuare. Documentul a evidențiat şi unele tendințe nesustenabile în cazul dezvoltării economice actuale, cu efecte negative asupra mediului înconjurător, care ar putea afecta dezvoltarea viitoare a Uniunii Europene, respectiv schimbările climatice, amenințările la adresa sănătății publice, sărăcia şi excluziunea socială, epuizarea resurselor naturale şi erodarea biodiversității.

Ca urmare a identificării acestor probleme, în iunie 2005, şefii de state şi de guverne ai țărilor Uniunii Europene au adoptat o Declarație privind liniile directoare ale dezvoltării durabile – care este în consonanță cu Agenda de la Lisabona revizuită, pentru creşterea economică şi crearea de noi locuri de muncă; la sfârşitul aceluiaşi an, 2005, Comisia Europeană a prezentat, în spiritul acestei Declarații – o propunere de revizuire a Strategiei de la Göteborg din 2001.

Ca rezultat al acestui proces, Consiliul UE a adoptat, la 9 iunie 2006, Strategia de Dezvoltare Durabilă reînnoită pentru o Europă extinsă. Documentul este conceput într-o viziune strategică unitară şi coerentă, având ca obiectiv general desfăşurarea unor acțiuni care să permită Uniunii Europene

[1] Autor cap. 1.4. „Studiu de caz - Strategii regionale de dezvoltare durabilă a zonelor urbane”.

să realizeze o îmbunătățire continuă a calității vieții pentru generațiile prezente şi viitoare prin crearea unor comunități sustenabile, capabile să gestioneze şi să folosească resursele în mod eficient şi să valorifice potențialul de inovare ecologică şi socială al economiei în vederea asigurării eficienței economice, protecției mediului şi coeziunii sociale.

Responsabilitatea pentru implementarea Strategiei revine Uniunii Europene şi statelor sale membre, implicând toate componentele instituționale la nivel comunitar şi național, fără însă a se neglija contribuția activă a societății civile.

Strategia de Dezvoltare Durabilă a Europei lărgite prevede, ca orientare pentru realizarea acțiunilor menționate, următoarele patru obiective specifice:

- protecția mediului prin măsuri care să permită disocierea creşterii economice de impactul negativ asupra mediului;
- echitatea şi coeziunea socială, prin respectarea drepturilor fundamentale, diversității culturale, egalității de şanse şi prin combaterea discriminării de orice fel;
- eficiența economică prin promovarea cunoaşterii, inovării, competitivității pentru asigurarea unor standarde de viață ridicate şi a unor locuri de muncă abundente şi bine plătite;
- îndeplinirea responsabilităților internaționale ale UE prin promovarea instituțiilor democratice în slujba păcii, securității şi libertății şi a principiilor şi practicilor dezvoltării durabile pretutindeni în lume.

În România, în perioada 1997-1999 a fost elaborată pentru prima dată, cu asistență din partea Programului ONU pentru Dezvoltare (PNUD), o Strategie Națională pentru Dezvoltare Durabilă, care a fost rodul colaborării unor instituții diverse şi a unor specialişti din domenii interdisciplinare şi care a fost adoptată ca document oficial al Guvernului României.

Deşi impactul acestui document asupra politicilor publice la nivel național a fost relativ restrâns, el a oferit cadrul conceptual şi metodologia de consultare a factorilor interesați (*stakeholders*) pentru implementarea cu succes a programului Agenda Locala 21 într-un număr de circa 40 municipalități şi județe.

Demersurile pentru elaborarea unei strategii complexe de dezvoltare durabilă a României, cu orizont de timp 2025, au continuat, la inițiativa Preşedintelui României şi sub egida Academiei Romane, pe parcursul anilor 2002-2004, tema fiind însă, reluată abia în anul 2007.

Astfel, după aderarea României la UE, respectiv în iulie 2007, Strategia din 1999 a reprezentat obiectul unei raportări interimare către Comisia Europeană cu privire la stadiul realizării obiectivelor dezvoltării durabile.

Această raportare interimară a fost urmată de demararea unui proces de formulare a Strategiei Naționale pentru Dezvoltare Durabilă - în acord cu Strategia Generală a Uniunii Europene, proces care va fi finalizat spre sfârşitul anului 2008. Concepția generală a Strategiei Naționale a fost elaborată ținând

cont de obiectivele Strategiei pentru Dezvoltare Durabilă a UE, dar încearcă să identifice particularitățile şi cerințele specifice situației din România.

"Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă" este documentul programatic realizat conform exigențelor Uniunii Europene de către Guvernul României prin Ministerul Mediului şi Dezvoltării Durabile, în colaborare cu Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare prin Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă.

Documentul va reprezenta, astfel, prima strategie integratoare elaborată de România în calitate de stat-membru al Uniunii Europene.

Implementarea conceptului de dezvoltare durabilă, ca orientare generală a Uniunii Europene şi ca politică de stat a României, presupune un efort de re-evaluare continuă a premiselor acceptate. În conformitate cu prevederile Strategiei pentru Dezvoltare Durabilă a Uniunii Europene, un raport de evaluare a implementarii Strategiei pentru Dezvoltare Durabilă a României va fi înaintat către Comisia Europeană odată la doi ani, începând cu 2011. Rapoartele vor fi însoțite de propuneri şi recomandări privind eventuala modificare a orientărilor generale, politicilor şi priorităților Strategiei UE în materie.

Conform recomandării exprese conținute în Strategia UE în materie şi practici ale statelor membre, va fi declanşată în paralel o procedură de evaluare colegială (peer review) a Strategiei Nationale pentru Dezvoltare Durabilă de către instituții relevante din alte state care adoptă procese strategice comparabile.

Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României a fost elaborată pentru următoarele orizonturi de timp: 2013-2020-2030.

Documentul stabileşte obiective concrete pentru trecerea la un nou model de dezvoltare bazat pe cunoaştere şi inovare, stabilind direcțiile principale de acțiune pentru însuşirea şi aplicarea principiilor dezvoltării durabile în perioada imediat următoare.

Strategia propune o viziune a dezvoltării durabile a României în perspectiva următoarelor două decenii, cu obiective care transcend durata ciclurilor electorale.

Ca orientare generală, lucrarea vizează realizarea următoarelor obiective strategice pe termen scurt, mediu şi lung:

- Orizont 2013: încorporarea organică a principiilor şi practicilor dezvoltării durabile, conform exigențelor UE, în ansamblul programelor şi politicilor publice ale României.
- Orizont 2020: atingerea nivelului mediu actual (cu referință la cifrele anului 2006) al UE-27, potrivit indicatorilor de bază ai dezvoltării durabile.
- Orizont 2030: apropierea semnificativă a României de nivelul mediu din acel an al țărilor membre ale UE din punctul de vedere al indicatorilor dezvoltării durabile.

Realizarea acestei Strategii Naționale de Dezvoltare Durabilă potrivit directivelor UE va necesita ca bază de referință, însă, situația economico-socială concretă de la nivel regional şi local, şi prin deducție logică strategiile regionale concepute pentru atingerea unor obiective precise.

Toate regiunile de dezvoltare ale României, inclusiv Bucureşti-Ilfov, au un produs intern brut (PIB) pe cap de locuitor mai mic de 75% din media comunitară şi sunt eligibile pentru finanțare din Instrumentele Structurale ale UE în cadrul obiectivului Convergență.

Din perspectiva principiilor şi obiectivelor dezvoltării durabile, evoluțiile la nivel regional prezintă o importanță crucială, accentuată în condițiile specifice ale României de tendința de creştere a disparităților teritoriale în ceea ce priveşte dezvoltarea economică şi socială, utilizarea rațională a resurselor şi calitatea infrastructurii de mediu.

Astfel, raportat la media națională (100), PIB/locuitor în Regiunea Nord-Est a reprezentat 79,8% în 1998 şi 68,4% în 2005 în comparație cu Regiunea Bucureşti-Ilfov de 162,2% în 1998 şi 212,5% în 2005, rata şomajului a fost în Regiunea Sud-Vest de 104,8% în 1998 şi de 125,4% în 2005 față de 47,1% în 1998 şi 40,7% în 2005 în Regiunea Bucureşti-Ilfov, iar proporția populației rurale a crescut în Regiunea Sud de la 129% în 1998 la 129,3% în 2005 dar s-a redus în Regiunea Nord-Vest de la 83,8% în 1998 la 80,7% în 2005. Din totalul investițiilor străine atrase până în anul 2006, 64,3% (22,2 miliarde euro din totalul de 34,5 miliarde) s-au concentrat în Regiunea Bucureşti- Ilfov față de numai 2,7% în regiunea Sud-Vest şi 1,2% în Regiunea Nord-Est.

În comparație cu celelalte state-membre ale Uniunii Europene, inclusiv cele care au aderat în sau după 2004, România prezintă particularitatea singulară de a avea cea mai înaltă proporție a populației rurale (45,1% din total în 2005) din care peste o treime lucra în agricultură. Segmentul de populație ocupată în agricultură se caracterizează printr-un avansat proces de îmbătrânire: 33,7% peste 55 ani, 36,3% între 35 şi 54 ani şi numai 30,0% între 15 şi 34 ani în 2006.

În acest context, apare o dată în plus necesitatea elaborării unor strategii de dezvoltare economică la nivel regional, cu concursul decidenților politici dar şi al altor factori locali şi în spiritul exigențelor europene şi al principiilor dezvoltării durabile.

6.2. Atenuarea disparităților regionale – obiectiv fundamental al strategiilor de dezvoltare economică

Obiectivul fundamental al politicilor de dezvoltare regională îl constituie reducerea disparităților teritoriale, în scopul realizării unui echilibru între nivelurile de dezvoltare economică şi socială a regiunilor (zonelor).

Majoritatea țărilor, inclusiv a celor dezvoltate economic, se confruntă cu disparități regionale şi, în consecință, elaborează strategii şi politici de dezvoltare regională. Evaluarea disparităților economice dintre regiuni şi a potențialului de dezvoltare a fiecărei zone oferă un suport informațional important în orientarea şi abordarea ajustărilor structurale şi sectoriale, susținerea proceselor de relansare economică şi stimularea capacității competitive a regiunilor.

Regiunile de dezvoltare din România prezintă anumite particularități în ceea ce priveşte structura lor economică, astfel încât evoluția economico-socială a acestora este influențată de preponderența anumitor sectoare de activitate (agricultură, industrie, servicii etc.).

În cele ce urmează, ne propunem să analizăm, disparitățile în dezvoltarea economico-socială a regiunilor, identificate în perioada 2002-2006.

Evidențierea discrepanțelor regionale se axează pe o paletă restrânsă de indicatori (dată fiind existența datelor statistice la nivel regional): produsul intern brut (PIB), forța de muncă, veniturile salariale, rata şomajului.

6.2.1. Produsul intern brut regional

a) Participarea regiunilor la formarea PIB național se caracterizează prin ponderi relativ constante la nivelul anilor 2002 şi 2006. Datele statistice (tabelul nr. 6.1.) relevă că, în anul 2002, marea majoritate a regiunilor a avut ponderi cuprinse între 11,9% şi 12,5% (Nord-Est, Sud-Est, Sud-Muntenia, Nord-Vest, Centru). Regiunea Bucureşti-Ilfov se distanțează cu contribuția cea mai importantă (20,6%), iar regiunile Sud-Vest Oltenia şi Vest se remarcă prin cele mai mici proporții (8,3%, respectiv 9,8%).

Tabelul nr. 6.1

Produsul intern brut regional regional în anii 2002 şi 2006

	PIB Milioane Lei, prețuri curente		PIB % în total țară	
Regiunea	2002	2006	2002	2006
România	152017,0	344650,6	100,0	100,0
Nord-Est	18930,9	38429,9	12,5	11,2
Sud-Est	18035,8	38508,7	11,9	11,2
Sud-Muntenia	18944,5	44301,4	12,5	12,9
Sud-Vest Oltenia	12677,6	28589,2	8,3	8,3
Vest	14913,4	35788,9	9,8	10,4
Nord-Vest	18439,1	40806,2	12,1	11,8
Centru	18671,9	40291,2	12,3	11,7
Bucureşti-Ilfov	31274,4	77710,5	20,6	22,5

Sursa: Anuar statistic 2003, INS; Conturi naționale regionale 2002-2006, INS 2009.

În anul 2006 s-au produs uşoare modificări ale ponderii regiunilor în PIB național, în sensul scăderii acesteia față de 2002 respectiv cu 0,5-0,7% puncte procentuale în regiunile Nord-Vest, Vest, Centru şi Sud-Est, şi cu 1,3 p.p. în regiunea Nord-Est. Regiunea Bucureşti-Ilfov îşi mărea contribuția cu 1,9 p.p., regiunea Vest cu 0,6 p.p., iar regiunea Sud-Vest Oltenia se menține constantă (8,3%).

Graficul nr. 6.1.

Produsul intern brut regional în anii 2002 si 2006 % în total tara

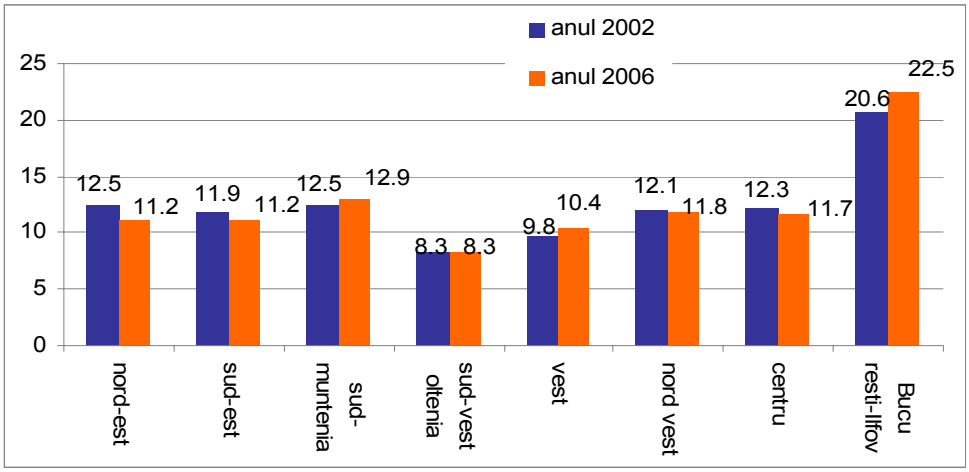

Sursa: Anuar statistic 2003, INS; Conturi naționale regionale 2002-2006, INS 2009.

b) Produsul intern brut regional pe locuitor

Pentru evaluarea statistică a decalajelor economice dintre regiuni şi stabilirea unei ierarhii a regiunilor în raport cu PIB național se utilizează **indicele de disparitate a PIB pe locuitor,** atât față de media națională, ca şi interregional (tabelul nr. 6.2.).

Indicele de disparitate a PIB regional pe locuitor, față de total țară, arată că, în intervalul 2002-2006, evoluția a fost nefavorabilă în regiunile Nord-Est, Sud-Est, Nord-Vest şi Centru, unde a crescut decalajul față de media națională. Evoluții favorabile, mult superioare mediei pe țară, au avut numai regiunile Vest şi Bucureşti-Ilfov. În regiunile Sud-Muntenia şi Sud-Vest Oltenia, deşi înregistrează o uşoară îmbunătățire a indicelui, acesta se situează sub media națională. Modificările intervenite în evoluția PIB regional/locuitor nu au schimbat ierarhia regiunilor în raport cu nivelul național al PIB/locuitor (graficul nr. 6.2.).

Tabelul nr. 6.2

Produsul intern brut regional pe locuitor în anii 2002 şi 2006

Regiunea	lei/locuitor		Indici de disparitate			
	2002	2006	media națională=100		regiune/nivel minim=100	
			2002	2006	2002	2006
România	6974,9	15967,6	100,0	100,0	-	-
Nord-Est	5057,4	10295,8	72,5	64,5	100,0	100,0
Sud-Est	6288,8	13569,8	90,2	85,0	124,4	131,8
Sud - Muntenia	5613,3	13374,6	80,5	83,8	111,0	129,9
Sud-Vest Oltenia	5415,3	12463,3	77,6	78,1	107,0	121,1
Vest	7629,5	18570,1	109,4	116,3	150,9	180,3
Nord-Vest	6690,7	14946,6	95,9	93,6	132,3	145,1
Centru	7332,0	15920,2	105,1	99,7	145,0	154,6
Bucureşti-Ilfov	14149,1	35012,1	202,9	219,3	279,9	340,0

Sursa: Anuar statistic 2003, INS.
Conturi naționale regionale 2002-2006, INS-2009.

Graficul nr. 6.2

PIB Regional / locuitor în anul 2006 – Indici de disparitate interregionali[1]

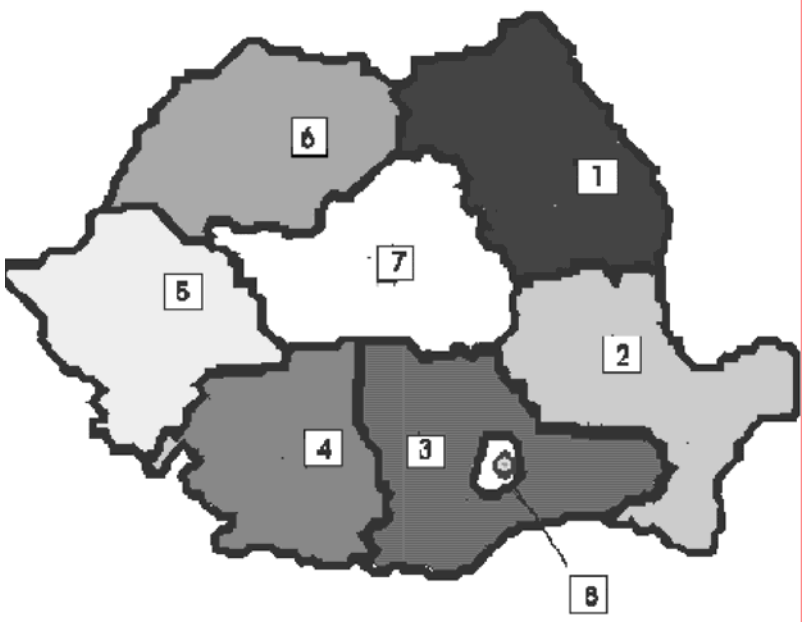

[1] PIB Reg./ PIB Reg. min; PIB Reg. Nord Est = nivel minim

Regiuni de dezvoltare	Indici disparitate interregionali
8 – Bucureşti	340,0
5 –Vest	180,3
7 – Centru	154,6
6 – Nord Vest	145,1
2 – Sud Est	131,8
3 – Sud	129,9
4 – Sud Vest	121,1
1 – Nord Est	100,0

Indicele de disparitate interregional al PIB/locuitor este calculat ca raport între nivelul PIB/locuitor al regiunilor şi nivelul minim al PIB regional/locuitor (din analiză se exclude regiunea Bucureşti-Ilfov, al cărui PIB/locuitor rămâne foarte ridicat, în comparație cu media pe țară).

Acest indice evidențiază adâncirea decalajelor economice dintre regiuni, în periada 2002-2006, şi, în mod deosebit între valorile maxime (Vest) şi minime (Nord-Est), de la 1,5 la 1,8.

Dezechilibrele economice s-au accentuat şi în cazul regiunilor Sud-Muntenia (de la 1,11 la 1,30), Sud-Vest Oltenia (de la 1,07 la 1,21), Nord-Vest (de la 1,32 la 1,45).

Graficul nr. 6.3

Produsul intern brut regional pe locuitor în anii 2002 si 2006
indici de disparitate

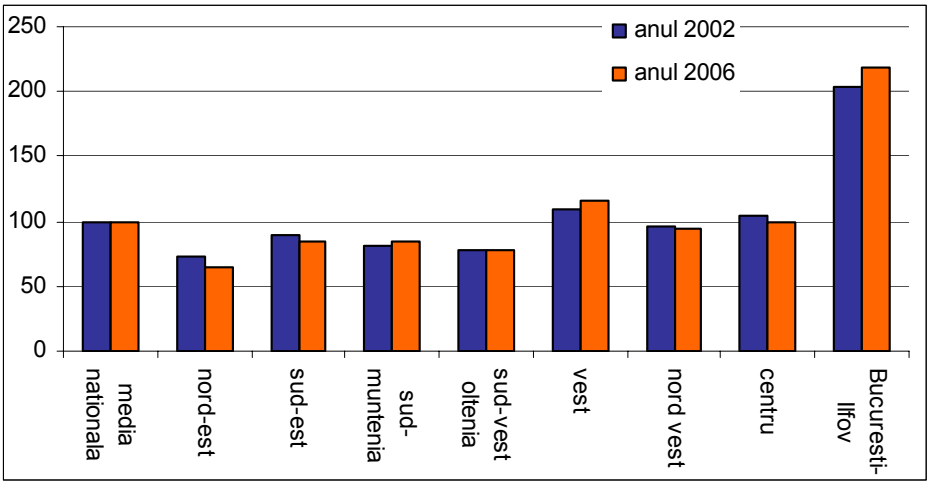

Sursa: Anuar statistic 2003, INS.
Conturi naționale regionale 2002-2006, INS-2009.

c) Structura PIB regional pe sectoare ale economiei în anul 2006

Unul dintre factorii care contribuie la adâncirea decalajelor între nivelurile de dezvoltare a regiunilor îl constituie structura sectorială a PIB regional.

Tabelul nr. 6.3

Structura PIB regional pe sectoare ale economiei, în anul 2006

	Agricultură	Industrie	Construcții	Servicii	Total
România	7,8	24,5	7,4	60,3	100
Nord-Est	12,7	19,6	7	60,7	100
Sud-Est	10,1	23,7	8,9	57,3	100
Sud-Muntenia	9,9	32,5	6,2	51,4	100
Sud-Vest Oltenia	10	29,2	8	52,8	100
Vest	8,1	26,1	6,7	59,1	100
Nord Vest	9,7	25,2	6,4	58,7	100
Centru	8,9	30,1	6,4	54,6	100
Bucuresti-Ilfov	0,5	17	8,9	73,6	100

Sursa: Conturi naționale regionale 2002-2006, INS-2009

Sectorul primar (agricultură, silvicultură şi piscicultură) avea, în anul 2006, la nivelul țării o pondere de 7,8% în totalul PIB, medie depăşită în toate regiunile de dezvoltare (cu excepția regiunii Bucureşti-Ilfov), cu valori care se încadrează între 4,9 puncte procentuale în regiunea Nord-Est şi 0,3 puncte procentuale în regiunea Vest. Decalajul între regiunea cu cea mai mare pondere a activităților agricole în PIB regional (Nord-Est) şi regiunea cu cel mai mic procent de participare a acestui sector de activitate (Vest), a fost de 4,6 p.p. În restul regiunilor, diferențele sunt nesemnificative, ponderile acestora situându-se între între 8,9% şi 10,1%.

Activitățile economice din industrie a regiunilor au contribuit în proporții diferite la formarea PIB, cu o cotă maximă în regiunea Sud-Muntenia (32,5%) şi o minimă în Bucureşti-Ilfov (17,0%). În apropierea valorii maxime s-au situat regiunile Centru (30,1%) şi Sud-Vest Oltenia (29,2%). În celelalte regiuni (mai puțin Nord-Est), participarea industriei a fost în proporții uşor diferite, în imediata apropiere a mediei naționale (24,5%).

Construcțiile au avut o contribuție de 7,4% la nivelul țării, medie depăşită în regiunile Sud-Est (8,9%), Sud-Vest Oltenia (8,0%) şi Bucureşti-Ilfov (8,9%). În restul regiunilor, ponderile s-au încadrat între 6,2%(Sud-Muntenia) şi 6,7%(vest).

Sectorul terțiar (serviciile) are cea mai înaltă cotă de participare în PIB total şi regional. Dacă la nivelul țării aceasta a fost de 60,3%, în rândul regiunilor se detaşează net Bucureşti-Ilfov cu 73,6%, urmată de Nord-Est cu

60,7% şi Vest cu 59,1%. Niveluri mult sub media națională se înregistrau în Sud-Muntenia (51,4%) şi Sud-Vest Oltenia (52,8%)

Graficul nr. 6.4

Structura produsului intern brut regional pe sectoare ale economiei , în anul 2006

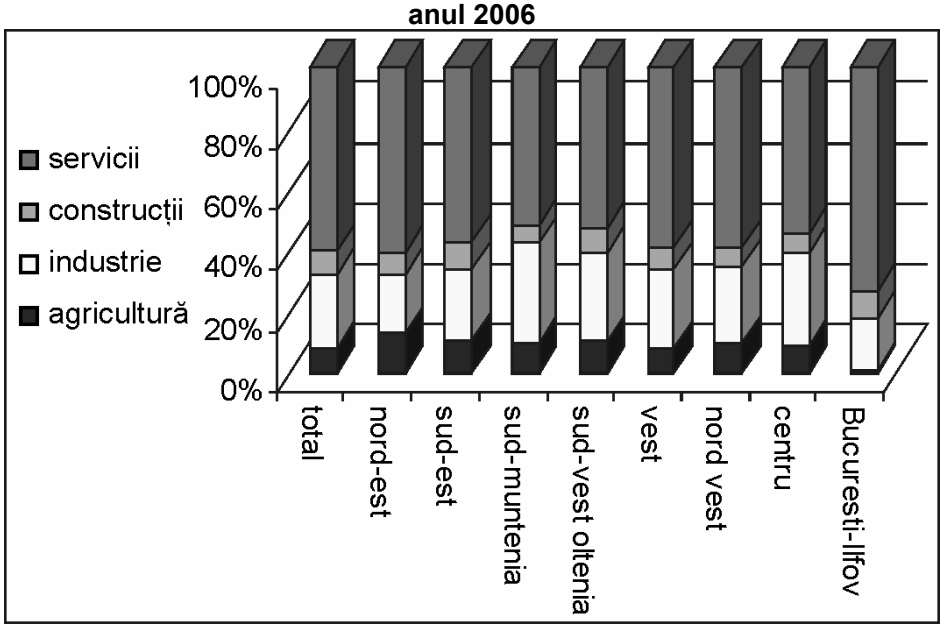

Sursa: Conturi naționale regionale 2002-2006, INS-2009.

6.2. Forța de muncă şi veniturile salariale regionale

a) Populația ocupată civilă

În intervalul 2002-2006, **populația ocupată civilă** a avut o evoluție ascendentă la nivel național, cu o creştere de 101,7%. La nivelul celor opt regiuni de dezvoltare, evoluția a fost diferită. Evolluții similare în creştere au înregistrat şi regiunile Sud-Est (101,3%), Vest (103,0%), Nord-vest (102,0%) şi Bucureşti-Ilfov (124,7%). Pentru celelalte regiuni, salariile au fost uşor descrescătoare: Nord-Est (95,2%), Sud.Muntenia (97%), Sud-Vest Oltenia (97,0%), Centru (98,4%). Aceste evoluții au influențat şi mărimea decalajelor regionale în ceea ce priveşte gradul de ocupare, determinat prin intermediul indicilor de disparitate.

La sfârşitul anului 2006, **indicele de disparitate interregională** arăta reduceri importante ale decalajelor regionale, de la 1,60 în anul 2002 la 1,49 în anul 2006, valorile maxime înregistrându-se în regiunea Nord-Est (care deținea 14,7% din totalul ocupării), iar valorile minime în regiunea Vest (cu cca 10% din total populație ocupată).

Tabelul nr. 6.4

Populația ocupată civilă în anii 2002 şi 2006

Regiunea	mii persoane		Indici de dispari tate					
			Media națională = 1			Regiuni/nivel minim=1		
	2002	2006	2002	2006	2006-2002	2002	2006	2002-2006
România	8329,0	8469,3	1,000	1,000	x	x	x	x
Nord-Est	1308,9	1246,2	0,157	0,147	-0,010	1,605	1,485	-0,280
Sud-Est	1022,1	1035,8	0,123	0,122	-0,001	1,254	1,234	-0,020
Sud-Muntenia	1221,6	1184,5	0,147	0,140	-0,007	1,498	1,411	-0,087
Sud-Vest Oltenia	879,4	853,0	0,106	0,101	-0,005	1,079	1,016	-0,063
Vest	815,3	839,4	0,098	0,099	+0,001	1,000	1,000	0,000
Nord-Vest	1133,4	1155,4	0,136	0,136	0	1,390	1,376	0,014
Centru	1041,9	1024,9	0,125	0,121	-0,004	1,278	1,221	-0,057
Bucureşti-Ilfov	906,4	1130,1	0,109	0,133	+0,0024	1,112	1,346	+0,234

Sursa: Anuar statistic 2003 şi 2007, INS.

Graficul nr. 6.4

Populația ocupată civilă în anii 2002 şi 2006

%

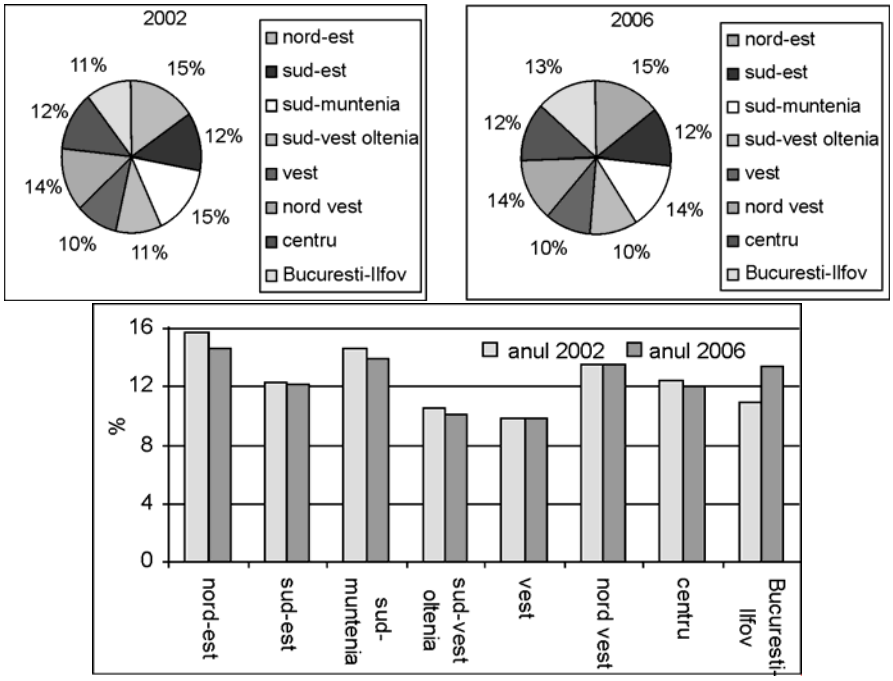

Sursa: Anuar statistic 2003 şi 2007, INS.

În ceea ce priveşte **indicii de disparitate faţă de media naţională,** se remarcă o uşoară diminuare în majoritatea regiunilor, cu excepţia regiunilor Nord-Vest şi Vest, unde acesta rămâne constant, şi Bucureşti-Ilfov care devansează nivelul naţional de 2,4 ori.

B) Structura populaţiei ocupate pe sectoare de activitate

Structura ocupaţională, atât la nivelul ţării, cât şi în în majoritatea regiunilor de dezvoltare era dominată în 2002 de sectorul primar (agricultură, silvicultură), cu ponderi cuprinse între 40,0% (Nord-Vest) şi peste 46,0% (Nord-Est şi Sud-Vest Oltenia). Cele mai mici proporţii ale forţei de muncă ocupate în agricultură se găseau în regiunile Vest (30,4%) şi Centru (29,2%), sub media naţională (36,2%).

Tabelul nr. 6.5

Ponderea sectoarelor de activitate în totalul ocupării pe regiuni în anii 2002 şi 2006

%

Regiunea	Agricultură-silvicultură		Industrie		Construcţii		Servicii	
	2002	2006	2002	2006	2002	2006	2002	2006
România	36,2	29,7	25,5	23,3	4,4	6,1	33,9	40,9
Nord-Est	46,5	40,8	22,0	19,0	3,6	4,9	27,9	35,3
Sud-Est	40,0	32,9	21,7	21,6	4,9	6,4	33,4	39,1
Sud-Muntenia	43,5	37,5	25,3	23,7	3,6	4,9	27,6	33,9
Sud-Vest Oltenia	46,7	39,8	21,1	21,3	4,2	5,4	28,0	33,5
Vest	30,4	25,0	29,4	29,1	4,3	5,3	35,9	40,6
Nord-Vest	40,0	32,6	25,5	24,9	3,4	4,7	31,1	37,8
Centru	29,2	24,7	33,4	29,1	3,9	5,2	33,5	41,0
Bucureşti-Ilfov	5,5	4,1	26,8	19,2	8,3	11,3	59,4	65,4

Sursa: Anuar statistic 2003 şi 2007, INS.

În anul 2006 s-au produs modificări semnificative în structura populaţiei ocupate din toate regiunile, astfel încât **sectorul primar** a rămas preponderent numai în regiunile Nord-Est (40,8%), Sud-Muntenia (37,5%) şi Sud-Vest Oltenia (39,8%), în timp ce **sectorul terţiar (serviciile)** predomină în ocuparea forţei de muncă din restul regiunilor.

Sectorul serviciilor deţinea, în anul 2006, 40,9% din totalul ocupării la nivel naţional, cu 7,0 p.p. mai mult decât în anul 2002. Această medie este depăşită numai de regiunea Bucureşti-Ilfov, unde serviciile generează cele mai multe locuri de muncă, ajungând la 65,4%, de la 59,4% în anul 2002. Media naţională a fost egalată de nivelul proporţiilor din regiunile Vest (40,6%) şi Centru (41,0%).

În **industrie,** modificări mai importante ale proporţiilor populaţiei ocupate se remarcă în regiunile Nord-Est (-3,0 p.p.), Centru (-4,3 p.p.) şi Bucureşti-Ilfov (-7,6 p.p.). Decalajul între regiunea cu nivelul maxim al ponderii sectorului industrial în totalul ocupării (Centru) şi cea cu nivelul minim (Sud-Vest Oltenia) a scăzut în anul 2006, comparativ cu 2002 (regiunile Vest şi Centru, respectiv regiunea Nord-Est).

În **construcţii,** ponderea populaţiei ocupate a crescut atât la nivel naţional (1,7 p.p.), cât şi la nivelul tuturor regiunilor de dezvoltare, mai accentuat în Bucureşti-Ilfov (+3,0p.p) şi Sud-Est (1,5 p.p.).

Graficul nr. 6.5

Ponderea sectoarelor de activitate în total ocupare în anii 2002 şi 2006 pe regiuni

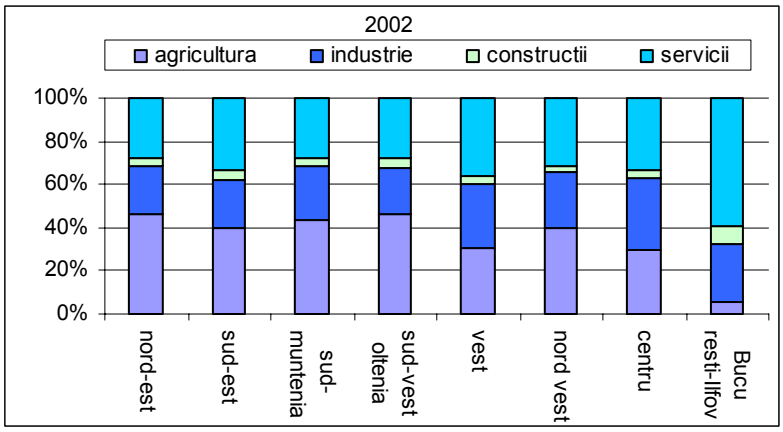

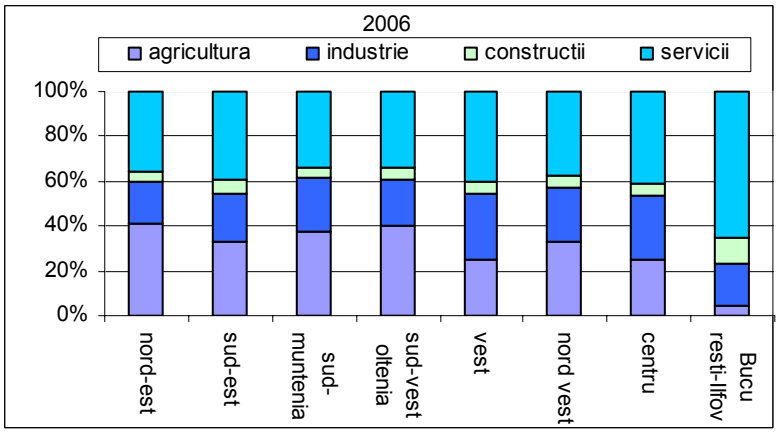

Sursa: Anuar statistic 2003 şi 2007, INS.

c) Numărul mediu de salariaţi şi rata şomajului

În periada 2002-2006, **numărul mediu de salariaţi** a crescut la nivelul ţării (102,2%) şi în patru din cele opt regiuni de dezvoltare: Sud-Est (101,3%), Vest (105,9%), Nord-Vest (103,1%), Bucureşti-Ilfov (119,1%). Scăderile din restul regiunilor s-au încadrat între 6% (Nord-Est) şi 1,5% (Sud-Vest Oltenia).

Pe fondul acestor evoluţii, exceptând regiunea Bucureşti-Ilfov, unde creşterea numărului de salariaţi s-a situat mult peste media naţională, se poate constata că decalajele dintre celelalte regiuni se menţin constante, raportul dintre regiunile cu cel mai mare număr de salariaţi (Nord-Vest şi Centru) şi cel mai mic număr de salariaţi (Sud-Vest) este de 1,5 în cei doi ani de referinţă (tabelul nr. 6.6.).

Tabelul nr. 6.6

Numărul mediu de salariaţi, pe regiuni, în anii 2002 şi 2006

Regiunea	Numărul mediu de salariaţi			Rata şomajului		Rata şomajului (regiuni -nivel minim*)	
	2002	2006	2006/ 2002	2002	2006	2002	2006
	mii pers.	mii pers.	%	%	%	p.p.	p.p.
România	4568,0	4667,0	102,2	8,4	5,2	x	x
Nord-Est	600,0	564,0	94,0	10,8	6,2	4,2	2,6
Sud-Est	552,0	559,0	101,3	10,0	5,6	3,4	2,0
Sud-Muntenia	596,0	567,0	95,1	9,2	6,4	2,6	2,8
Sud-Vest Oltenia	406,0	400,0	98,5	9,4	7,0	2,8	3,4
Vest	474,0	502,0	105,9	6,6	4,1	0,0	0,5
Nord-Vest	577,0	595,0	103,1	6,8	3,6	0,0	0,0
Centru	616,0	591,0	96,0	9,0	6,1	2,2	2,5
Bucureşti-Ilfov	747,0	890,0	119,1	3,3	2,2	-3,3	-1,4

Sursa: Anuar statistic 2003 şi 2007, INS.

* Cu excepţia regiunii Bucureşti-Ilfov.

Analiza disparităţilor teritoriale poate fi completată cu evaluarea discrepanţelor în domeniul şomajului. **Rata şomajului,** în intervalul 2002-2006, a marcat scăderi semnificative la nivelul tuturor regiunilor de dezvoltare, ceea ce a determinat şi reducerea decalajului între regiuni. Discrepanţele se menţin, dar sunt în scădere cu 1,6 p.p., dacă eliminăm din analiză regiunea Bucureşti-Ilfov. În acest caz, valorile maxime se regăsesc în regiunea Nord-Est, atât în 2002, cât şi în 2006, iar cele minime în regiunile Vest şi Nord-Vest (tabelul nr. 6.6).

Graficul nr. 6.6

Număr mediu de salariați (mii persoane)

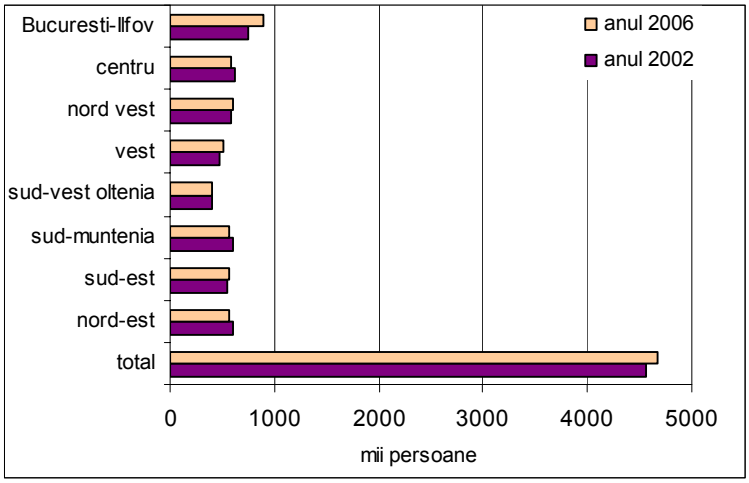

Rata şomajului %

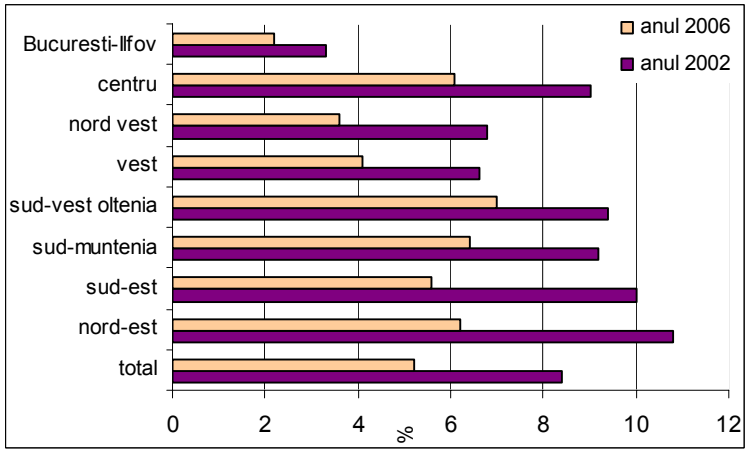

Sursa: Anuar statistic 2003 şi 2007, INS.

d) Câştigul salarial mediu net

În anul 2002, au avut **câştiguri salariale** peste media națională numai regiunile Sud-Vest Oltenia (+0,5%) şi Bucureşti-Ilfov (+25,6%). Mult sub valoarea medie s-au înscris regiunile Nord-Est (-9,0%) şi Nord-Vest (-8,95%), cu cele mai mici câştiguri.

La nivelul anului 2006, câştigurile salariale au depăşit media țării doar în regiunea Bucureşti-Ilfov, cu 30,4%. Cele mai reduse câştiguri le-au avut regiunile Nord-Est (-11,7%) şi Nord-Vest (-10,3%).

Tabelul nr. 6.7

Câştigul salarial mediu net, în anii 2002 şi 2006, pe regiuni

Regiunea	Total lei /salariat		Indicii de disparitate					
			Media națională=1			Regiune/nivel minim=1		
	2002	2006	2002	2006	2006/ 2002	2002	2006	2006/ 2002
România	379,0	866,0	1,000	1,000	x	x	x	x
Nord-Est	341,0	765,0	0,900	0,883	-0,017	1,006	1,000	-0,006
Sud-Est	373,0	817,0	0,984	0,943	-0,039	1,100	1,068	-0,032
Sud-Muntenia	370,0	835,0	0,976	0,964	-0,012	1,092	1,092	0,000
Sud-Vest Oltenia	401,0	853,0	1,058	0,985	-0,073	1,183	1,115	-0,068
Vest	368,0	816,0	0,971	0,942	-0,029	1,086	1,067	-0,019
Nord-Vest	339,0	777,0	0,895	0,897	0,002	1,000	1,016	0,016
Centru	345,0	779,0	0,910	0,900	0,010	1,018	1,018	0,000
Bucureşti-Ilfov	476,0	1129,0	1,256	1,304	0,048	1,404	1,476	0,072

Sursa: Anuar statistic 2003 şi 2007, INS.

Discrepanțele dintre regiuni (exceptând regiunea Bucureşti-Ilfov, unde salariile sunt mult peste media națională) s-au redus de la 1,18, decalajul câştigului salarial mediu net din regiunea Sud-Vest, față de cel din regiunea cu nivel minim (Nord-Est) în anul 2002, la 1,12 în anul 2006.

Indicii de disparitate ai câştigului salarial mediu net s-a redus în majoritatea regiunilor, în perioada 2002-2006, cu excepția celor din Nord-Vest şi Bucureşti-Ilfov (tabelul nr. 6.7).

Graficul nr. 6.7

Câştigul salarial mediu net în anii 2002 şi 2006 pe regiuni

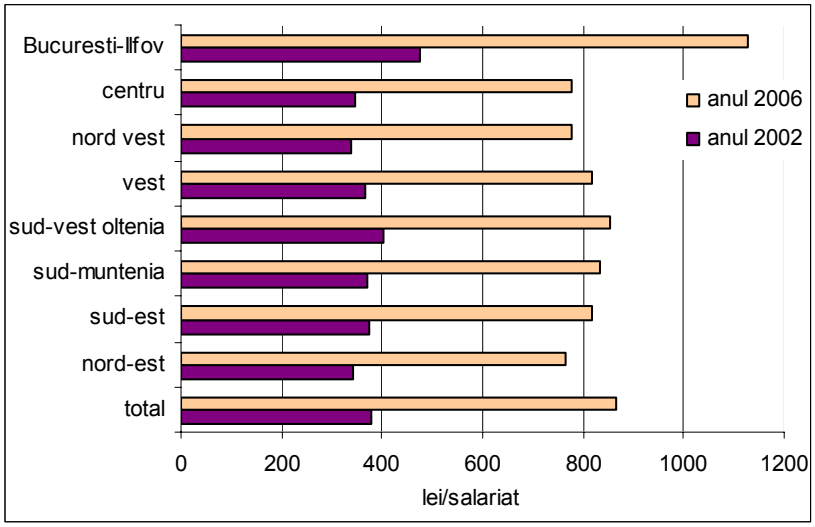

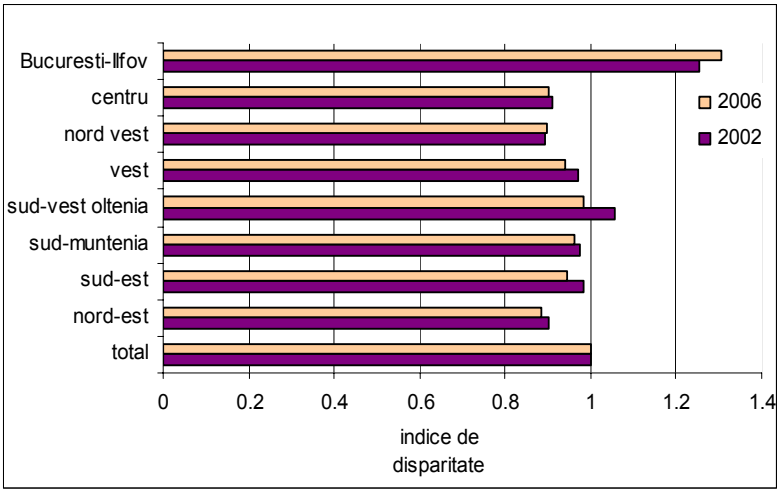

Sursa: Anuar statistic 2003 şi 2007, INS.

6.3. Aspecte ale strategiilor de dezvoltare elaborate la nivel regional în România

În contextul unei economii globale, strategia de dezvoltare a României va trebui să pună accentul pe factorii catalizatori ai schimbării economice şi sociale, în vederea promovării creşterii economice.

Obiectivul global al strategiei (de dezvoltare) din Planul Național de Dezvoltare în perioada 2007-2013 vizează „reducerea cât mai rapidă a disparităților de dezvoltare socio-economică între România şi statele-membre ale Uniunii Europene". Ținta acestui obiectiv o constituie „Atingerea unui nivel al Produsului Intern Brut pe locuitor de 41% din media Uniunii Europene, în anul 2013" (În anul 2004, media PIB locuitor era de 31,1% din media UE-25).
Viziunea strategică națională (din PND) se corelează cu obiectivele, pe termen lung, ale dezvoltării teritoriale a României configurate de „*Conceptul strategic de dezvoltare spațială a României şi reintegrare în structurile spațiale ale Uniunii Europene (orizont 2025).*

Pe termen lung, obiectivul strategic general al dezvoltării teritoriale îl reprezintă afirmarea identității regional-europene a României de releu între nord-sud şi vest-est şi de conector intercontinental, prin dezvoltarea sustenabilă, reducerea decalajelor actuale şi creşterea competitivității, în vederea integrării efective în Uniunea Europeană.

Strategiile de dezvoltare regională

Strategia de dezvoltare a unei regiuni este capitolul care fundamentează Planul de Dezvoltare Regională, pentru o perioadă de timp determinată.

Aceste strategii reprezintă, totodată, factorii-cheie în amenajarea teritoriului şi de dezvoltarea regională contribuind la stabilirea unor programe complexe şi integrate, în scopul atingerii obiectivelor de dezvoltare formulate în politica teritorială şi în cea de dezvoltare regională.

Pentru intervalul de timp 2007-2013, principalele obiective generale vizate de strategia națională de dezvoltare regională sunt:

- dezvoltarea socioeconomică echilibrată a regiunilor şi a zonelor țării;
- ameliorarea cadrului de viață a locuitorilor;
- gestionarea resurselor locale şi protejarea mediului;
- utilizarea rațională a terenurilor.

Prin elaborarea unei strategii naționale de dezvoltare regională se urmăreşte diminuarea disparităților dintre regiuni, precum şi a celor din interiorul regiunilor, prin valorificarea potențialului local şi regional. *Diminuarea disparităților teritoriale reprezintă o componentă esențială a strategiei postaderare.*

O strategie de dezvoltare regională stabileşte direcțiile de acțiune, după o analiză şi diagnoză a situației existente în teritoriu. Astfel, strategia de dezvoltare vine ca o sumă de propuneri care au menirea de a soluționa disfuncțiile teritoriale evidențiate. Ea se formulează de jos în sus (bottom-up), pentru o perioadă mai mare, în funcție de caracteristicile concrete ale regiunii.
Responsabilitatea elaborării şi propunerii acestei strategii revine Agențiilor de Dezvoltare Regională.

La baza întocmirii strategiilor regionale stau analizele realizate de Agențiile de Dezvoltare Regională, grupurile de lucru subregionale, precum şi sugestiile şi ideile primite de la diverşi actori de la nivelul Regiunii, implicați în probleme de dezvoltare economică şi socială.

Strategiile de dezvoltare regională sunt considerate instrumente de lucru necesare Consiliilor pentru Dezvoltare Regională şi a actorilor socioeconomici din fiecare regiune, cărora le facilitează luarea unor decizii în scopul atenuării efectelor negative apărute în urma proceselor de restructurare economică şi privatizare şi crearea premiselor unei dezvoltări echilibrate şi armonioase.
Strategia de dezvoltare a unei regiuni este parte a Planului de Dezvoltare Regională elaborat de regiune, fiind precedată, în cadrul acestuia, de o descriere a regiunii respective, o analiză socioeconomică şi analiză SWOT.

Pentru elaborarea strategiei de dezvoltare regională, în această analiză complexă a regiunii se utilizează tehnici (tehnologii) specifice, care reprezintă totodată şi instrumente esențiale în procesul de trecere de la o analiză a situației în teritoriu, la o planificare a măsurilor ce trebuie luate, a acțiunilor concrete în teritoriu. Un astfel de instrument îl constituie tehnologia denumită Geographical Information System (GIS).

Utilizarea tehnologiei GIS în elaborarea strategiilor de dezvoltare regională

Informația corectă şi disponibilă în timp util reprezintă una dintre cele mai puternice pârghii care trebuie să fie accesibile, atât în procesul decizional cât şi pe tot parcursul analizelor indicatorilor utilizați în strategia de dezvoltare regională. Utilizarea bazelor de date spațiale şi prelucrarea acestora pe baza tehnologiei GIS ar trebui să reprezinte pilonul în orice analiză cu privire la perspectiva de dezvoltare a unui teritoriu. În opinia specialiştilor implementarea unui sistem informatic geografic nu presupune utilizarea unui volum mare de date, ci dezvoltarea unei infrastructuri strategice bazate pe valorificarea tehnologiei şi informației, în sprijinul proceselor sociale şi economice, ca suport al politicilor de dezvoltare regională agreate de Uniunea Europeană.

Tehnologia GIS este construită în jurul a patru elemente principale (funcțiuni): culegerea şi introducerea datelor, baza de date geografice, analiza şi modelarea datelor şi prezentarea datelor (vizualizarea şi afişarea hărților).
În literatura de specialitate există două tendințe de abordare pentru GIS:

- focalizarea pe elementul geografic;
- focalizarea pe informații.

Un astfel de sistem poate să ofere soluții la mai multe probleme, cum ar fi:

- *localizarea* unei anumite caracteristici (de exemplu: care sunt coordonatele geografice ale unui punct);
- *exprimarea unei condiții* (identificarea localităților sau zonelor unde sunt satisfăcute anumite condiții);
- *evoluția* unui spațiu geografic: se determină variațiile în timp ale unui areal (de exemplu: care sunt zonele defrişate de pe o anumită suprafață în decursul unui an);
- modelarea (ce se întâmplă dacă: ……?)

Prin intermediul tehnologiei GIS informațiile culese din teritoriul unei regiuni referitoare la elementele *cadrului natural* (relief, climă, hidrografie, vegetație, faună, saluri), la *resursele naturale de suprafață* (păduri, terenuri agricole, păşuni etc.), la *resursele subsolului, infrastructură* (rețeaua de drumuri, de căi ferate, aeroporturile, transportul public, rețeaua de telecomunicații, tehnico-edilitară, de Internet, infrastructura educațională, de cercetare şi dezvoltare, sanitară, culturală, turistică) se transpun pe o hartă, realizându-se, astfel, *o legătură între informație* – ca valoare statistică şi descriptivă – şi *locații, poziții, aşezări.*

Pentru stabilirea gradului de dezvoltare a diferitelor regiuni sunt utilizate o serie de indicatori de bază, cum ar fi: densitatea populației, rata şomajului, populația ocupată, veniturile populației, PIB/locuitor. Aceşti indicatori constituie principalele criterii de delimitare a zonelor de intervenție, care beneficiază de sprijin financiar. Clasificarea zonelor considerate defavorizate este determinată de criteriile diferite de analiză şi evaluare folosite.

Analiza gradului de dezvoltare a unei regiuni presupune proceduri complexe bazate pe date, calcule de indicatori şi, în special, numeroase studii la nivel de microregiuni elaborate la anumite perioade de timp.

Utilizarea tehnologiei GIS în elaborarea strategiei de dezvoltare regională oferă, în opinia specialiştilor, o serie de avantaje în comparație cu alte sisteme, cum ar fi:

- prin intermediul GIS se relaționează elementele regionale cu localizarea acestora;
- hărțile asigură obiectivitate în prezentarea informațiilor geografice;
- vizualizarea datelor, în context geografic;
- crearea datelor spațiale şi includerea informațiilor nonspațiale în GIS;
- facilitează o analiză geostatistică a informației;
- găsirea unor soluții simple la probleme complicate, pentru proiectele de dezvoltare;
- elaborarea prognozelor pentru anumite procese (fenomene) în timp şi spațiu;
- grad progresiv de detaliere a datelor;
- performanțe în luarea deciziilor;
- evidențierea clară a unor problematici şi/sau soluții pentru acele elemente regionale transpuse pe hărți, cu ajutorul tehnologiei GIS;
- facilitează comunicarea şi colaborarea între actorii implicați în problemele de dezvoltare regională.

Rezultatele obținute în urma analizelor realizate prin intermediul tehnologiei GIS pot contribui la luarea unor decizii ce pot face obiectul proiectelor de dezvoltare atât la nivel micro, cât şi macroregional.

REGIUNEA NORD-EST
(Județele Bacău, Iaşi, Neamț, Suceava, Vaslui)

Obiectivele Strategiei Regionale Nord-Est pentru perioada 2007-2013

Analiza socioeconomică a regiunii pentru anii 1998-2004, precum şi Analiza SWOAT scot în evidență că Regiunea Nord-Est se situează pe ultimul loc, în raport cu celelalte regiuni de dezvoltare, în ceea ce priveşte Produsul Intern Brut pe locuitor. Cauzele principale care au determinat nivelul scăzut al creşterii economice sunt, pe de o parte, *valoarea scăzută a productivității muncii în toate sectoarele economice (în comparație cu media națională*), iar pe de altă parte, *al unui nivel al infrastructurii fizice şi de utilități dintre cele mai scăzute, atât sub aspect cantitativ, cât şi calitativ.*

În regiune s-au înregistrat, pe perioade mari de timp, şi *rate mari ale şomajului*, mult superioare mediei naționale.

În consecință, s-a decis ca obiectiv general al Strategiei Regionale Nord-Est 2007-2013: „Reducerea decalajului existent față de regiunile dezvoltate ale României, prin creşterea competitivității şi atractivității regionale”.

Obiectivele specifice derivate şi subordonate obiectivului general sunt configurate astfel:

- *Dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii fizice şi sociale, prezervând în acelaşi timp condiţiile de mediu.*
- *Consolidarea mediului de afaceri prin creşterea competitivităţii şi eficienţei microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici şi mijlocii.*
- *Realizarea de investiţii şi dezvoltarea de noi servicii turistice în vederea valorificării potenţialului turistic regional.*
- *Dezvoltarea mediului rural în vederea creşterii nivelului de trai al locuitorilor.*
- *Adaptarea calificărilor şi a nivelului de calificare la cerinţele pieţii şi a includerii sociale a categoriilor defavorizate.*

Prioritățile strategiei de dezvoltare regională

Strategia Regională Nord-Est conține prioritățile care derivă din cele cinci obiective specifice şi care vor putea fi finanțate din fondurile structurale, prin Programul Operațional Regional, Programe Opționale Structurale (Infrastructura din transport, infrastructura de mediu, creşterea competitivității economice, dezvoltarea resurselor umane şi servicii sociale, Dezvoltarea capacității administrative), Planul Național pentru Dezvoltarea Rurală precum şi din alte surse de finanțare.

Fiecare din cele cinci priorități au prevăzute obiectivele şi măsurile ce vor fi luate pentru dezvoltarea regiunii în perioada 2007-2013.

Structura acestor priorități se prezintă după cum reiese din anexa 1.

REGIUNEA SUD-EST
(Județele: Brăila, Buzău, Constanța, Galați, Tulcea, Vrancea)

Strategia de dezvoltare a regiunii a fost concepută pe principiul dezvoltării „de jos în sus" ceea ce presupune o abordare integrată de adaptare a politicilor sectoriale, cât mai apropiate de cerințele teritoriului. Modalitatea cea mai adecvată pentru promovarea acestui concept a constituit-o „*proiectele integrate",* care reprezintă un complex de acțiuni intersectoriale, coerente şi corelate între ele, converg spre un obiectiv comun de dezvoltare a teritoriului şi care necesită o abordare unitară a etapelor de implementare.

Proiectele integrate sunt incluse în Strategia Regională prin linii de intervenție (teritoriale, sectoriale şi de filieră) şi prin metode de programare (cercetare, cooperare între partenerii publici şi privați). Aceste proiecte sunt realizate sub două aspecte:

- prin *concertare,* acolo unde resursele imobile pot să atragă importante resurse mobile;

- *în formă extinsă*, la nivel regional sau subregional, când un obiectiv de dezvoltare este comun mai multor zone, chiar şi neînvecinate, sub forma unor filiere de producție, circuite, itinerarii, rețele sectoriale sau tematice.

Proiectele integrate contribuie la realizarea „obiectivelor specifice", cuprinse în „obiectivul general" al Strategiei de dezvoltare a Regiunii Sud-Est.

Pentru perioada 2007-2013, regiunea îşi propune, ca obiectiv general, creşterea semnificativă a produsului intern brut regional, pe baza unei rate de creştere economică superioară mediei naționale, prin creşterea competitivității pe termen lung şi atractivității regiunii pentru investiții, valorificarea patrimoniului ambiental, crearea de noi oportunități de ocupare a forței de muncă şi îmbunătățirea condițiilor de viață a populației.

Obiectivele specifice, stabilite în urma analizelor economico-sociale şi a analizei SWOT, la nivel regional, vizează asigurarea unei dezvoltări echilibrate a teritoriului regiunii, prin valorificarea resurselor locale şi susținerea economiilor locale, cu păstrarea valorilor mediului înconjurător şi asigurarea condițiilor de oportunități egale printre toți locuitorii.

Obiectivele prefigurate sunt:

- *creşterea atractivității regiunii* prin dezvoltarea accesibilității, continuarea extinderii şi modernizării infrastructurii portuare, aeroportuare, a sistemului rutier şi feroviar, prin crearea unui sistem multimodal de transporturi;
- crearea condițiilor favorabile pentru localizarea de noi investiții şi creşterea potențialului celor existente, prin dezvoltarea sistemului de utilități şi al serviciilor de calitate, destinate întreprinderilor;
- *crearea condițiilor pentru o piață flexibilă a muncii* prin promovarea culturii antreprenoriale, a societății informaționale şi a noilor servicii, în contextul unei dinamici accelerate a integrării activităților economice în spațiul european;
- *crearea de noi oportunități de creştere economică durabilă şi a calității vieții,* prin dezvoltarea patrimoniului natural ambiental şi promovarea politicii de mediu;
- *dezvoltarea sectorului serviciilor sociale şi de sănătate* prin îmbunătățirea infrastructurii şi a dotărilor, şi creşterea accesului la aceste servicii, în special în zonele rurale şi izolate;
- *dezvoltarea sectorului educațional,* prin îmbunătățirea infrastructurii şi a dotărilor a creşterii calității serviciilor de educație, a extinderii centrelor de formare continuă pentru adulți, a parteneriatului între unitățile de învățământ şi mediul de afaceri, universități şi administrația publică, susținerea cercetării-inovării;
- *modernizarea sectorului agricol şi diversificarea activităților economice, altele decât agricultura,* prin valorificarea resurselor naturale (patrimoniul piscicol, silvic, biodiversitatea etc.), a patrimoniului cultural, prin dezvoltarea capitalului social şi crearea unor noi specializări;

- *creşterea atractivității zonelor urbane pentru investiții,* prin valorificarea patrimoniului arhitectonic, monumental, artistic şi dezvoltarea serviciilor urbane.

Obiectivele specifice se identifică, în ceea mai mare parte, cu *prioritățile Strategiei Regionale de Dezvoltare.* La rândul lor, prioritățile sunt concretizate în *proiecte integrate.* Proiectele sunt prioritizate atât pe baza unor criterii generale cât şi a unor criterii specifice fiecărei linii de intervenție prioritare.

Criteriile generale de prioritizare pot fi:

- timpul de realizare a proiectului;
- gradul de integrare şi sinergia proiectului cu alte proiecte;
- impactul regional al proiectului;
- nivelul de contribuție proprie al aplicantului;
- capacitatea financiară şi administrativă a beneficiarului de a realiza proiectul;
- capacitatea de gestionare a beneficiarului în fața „ex-post" a proiectului;
- numărul de locuri de muncă directe, care se creează;
- contribuția la realizarea obiectivelor politicii de mediu;
- gradul de inovare al proiectului;
- rolul parteneriatului instituțional în promovarea şi realizarea proiectului;
- contribuția proiectului la creşterea investițiilor, cu precădere a investițiilor străine directe.

Prioritățile dezvoltării regiunii sunt schematizate în anexa 2.

REGIUNEA SUD-MUNTENIA
(Județele Argeş, Călăraşi, Dâmbovița, Giurgiu, Ialomița, Prahova, Teleorman)

Strategia de dezvoltare a Regiunii Sud-Muntenia a fost elaborată pe baza concluziilor analizelor socioeconomice şi SWOT, a avantajelor comparative ale regiunii, pe punctele tari şi oportunitățile de dezvoltare ale acesteia. Principalele aspecte, specifice regiunii, luate în considerare la fundamentarea strategiei se referă la:

- existența unor zone caracterizate de un mediu adecvat, care contribuie la atractivitatea acesteia pentru rezidenți şi turişti şi la competitivitatea ei, având în vedere localizarea afacerilor;
- natura şi caracterul divers al regiunii, care necesită măsuri şi activități specifice;
- existența unor aşezări policentrice, incluzând importanți poli de creştere, care oferă oportunități pentru concentrarea investițiilor productive;

- ponderea semnificativă a populației din oraşele mici şi comune, caracterizate de o dezvoltare modestă şi care necesită intervenții prioritare de dezvoltare şi diversificare economică;
- profilul predominant agrar al zonei de sud şi problemele generate de acest aspect;
- rețele de drumuri nesatisfăcătoare, din punct de vedere calitativ, pentru transportul public şi de mărfuri.

Elementele constitutive al strategiei urmăresc obținerea unei dezvoltări echilibrate a tuturor zonelor regiunii, a comunităților urbane şi rurale, creşterea potențialului întregii regiuni şi optimizarea contribuției principalelor zone şi comunități ale regiunii, la dezvoltarea pe ansamblu a acesteia.

Această abordare este sintetizată, atât în *obiectivul general* cât şi în *obiectivele specifice*, strategiei de dezvoltare regională.

Obiectivul general

Creşterea capacității regiunii în vederea dezvoltării economice – sociale durabile şi echilibrate a acesteia, care să conducă la reducerea disparităților şi creşterea coeziunii economice şi sociale, a prosperității şi standardului de viață al locuitorilor.

Obiectivele specifice

1. *Creşterea nivelului de competitivitate şi atractivitate a regiunii.*
2. *Creşterea capacității inovative şi a competitivității mediului de afaceri din regiune.*
3. *Dezvoltarea economică, socială şi culturală durabilă şi echilibrată a comunităților rurale.*
4. *Creşterea stabilității sociale şi eficientizarea potențialului forței de muncă a regiunii.*

Pentru fiecare obiectiv strategic sunt prevăzute *priorități-cheie*, care individual sau combinate contribuie la implementarea strategiei de dezvoltare, asigurând prin structură şi conținut corelarea între acțiunile din Planul de Dezvoltare Regională şi obiectivele strategice.

Prioritățile sunt următoarele:

1. dezvoltarea infrastructurii locale regionale;
2. dezvoltarea afacerilor;
3. dezvoltarea rurală şi eficientizarea agriculturii;
4. dezvoltarea resurselor umane.

Aceste priorități şi acțiunile specifice de intervenție sunt detaliate în anexa 3.

REGIUNEA SUD-VEST OLTENIA
(Județele Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt, Vâlcea)

Strategia de dezvoltare a regiunii Sud-Vest Oltenia are, *ca obiectiv general*, reducerea disparităților de dezvoltare între regiune şi celelalte regiuni ale țării.

Pentru atingerea obiectivului general s-au stabilit trei *obiective specifice*:

- *crearea de noi locuri de muncă,* având în vedere scăderea numărului de lucrători în agricultură şi unele sectoare industriale;
- *creşterea atractivității regionale şi dezvoltarea durabilă a regiunii*, prin îmbunătățirea infrastructurii, valorificarea zonelor urbane şi a potențialului turistic;
- *creşterea competitivității regionale*, prin sprijinirea întreprinderilor, dezvoltarea infrastructurii şi pregătirea profesională a resurselor umane.

Strategia regiunii Sud-Vest Oltenia se axează pe o serie de *priorități*, care decurg din obiectivele specifice, pentru care sunt prevăzute şi liniile de intervenție prioritare.

1. *Creşterea competitivității economice în sectorul privat*, prin intermediul unui set de măsuri prioritare de intervenție:

- *susținerea investițiilor productive* (utilaje şi tehnologii noi) care să asigure adaptarea calității la standardele pieței europene;
- sprijinirea serviciilor pentru dezvoltarea afacerilor (marketing şi management în IMM şi turism) şi a investițiilor pentru dezvoltarea rețelelor de întreprinderi şi asociații profesionale;
- *stimularea inovării şi transferului tehnologic*, prin finanțarea activităților de cercetare-dezvoltare (inclusiv în cadrul administrației publice locale) şi *reducerea decalajului informațional în regiune.*

2. *Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii regionale,* vizează reducerea deficitului infrastructurii şi îmbunătățirea competitivității sistemului regional.

Liniile de intervenție prioritare urmăresc:

- *ameliorarea infrastructurii de transport* (drumuri, aeroporturi, porturi, căi ferate), inclusiv cea transfrontalieră;
- dezvoltarea structurilor de sprijinire a afacerilor şi a infrastructurii aferente acestora: situri tehnologice, industriale, comerciale, agricole, meşteşugăreşti;
- *îmbunătățirea infrastructurii sociale şi din educație*, prin modernizarea şi dotarea instituțiilor, la toate nivelurile;
- *dezvoltarea şi extinderea infrastructurii energetice* (rețele de producție şi transport a energiei electrice şi termice), a dotărilor utilitare (alimentare cu apă, rețeaua de canalizare, alimentare cu gaze) şi valorificarea resurselor regenerabile de energie;

- *crearea infrastructurii pentru cercetare şi dezvoltare tehnologică în sectorul privat* şi creşterea capacității regionale de a furniza servicii pentru afaceri şi servicii publice;
- reabilitarea mediului urban şi conservarea resurselor culturale şi arhitectonice din regiune, inclusiv a celor localizate în zonele suburbane.

3. *Dezvoltarea turismului şi valorificarea patrimoniului natural şi a moştenirii cultural-istorice, prin:*

- dezvoltarea infrastructurii specifice şi amplificarea acțiunilor de promovare a turismului;
- creşterea atractivității regiunii prin valorificarea resurselor naturale şi îmbunătățirea calității infrastructurii de cazare şi agrement şi a activității de marketing regional.

4. *Dezvoltarea resurselor umane şi îmbunătățirea serviciilor sociale.*

Prioritățile vizează mai multe direcții:

- *dezvoltarea sistemului educațional* (preuniversitar şi universitar) şi de formare profesională inițială, precum şi facilitarea tranziției de la şcoală, la piața muncii;
- extinderea sistemului de formare profesională continuă;
- creşterea capacității de angajare şi a ocupării prin adaptarea forței de muncă la necesitățile pieței muncii şi economiei bazate pe cunoaştere;
- *programe referitoare la instruirea forței de muncă* şi, în special, a şomerilor şi a grupurilor dezavantajate;
- *perfecționarea profesională a resurselor umane* în cadrul autorităților publice locale şi a structurilor implicate în gestionarea asistenței comunitare.

5. *Dezvoltarea zonelor rurale şi montane vizează:*

- *diversificarea economiei rurale*, prin dezvoltarea activităților nonagricole, sprijinirea microîntreprinderilor şi încurajarea activităților turistice;
- îmbunătățirea stării infrastructurii rurale;
- creşterea calității vieții în mediul rural;
- dezvoltarea economică durabilă a fermelor şi a exploatațiile forestiere, prin utilizarea durabilă a terenurilor agricole şi forestiere;
- creşterea competitivității agriculturii şi silviculturii şi adoptarea ofertei la cerințele pieței;
- *promovarea inițiativelor locale*, prin încurajarea acțiunilor de tip „LEADER”;
- dezvoltarea pescuitului durabil şi a acvaculturii.

6. *Protecția şi îmbunătățirea calității mediului.*

Principalele linii de intervenție prioritară sunt:

- *extinderea infrastructurii de utilități* (alimentare cu apă, rețele de canalizare, gaze naturale şi termoficare);
- extinderea utilizării sistemelor de tratare a apelor uzate;

- modernizarea sistemelor de gestionare a deşeurilor;
- *protejarea diversității* (dezvoltarea şi managementul habitatelor florei şi faunei);
- dezvoltarea unui sistem integrat de monitorizare a mediului şi intervenție rapidă;
- *reducerea impactului negativ asupra mediului*, generat de centralele de energie electrică şi termică învechite;
- reabilitarea siturilor industriale şi militare poluate;
- îmbunătățirea infrastructurii adecvate prevenirii riscurilor naturale de mediu.

Prioritățile regionale au fost identificate şi stabilite în raport cu axele prioritare naționale şi cu rezultatul analizelor economico-sociale şi SWOT, la nivelul regiunii, în anexa 4.

REGIUNEA VEST
(Județele: Arad, Caraş-Severin, Hunedoara, Timiş)

Elaborarea Strategiei de Dezvoltare a Regiunii Vest în perioada 2007-2013 a avut ca punct de plecare Planul de Dezvoltare Regională Vest 2004-2006, la care s-au adăugat o serie de documente cu caracter strategic elaborate la nivel local sau regional. Pe baza acestor elemente, a analizelor parteneriale economico-sociale şi a analizei SWOT la nivel regional au fost stabilite *axele strategice* de dezvoltare.

- *Infrastructura de transport şi energie:* rezolvarea problemelor structurale cauzate de inexistența unei infrastructuri regionale corespunzătoare.
- *Competitivitatea economică:* creşterea gradului de competitivitate a întreprinderilor şi dezvoltarea activităților de cercetare, dezvoltare şi inovare.
- *Turismul:* dezvoltarea potențialului turistic prin valorificarea superioară a tipurilor de turism existente la nivelul Regiunii Vest.
- *Cooperare teritorială:* încurajarea cooperării teritoriale intra şi interregională.
- *Dezvoltarea rurală:* diversificarea activităților economice şi îmbunătățirea calității vieții în mediul rural.
- *Dezvoltarea resurselor umane şi a serviciilor sociale:* încurajarea accesului la educație, sprijinirea formării şi ocupării resurselor umane susținerea categoriilor aflate în dificultate.
- *Mediul înconjurător:* inițierea procesului de aliniere la standardele europene în domeniul calității factorilor de mediu.
- *Dezvoltare urbană:* diminuarea disparităților existente între oraşele din Regiunea Vest şi relansarea socioeconomică a centrelor urbane în declin.

Sintetizând prevederile axelor strategice au fost stabilite obiectivul general şi obiectivele specifice ale strategiei de dezvoltare regională.

Obiectivul general

Dezvoltarea armonioasă a Regiunii Vest, astfel încât aceasta să devină o regiune competitivă în cadrul Uniunii Europene, cu o economie dinamică şi diversificată, cu resurse umane superior calificate şi cu un PIB regional/locuitor care să ajungă, până în 2013, la 45% din PIB-ul mediu pe locuitor al Uniunii Europene.

Obiectivele specifice

- *Creşterea gradului de atractivitate a Regiunii Vest,* prin dezvoltarea infrastructurii şi consolidarea relațiilor de cooperare teritorială.
- *Dezvoltarea şi diversificarea activităților economice* în regiune prin inovare, atragerea investițiilor strategice şi dezvoltarea mediului de afaceri, în condițiile respectării normelor europene privind calitatea factorilor de mediu.
- *Creşterea gradului de ocupare în regiune,* asigurarea de oportunități egale pentru toate categoriile sociale şi îmbunătățirea nivelului de trai al populației.
- *Diminuarea disparităților intraregionale,* prin dezvoltarea urbană policentrică şi sprijinirea zonelor rurale.
- *Îmbunătățirea şi conservarea calității factorilor de mediu,* în vederea asigurării dezvoltării durabile şi promovării turismului la nivel regional.

Aceste obiective au ca orizont de realizare o perioadă de 10-12 ani, prin implementarea unor proiecte de dezvoltare, în domeniile de intervenție prioritare ale axelor strategice, prezentate în anexa 5.

REGIUNEA NORD-VEST
(Județele: Bihor, Bistrița-Năsăud, Cluj, Maramureş, Satu-Mare, Sălaj)

Strategia de dezvoltare a Regiunii Nord-Vest în intervalul 2007-2013 a fost elaborată pe baza unor analize aprofundate a situației socioeconomice şi de mediu din regiune, pe de o parte şi a provocărilor care se întrevăd în perioada post-aderare pe de altă parte.

În consecință, cadrul strategic a fost fundamentat pe două coordonate principale:

- continuarea acțiunilor strategice de dezvoltare din perioada 2004-2006;
- necesitatea adoptării unor opțiuni strategice fundamentale, conform specificului regional.

În conformitate cu aceste viziuni au fost definite obiectivele şi prioritățile Strategiei de Dezvoltare Regională pentru 2007-2013:

- **Obiectivul general**

Creşterea economiei regionale prin dezvoltare policentrică şi specializare funcțională, pentru diminuarea disparităților intra şi interregionale, la nivel economic, social şi de mediu şi creşterea standardului de viață regional.

- **Obiectivele specifice**

1. *Creşterea atractivității regiunii prin îmbunătățirea competitivității activităților economice prioritare şi stimularea activităților inovatoare, în scopul obținerii unor produse cu valoare adăugată ridicată.*
2. *Creşterea accesibilității regiunii, prin îmbunătățirea infrastructurilor regionale, ca suport pentru susținerea activităților economice şi sociale din polii de dezvoltare ai regiunii.*
3. *Dezvoltarea resurselor umane pentru creşterea gradului de ocupare pe piața muncii, prin modernizarea învățământului, dezvoltarea de abilități antreprenoriale şi promovarea educației adulților şi a formării continue.*
4. *Promovarea dezvoltării durabile şi diversificarea activităților din mediul rural.*
5. *Asistență tehnică.*

Pentru fiecare obiectiv specific sunt prevăzute priorități de intervenții, detaliate în anexa 6.

REGIUNEA „CENTRU"
(Județele: Alba, Braşov, Covasna, Harghita, Mureş, Sibiu)

Strategia de Dezvoltare a Regiunii Centru cuprinde *principalele direcții de dezvoltare viitoare,* fundamentate pe rezultatele analizelor privind starea socio-economică şi disparitățile existente la nivel regional, la care s-a adăugat analiza SWOT.

În urma analizelor regionale s-au formulat, *obiectul strategic global şi obiectivele specifice ale Strategiei de Dezvoltare* a Regiunii pentru perioada 2007-2013.

Obiectivul general

Utilizarea eficientă a tuturor resurselor fizice şi umane, în scopul dezvoltării unei economii performante, în corelație cu protecția mediului şi a patrimoniului, care să ducă pe termen lung la armonizarea coeziunii economice şi sociale, la nivelul Regiunii Centru.

Obiectivele specifice

1. *Îmbunătățirea generală a calității transportului regional, cu respectarea condițiilor de protecție a mediului.*
2. *Dezvoltarea întreprinderilor mici şi mijlocii (IMM) şi crearea de noi locuri de muncă.*

3. *Creşterea rolului turismului în economia regiunii, prin investiții directe, promovarea şi îmbunătățirea serviciilor turistice.*
4. *Creşterea nivelului de trai al locuitorilor de la sate, prin diversificarea activităților economice în condițiile conservării patrimoniului cultural şi istoric.*
5. *Ridicarea performanțelor economice, prin sprijinirea cercetării, transferului de tehnologie şi dezvoltarea rețelelor informaționale pentru afaceri.*
6. *Reducerea şomajului prin îmbunătățirea angajării şi a adaptabilității forței de muncă, promovarea oportunităților, îmbunătățirea pregătirii şi combaterea excluziunii sociale.*
7. *Reducerea disparităților în dezvoltarea centrelor urbane din regiune.*
8. *Dezvoltarea şi încurajarea creării de parteneriate în domeniul cercetării şi inovării tehnologice.*

Orientarea de bază a strategiei regionale o constitutie potențarea punctelor tari ale regiunii, în vederea valorificării potențialului de creştere şi minimizarea efectelor punctelor slabe, prin eliminarea factorilor care blochează dezvoltarea. În esență, prin această strategie se urmăreşte luarea unor măsuri care să permită redresarea economică a regiunii şi îmbunătățirea situației zonelor cu întârzieri în dezvoltare, luând în considerare protecția socială şi consumarea mediului.

Măsurile de intervenție vizează cinci domenii de acțiune:

- infrastructură locală şi regională;
- economia;
- protecția şi conservarea mediului;
- resursele umane;
- turismul.

Principalele direcții de dezvoltare prevăzute în strategia regională se referă la:

- dezvoltarea economică;
- îmbunătățirea utilizării resurselor umane;
- amelioararea infrastructurii fizice şi de susținere a dezvoltării economice şi sociale;
- protejarea mediului şi conservarea patrimoniului natural, istoric şi cultural al localităților.

Pentru atingerea obiectivelor propuse, strategia este axată pe o serie de *priorități*:

1. dezvoltarea infrastructurii locale şi regionale (transport, mediu, reabilitare urbană, utilități publice, infrastructură socială etc);
2. sprijinirea afacerilor;
3. dezvoltarea turismului;
4. dezvoltarea rurală;

5. cercetare, inovare tehnologică şi crearea societății informaționale;
6. creşterea ocupării, dezvoltarea resurselor umane şi a serviciilor sociale;
7. dezvoltarea urbană durabilă.

Pentru fiecare din priorități sunt prevăzute atât acțiunile de intervenție prioritare, cât şi rezultate preconizate să se obțină, menționate în anexa 7.

REGIUNEA BUCUREŞTI-ILFOV

Opțiunile strategice de dezvoltare regională pentru perioada 2007-2013 se bazează pe analiza contextului socioeconomic şi de mediu, analiza SWOT şi propunerile partenerilor locali, având în vedere principalele politici şi strategii publice (UE, națională, locale).

La nivel regional analizele socio economice au fost fundamentate pe o serie de factori-cheie privind dezvoltarea regională:

- *dimensiunile teritoriale;*
- *dezvoltarea durabilă urbană;*
- *diversificarea economiei rurale;*
- *dimensiunile orizontale, referitoare la: sustenabilitate, egalitatea şanselor, incluziunea socială şi societatea informațională.*

Plecând de la rezultatele acestor analize, au fost stabilite *obiectivele* şi *prioritățile* strategiei regionale de dezvoltare.

Obiectiul general

Până în anul 2015, calitatea vieții în regiunea Bucureşti-Ilfov, va atinge nivelul altor regiuni ale capitalelor europene, în termeni de acces la servicii publice, în contextul creşterii susținute şi durabile şi de creare de locuri de muncă de calitate, ceea ce va contribui la creşterea coeziunii teritoriale, economice şi sociale.

Obiectivele specifice

1. *Îmbunătățirea capacității administrative regionale.*
2. *Îmbunătățirea accesabilității şi mobilității.*
3. *Ameliorarea calității mediului*, inclusiv utilizarea eficientă a resurselor de energie.
4. *Stimularea creşterii economice şi a ocupării forței de muncă*.

Pe fiecare obiectiv specific este articulată o prioritate regională:

1. administrarea regională;
2. accesibilitate şi mobilitate;
3. calitatea mediului;
4. creştere economică şi crearea locurilor de muncă.

Obiectivele proiectate pentru aceste priorități precum şi acțiunile indicative de implementare a lor, sunt detaliate în anexa 8.

6.4. Studiu de caz – Strategii regionale de dezvoltare durabilă a zonelor urbane[1]

Lansat inițial în anul 1981, în cadrul Strategiei Mondiale a Conservării Mediului, conceptul dezvoltare durabilă (după cum s-a mai menționat pe parcursul lucrării) a fost ulterior preluat în foarte multe documente şi însuşit la nivel de politici. Astfel, Raportul Brundtland[2] (1987), Protocolul de la Rio (1992), Protocolul de la Kyoto, Agenda 21 adoptată de ONU sunt doar câteva din documentele fundamentale, care vin să ne amintească faptul că ființele umane, prin acțiunile lor, afectează în mod ireversibil mediul înconjurător.

Cu toate că există o unanimitate de păreri privind definirea conceptului global de dezvoltare durabilă, în practică, se poate constata că aceasta este o noțiune cu care nu se poate opera încă. Există un consens, totuşi, asupra a două idei principale:

1. dezvoltarea durabilă are la bază trei mari "piloni": economic, social şi mediu - şi nu se poate realiza fără un echilibru între aceştia;
2. generațiile actuale au obligația morală față de cele viitoare de a le asigura un nivel egal de resurse-bunăstare cu cel prezent.

Dezvoltarea societății, în ansamblul ei, şi schimbările din ce mai vizibile ale mediului înconjurător reprezintă, în prezent, procese a căror evoluție nu mai poate fi oprită. Analizate la diferite nivele, relațiile dintre cele două sunt clare: dezvoltarea societății a afectat starea mediului, în special în cazul națiunilor dezvoltate, dependente de resurse neregenerabile (combustibili fosili, minerale etc.), care pe lângă faptul că se epuizează, folosirea lor implică mari cantități de deşeuri.

Sistemele de suport ale vieții sunt reprezentate de *teritoriu.* Comportamentele sistemelor teritoriale sunt relativ diferite datorită ponderii variabile în care omul a intervenit şi îşi face simțită prezența. Dacă până recent, analiza comportamnetului se realiza la nivel național, din ce în ce mai frecvent se face acum referire la acel comportament cuantificat la nivel regional. Regiunea devine, din perspectiva dezvoltării durabile, locul unde se poate acționa eficient şi în timp real asupra factorilor cu impact negativ asupra mediului. Cu toate acestea, integrat în analizele şi strategiile de dezvoltare regională, conceptul dezvoltării durabile determină o serie de întrebări la care încă nu s-a găsit un răspuns convenabil.

- Care sunt nevoile regionale ce pot fi considerate durabile şi care este baza lor de calcul: populația actuală a regiunii sau populația viitoare?

---

[1] Autor dr. Daniela Antonescu

[2] Brundtland Commission (World Commission on Environmet and Development), *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford, 1987.

- Care este nivelul minim de nevoi şi care este structura acestora la nivel regional?
- Care este cel mai potrivit nivel regional la care trebuie asigurată "durabilitatea": sat, oraş, zonă, având în vedere faptul că ceea ce este durabil pentru unul nu este durabil pentru celălalt?
- Conceptul este aplicat de unii autori la nivel de producție în timp ce alții consideră consumul ca fiind de bază; este clar că nu poate fi realistă generalizarea la scară globală a nivelelor de consum, realizate astăzi de unele țări dezvoltate;
- De la ce nivele intervențiile actuale pun în pericol obiectivele dezvoltării durabile?

Regiuni durabile dezvoltate integrat

În Uniunea Europeană, proiectele de dezvoltare regională nu pot fi supuse evaluării şi finanțării fără a cuprinde o importantă componentă de mediu. De altfel, în Tratatul UE este prevăzut că atât mediul înconjurător cât şi dimensiunea coeziunii economice şi sociale trebuie luate în considerare la formularea şi implementarea tuturor politicilor şi, mai mult, c*ă politica de mediu trebuie să ia în considerare diversitatea condițiilor din diferite regiuni ale Comunității.*

Astfel, Regulamentele revizuite ale Fondurilor Structurale introduse în anul 1999 au asigurat fundamentul integrării dimensiunii de mediu în procesul de programare a Fondurilor, fapt ce a condus la realizarea unor programe de dezvoltare regională din ce în ce mai bine structurate, care includ obiective de mediu şi măsuri de siguranță a calității vieții.

Regiunile joacă un rol important în atingerea obiectivelor Strategiei UE pentru Dezvoltare Durabilă. În cadrul regiunilor de dezvoltare, problema susținerii unei dezvoltării fără a afecta mediul înconjurător se ridică cu precădere în zonele urbane.

Strategii europene de dezvoltare durabilă a zonelor urbane

În zonele urbane, se observă cea mai puternică interferență între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile: dimensiunea de mediu, economică şi cea socială.

Astfel, în aceste zone, sunt concentrate cele mai multe probleme de mediu, şi tot aici este locul unde îşi desfăşoară activitatea cei mai mulți agenți economici şi există cele mai multe investiții.

Patru din cinci cetățeni europeni trăiesc în mediul urban şi calitatea vieții lor este direct influențată de starea mediului urban: calitatea ridicată a mediului urban contribuie de asemenea la atingerea priorității Strategiei Lisabona revizuite, şi anume “să facem din Europa un loc mai atractiv pentru a trăi şi a investi”. Atractivitatea oraşelor europene susține potențialul de creştere şi de

generare de locuri de muncă, şi, prin urmare, oraşele reprezintă factori-cheie ai implementării Agendei Lisabona.

Cu toate că au existat şi în trecut preocupări legate de starea mediului din zonele urbane, în prezent acestea sunt tot mai intense.

Provocările de mediu cu care se confruntă oraşele au consecinţe semnificative pentru sănătatea umană, calitatea vieţii cetăţenilor din mediul urban şi performanţa economică a oraşelor. Al 6-lea Program de Acţiune pentru Mediu propune realizarea unei Strategii Tematice pentru Mediul Urban[1], cu obiectivul de a: "contribui la o mai bună calitate a vieţii printr-o abordare integrată privind zonele urbane" şi de a contribui la "un nivel mai înalt al calităţii vieţii şi bunăstării sociale a cetăţenilor.

În linie cu cel de-Al 6-lea Program de Acţiune pentru Mediu, Comisia Europeană a prezentat analiza provocărilor cu care se confruntă zonele urbane şi a sugerat acţiuni în patru domenii prioritare:

- management urban;
- transport durabil;
- construcţii şi proiectare urbană.
- exemplificări de bune practici precum şi posibile obligaţii UE de a adopta planuri la nivel local.

Majoritatea zonelor urbane din Uniunea Europeană se confruntă cu o serie de probleme comune de bază, precum:

1. calitatea scăzută a aerului;
2. înaltul nivel de trafic şi congestie a traficului;
3. nivelul crescut de zgomot ambiental;
4. mediu construit de calitate scăzută;
5. terenuri abandonate;
6. emisii de gaze cu efect de seră;
7. zone nesistematizate;
8. generarea de deşeuri şi ape uzate.

Efectele problemelor enumerate mai sus determină, în timp, modificări ale stilului de viaţă (creşterea dependenţei de maşinile proprietate, creşterea numărului de gospodării individuale, creşterea utilizării resurselor pe cap de locuitor) şi modificările demografice, de care trebuie să se ţină seama la dezvoltarea soluţiilor.

Soluţiile trebuie să fie orientate spre viitor, să încorporeze aspecte legate de prevenirea riscurilor, precum anticiparea schimbărilor climatice (de ex. creşterea inundaţiilor) sau reducerea progresivă a dependenţei de combustibilii fosili.

[1] "Spre o Strategie Tematica a Mediului Urban" COM(2004).

La stabilirea unei strategii de dezvoltare durabilă a zonelor urbane trebuie să se țină seama de faptul că aceste probleme sunt complexe şi, în acelaşi timp, interdependente. Stabilirea prin strategii a unor inițiative locale care să ducă la de rezolvarea acestor probleme pot determina noi probleme, alt domeniu şi pot fi, în acelaşi timp, în contradicție cu politicile la nivel național sau chiar regional. De exemplu, politicile de îmbunătățire a calității aerului prin achiziționarea de "autobuze curate" pot fi subminate de creşterea transportului privat, determinat de decizii legate de utilizarea terenurilor (de ex. construirea de parcări în zona centrală a oraşului). Problemele calității necorespunzătoare a mediului construit sunt cauzate de cele mai multe ori de aspecte de natură economică şi socială.

În prezent, majoritatea autorităților locale utilizează ca instrument de rezolvare a acestor probleme abordarea integrată a administrării mediului urban, prin adoptarea unor strategii pe termen lung şi a unor planuri de acțiune, care să cuprinde analize detaliate a legăturilor între diferite politici şi responsabilități, inclusiv legăturile între diferite niveluri administrative.

Obligațiile impuse la nivel local, regional, național sau european (de ex. utilizarea terenului, zgomot, calitatea aerului) pot fi implementate mai eficient la nivel local atunci când sunt integrate într-un cadru local de management strategic.

Potrivit principiului subsidiarității, autoritățile locale joacă un rol important în procesul de creştere a calității mediului urban. Diversitatea în ceea ce priveşte istoria, geografia, clima, condițiile administrative şi legislative duc la adoptarea unor soluții dezvoltate la nivel local, în funcție de condițiile specifice.

Mediul urban necesită acțiuni la toate nivelurile: autorități naționale şi regionale, precum şi UE, fiecare având propriul rol. Unele oraşe au găsit deja soluții, dar acestea nu sunt suficient diseminate sau implementate. UE vine în sprijinul regiunilor şi autorităților locale prin promovarea celor mai bune practici la nivel european şi încurajarea creării de rețele eficiente şi schimb de informații între oraşe.

Astfel, sprijinul oferit de UE constă în susținerea investițiilor necesare atingerii priorităților de mediu şi întărirea capacității prin acordarea de fonduri pentru cercetare şi instruire, prin realizarea de ghiduri relevante şi încurajarea înființării de puncte naționale de consultare pentru oraşe. De asemenea, este necesară promovarea unei strânse colaborări şi coordonări între autoritățile administrative relevante, în vederea identificării de soluții eficiente pentru oraşele şi regiunile lor.

Evaluarea problemelor de mediu urban, nevoia de acțiune la toate nivelurile şi plus-valoarea datorată implicării UE a fost îmbrățişată de toți factorii implicați. Astfel, s-a legiferat asigurarea că managementul integrat trebuie realizat la nivel local.

Elemente de fundamentare a unei strategii de dezvoltare durabilă la nivel urban

Se consideră, în general, că orice strategie de dezvoltare durabilă trebuie să contribuie la o mai bună implementare a politicilor de mediu la nivel comunitar, dar şi la respectarea legislației la nivel local. Mijloacele sunt considerate tradiționale: sprijinirea şi încurajarea autorităților locale de a adopta o abordare mai integrată a managementului urban şi prin invitarea statelor membre să sprijine acest proces şi să exploateze oportunitățile oferite la nivel comunitar.

Strategia va contribui la îmbunătățirea mediului urban, determinând creşterea atractivității oraşelor şi îmbunătățirea condițiilor de viață, muncă, la atragerea de investiții şi la reducerea impactului negativ al oraşelor asupra mediului la cel mai extins nivel, de exemplu în ceea ce priveşte schimbările climatice.

Abordarea integrată a managementului de mediu la nivel local şi a transportului în mod deosebit, pe baza consultării efective a tuturor factorilor implicați este un element-cheie pentru implementarea legislației de mediu şi atingerea unor îmbunătățiri pe termen lung în ceea ce priveşte performanța şi calitatea mediului. Este necesară sprijinirea autorităților locale în adoptarea acestor tehnici de management. Comisia Europeană încurajează statele membre, autoritățile locale şi regionale să deruleze programe în vederea promovării construcțiilor durabile în oraşele lor.

Principalele elemente care contribuie la realizarea unei strategii de dezvoltare durabilă a mediului sunt următoarele:

A) Un managementul integrat de mediu

Abordarea integrată a managementului mediului la nivel urban determină evitarea conflictelor între diferite politici şi inițiative aplicabile ariilor urbane şi duce la adoptarea unei viziuni pe termen lung pentru dezvoltarea oraşului.

Adițional inițiativelor voluntare Agenda Locală 21 şi Angajamentelor Aalborg, unele state-membre au legiferat sau au stabilit mecanisme care obligă la managementul integrat al mediului urban.

Exemple de bune practici: Belgia, Danemarca, Franța, Ungaria, Polonia, Slovenia: legislație; Cipru, Cehia şi Anglia.

În general, s-a constat că abordările integrate duc la o planificare mai bună şi determină rezultate semnificative.

Definirea clară a obiectivelor şi a țintelor, asumarea responsabilităților, a procedurilor de monitorizare a progreselor, consultarea publicului, verificarea rezultatelor, auditul şi raportarea sunt cruciale pentru implemetarea efectivă a măsurilor.

Multe oraşe de succes au adoptat sisteme de management de mediu cum sunt EMAS sau ISO 14001 pentru a asigura realizarea obiectivelor politicilor şi

raportarea progreselor către public. Campaniile de informare asupra progreselor realizate sunt, de asemenea, importante (ex. Săptămâna Europeană a Mobilității.).

Comisia Europeană recomandă autorităților locale să facă paşii necesari utilizării extinse a managementului integrat la nivel local şi încurajează autoritățile naționale şi regionale să sprijine acest proces.

B) Planurile de transport urban durabil

Transportul urban are un impact direct asupra poluării aerului, zgomotului, congestiilor în trafic şi emisiilor de dioxid de carbon (CO2) şi este fundamental pentru cetățeni şi afaceri.

Adoptarea şi implementarea planurilor de transport urban este obligatorie în unele state-membre. Unele oraşe adoptă voluntar planuri în scopul îmbunătățirii calității vieții sau pentru a se conforma standardelor UE de protecție a sănătății umane (ex. calitatea aerului).

Planificarea reală a transportului urban presupune o viziune pe termen lung pentru planificarea cerințelor financiare pentru infrastructură şi autovehicule şi desemnarea shemelor de acordare a stimulentelor, pentru promovarea unui transport public urban de calitate, a mersului pe jos şi pe bicicletă în condiții de siguranță şi coordonarea planurilor de transport urban cu planificarea teritorială la nivelurile administrative adecvate. Planificarea transportului urban trebuie să țină cont de elemente de siguranță şi securitate, accesul la bunuri şi servicii, poluarea aerului, zgomot, emisiile de gaze cu efect de seră şi consumul de energie, destinația terenurilor, să acopere atât transportul de pasageri, cât şi cel de bunuri şi să integreze toate modurile de transport. Soluțiile trebuie să fie adaptate condițiilor locale şi adoptate în baza consultării publicului şi a celorlalți factori de interes, iar sarcinile/țintele să reflecte situația locală.

C) Sprijin pentru schimbul larg de experiență la nivelul UE

Din anul 2006, Comisia asigură suportul tehnic pentru managementul integrat de mediu, în baza experiențelor existente şi prin exemplificarea cazurilor de succes. Astfel, se face referire la cele mai relevante acte normative de mediu din Uniunea Europeana (ex. aer, zgomot, apă, deşeuri şi directivele pe eficiență energetică). De asemenea, asigură îndrumare tehnică pentru principalele aspecte ale planurilor de transport, în baza recomandărilor formulate de Grupul de lucru al experților (Expert Working Group) şi dă exemple de bună practică (vezi europa.eu.int/comm/environment/urban/pdf/final_report050128.pdf)

Înbunătățirea accesului la soluțiile existente este importantă pentru că le permite autorităților locale să învețe una de la cealaltă şi să dezvolte soluții adaptate la situația specifică. Informația trebuie să fie bine structurată, uşor accesibilă şi susținută de experți.

D) Rețelele şi proiectele demonstrative

Schimbul de experiență între autoritățile locale finanțate de Comisie în cadrul "Cooperation Framework" a arătat că sunt multe avantaje ale lucrului în echipă pentru dezvoltarea soluțiilor pentru fiecare situație locală în baza experiențelor şi problemelor locale. Se propune continuarea sprijinului acordat sub noul LIFE +Regulation.

Politica de coeziune şi Programul-cadru de cercetare oferă oportunități similare, precum şi proiecte demonstrative privind problemele urbane de mediu.

E) Rețeaua punctelor focale naționale pe probleme urbane

Autoritățile locale raportează dificultăți în accesarea informației cu privire la inițiative care au avut rezultate promițătoare. Cele mai bune practici nu sunt evaluate independent şi nu sunt accesibile într-un singur loc. Comisia co-finanțează sub URBACT o rețea pilot a punctelor focale naționale ('European Knowledge Platform'11) pentru a asigura informații structurate şi evaluate pe probleme sociale, economice şi de mediu ale zonelor urbane ca răspuns la solicitările autorităților locale.

În prezent, comunicările, descoperirile ştiințifice, studiile şi ghidurile relevante pentru autoritățile locale sunt disponibile pe diferite site-uri ale Comisiei, ceea ce face dificilă găsirea informației.

F) Instruirea autorităților locale cu privire la planurile de dezvoltare durabilă

Multe autorități locale s-au exprimat cu privire la necesitatea deținerii unor aptitudini specifice pentru adoptarea unei abordări integrate de management implicând cooperarea intersectorială şi instruirea cu privire la legislația specifică de mediu, participarea efectivă a publicului şi încurajarea schimbării în comportamentul cetățenilor.

Instruirea 'Face to face' cu implicarea autorităților naționale, regionale şi locale e privită de factorii de decizie drept cea mai valoroasă metodă de studiu. Viitorul program LIFE+ Regulation are drept obiectiv să sprijine capacitățile locale în implementarea politicii de mediu. Aceasta poate include programe de schimb de experiență pentru funcționarii din autoritățile locale.

G) Folosirea altor programe de ajutorare a comunităților

Există o serie de oportunități oferite de alte politici pentru integrarea problemelor de mediu în strategiile de dezvoltare urbană/regională:

- Politica de coeziune;
- Fondul de Coeziune şi Fondurile Structurale pentru actuala perioadă cuprind oportunități de asistență semnificative adresate priorităților de mediu din zonelor urbane (ex. managementul deşeurilor, tratarea apelor

uzate, calitatea aerului, transport urban “curat”, eficienţă energetică, reabilitarea terenurilor contaminate, şi strategii inegrate pentru regenerarea urbană);

- Cercetarea.

Există noul LIFE+ Regulation şi alte instrumente pentru a susține dezvoltarea instituționala pe probleme de management urban a autorităților regionale şi locale, care încurajează statele-membre să inițieze activități legate de mediu. Comisia încurajează statele-membre să exploateze aceste oportunități în abordarea problemelor cu care se confruntă ariile lor urbane şi să ofere sistemelor-cadru naționale de referință o abordare urbană corespunzătoare.

- Sinergia cu alte politici

Această strategie este intersectorială, acoperind multe sectoare şi probleme de mediu. Contribuie la implementarea priorităților Programului 6 de Acțiune pe Mediu şi a altor politici de mediu, inclusiv a altor strategii tematice. Diverse politici de mediu (calitatea aerului, zgomot) necesită elaborarea planurilor de reducere. Prin introducerea acestor planuri în contextul unui cadru local integrat, cum propune această strategie, pot fi dezvoltate sinergii între multe domenii politice ceea ce duce la obținerea unor rezultate mai bune atât pentru mediu, cât şi pentru calitatea vieții în general în zonele urbane.

H) Schimbări climatice

Zonele urbane joacă un rol important atât în adaptarea la efectele produse de schimbările climatice, cât şi în reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

Oraşele sunt vulnerabile la consecințele schimbărilor climatice precum inundațiile, valurile de căldură, crizele de apă mai frecvente şi mai severe.

Planurile integrate de management urban ar trebui să cuprindă măsuri care să vizeze limitarea riscului de mediu astfel încât oraşele să facă mai bine față unor astfel de schimbări. Zonele prioritare de acțiune pentru autoritățile locale în scopul scăderii emisiilor de gaze cu efect de seră sunt transporturile şi construcțiile. Implementarea Planurilor de transport urban durabil, inclusiv a măsurilor specifice de promovare a emisiilor scăzute de dioxid de carbon (CO_2) şi a vehiculelor eficiente energetic, vor ajuta la reducerea gazelor cu efect de seră la nivel local. Construcțiile durabile îmbunătățesc eficiența energetică în timp ce scad emisiile de CO_2.

Autoritățile locale pot promova asemenea măsuri prin campanii de conştientizare, prin stabilirea şi aplicarea – unde este posibil – unor standarde şi adoptarea celor mai bune practici pentru clădirile pe care le dețin şi pentru pentru cele pe care le concesionează prin achiziții publice verzi. În acest context, renovarea clădirilor are o importanță seminificativă.

În vederea promovării eficienței energetice şi a utilizării energiilor reciclabile în rândul actorilor locali şi regionali, se continuă Programul „Intelligent Energy-Europe”. Cartea verde în subiectul eficienței energetice pune problema dacă

Directiva privind performanța energetică a clădirilor ar trebui extinsă la clădirile mai mici, în cazul renovării acestora.

Pentru a permite o comparație între clădirile din Europa şi a încuraja schimbul de bune practici, Comisia a ordonat Organizației Europene a Standardizării (CEN) să dezvolte metode de evaluare a performanței integrate de mediu a clădirilor.

Comisia va acorda sprijin pentru cercetarea urbană amanunțită şi va implica activ autoritățile locale în efortul de le face disponibile materiale în multe limbi pentru a le facilita utilizarea la nivel local.

I) Natură şi biodiversitate

Designul urban durabil (planificarea corespunzătoare a utilizării terenurilor) va contribui la reducerea răsfirării urbane şi la reducerea pierderii de habitate naturale şi a biodiversității.

Managementul integrat al mediului urban ar trebui să întărească politicile de utilizare durabilă a terenurilor, care să evite răsfirarea urbană şi să reducă proporția terenurilor scoase din circuitul agricol, şi să includă promovarea biodiversității urbane şi să mărească nivelul de conştientizare în rândul locuitorilor din oraşe.

Strategia tematică în domeniul protecției solului, aflată în fază de proiect, se va adresa probabil reabilitării şi refolosirii siturilor industriale dezafectate, contaminate sau nu, şi planificării spațiale în domeniul economisirii spațiului, în scopul reducerii fenomenului de scoatere a terenurilor din circuitul agricol şi a utilizării raționale a solului.

J) Mediul şi calitatea vieții

Planurile de asigurare a unui transport urban durabil vor contribui la reducerea poluării aerului şi a celei fonice, la încurajarea ciclismului şi a mersului pe jos, îmbunătățind sănătatea şi reducând obezitatea. Metodele durabile de construcție vor contribui la promovarea confortului, siguranței, accesibilității şi reducerii impactului asupra sănătății generat de poluarea aerului exterior sau de interior, în special în privința sistemelor de încălzire.

Legislația existentă în domeniul calității aerului solicită stabilirea de planuri în cazul depăşirii valorilor limită. Acele situații se pot întâlni în multe oraşe, în special în cazul poluării prin particule (PM), emise în cea mai mare parte datorită traficului rutier şi al instalațiilor de combustie. În contextul Strategiei tematice în domeniul poluării aerului, Comisia are în vedere obiective şi măsuri menite să controleze poluarea prin particule şi poluarea stratului de ozon, inclusiv măsuri legate de transport, vehicule noi şi instalații mici de combustie. Interiorizarea obiectivelor Comunității în materie de calitate a aerului necesită o abordare integrată de implicare a autorităților oraşelor.

Planurile de transport urban durabil şi un management integrat mai bun al zonei urbane, inclusiv al încălzirii cartierelor, ar putea contribui la respectarea acestor obligații de către oraşe. Transportul joacă un rol critic în contextul schimbărilor climatice, al calității aerului şi dezvoltării durabile. Comisia va lua în considerare un set complex de acțiuni necesare îmbunătățirii mediului urban, incluzând noile standarde aplicate vehiculelor (EURO 5, EURO 6), ceea ce se va reflecta asupra măsurilor de promovare pe scară mai largă a aplicării diferențiate în zonele sensibile din punct de vedere al mediului şi a zonelor cu nivel scăzut de emisii, cu restricții pentru transportul poluant. Recent, Comisia a adoptat o propunere de directivă asupra achiziției de vehicule nepoluante de către autoritățile publice.

Ca parte a revizuiri Politicii comune de transport, se va evalua necesitatea unei acțiuni suplimentare în domeniul transportului urban, în special în ceea ce priveşte rolul vehiculelor private în oraşe şi mijloacele de îmbunătățire a calității transportului public.

Se intenționează să se continue finanțarea inițiativei CIVITAS, care ajută oraşele să opereze o modificare esențială în divizarea modală a transportului şi să promoveze utilizarea vehiculelor nepoluante şi atacarea problemei congestiei. CIVITAS mai sprijină trainingul, schimbul de informații şi reluarea rezultatelor.

Hărțile de zgomot şi planurile de acțiune în domeniul zgomotului de mediu sunt cerute de legislația europeană în vederea reducerii zgomotului în zonele urbane mari unde nivelurile expunerii pot provoca efecte dăunătoare asupra sănătății umane şi a protejării zonelor liniştite împotriva creşterii zgomotului. Planurile de transport urban durabil vor contribui la respectarea acestor solicitări prin identificarea măsurilor menite să administreze zgomotul generat de transportul urban.

K) Utilizarea durabilă a resurselor naturale

Strategia tematică în domeniul utilizării durabile a resurselor naturale va evidenția importanța utilizării resurselor naturale într-o manieră eficientă, care să reducă impactul asupra mediului. Un management urban mai bun poate reduce impactul utilizării zilnice a resurselor, cum ar fi energia şi apa. Evitarea răsfirării urbane prin intermediul modelelor de instalare de mare densitate şi mixte oferă avantaje de mediu în privința utilizării terenurilor, a transportului şi încălzirii, contribuind la economisirea resurselor pe cap de locuitor.

Proiectul de directivă din domeniul Strategiei tematice în domeniul prevenirii şi reciclării deşeurilor 30 clarifică obligațiile statelor-membre în vederea elaborării programelor de prevenire a producerii de deşeuri la cel mai convenabil nivel geografic. Managementul urban integrat de mediu ar trebui să acopere măsurile locale de prevenire a producerii de deşeuri.

Strategii de dezvoltare durabilă a zonelor urbane în România

Dezvoltarea urbană în România se realizează prin Strategia de Dezvoltare Regională şi Programul Operațional Regional 2007-2013. Obiectivul general al acestui program *constă în sprijinirea unei dezvoltări economice, sociale, echilibrate teritorial şi durabile a Regiunilor României, corespunzător nevoilor lor şi resurselor specifice, prin concentrarea asupra polilor urbani de creştere, prin îmbunătățirea condițiilor infrastructurale şi ale mediului de afaceri pentru a face din regiunile României, în special cele rămase în urmă, locuri mai atractive pentru a locui, a le vizita, a investi şi a munci.*

Obiectivele specifice identificate în POR 2007-2013 sunt:

- creşterea rolului economic şi social al centrelor urbane, prin adoptarea unei abordări policentrice, în vederea stimulării unei dezvoltări mai echilibrate a Regiunilor;
- îmbunătățirea accesibilității Regiunilor şi în particular a accesibilității centrelor urbane şi a legăturilor cu zonele înconjurătoare;
- creşterea calității infrastructurii sociale a Regiunilor;
- creşterea competitivității Regiunilor ca locații pentru afaceri;
- creşterea contribuției turismului la dezvoltarea Regiunilor.

Dezvoltarea urbană se încadrează în *Axa prioritară 1 - Sprijinirea dezvoltării durabile a oraşelor - potențiali poli de creştere*, care are în vedere sprijinirea planurilor integrate de dezvoltare urbană ce vor fi implementate prin proiecte depuse spre finanțare pe următoarele domenii:

A. reabilitarea infrastructurii urbane şi îmbunătățirea serviciilor urbane, inclusiv transportul urban;
B. dezvoltarea durabilă a mediului de afaceri;
C. reabilitarea infrastructurii sociale, inclusiv a locuințelor sociale şi îmbunătățirea serviciilor sociale.

Prin punerea în practică a planurilor integrate de dezvoltare urbană se urmăreşte, la nivel regional, reducerea discrepantelor între zonele sărace şi cele mai dezvoltate din cadrul unei regiuni şi, la nivel național, accelerarea dezvoltarii oraşelor cu probleme.

Cele două obiective sunt complementare : atunci când unul din obiective se referă la dezvoltarea urbană generală, celalalt intervine punctual, pe aspecte economice şi sociale. În situația în care programul îşi propune să integreze zonele mai sărace, cele mai multe intervenții tind să dezvolte activități sociale. Toate aceste tipuri de intervenție reprezintă elementele componente ale unui *Plan integrat de dezvoltare urbană*.

Pentru a contribui la rezolvarea unor astfel de probleme complexe şi pentru asigurarea unei dezvoltări policentrice echilibrate, se vor finanța *planuri integrate de dezvoltare urbană ale unor areale clar delimitate spațial în cadrul oraşelor de rang 0 şi 1, numite "zone de acțiune urbană", precum şi planuri şi proiecte integrate de dezvoltare urbană ale oraşelor de rangul 2 şi 3,* conform

Legii nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a IV-a - Rețeaua de localități.

Planul integrat de dezvoltare urbană: în cazul oraşelor – poli de creştere naționali – este un document de planificare comprehensivă a dezvoltării, care coreleză politicile sectoriale – economice, sociale, de mediu, transport – cu politicile teritoriale şi se implementează printr-o succesiune de proiecte individuale, care se corelează unele cu altele, fiind denumite "proiecte integrate", în scopul realizării unei dezvoltări urbane durabile.

În cazul oraşelor poli de creştere regionali şi locali, Planul integrat de dezvoltare urbană este un document de planificare a dezvoltării de mai mai mică anvergură, ceea ce face posibilă elaborarea planului simultan cu identificarea proiectelor integrate prin care acesta se implementează. Planul polilor regionali şi locali poate cuprinde ansamblul oraşului.

Avantajul acestei abordări integrate a dezvoltării, atât în cazul polilor naționali de creştere, cât şi în cazul celor regionali/locali, constă în faptul că se pot rezolva simultan o serie de probleme între care există relații de interdependență şi care afectează şi arealele adiacente zonei de intervenție propriu-zise.

Obiectivul acestui domeniu de intervenție, precum şi al axei prioritare îl constituie creşterea calității vieții şi crearea de noi locuri de muncă în oraşe, prin reabilitarea infrastructurii urbane şi îmbunătățirea serviciilor urbane, inclusiv a serviciilor sociale, precum şi prin dezvoltarea structurilor de sprijinire a afacerilor şi a antreprenoriatului.

Planul integrat poate fi finanțat total sau parțial din POR, iar proiectele individuale implementate prin POR trebuie să se încadreze în cel puțin două din următoarele trei categorii de proiecte: reabilitarea infrastructurii urbane şi îmbunătățirea serviciilor urbane, inclusiv transportul urban; dezvoltarea durabilă a mediului de afaceri; reabilitarea infrastructurii sociale, inclusiv a locuințelor multifamiliale şi/sau sociale şi îmbunătățirea serviciilor sociale. În cazul locuințelor, se are în vedere reabilitarea termică a acestora, în concordanță cu Directiva 91/20002/CE privind performanța energetică a clădirilor, transpusă în legislația românească prin Legea nr. 372/2005 privind performanța energetică a clădirilor.

Crearea unor zone urbane de înaltă calitate implică o strânsă coordonare între diverse politici şi inițiative şi o mai bună cooperare între diverse niveluri de administrație. Statele-membre au responsabilitatea de a ajuta autoritățile locale şi regionale să îmbunătățească performanța de mediu din oraşele aflate pe teritoriul lor.

Măsurile de sprijin furnizate prin intermediul unor strategii de dezvoltare durabilă vor contribui la furnizarea de ajutor pentru autoritățile locale şi alți actori în sensul identificării celor mai potrivite măsuri. La aceasta se adaugă şi avantajul schimbului de informații în spațiul Uniunii Europene, care ar putea contribui la promovarea bunelor practici în probleme de managementul

mediului în afara Uniunii Europene (de ex. Inițiativa „Oraş verde” din cadrul Programului Națiunilor Unite pentru Mediu).

Statele-membre, autoritățile locale şi regionale, ca şi alți actori implicați sunt interesate să îşi realizeze şi să prezinte propriile viziuni referitoare la dezvoltarea durabilă, funcție de specificul fiecărei zone.

Anexe

Anexa 1
Principalele obiective ale Strategiei de Dezvoltare a Regiunii Nord-Est 2007-2013

Prioritatea	Obiectivul priorității	Măsuri
1. Infrastructura şi mediul	Dezvoltarea infrastructurii fizice şi sociale, prezervând, în acelaşi timp, condițiile de mediu	• Modernizarea infrastructurii locale şi regionale de transport rutier • Modernizarea gărilor şi a rețelei feroviare • Modernizarea infrastructurii aeroporturilor regionale (Bacău, Iaşi şi Suceava) • Reabilitarea şi modernizarea infrastructurii de mediu din mai multe domenii, cum sunt: - sistemul de gestionare a deşeurilor; - rețeaua stațiilor de tratare a apelor uzate; - protejarea biodiversității şi a ariilor protejate; - prevenirea riscurilor naturale de mediu (inundații, alunecări de teren, eroziunea solurilor etc.); - îmbunătățirea calității aerului şi a apei, prin realizarea unui sistem integrat pentru limitarea, prevenirea şi controlul poluării. • Dezvoltarea infrastructurii energetice: - extinderea rețelei de distribuire a gazelor naturale; - modernizarea centralelor termice existente şi reabilitarea sistemului de distribuție; - perfecționarea şi extinderea sistemelor care utilizează surse de energie neconvențională (solară, eoliană, biomasa). • Reabilitarea şi dezvoltarea infrastructurii educaționale, sociale şi de sănătate.

Prioritatea	Obiectivul priorității	Măsuri
		• Înființarea centrelor de asistență socială. • Reabilitarea urbană vizând: - conservarea şi reabilitarea patrimoniului cultural, a monumentelor şi site-urilor istorice din zonele urbane; - reabilitarea instituțiilor de cultură; - modernizarea rețelelor stradale urbane; - crearea, amenajarea şi/sau modernizarea spațiilor verzi.
2. Sprijinirea afacerilor	Consolidarea mediului de afaceri, prin creşterea competitivității şi eficienței microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici şi mijlocii	• Investiții pentru sprijinirea creării de IMM şi microîntreprinderi şi a dezvoltării celor existente. • Servicii de consultanță pentru dezvoltarea afacerilor în regiune. • Cercetare, dezvoltare, inovare şi transfer tehnologic către mediul de afaceri.
3. Turism	Realizarea de investiții şi dezvoltarea de noi servicii turistice, în vederea valorificării potențialului turistic regional	• Investiții în turism, în scopul reabilitării şi dezvoltării infrastructurii în vederea creşterii atractivității turistice regionale. • Promovarea potențialului turistic, prin dezvoltarea de noi servicii turistice şi acțiuni specifice.
4. Dezvoltare rurală	Dezvoltarea spațiului rural în scopul creşterii nivelului de trai al locuitorilor	• Dezvoltarea infrastructurii fizice rurale: - reabilitarea şi modernizarea drumurilor comunale; - modernizarea transportului rural şi îmbunătățirea conexiunilor de transport urban-rural; - dezvoltarea rețelelor de telecomunicații; - dezvoltarea infrastructurilor educaționale, de sănătate şi a celor asociate serviciilor sociale; - construirea şi/sau extinderea rețelelor de gaze naturale şi utilități (apă, co)

Prioritatea	Obiectivul priorității	Măsuri
		- dezvoltarea şi îmbunătățirea infrastructurii asociate dezvoltării agriculturii (irigații, silozuri, protejarea terenurilor, pădurilor, a peisajului, combaterea eroziunii solurilor etc.) - conservarea mediului ambiant. • Diversificarea activităților economice alternative din mediul rural, prin: - încurajarea dezvoltării activităților meşteşugăreşti-artizanale; - extinderea turismului rural; - dezvoltarea afacerilor în zonele rurale cu potențial în cultivarea şi procesarea produselor agricole pentru care există cerere pe piețele externe - etc.
5. Dezvoltarea resurselor umane şi a serviciilor sociale	Adaptarea calificărilor şi a nivelurilor de calificare la cerințele pieței şi includerea socială a categoriilor dezavantajate.	• Dezvoltarea formării continue, în vederea perfecționării forței de muncă şi adaptării acesteia la cerințele pieței muncii. • Sprijin pentru dobândirea competențelor antreprenoriale, prin care se urmăreşte creşterea performanțelor profesionale a resurselor umane, din mediul de afaceri local şi regional. • Dezvoltarea de servicii aferente sistemului integrat de formare a categoriilor dezavantajate. • Sprijinirea calificării/reconversiei profesionale a populației ocupate din mediul rural.

Anexa 2
Priorități ale Strategiei de Dezvoltare a Regiunii Sud-Est 2007-2013
Obiectivul specific: creşterea atractivității regiunii prin dezvoltarea accesibilității, continuarea extinderii şi modernizării infrastructurii portuare, aeroportuare, a sistemului rutier şi feroviar, crearea unui sistem multimodal de transport

Prioritatea 1. Dezvoltarea rețelei de transport la nivel regional

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
1.1. Dezvoltarea punctelor terminus existente şi crearea de noi terminale ale rețelelor de transport, pentru transportul de bunuri/persoane, precum şi modernizarea serviciilor acestora, cu respectarea standardelor de siguranță şi protecție a mediului; asigurarea intermodalității prin crearea centrelor logistice pentru transportul intermodal feroviar-rutier, feroviar-maritim, rutier-fluvial, rutier-maritim, rutier-aerian;	• Extinderea şi modernizarea platformelor multimodale de marfă/pasageri în porturile maritime şi fluviale, pentru asigurarea transportului de produse/ pasageri, în regiune; • Extinderea şi modernizarea porturilor turistice de interes regional/local; • Modernizatea infrastructurii aeroprtuare pentru traficul de persoane (Constanța şi Tulcea) şi mărfuri (Ianca) şi construcția unui aeroport în zona Brăila-Galați; • Construcția podului peste Dunăre în zona Galați-Brăila, către Dobrogea; • Modernizatea drumurilor naționale: Galați-Brăila-Buzău-Bucureşti; Brăila-Slobozia; Brăila-Focşani; Brăila-Isaceea-Tulcea; • Construcția/reabilitarea/modernizarea: - rețelelor de drumuri naționale, județene;	1.1. • impactul internațional al proiectului şi conexiunile cu coridoarele europene de transporturi; • gradul în care proiectul se integrează în economia regională.

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
	- şoselelor de centură şi a străzilor, din mediul urban.	
1.2. Dezvoltarea legăturilor dintre terminale şi centrele urbane cu sistemele naționale şi internaționale cu transport (inclusiv realizarea de centuri), prin dezvoltarea diferitelor modalități de transport, pentru reducerea timpului de transport şi creşterea siguranței traficului, cu menținerea şi protejarea factorilor de mediu	• modernizarea căilor de transport electrificate.	1.2. • Gradul de creştere a siguranței traficului; • Capacitatea de a reduce timpul şi costurile de transport; • Gradul de intensitate a traficului; • Reducerea poluării în interiorul oraşelor.
1.3. Modernizarea şi asigurarea accesului în zonele rurale, pentru îmbunătățirea condițiilor de viață în mediul rural şi pentru a susține activitățile economice şi turistice; modernizatea rețelelor de drumuri județene şi locale.		1.3. • Măsura în care proiectul determină diminuarea gradului de izolare a zonei rurale respective; • Gradul în care proiectul contribuie la completarea unui circuit economic, turistic; • Starea drumurilor degradate; • Contribuția proiectului la creşterea atractivității economice a zonei (inclusiv turistice)
1.4. Creşterea mobilității în zonele urbane, prin modernizarea liniilor de transport public urban şi		1.4. • Gradul de integrare a proiectului cu alte proiecte; • Măsura în care, proiectul se

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
dezvoltarea transportului multimodal, în scopul creşterii gradului de confort şi siguranță a pasagerilor şi reducerea poluării.		include într-un sistem multimodal de transporturi; • Contribuția proiectului la reducerea poluării atmosferice şi acustice; • Utilizarea proiectului în domeniul energiei neconvenționale; • Proiectul conține soluții inovative tehnice şi de management

Obiectivul specific: crearea condițiilor favorabile pentru localizarea de noi investiții şi creşterea potențialului celor existente, prin dezvoltarea sistemului de utilități şi al serviciilor de calitate, destinate întreprinderilor

Prioritatea 2. Crearea condițiilor favorabile dezvoltării mediului investițional

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
2.1. Susținerea întreprinderilor mici şi mijlocii (IMM) şi a întreprinderilor mici şi mijlocii „start-up”, în vederea creşterii competitivității acestora	• Sprijinirea IMM pentru creşterea productivității şi reducerea consumului de energie; • Investiții în tehnologii inovatoare, pentru protecția resurselor naturale; • Crearea, extinderea, modernizarea infrastructurii incubatoarelor şi a altor centre de afaceri (spații de producție pentru IMM, relocalizarea IMM în aceste structuri de afaceri) • Înființarea unor centre de standardizare/certificare a produselor şi de testare a noilor tehnologii şi echipamente inovative; • Promovarea, dezvoltarea şi internaționalizatea activităților economice ale IMM.	2.1. • Capacitatea financiară a aplicantului şi experiența anterioară în domeniul propus; • Costul total al investiției raportat la locurile de muncă nou create; • Promovarea utilizării de resurse energetice alternative şi reducerea consumului energetic; • Reducerea cantității de deşeuri industriale; • Includerea IMM într-o structură de tip „cluster”; • Localizatea în spații de producție prevăzute cu utilități publice.
2.2. Susținerea serviciilor pentru întreprinderile mici şi mijlocii (IMM) şi accesul acestora la activități de cercetare-dezvoltare-informații).		2.2. • Proiectul trebuie să răspundă necesităților de servicii identificate de IMM, cu precădere de către consorțiile de IMM; • Cooperarea între IMM furnizorii de servicii şi universități;

Linii de intervenţii prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenţie	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenţie
		• IMM-urile trebuie să facă parte dintr-un cluster sau să fie localizate în centre de afaceri, parcuri tehnologice etc.; • Cheltuielile cu investiţiile, raportate la numărul de locuri de muncă sau create; • Promovarea incluziunii sociale; • Gradul în care proiectul propus va beneficia de personal calificat pentru furnizarea de servicii de consultanţă.
2.3. Crearea premiselor necesare dezvolării IMM, prin realizarea de districte economice, structuri de afaceri şi susţinerea clusterelor.	• Datarea IMM cu echipamente şi tehnologii moderne pentru producţie, şi servicii (inclusiv accesul la internet); • Consolidarea şi modernizarea sectorului productiv, prin susţinerea proiectelor de investiţii; • Sprijinirea IMM pentru obţinerea serviciilor calificate în implementarea standardelor europene; • Integrarea întreprinderilor în sistemul clusterelor şi a lanţurilor de furnizori; • Acordarea consultanţei pentru IMM; • Proiecte de cercetare-dezvoltare în parteneriat, între universităţi/institute de cercetare şi întreprinderi;	2.3. • Reabilitarea, finalizarea sau dotarea zonelor industriale degradate din apropierea zonelor urbane; • Utilizarea tehnologiilor şi materialelor pentru reducerea gradului de poluare şi a consumului energetic; • Cooperarea între IMM, furnizorii de servicii, universităţi şi administraţia publică; • Întreprinderile trebuie să fie incluse într-o structură tip cluster sau localizate în incubatoare de afaceri, centre de afaceri (parcuri tehnologice, ştiinţifice etc.); • Standardizatea/certificarea unor tehnologii/produse noi pe piaţă; • Promovarea incluziunii sociale; • Perfecţionarea personalului care operează în firme inovative;

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
	• Proiecte complexe de cercetare, cu participarea specialiştilor internaționali; • Dezvoltarea infrastructurii de cercetare-dezvoltare din întreprindere şi crearea de noi locuri de muncă în domeniul cercetării-dezvoltării.	• Eficientizarea costurilor cu investițiile, raportate la locurile de muncă sau nou create; • Utilizarea metodelor moderne de management al infrastructurii de afaceri create.

Obiectivul specific: crearea condițiilor pentru o piață flexibilă a muncii, prin promovarea culturii antreprenoriale, a societății informaționale şi a noilor servicii, în contextul unei dinamici accelerate a integrării activităților economice în spațiul european

Prioritatea 3. Crearea condițiilor pentru o piață flexibilă a muncii

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
3.1. Măsuri active pe piața muncii, instruirea şomerilor (inclusiv a celor aflați în şomaj de lungă durată) şi dezvoltarea forței de muncă pentru a se adapta rapid la schimbările structurale pe piața muncii.	3.1. • Instruirea profesională selectivă, orientată către sectoarele cu potențial ridicat de dezvoltare; • Corelarea programelor de instruire cu cererea de pe piața muncii; • Organizarea cursurilor de instruire, corespunzătoare mediului actual de lucru (IT, MGT/MKT); • Inițierea cursurilor de perfecționare în domeniul tehnicilor de management, antreprenoriat, turism, servicii; • Pregătirea profesională la distanță şi dezvoltarea tehnicilor de formare profesională continuă; • Dezvoltarea culturii antreprenoriale în învățământul preuniversitar şi universitar, în parteneriat cu mediul de afaceri; • Acordarea unor facilități întreprinderilor care pot angaja şomeri de lungă durată, studenți sau alte categorii vulnerabile;	3.1. • Corelarea proiectelor cu politica sectorială în domeniul educației şi pieței muncii; • Proiectele să răspundă dinamicii şi politicii economice regionale; • Implementarea programelor de educație şi instruire profesională, cu prioritate în zonele rurale, pentru tinerii şomeri şi someride lungă durată; • Aplicarea unor metode noi în educație de tip vocațional sau superioară, pentru includere socială; • Promovarea formării profesionale în domeniul serviciilor, în corelare cu dinamica şi potențialul economic (agricultură, turism, industrie alimentară, transport fluvial şi naval etc.); • Extinderea procesului de învățare la distanță pentru cât mai multe grupuri sociale; • Sprijinirea şomerilor aflați în şomaj de

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
	• Organizarea cursurilor şi înființarea de help-desk-uri pentru reconversie profesională, oportunități de angajare şi recalificare.	lungă durată, prin instruirea lor în domenii cerute pe piața forței de muncă.
3.2. Promovarea incluziunii sociale	3.2. • Promovarea oportunităților egale pe piața muncii, cu accent pe reintegrarea grupurilor vulnerabile; • Organizatea unor cursuri şi susținerea de programe necesare persoanelor cu dezabilități, a celor în vârstă sau excluse social, pentru a pătrunde pe piața muncii; • Susținerea programelor de angajare sezonieră pentru şomeri; • Elaborarea studiilor necesare pentru identificarea tendințelor pe piața forței de muncă, în scopul adaptării programelor de instruire profesională a grupurilor vulnerabile; • Creşterea ponderii femeilor pe piața muncii şi prevenirea tendinței de discriminare salarială a femeilor.	3.2. • Crearea de locuri de muncă pentru persoanele cu risc ridicat de excluziune socială; • Pregătirea profesională a persoanelor cu risc ridicat de excluziune socială, în domenii solicitate pe piața muncii; • Incluziunea socială a persoanelor vulnerabile, din zonele cu accesibilitate redusă (zonele rurale sau izolate); • Dezvoltarea programelor de integrare a persoanelor cu cerințe educaționale speciale şi cu dizabilități, în învățământul de masă.
3.3.Modernizarea sistemului instituțional al pieței muncii	3.3. Dezvoltarea capitalului uman din instituțiile care oferă servicii pe piața muncii	3.3. • Propuneri de proiecte în parteneriat social (angajatori, asociații profesionale, ONG etc.);

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
		• Propuneri de noi politici de ocupare a forței de muncă (adaptarea regională a ofertei la nevoile pieței muncii).

Obiectivul specific şi Prioritatea 4.
Crearea de noi oportunităţi de creştere economică duabilă şi a calităţii vieţii, prin dezvoltarea patrimoniului natural/ambiental şi promovarea politicii de mediu

Linii de intervenţii prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenţie	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenţie
4.1. Extinderea şi modernizarea sistemelor de gestionare a deşeurilor şi reabilitarea siturilor contaminate	• Amelioararea calităţii factorilor de mediu în zonele urbane şi rurale; • Extinderea reţelei regionale de arii protejate şi rezervaţii naturale, reabilitarea infrastructurii costiere a litoralului românesc, reconsiderarea ecologică şi economică a activităţilor din Delta Dunării; • Crearea unor sisteme eficiente de management integrat al deşeurilor la nivel regional, judeţean, precum şi a deşeurilor care presupun măsuri specifice (ambalaje periculoase);	4.1. • Prevederi privind reciclarea şi eliminarea deşeurilor; • Proiecte care vizează: - zone cu valoare ambientală la nivel naţional şi internaţional; - protecţia mediului în localităţile cu densitate mare a populaţiei; - zonele turistice; - reabilitarea zonelor contaminate, identificate la nivel regional/local; - sisteme inovative de management al deşeurilor.
4.2. Extinderea şi modernizarea sistemelor de infrastructură de apă şi canalizare	• Modernizarea tehnologiilor existente de colectare, depozitare, tratare şi reciclare a deşeurilor menajere şi industriale şi a apelor uzate; • Realizarea instalaţiilor de generare şi distribuţie a energiilor alternative; • Consolidarea malurilor de râu şi a falezelor şi regularizarea cursurilor de apă.	4.2.Au prioritate proiectele care prevăd: • realizarea reţelelor de aducţiune şi alimentare cu apă potabilă în localităţile unde acestea lipsesc; • extinderea reţelelor de apă potabilă în zonele urbane; • utilizarea tehnologiilor de evaluare şi control a pierderilor din sistem; • extinderea/construcţia reţelelor de canalizare în zonele urbane; • reutilizarea apelor uzate şi epurate.

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
4.3. Reabilitarea zonelor afectate de eliminarea necontrolată a deşeurilor	• Conservarea biodiversității localităților regionale, prin acțiunile de protecția mediului şi a promovării cercetării/dezvoltării în domenii; • Declararea de noi zone protejate; • Construcția/modernizatea surselor de apă, în scopul potabilizării şi reabilitării stațiilor de apă potabilă; • Extinderea rețelelor de distribuție a apei potabile şi a sistemelor de canalizare; • Construcții/reabilitări de stații de epurare a apelor uzate; • Identificarea siturilor contaminate la nivel regional/local şi reabilitarea acestora; • Reducerea emisiilor de poluanți proveniți atât din surse industriale, cât şi din alte surse producătoare de noxe; • Îmbunătățirea sistemelor municipale de termoficare în zonele prioritare selectate; • Valorificarea zonelor naturale protejate, extinderea lor şi identificare de noi zone naturale; • Promovarea utilizării de energii necon-venționale şi eficientizarea sistemelor de distribuție şi de consum.	4.3.Proiecte care vizează: • curățarea şi recuperarea siturilor poluate care reprezintă pericole pentru populație; • Curățarea siturilor poluate care afectează apele freatice. 4.4.Proiectele trebuie să vizeze: • creşterea siguranței construcțiilor în zonele aflate în pericol de tasare, prăbuşire, inundare; • consolidarea terenurilor în zonele de importanță economică; • consolidarea falezelor, în zonele locuite; • amenajarea versanților prin lucrări de împădurire; • conservarea patrimoniului forestier; • protejarea şi reabilitarea litoralului Mării Negre împotriva fenomenului de coroziune. 4.5.Proiecte care prevăd: • monitorizarea integrată a factorilor de mediu; • utilizarea tehnologiilor prin satelit; • prevenirea, cu prioritate a riscului de inundație; • îmbunătățirea dotării cu echipamente pentru intervenții în situații de urgență (ISU);

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
		4.6.Proiecte care privesc: • programe integrate de creare şi management a zonelor naturale, inclusiv siturile; • amenajarea obiectivelor turistice naturale (Delta Dunării, zone montane, peşteri, locuri etc.); • dezvoltarea turismului balnear; • refacerea parcurilor balneare, parcurilor-grădini, a facilităților de utilizare a izvoarelor minerale etc.

Obiectivul specific şi Prioritatea 5.
Dezvoltarea sectorului serviciilor sociale şi de sănătate, prin îmunătățirea infrastructurii şi a dotărilor şi creşterea accesului la aceste servicii, în special în zonele rurale şi izolate

Dezvoltarea sectorului serviciilor sociale şi de sănătate

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
5.1. Reabilitarea/ modernizarea/dezvoltarea şi echiparea infrastructurii serviciilor sociale şi de sănătate	5.1. • Crearea, extinderea, modernizarea şi creşterea capacității centrelor de sănătate din mediul urban şi rural; • Construcția, reabilitarea, modernizarea, restaurarea clădirilor pentru servicii sociale multifuncționale şi rezidențiale şi dotarea acestora cu echipamente; • Construcția/reabilitarea/modernizarea clădirilor pentru spitale, ambulatorii şi de specialitate; • Dotarea cu echipamente medicale de specialitate şi utilități a centrelor de sănătate, a spitalelor şi a ambulatoriilor; • Construcții de locuințe sociale pentru tineri; • Dezvoltarea serviciilor integrate SMURD, la nivel local şi regional.	5.1. Sunt admise proiecte care vizează: • arii demografice mari; • utilizarea unui sistem informatic integrat în domeniul serviciilor de sănătate; • protecția muncii: prescuirea şi combaterea riscurilor profesionale; realizarea de mijloace individuale de protecție a solicitărilor fizice şi mentale; • stimularea activităților economice în regiune, prin îmbunătățirea stării de sănătate a forței de muncă şi asigurarea unor servicii eficiente de ocrotire şi protecție socială; • dezvoltarea infrastructurii sociale şi de sănătate atât în mediul urban, cât şi în mediul rural.
5.2. Consolidarea instituțională a serviciilor sociale şi de sănătate	5.2. • Îmbunătățirea capacității administrațiilor locale/județene şi a altor instituții specializate, de a crea parteneriate;	5.2. Proiecte referitoare la: • întărirea capacității organizațiilor/instituțiilor implicate în menținerea/protecția sănătății publice;

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
	• Promovarea egalității de şanse şi combaterea excluziunii sociale; • Facilitarea accesului pe piața muncii pentru familiile monoparentale; • Extinderea centrelor care oferă adăpost şi sprijin victimelor violenței în familie; • Crearea unor centre pentru sprijinirea psihologică a grupurilor vulnerabile.	• perfecționarea calificării profesionale a persoanelor angajate şi a voluntarilor care lucrează în instituții de ocrotire socială; • întărirea capacității administrative şi creşterea eficienței instituțiilor din sectorul serviciilor sociale, prin modernizarea metodelor de management; • programe de plasament a studenților la studii, în sectorul serviciilor sociale; • introducerea tehnologiilor noi şi logistică în sectorul serviciilor sociale.

Obiectivul specific: dezvoltarea sectorului educațional, prin îmbunătățirea infrastructurii şi a dotărilor, a creşterii calității serviciilor de educație, a extinderii centrelor de formare continuă pentru adulți, a parteneriatului între unitățile de învățământ şi mediul de afaceri, universități şi administrația publică, susținerea cercetării-dezvoltării.

Prioritatea 6. Dezvoltarea sectorului educației

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
6.1. Dezvoltarea şi reabilitarea infrastructurii la toate nivelurile	6.1. • Reabilitatea, consolidarea, modernizarea, extinderea şcolilor, grădinițelor şi campusurilor şcolare/universitare din mediul urban şi rural; • Dotarea unităților de învățământ cu echipamente destinate laboratoarelor şi atelierelor, pentru domenii considerate priorități regionale; • Extinderea învățământului la distanță; • Investiții în echipamente speciale şi utilități moderne, pentru elevii cu handicap.	6.1. Proiecte care vizează: • Modernizarea unităților din infrastructura de învățământ, conform normelor europene; • Construcția infrastructurii în învățământul rural din zonele izolate; • Crearea unor infrastructuri educaționale pentru grupuri țintă cât mai largi;
6.2. Corelarea ofertei sistemului educațional şi de formare profesională, cu cerințele noi ale pieței muncii.	6.2. Facilitarea accesului tuturor persoanelor la educație şi formare profesională, în special a categoriilor defavorizate. • Crearea unui sistem structurat de formare profesională continuă; • Înființarea cabinetelor de orientare	6.2. Proiecte care se axează pe: • formarea profesională în mediul rural, din toate zonele Regiunii; • creşterea gradului de informatizare a instituțiilor din învățământ; • îmbunătățirea formării profesionale continue, pentru integrarea tinerilor pe

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
	şcolară şi profesională, în toate unitățile şcolare; • Corelarea programelor de învățământ profesional, tehnic şi universitar, cu cererea de pe piața forței de muncă.	piața muncii şi reducerea migrației acestora; • dezvoltarea infrastructurii de tehnologii informaționale şi comunicaționale; • creşterea calității resurselor umane din mediul rural; • perfecționarea profesională a persoanelor angajate în activități economice specifice zonei.

Obiectivul specific: modernizarea sectorului agricol şi diversificarea activităților economice, altele decât agricultura, prin valorificarea resurselor naturale (patrimoniul piscicol, silvic, biodiversitatea etc.), a patrimoniului cultural, prin dezvoltarea capitalului social şi crearea unor noi specializări.

Prioritatea 7. Modernizarea economiei rurale

Linii de intervenție prioritară	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
7.1. Îmbunătățirea competitivității unităților agricole, a fermelor zootehnice şi agroalimentare, într-un sistem de filieră de producție, prin introducerea inovării şi a sistemelor de certificare şi de siguranță a alimentelor.	7.1. • Investiții pentru dezvoltarea fermelor agricole (consolidarea terenurilor agricole); • Dezvoltarea serviciilor pentru agricultură; • Modernizarea fermelor zootehnice, a întreprinderilor prelucrătoare şi a unităților nonagricole din zona rurală; • Susținerea fermelor din sectorul viti-vinicol (inclusiv pentru retehnologizare); • Utilizarea oportunităților oferite de agricultură, într-o abordare inovativă, pentru producerea de materii prime şi energie neconvențională; • Investiții pentru îmbunătățirea condițiilor igienico-sanitare.	7.1. Proiectele trebuie să întrunească o serie de condiții: • să fie promovate de asociații de agricultori şi conduse de tineri; • să fie localizate în zone izolate; • să promoveze programe pentru păstrarea şi dezvoltarea raselor autohtone; • să promoveze filiera de producție (care are valoare adăugată mare); • să includă prevederi referitoare la utilizarea deşeurilor (rumeguş, biomasă); • să utilizeze tehnologii noi şi să contribuie la reducerea consumurilor energetice.
7.2. Sprijinirea zonelor rurale prin valorificarea resurselor de mediu naturale şi a patrimoniului	7.2. • Investiții în activități turistice şi infrastructură;	7.2. Proiectele conțin o serie de acțiuni prioritare, printre care: • sprijinirea dezvoltării zonelor

Linii de intervenție prioritară	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
cultural	• Protecția specificității peisajului natural a valorilor etno-culturale; • Reabilitarea, modernizarea şi extinderea structurilor de cazare; • Dezvoltarea serviciilor agroturistice; reabilitarea şi extinderea infrastructurilor de agrement rural; • Investiții pentru firmele care produc/comercializează produse tipice locale; • Sprijinirea firmelor care promovează patrimoniul cultural/natural; • Restaurarea şi valorificarea patrimoniului cultural, arhitectonic, religios, din zonele rurale.	transfrontaliere sau a zonelor protejate (parcuri naturale, rezervații); • localizarea investițiilor în zone cu potențial turistic şi cultural deosebit; • crearea de locuri de muncă pentru femei; • realizarea unui produs turistic complex; • utilizarea tehnologiilor noi adecvate; • prevăd măsuri de reciclare a deşeurilor; • promovează parteneriatul public-privat.
7.3. Modernizarea sectorului piscicol, în condițiile dezvoltării durabile	7.3. • Investiții pentru crearea şi modernizarea firmelor din sectorul piscicol; • Dezvoltarea întreprinderilor care prelucrează şi comercializează produse din peşte.	7.3. Propunerile cuprinse în proiecte se referă la: • reconversia profesională din agricultură şi piscicultură; • înființarea şi dezvoltarea fermelor piscicole cu specii valoroase; • crearea de produse şi servicii cu valoare adăugată ridicată; • utilizarea unor tehnologii noi în sectorul piscicol.

Obiectivul specific: creşterea atractivităţii zonelor urbane pentru investiţii, prin valorificarea patrimoniului arhitectonic, monumental, artistic şi dezvoltarea serviciilor urbane.

Prioritatea 8. Dezvoltarea urbană durabilă

Linii de intervenţii prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenţie	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenţie
8.1. Sprijinirea asocierii oraşelor mici, în vederea dezvoltării comune de servicii publice	• Regenerarea siturilor urbane degradate/abandonate şi a zonelor industriale poluate; • Renovarea spaţiilor publice şi pentru recreere, inclusiv a zonelor verzi; amenajări peisagistice pentru evidenţierea obiectivului reabilitat; • Dezvoltarea sau reabilitarea infrastructurii şi utilităţilor publice urbane, respectiv rabilitarea străzilor orăşeneşti, inclusiv a infrastructurii urbane; • Achiziţionarea de mijloace de transport ecologic; • Extinderea şi/sau modernizarea reţelei liniilor de tramvaie; • Renovarea clădirilor rezidenţiale colective; • Restaurarea/schimbarea instalaţiilor tehnice ale clădirilor; • Conservarea şi restaurarea patrimoniului istoric şi cultural din oraşe, în special a centrelor istorice; • Refacerea/amenajarea căilor de acces pietonale şi carosabile, către obiectivele	8.1. • Reorganizarea administraţiei publice locale, în vederea gestionării unor iniţiative comune; • Programarea de noi activităţi economice, adaptate cerinţelor pieţei locale şi care promovează produsele locale; • Îmbunătăţirea infrastructurilor şi a serviciilor de bază.
8.2. Sprijinirea oraşelor mijlocii în vederea dezvoltării de noi funcţii pentru teritoriu.		8.2. • Dezvoltarea unor servicii publice atât pentru zonele urbane cât şi pentru zonele rurale adiacente; • Valorificarea obiectivelor culturale, prin încadrarea acestora în circuite turistice regionale şi naţionale.
8.3. Regenerarea urbană şi dezvoltarea serviciilor de specialitate.		8.3. • Crearea unor structuri de sprijin pentru activităţile economice din zonele urbane (centre

Linii de intervenții prioritare	Proiecte care vizează liniile de intervenție	Criterii indicative de prioritizare pentru linia de intervenție
	rabilitate, în interiorul zonei de protecție a acestora; • Lucrări şi dotări pentru asigurarea iluminatului interior şi exterior, a iluminatului de siguranță, precum şi a celui decorativ; • Descongestionarea traficului urban şi diminuarea poluării; • Construirea de parteneriate între administrațiile publice, în vederea gestionării în comun a deşeurilor, apei, rețelelor de canalizare, serviciilor publice, serviciilor sociale; • Valorificarea patrimoniului cultural şi natural, prin înscrierea în circuite şi itinerarii turistice a obiectivelor istorice caracteristice zonelor urbane izolate; • Asigurarea transportului public către toate zonele comerciale şi economice; • Promovarea zonelor urbane prin diverse activități; • Amenajarea/marcarea de trasee turistice/itinerarii culturale, pentru obiectivele reabilitate.	expoziționale, de servicii, de marketing etc.); • Restaurarea centrelor istorice şi a clădirilor cuprinse în patrimoniul arhitectonic; • Reabilitarea zonelor industriale poluate sau abandonate şi/sau a terenurilor neutilizate, în scopul transformării şi adaptării acestora pentru noi utilizări; • Dotarea cu echipamente de înaltă tehnologie a structurilor destinate cercetării în scopul îmbunătățirii calității vieții.
8.4. Sprijinirea oraşelor izolate, aflate la periferie		8.4. • Realizarea proiectelor în parteneriat public-privat, cu participarea unui număr mare de parteneri economici şi sociali; • Dezvoltarea de activități economice destinate producției şi promovării produselor locale; • Promovarea tradițiilor meşteşugurilor şi artizantatului local.

Anexa 3
Obiective ale Strategiei de Dezvoltarea a Regiunii Sud-Muntenia 2007-2013
Obiectivul specific 1: creşterea nivelului de competitivitate şi atractivitate al regiunii

Prioritatea 1. Dezvoltarea infrastructurii locale şi regionale

Proiecte prioritare	Intervenții specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
1.1. Dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii de transport şi portuare, inclusiv infrastructura şi activitățile de suport a acesteia	1.1. • Reabilitarea şi modernizarea rețelelor de transport de interes regional, național şi internațional; • Reabilitarea şi modernizarea rețelei de drumuri locale şi județene; • Construirea şi modernizarea drumurilor de ocolire a comunităților urbane şi a căilor de acces la autostrăzi; • Construirea, reabilitarea şi modernizarea drumurilor de acces în zonele cu potențial turistic şi cultural; • Reabilitarea şi modernizarea infrastructurii portuare şi de susținere a activităților portuare; • Promovarea şi crearea culoarelor menționate de transport; • Modernizarea transportului public.	1.1. • Îmbunătățirea accesului spre rețele naționale şi europene de transport; • Facilitarea accesului spre zone economice, comerciale, etc.; • Îmbunătățirea legăturilor între comunitățile regiunii şi a accesului spre zonele izolate; • Facilitatea importului şi exportului de mărfuri; • Fluidizarea traficului şi creşterea gradului de siguranță a transportului; • Creşterea capacității portuare; • Reducerea impactului transporturilor asupra mediului.
1.2. Dezvoltarea utilităților, serviciilor publice şi a infrastructurii sociale	1.2. • Construcția, reabilitarea/modernizarea utilităților publice (sisteme de apă, canalizare, energie electrică, energie termică, rețele de comunicații); • Extinderea şi modernizarea infrastructurilor	1.2. • Dezvoltarea economică şi socială a comunităților locale; • Creşterea standardului de viață al locuitorilor regiunii; • Crearea condițiilor optime de

Proiecte prioritare	Intervenţii specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
	pentru servicii de sănătate şi educaţionale; • Reconstrucţia şi modernizarea clădirilor care furnizează servicii sociale; • Construcţia şi dezvoltarea de noi cartiere de locuinţe.	educare şi formare a forţei de muncă; • Creşterea gradului de confort şi reducerea riscului de îmbolnăvire a populaţiei.
1.3. Dezvoltarea infrastructurii informaţionale şi de telecomunicaţii şi facilitarea accesului la serviciile IT	1.3. • Modernizarea infrastructurii ITC existente, în vederea dezvoltării serviciilor şi aplicaţii pentru populaţie (în domeniul sănătăţii, educaţiei administraţiei) şi pentru I.M.M. (comerţ şi tranzacţii electronice). • Stimularea dezvoltării societăţii informaţionale în cadrul regiunii. • Crearea de noi servicii publice electronice, în regiune.	1.3. • Sporirea numărului şi volumului de tranzacţii electronice; • Facilitarea accesului la serviciile educaţionale şi de sănătate; • Creşterea folosirii tehnologiei de informaţii şi comunicaţii (ICT) în furnizarea serviciilor publice.
1.4. Extinderea şi modernizarea infrastructurii de protecţie a mediului	1.4. • Modernizarea şi eficientizarea managementului integrat al deşeurilor, la nivel judeţean şi regional; • Lucrări de reabilitare şi înfiinţare a perdelelor de protecţie a căilor de comunicaţii şi transport; • Extinderea şi modernizarea sistemelor de alimentare cu apă, de tratare şi distribuţie a apei potabile; • Extinderea şi modernizarea reţelelor de canalizare şi epurare a apelor uzate; • Consolidarea malurilor şi regularizarea	1.4. • Îmbunătăţirea calităţii factorilor de mediu; • Prevenirea şi diminuarea efectelor negative ale fenomenelor naturale; • Creşterea procentului de recuperare, reciclare şi reutilizare a deşeurilor; • Creşterea gradului de atractivitate a regiunii ; • Îmbunătăţirea calităţii vieţii locuitorilor din regiune.

Proiecte prioritare	Intervenții specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
	cursurilor de apă şi a versanților; • Conservarea şi protejarea biodiversității.	
1.5. Dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii energetice	1.5. • Retehnologizarea şi modernizarea sistemului de transport şi distribuție a energiei electrice; • Investiții în echipamente de producere a energiei electrice cu eficiență ridicată; • Extinderea sistemului de distribuție a energiei electrice; • Realizarea infrastructurii de generare şi distribuire a surselor de energie alternative.	1.5. • Eficientizarea sistemelor de transport şi distribuție a energiei electrice; • Promovarea utilizării energiei neconvenționale; • Raționalizarea surselor convenționale de energie; • Îmbunătățirea condițiilor de mediu al regiunii.
1.6. Modernizarea şi regenerarea siturilor industriale şi zonelor urbane	1.6. • Renovarea/consolidarea locuințelor din zonele urbane; • Reabilitarea patrimoniului istoric, industrial, cultural; • Renovarea şi/sau finalizarea clădirilor abandonate şi pregătirea lor pentru destinații noi, sociale şi economice; • Reabilitarea şi modernizarea zonelor industriale; • Refacerea spațiilor publice şi zonelor verzi din centrele urbane.	1.6. • Revigorarea rolului centrelor urbane în dezvoltarea regiunii; • Îmbunătățirea condițiilor de mediu în oraşe şi a mediului construit; • Creşterea standardului de viață.
1.7. Reconstrucția ecologică a zonelor degradate şi protejarea patrimoniului natural	1.7. • Amenajarea şi ameliorarea ecologică a terenurilor afectate de activitățile industriale şi agricole poluante;	1.7. • Repunerea în circuitul natural a terenurilor degradate; • Conservarea patrimoniului

Proiecte prioritare	Intervenții specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
	• Refacerea terenurilor afectate de poluarea istorică şi a zonelor contaminate; • Restaurarea ecosistemelor distruse prin defrişări abuzive; • Modernizarea tehnologiilor de refacere a mediului; • Extinderea rețelei regionale de arii protejate şi rezervații naturale; • Exploatarea eficientă a potențialului economic din zonele riverane Dunării; • Conservarea habitatelor şi a speciilor de floră şi faună din regiune; • Exploatarea rațională a resurselor naturale şi a biodiversității.	natural şi utilizarea lui durabilă; • Îmbunătățirea managementului ariilor naturale protejate; • Dezvoltarea durabilă a regiunii; • Stimularea practicării turismului ecologic.

Obiectivul specific 2: creşterea capacității inovative şi competitivității mediului de afaceri al regiunii

Prioritatea 2. Dezvoltarea afacerilor

Proiecte prioritare	Intervenții specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
2.1. Dezvoltarea infrastructurii de afaceri	2.1. • Programe pentru susținerea dezvoltării şi modernizării zonelor şi locațiilor adecvate activităților IMM; • Investiții în capital fizic, tehnologii noi şi sisteme de calitate; • Amenajarea zonelor şi clădirilor industriale neutilizate; • Acțiuni privind facilitarea accesului în zonele industriale şi a acestora, la rețeaua de drumuri naționale; • Susținerea investițiilor destinate amenajării zonelor şi locațiilor productive şi a mediului de afaceri; • Alocarea investițiilor necesare protejării mediului.	2.1. • Îmbunătățirea infrastructurii mediului de afaceri; • Creşterea competitivității întreprinderilor existente; • Stimularea înființării de noi întreprinderi şi crearea de noi locuri de muncă; • Regenerarea economică şi a mediului de afaceri al regiunii; • Crearea premiselor pentru regenerarea economică şi a mediului de afaceri, în regiune.
2.2. Stimularea înființării de noi IMM şi creşterea competitivității celor existente	2.2. • Sprijinirea investițiilor pentru extinderea şi diversificarea IMM, în special în zonele şi domeniile cu potențial de dezvoltare; • Orientarea acțiunilor de susținere financiară a IMM spre domeniile care determină ;funcționalitatea şi performanțele acestora. • Acordarea asistenței necesare accesării piețelor de desfacere a produselor;	2.2. • Crearea unui mediu favorabil dezvoltării sectorului IMM; • Creşterea competitivității şi performanțelor IMM; • Promovarea dezvoltării IMM în mediul rural şi în zonele defavorizate; • Creşterea numărului de IMM

Proiecte prioritare	Intervenţii specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
	• Susţinerea activităţilor de inovare, cercetare şi dezvoltare tehnologică.	cu potenţial sporit de dezvoltare; • Creşterea valorii adăugate la economiile locale.
2.3. Promovarea inovării cercetării şi dezvoltării tehnologice	2.3. • Sprijinirea investiţiilor majore în activităţile de inovare, cercetare şi dezvoltare tehnologică ; • Susţinerea activităţilor care urmăresc dezvoltarea infrastructurii necesare inovării, cercetării şi dezvoltării tehnologice ; • Încurajarea dezvoltări tehnologiilor moderne cu potenţial de exploatare; • Crearea de reţele regionale şi interregionale şi probleme specifice promovării şi dezvoltării cercetării şi inovării; • Sprijinirea institutelor de cercetare şi a universităţilor în activităţile de inovare şi cercetare-dezvoltare; • Stimularea IMM în utilizarea rezultatelor cercetării şi inovării în procesele de producţie, servicii şi activităţi de dezvoltare; • Susţinerea şi consilierea IMM care promovează servicii sau produse noi, bazate pe cooperarea cu universităţile şi institutele de cercetare; • Promovarea inovării, ca element „cheie” al creşterii economice.	2.3. • Creşterea nivelului e implicare al mediului de afaceri în finanţarea şi desfăşurarea activităţilor de inovare cercetare-dezvoltare şi transfer tehnologic; • Consolidarea capacităţii de cercetare a institutelor şi universităţilor; • Creşterea gradului de cooperare între mediul de afaceri şi cel ştiinţific ; • Dezvoltarea infrastructurii şi a serviciilor de susţinere a mediului de afaceri, în activităţi de inovare ; • Creşterea competitivităţii IMM; • Dezvoltarea capacităţii şi eficacităţii transferului de know-how, cunoştinţe ştiinţifice şi tehnologiei aplicate, către mediul de afaceri; • Crearea de noi locuri de muncă în activitatea de cercetare-dezvoltare la nivel regional.

Proiecte prioritare	Intervenții specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
2.4. Stimularea investițiilor sectorului privat în economia regiunii	2.4. • Susținerea investițiilor orientate pentru realizarea de produse noi sau îmbunătățite şi spre dezvoltarea serviciilor; • Alocarea investițiilor în cercetare-dezvoltare; • Modernizarea mediului de afaceri şi a infrastructurii de susținere a acestuia; • Sprijinirea dezvoltării sectoarelor economice cu potențial de creştere; • Crearea rețelelor de transfer tehnologic; • Susținerea activităților de promovare şi marketing.	2.4. • Dezvoltarea şi creşterea competitivității mediului de afaceri; • Crearea de noi locuri de muncă în sectorul privat; • Consolidarea bazei de afaceri în regiune; • Atragerea investițiilor interne şi străine în sectorul privat din regiune.
2.5. Dezvoltarea infrastructurii turistice şi a activităților de sprijin pentru turism	2.5. • Crearea/dezvoltarea de IMM în domeniul turismului; • Dezvoltarea de noi atracții şi facilități turistice; • Îmbunătățirea condițiilor de cazare şi a serviciilor turistice; • Activități de marketing şi dezvoltare a produselor şi infrastructurii turistice; • Reabilitarea siturilor arheologice, a monumentelor istorice, culturale şi religioase; • Reconstrucția/reabilitarea turistică a stațiunilor de interes regional şi național; • Partajarea şi reabilitarea parcurilor şi rezervațiilor naturale.	2.5. • Creşterea atractivității regiunii şi a produselor turistice; • Diversificarea şi îmbunătățirea calității serviciilor turistice; • Dezvoltarea infrastructurii de susținere a activităților turistice; • Creşterea oportunităților de marketing pentru produsele turistice; • Extinderea întreprinderilor mici şi mijlocii în sectorul turistic; • Protejarea patrimoniului istoric şi cultural.

Proiecte prioritare	Intervenții specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
2.6. Dezvoltarea serviciilor de susținere şi consultanță pentru IMM	2.6. • Dezvoltarea infrastructurii necesare susținerii activităților de sprijin şi consiliere, pentru IMM; • Extinderea activităților privind serviciile de sprijin şi consiliere în afaceri; • Facilitarea utilizării, de către IMM, a tehnicilor şi practicilor moderne de marketing.	2.6. • Îmbunătățirea calității serviciilor de sprijin, consiliere şi informare în afaceri; • Creşterea competitivității şi a performanțelor IMM; • Creşterea gradului de acces a IMM la servicii de sprijin şi consultanță.
2.7. Promovarea cooperării interne şi internaționale	2.7. • Proiecte privind pregătirea şi perfecționarea managementului resurselor umane, a marketingului şi exportului, a procesului de modernizare a producției şi serviciilor etc. • Alocarea unor fonduri pentru investiții în activități novatoare; • Sprijinirea transferului de tehnologii, know-how şi dezvoltarea de noi tehnologii; • Facilitarea dezvoltării afacerilor şi parteneriatelor viabile; • Crearea firmelor de tip joint-ventures; • Consolidare cooperării între firme, între mediul universitar şi firme, etc.	2.7. • Dezvoltarea oportunităților de afaceri; • Stimularea relațiilor de cooperare şi parteneriale, în regiune; • Creşterea nivelului de marketing şi promovare; • Extinderea şi creşterea competitivității mediului de afaceri regional.

Obiectivul specific 3: dezvoltarea economică, socială şi culturală durabilă şi echilibrată a comunităților rurale

Prioritatea 3. Dezvoltarea rurală şi eficientizarea agriculturii

Proiecte prioritare	Intervenții specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
3.1. Dezvoltarea şi îmbunătățirea infrastructurii fizice şi sociale a comunităților rurale	3.1. • Modernizarea drumurilor de legătură între comunitățile locale şi de acces la rețeaua de drumuri naționale județene şi locale; • Extinderea/modernizarea rețelelor de alimentare cu apă potabilă; • Construcția/modernizarea de stație pentru tratarea apei potabile şi epurarea apelor uzate; • Înființarea centrelor de sănătate în zonele rurale; • Construcția/reabilitarea/modernizarea unităților şcolare, medicale şi a centrelor de ocrotire socială.	3.1. • Revigorarea economică şi socială a comunităților rurale; • Valorificarea zonelor rurale cu potențial de dezvoltare; • Asigurarea unui transport eficient pentru populație şi bunurile materiale; • Creşterea calității vieții şi reducerea riscului de îmbolnăviri ale populației; • Asigurarea condițiilor necesare pentru educare şi formare profesională.
3.2. Diversificarea economiei rurale şi creşterea competitivității acesteia	3.2. • Sprijinirea micro-întreprinderilor şi a întreprinderilor mici şi mijlocii în valorificarea superioară a resurselor locale; • Susținerea proiectelor de dezvoltare a activităților din mediul rural; • Dezvoltarea industriilor meşteşugăreşti/artizanale; • Crearea unor activități de producție şi servicii alternative la activitățile agricole;	3.2. • Creşterea contribuției zonelor rurale, la economia regională; • Diversificarea activităților economice neagricole; • Valorificarea ocupațiilor tradiționale (artizanale, apicultura, servicultura etc.) ; • Creşterea numărului de locuri de muncă şi a veniturilor alterna-

Proiecte prioritare	Intervenţii specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
	• Alocarea fondurilor de investiţii necesare pentru dezvoltarea acvaculturii, sericiculturii, apiculturii etc. • Susţinerea activităţilor specifice turismului rural, silvo-turismului şi ecoturismului.	tive, în tonele rurale din regiune; • Creşterea valorii adăugate pentru activităţile din mediul rural.
3.3. Diversificarea şi dezvoltarea sectorului agro-alimentar	3.3. • Dezvoltarea serviciilor specifice pentru agricultură şi silvicultură; • Sprijinirea activităţii întreprinderilor mici neagricole; • Dezvoltarea micilor întreprinderi care folosesc resurse locale, sau care oferă servicii, în mediul rural; • Achiziţii de utilaje şi echipamente performante; • Modernizarea şi înzestrarea cu tehnologii de performanţe a fermelor; • Crearea reţelelor de distribuţie a produselor agricole şi agroalimentare la nivel regional; • Constituirea filierei agroalimentare într-o activitate integrată incluzând exploataţiile agricole, prelucrarea, semiprelucrarea produselor alimentare şi comercializarea acestora; • Programe pentru corelarea cererii cu oferta în agricultură, precum şi pentru stabilirea interdependenţelor dintre sectoarele economice rurale.	3.3. • Diversificarea gamei de produse agricole; • Creşterea numărului de întreprinderi agroalimentare, care obţin produse ecologice; • Creşterea productivităţii şi calităţii produselor agricole; • Valorificarea superioară a potenţialului agricol local; • Asigurarea accesului egal la activităţile din mediul rural; • Integrarea în sistemul agro-alimentar a diverselor tipuri şi forme de exploataţii agricole, servicii şi de industrializare a produselor locale.
3.4. Dezvoltarea şi îmbunătăţirea infrastructurii de sprijin a agriculturii	3.4. • Realizarea infrastructurii pentru asigurarea condiţiilor necesare producţiei, depozitării, procesă-	2.4. • Dezvoltarea activităţilor agricole; • Reducerea costurilor de

Proiecte prioritare	Intervenţii specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
	rii, prelucrării şi distribuţiei produselor agricole; • Achiziţionarea de utilaje agricole pentru diversificarea, creşterea volumului şi a calităţii producţiei agricole şi alimentare; • Construirea de depozite ecologice pentru gestiunea eficientă a deşeurilor animaliere şi vegetale; • Investiţii în lucrări de îmbunătăţiri funciare, îndiguiri, irigaţii; • Construcţii de drumuri de exploatare, vicinale, care nu sunt clasificate într-o categorie de drum public.	producţie şi îmbunătăţirea activităţii de marketing, în mediul rural; • Îmbunătăţirea accesului fermierilor la infrastructura de sprijin a agriculturii şi a comunicării dintre producători şi consumatori ; • Creşterea eficientizării lucrărilor agricole şi a producţiei agricole; • Îmbunătăţirea organizării producţiei agricole.
3.5. Îmbunătăţirea procesării şi a marketingului produselor agricole	3.5. • Construcţia, reabilitarea şi modernizarea unităţilor de producţie şi procesare; • Procesarea produselor agricole şi alimentare, la scară mică; • Achiziţionarea, reabilitarea/modernizarea echipamentelor şi a tehnologiilor nepoluante pentru unităţile producţie şi procesare; • Investiţii noi şi/sau modernizarea capacităţilor de colectare, depozitare, procesare şi marketing al fructelor de pădure şi a plantelor medicinale; • Introducerea de noi tehnologii şi modernizarea tehnologiilor de producţie existente.	3.5. • Atingerea standardelor pentru producţia de înaltă calitate şi a produselor alimentare sigure din punct de vedere al sănătăţii; • Realizarea unor produse cu valoare adăugată mare şi preţ de cost eficient; • Creşterea puterii economice a populaţiei, îmbunătăţirea calităţii vieţii şi stabilităţii sociale în regiune; • Crearea de noi locuri de muncă.
3.6. Consumarea şi îmbunătăţirea mediului inconjurător al comunităţilor rurale şi	3.6. • Modernizarea locaţiilor culturale, sportive şi cecreative;	3.6. • Creşterea atractivităţii zonelor rurale pentru investitori;

Proiecte prioritare	Intervenții specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
păstrarea moştenirii culturale	• Renovarea monumentelor culturale şi istorice; • Amenajarea zonelor rurale unde se pot desfăşura activități recreative; • Activități pentru păstrarea identității comunităților rurale şi consumarea patrimoniului cultural; • Protejarea şi îmbunătățirea condițiilor de mediu	• Creşterea atractivității turistice a zonelor rurale, din regiune; • Îmbunătățirea condițiilor de viață în zonele rurale; • Conservarea mediului rural.
3.7. Instruire şi consultanță în agricultură	3.7. • Organizarea cursurilor de instruire profesională în domeniul agricol; • Dezvoltarea rolului multifuncțional al firmelor agricole; • Sprijinirea dezvoltării serviciilor de consultanță şi instruire prin utilizarea TCI în mediul rural.	3.7. • Întărirea colaborării între producători, comunitatea ştiințifică şi factorii de decizie; • Promovarea formelor de cooperare şi asociative; • Crearea de parteneriate; • Pregătirea agricultorilor pentru reorientarea calitativă a producției.

Obiectivul specific 4: creşterea stabilităţii sociale şi eficientizarea potenţialului forţei de muncă a regiunii

Prioritatea 4. Dezvoltarea resurselor umane

Proiecte prioritare	Intervenţii specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
4.1. Adaptarea continuă şi structurarea sistemului educaţional şi de pregătire profesională	4.1. • Sprijinirea activităţilor inovative pentru modernizarea sistemului educaţional de pregătire profesională şi de instruire; • Organizarea activităţilor de informare, consiliere şi orientare profesională; • Modernizarea educaţiei unviersitare; • Asigurarea condiţiilor necesare învăţării permanente; • Sprijinirea colaborărilor dintre structurile de furnizare a educaţiei, instruirii şi pregătirii profesionale, cu parametrii economici şi sociali; • Dezvoltarea capacităţii instituţionale a structurilor regionale implicate în procesul de educaţie, pregătire profesională şi instruire.	4.1. • Creşterea nivelului educaţional şi al instruirii profesionale; • Îmbunătăţirea accesului şi integrării în muncă; • Creşterea gradului de ocupare pe termen lung şi a stabilităţii sociale; • Creşterea nivelului de competitivitate, flexibilitate şi educaţie al forţei de muncă; • Diminuarea neconcordanţei între cererea şi oferta pieţei muncii; • Îmbunătăţirea nivelului de integrare a forţei de muncă.
4.2. Adaptabilitatea forţei de muncă şi dezvoltarea antreprenoriatului	4.2. • Identificarea necesităţilor de instruire pentru angajaţi şi angajatori; • Iniţierea activităţilor de orientare şi consiliere pentru muncitori; • Promovarea acţiunilor de instruire antreprenorială ; • Programe de instruire şi consiliere pentru crearea de afaceri noi.	4.2. • Îmbunătăţirea nivelului calitativ al forţei de muncă; • Creşterea nivelului de participare a forţei de muncă la programe de instruire; • Asigurarea unei noi bune concordanţe între muncă şi procesul de formare;

Proiecte prioritare	Intervenţii specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
		• Dezvoltarea de noi afaceri.
4.3. Politici active pentru angajare	4.3. • Sprijinirea acţiunilor de integrare şi neintegrare pe piaţa forţei de muncă; • Acordarea de asistenţă şi sprijin pentru persoanele supuse riscului şomajului pe termen lung; • Programe de instruire şi reinstruire adecvate şomerilor şi de plasare în muncă a şomerilor; • Dezvoltarea serviciilor de orientare şi consiliere a şomerilor; • Activităţi de instruire orientate spre îmbunătăţirea nivelului de calificare a forţei de muncă; • Programe de facilitare a accesului la oportunităţi de ocupare; • Crearea şi dezvoltarea parteneriate şi reţele de cooperare pe probleme specifice pieţei muncii.	4.3. • Creşterea oportunităţilor de angajare; • Reducerea şomajului şi prevenirea şomajului pe termen lug; • Creşterea gradului de integrare a forţei de muncă; • Îmbunătăţirea nivelului de calificare a forţei de muncă; • Creşterea gradului de ocupare pe termen lung şi a mobilităţii forţei de muncă; • Diminuarea dezechilibrului de pe piaţa muncii.
4.4. Promovarea dezvoltării şi incluziunii sociale	4.4. • Programe de reabilitare şi integrare profesională şi socială; • Programe de instruire, consiliere, pregătire şi orientare profesională bazate pe necesităţi specifice; • Dezvoltarea de noi tehnici şi metode de instruire;	4.4. • Îmbunătăţirea accesului la instruire şi la oportunităţile de ocupare; • Creşterea nivelului de integrare, pregătire şi calificare a persoanelor supuse excluziunii sociale;

Proiecte prioritare	Intervenții specifice proiectelor prioritare	Impactul scontat
	• Pregătirea furnizorilor de instruire; • Facilitarea accesului la oportunitățile de ocupare; • Dezvoltarea de organizații sociale; • Programe de instruire specializate şi servicii de consiliere pentru presoane cu disabilități; • Promovarea TIC; • Instruirea persoanelor cuprinse în activități şcolare.	• Reducerea ratei şomajului; • Creşterea calității serviciilor sociale şi agradului de stabilitate socială; • Întărirea solidarității sociale şi îmbunătățirea dialogului intercultural.

Anexa 4
Priorități ale Strategiei de Dezvoltarea a Regiunii Sud-Vest Oltenia 2007-2013

Prioritatea regională 1. Creşterea competitivității economice în sectorul privat

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
1.1. Susținerea investițiilor productive (de capital) din sectorul privat	• Sprijinirea directă a investițiilor materiale în întreprinderi aparținând sectorului productiv şi al serviciilor din regiune, prin: - achiziționarea de echipamente şi tehnologii moderne pentru activități productive, servicii, construcții; - relocalizarea în structuri de afaceri; - extinderea/reabilitarea/amenajarea spațiilor de producție; - activități specifice de dezvoltare • Încurajarea antreprenoriatului.	• Creşterea valorii adăugate (VAB) şi a PIB regional; • Creşterea cifrei de afaceri a întreprinderilor care au beneficiat de sprijin financiar; • Sporirea procentului de supraviețuire a IMM care au fost finanțate; • Asigurarea adaptării calității producției la standardele pieței europene; • Creşterea investițiilor directe, atât în firmele mari sprijinite, cât şi în IMM sprijinite financiar.
1.2. Sprijinirea serviciilor pentru dezvoltarea afacerilor şi a investițiilor pentru dezvoltarea rețelelor de întreprinderi şi asociații profesionale	• Achiziționarea de tehnologii, brevete, mărci, licențe etc.; • Implementarea şi certificarea sistemelor de management al calității (de mediu); • Crearea serviciilor de consultanță furnizate IMM, pentru îmbunătățirea sistemelor de management; • Susținerea participării la târguri şi expoziții internaționale şi sprijinirea misiunilor economice; • Consultanță pentru elaborarea proiectelor/planurilor	• Crearea serviciilor-suport în sprijinul afacerilor din sectorul privat; • Creşterea numărului întreprinderilor mici şi mijlocii care să beneficieze de consultanță şi de asistență financiară; • Sporirea numărului de rețele noi de întreprinderi realizate şi a

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
	de afaceri şi informare. - sprijinirea IMM pentru dezvoltarea produselor/serviciilor şi strategiilor de firmă, consultanță generală pentru cooperare şi investiții comune, consultanță investițională şi financiară, activități de marketing etc. • Sprijinirea înființării şi dezvoltării asociațiilor profesionale; • Promovarea campaniilor de conştientizare, la nivelul întreprinderilor, referitoare la integrarea acestora în structurile moderne de afaceri (de tip cluster, incubatoare, centre de afaceri etc.).	unităților economice care primesc sprijin financiar; • Creşterea numărului de IMM care se lansează în activitatea de export.
1.3. Stimularea inovării şi transferului tehnologic prin finanțarea activităților de cercetare-dezvoltare şi reducerea decalajului informațional în regiune	• Proiecte de cercetare-dezvoltare (CD) în parteneriat între universități/institute de cercetare şi întreprinderi; • Dezvoltarea polilor de excelență şi a unor rețele de centre CD la nivel național şi racordate la rețele europene şi internaționale de profil; • Sprijinirea activităților de inovare a microîntreprinderilor high-tech şi de CD pentru introducerea în producție de produse, tehnologii sau servicii noi/perfecționate; • Extinderea utilizării tehnologiei informației; • Introducerea şi dezvoltarea sistemelor integrate de management al afacerii şi a sistemelor informatice de management; • Realizarea unor sisteme informatice integrate pentru administrația publică, unitățile de învățământ şi din sistemul sanitar.	• Creşterea numărului de persoane angajate în cercetare/dezvoltare/tehnologia informației; • Creşterea numărului de întreprinderi locale implicate în proiecte comune de cercetare care beneficiază de sprijin, în special IMM; • Sporirea volumului de investiții în CDTI făcute de întreprinderile implicate în proiecte comune; • Dezvoltarea proiectelor comune de cercetare-dezvoltare sprijinite (proiecte de colaborare între firme şi instituții de cercetare).

Prioritatea regională 2. Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii regionale

Linii de intervenţii prioritare	Acţiuni specifice intervenţiilor prioritare	Impactul anticipat
2.1. Ameliorarea infrastructurii de transport inclusiv cea transfrontalieră	• Modernizarea şi completarea legăturilor rutiere pe teritoriul regiunii; • Modernizarea secţiunilor de cale ferată; reabilitarea gărilor, a tunelurilor şi podurilor de cale ferată; • Promovarea transportului intermodal: furnizarea infrastructurii sau a centrelor de logistică de profil; • Dezvoltarea infrastructurilor de transport nepoluante; • Reabilitarea/modernizarea reţelelor de drumuri judeţene, urbane şi construcţia drumurilor de centură; • Reconstrucţia şi modernizarea porturilor şi aeroporturilor regionale.	• Reducerea deficitului infrastructurii regionale; • Reorganizarea legăturilor fizice pe teritoriul regiunii, în scopul îmbunătăţirii mobilităţii în cadrul regiunii; • Scăderea nivelului poluării asupra mediului, la nivel regional; • Reducerea duratei transporturilor pe calea ferată şi a duratei de aşteptare a navelor în porturi; • Creşterea traficului de pasageri şi mărfuri pe aeroportul din Craiova; • Extinderea reţelelor de cale ferată şi drumuri modernizate.
2.2. Dezvoltarea structurilor de afaceri şi a infrastructurii aferente: situri tehnologice, industriale, comerciale, de agricultură şi meşteşugăreşti.	• Dezvoltarea infrastructurii şi a serviciilor de administrare din incubatoare, centre de afaceri, inclusiv investiţii hard şi soft. • Susţinerea activităţilor de transfer de know-how, etc.; • Integrarea şi dezvoltarea capacităţii competitive a IMM, în cadrul structurilor de afaceri, prin investiţii iniţiale în întreprinderi noi; • Construcţia/reabilitarea/extinderea clădirilor pentru activităţi de producţie şi servicii; • Reabilitarea/extinderea infrastructurii de utilităţi	• Crearea şi dezvoltarea unor locaţii, care să asigure investitorilor utilităţile necesare demarării activităţilor economice; • Creşterea numărului locurilor de muncă în structurile de sprijinire a afacerilor şi în microîntreprinderi; • Atragerea de investiţii în structurile de sprijinire a afacerilor şi microîntreprinderi; • Dezvoltarea unui mediu economic

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
	publice (canalizare, gaze, electricitate etc.); • Stimularea serviciilor promoționale.	inovativ şi creşterea competitivității economice.
2.3. Îmbunătățirea infrastructurii sociale şi din educație	• Reabilitarea/modernizarea şi echiparea spitalelor, policlinicilor, ambulatoriilor şi a secțiilor de urgență; • Reconstrucția/modernizarea clădirilor şi utilităților din centrele sociale şi rezidențiale; • Dotarea cu echipamente adoptate beneficiarilor de servicii sociale; • Modernizarea/dezvoltarea/extinderea infrastructurii educaționale, inclusiv pentru învățământul superior: - reconstrucția/extinderea/consolidarea clădirilor (inclusiv din campusurile educaționale); - modernizarea utilităților generale şi specifice; - dotări cu echipamente şcolare, didactice şi IT; • Îmbunătățirea dotării cu echipamente a bazelor operaționale pentru intervenții în situații de urgență.	• Creşterea numărului de unități medicale, a unităților pentru servicii sociale şi unități mobile, reabilitate/echipate, la nivel regional; • Modernizarea şi extinderea, în număr sporit, a rețelei unităților de învățământ şi a campusurilor preuniversitare; • Creşterea ratei de participare la procesul educațional a populației şcolare, în şcolile reabilitate; • Creşterea numărului de studenți la nivelul regiunii.
2.4. Reabilitarea zonelor urbane (inclusiv zone verzi, patrimoniu cultural şi istoric, parcuri, baze sportive, zone pietonale etc.)	• Finalizarea şi/sau reconstrucția clădirilor abandonate şi pregătirea lor pentru activități economice şi sociale; • Restaurarea clădirilor de importanță istorică şi culturală; • Amenajarea terenurilor degradate/neutilizate pentru construcții de clădiri de utilitate publică sau spații verzi;	• Revitalizarea şi dezvoltarea centrelor urbane sau a arealelor cu probleme din interiorul acestora; • Creşterea numărului de locuri de muncă în zonele de acțiune urbană; • Creşterea numărului de persoane

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
	• Reabilitarea străzilor orăşeneşti (inclusiv a infrastructurii aferente) şi refacerea spațiilor publice şi a diferitelor tipuri de infrastructuri urbane; • Extinderea şi/sau conservarea spațiilor verzi; • Renovarea clădirilor rezidențiale colective şi a instalațiilor tehnice aferente; • Achiziționarea de echipamente de informare şi comunicare pentru accesul cetățenilor la serviciile publice.	beneficiare ale finalizării proiectelor urbane integrate; • Extinderea spațiilor pentru IMM nou create în zonele de acțiune urbană; • Îmbunătățirea rețelelor de străzi orăşeneşti; • Sporirea numărului de locuințe rezidențiale, a centrelor sociale şi a spațiilor verzi, reabilitate/modernizate/create.
2.5. Crearea infrastructurii pentru cercetare şi dezvoltare tehnologică în sectorul privat şi pentru investiții	• Dezvoltarea infrastructurii de cercetare-dezvoltare a universităților şi instituțiilor de CD non profit; • Dotarea şi modernizarea laboratoarelor existente; • Crearea de noi infrastructuri: laboratoare, centre/institute de cercetare-dezvoltare; • Acreditarea laboratoarelor pentru măsurări, încercări etc. la nivel regional.	• Aport sporit al cercetării în sprijinirea activităților economice (industrie) şi în învățământul medical universitar, regionale; • Creşterea numărului IMM cu acces la servicii de cercetare-dezvoltare şi a locurilor de muncă nou create în domeniul CD; • Îmbunătățirea infrastructurii regionale pentru cercetare-dezvoltare;
2.6. Îmbunătățirea infrastructurii energetice şi valorificarea resurselor regenerabile de energie	• Construirea de noi capacități de producție a energiei electrice şi termice, pentru retehnologizarea, modernizarea şi reabilitarea celor existente; • Extinderea şi modernizarea rețelelor de distribuție a energiei electrice şi termice; • Interconectarea rețelelor de transport a energiei	• Creşterea eficienței energetice pe întregul lanț-resurse naturale, producere, transport, distribuție şi utilizare finală a energiei electrice şi termice; • Extinderea rețelelor de distribuție

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
	electrice, a petrolului şi gazelor naturale, cu rețele europene; • Realizarea unor capacități noi de producție a energiei electrice şi termice, prin valorificarea resurselor energetice eoliene, hidroenergetice, solare, a biomasei, geotermale şi a combustibililor alternativi.	a energiei electrice, a numărului de utilizatori racordați/conectați şi a localităților alimentate cu energie electrică; • Reducerea prețului energiei; • Dezvoltarea capacităților de producere a energiei electrice şi termice.

Prioritatea regională 3. Dezvoltarea turismului şi valorificarea patrimoniului natural şi a moştenirii cultural-artistice

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
3.1. Dezvoltarea infrastructurii de turism	• Restaurarea, consolidarea, protecția şi conservarea clădirilor de patrimoniu; • Dotări interioare pentru expunerea şi protecția patrimoniului cultural mobil şi imobil; • Amenajarea zonelor de protecție a obiectivelor de patrimoniu; • Refacerea/amenajarea căilor de acces către obiectivele reabilitate, în interiorul zonei de protecție a acestora; • Amenajarea obiectivelor turistice naturale şi dotarea acestora cu echipamente şi utilități specifice; • Dezvoltarea rețelelor de captare şi/sau transport a apelor minerale şi saline cu potențial terapeutic; • Reconstrucția, modernizarea şi dotarea bazelor de tratament din stațiunile balneo-climatice; • Refacerea parcurilor balneare şi amenajarea falezelor; • Modernizarea structurilor de cazare prin reabilitări, renovări, extinderi, amenajări ale spațiilor de cazare şi a sistemului de utilități interioare şi exterioare; • Dotarea structurilor de cazare cu echipament specifice;	• Dezvoltarea infrastructurii turistice şi creşterea atractivității regiunii, ca destinație turistică; • Valorificarea superioară a patrimoniului istoric şi cultural, şi a resurselor naturale cu potențial turistic; • Crearea de noi locuri de muncă în activitățile turistice din regiune; • Îmbunătățirea standardului de calitate a structurilor de cazare turistică; • Creşterea numărului de turişti în structurile de cazare reabilitate; • Extinderea suprafețelor amenajate a patrimoniului național cu potențial turistic; • Creşterea investițiilor în proiecte integrate de valorificare a patrimoniului cultural-istoric local.

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
	• Amenajări de: porturi turistice, noi pârtii de schi (cu instalații corespunzătoare), pentru sporturi nautice, practicarea pescuitului sportiv, patinoare, piscine etc.	
3.2. Creşterea atractivității turismului în regiune, dezvoltarea marketingului regional	• Crearea centrelor de promovare şi informare turistică: - construcții de clădiri; - achiziționarea de echipamente şi de IT software; - realizarea unui sistem unitar cu informații turistice şi statistice, cu acces public pe INTERNET. • Introducerea unor noi elemente de promovare şi diversificarea materialelor promoționale generale; • Promovarea produselor turistice şi a activităților de marketing specifice.	• Dezvoltarea serviciilor-suport în sprijinul extinderii afacerilor în turism şi a rețelelor de asociații profesionale în domeniul turismului; • Intensificarea promovării brandului turistic şi a produselor turistice, la nivel național şi internațional; • Creşterea turismului internațional; • Creşterea numărului de sosiri a vizitatorilor nerezidenți şi a duratei medii de cazare turistică.

Prioritatea regională 4. Dezvoltarea resurselor umane în sprijinul unei ocupări durabile şi îmbunătățirea serviciilor sociale

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
4.1. Dezvoltarea sistemului educațional (preuniversitar şi universitar) şi formare profesională inițială şi facilitarea trecerii de la şcoală, la piața muncii	• *Formarea profesională inițială prin:* - dezvoltarea serviciilor de orientare şi consiliere în educație; - elaborarea programelor integrate prin creşterea ratei de trecere de la învățământul obligatoriu la cel post obligatoriu şi de sprijin pentru elevii dotați; - promovarea TIC şi a noilor tehnici şi metode de predare în educație şi IPT inițial; - dezvoltarea educației antreprenoriale şi de afaceri; • *Pentru învățământul universitar:* - asigurarea unei educații universitare de calitate, axată pe competență, relevantă pentru piața muncii; - promovarea folosirii TIC şi dezvoltarea IDD; - valorizarea rezultatelor cercetării efectuate în universități, în oferta educațională şi în politica statului în educație; - promovarea parteneratiatuli şi dezvoltarea de rețele între universități, cercetare-dezvoltare şi comunitatea de afaceri. • *Formarea cadrelor didactice şi cercetătorilor:* - formarea continuă a resurselor umane	• Creşterea nivelului de calificare al forței de muncă; • Asigurarea creşterii capacității de angajare şi a ocupării, prin adaptarea forței de muncă la necesitățle pieței muncii şi ale economiei bazate pe cunoaştere; • Dezvoltarea învățământului inițial şi a formării profesionale inițiale, pentru a răspunde nevoilor de instruire a indivizilor şi pieței muncii; • Reducerea ratei şomajului, creşterea ratei activității femeilor şi a procentului de acces în învățământul profesional-vocațional.

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
	din educație, cercetare, universități şi institute de cercetare; - sprijinirea programelor integrate pentru reconversia profesorilor şi pentru debutul în cariera didactică; - dezvoltarea abilităților antreprenoriale şi manageriale pentru tinerii cercetători.	
4.2. Dezvoltarea sistemului de formare profesională continuă (FPC), creşterea accesului şi participării la învățarea pe întreg parcursul vieții	• Programe/scheme de învățare la locul de muncă, pentru elevi şi studenți; • Stimularea parteneriatelor între şcoli/universități/întreprinderi; • Programe integrate şi oferte educaționale pentru reintegrarea celor care au părăsit şcoala timpuriu; • Dezvoltarea instrumentelor şi serviciilor integrate de informare, orientare, consiliere şi dezvoltare personală; • Diversificarea programelor FPC, în funcție de cererile beneficiarilor; • Sprijinirea participării angajaților la FPC şi la servicii de orientare în carieră; • Dezvoltarea de programe modulare bazate pe competență.	• Îmbunătățirea nivelului de calificare; • Creşterea capacității de ocupare a resurselor umane; • Promovarea continuă a acesului şi participării la procesul de formare profesională; • Creşterea numărului noilor calificări recunoscute.
4.3. Măsuri active pe piața forței de muncă şi instruire în special pentru şomeri şi grupuri dezavantajate	• *Sprijinirea activităților privind măsurile active de ocupare* - promovarea mobilității ocupaționale şi geografice a forței de muncă, pentru a beneficia de toate oportunitățile de ocupare;	• Implicarea activă în sprijinirea şomerilor, în special a celor pe termen lung, şi a grupurilor defavorizate pentru a răspunde solicitării pieței şi găsirea unui loc de muncă permanent;

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
	- crearea de noi locuri de muncă, noi forme de ocupare pentru lucrătorii independenți; - proiecte integrate pentru reducerea disparităților regionale; - dezvoltarea de programe integrate pentru educație, formare profesională, ocupare, pentru locuitorii din mediul rural. • *Promovarea incluziunii sociale, prin:* - Dezvoltarea economiei sociale; - Încurajarea parteneriatelor între toți actorii implicați în dezvoltarea comunității; - programe pentru dezvoltarea calificărilor de bază şi a formării profesionale a grupurilor vulnerabile. • *Servicii publice de ocupare:* - dezvoltarea serviciilor de asistență personalizată pentru şomerii de lungă durată, tineri şi grupuri vulnerabile; - susținerea parteneriatelor pentru aplicarea politicilor şi strategiilor de ocupare, cu principalii actori activi pe piața muncii; - perfecționarea profesională a personalului care furnizează servicii de asistență personalizată.	• Promovarea integrării sociale; • Creşterea numărului de noi întreprinderi şi/sau afaceri proprii create; • Creşterea ratei de plasare a beneficiarilor în noile locuri de muncă.

Prioritatea regională 5. Dezvoltarea zonelor rurale şi montane

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
5.1. Dezvoltarea infrastructurii rurale	• Construirea/modernizarea drumurilor de interes local, a drumurilor agricole de utilitate publică sau privată şi a drumurilor forestiere; • Consolidarea/moderinzarea malurilor şi digurilor din zonele cu risc de indundații; • Construcția/reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă potabilă, de canalizare şi a stațiilor de colectare, tratare şi epurare a apelor uzate menajere.	• Facilitarea accesului spre drumurile județene şi naționale şi la rețeaua de căi ferate; • Îmbunătățirea circulației în zonele rurale şi a accesului la exploatațiile agricole; • Ameliorarea condițiilor de viață, a standardelor de muncă şi menținerea populației în mediul rural.
5.2. Creşterea competitivității sectorului agricol	• Înființarea de noi ferme agricole/întreprinderi în mediul rural; • Extinderea suprafețelor fermelor agricole şi modernizarea întreprinderilor agricole şi zootehnice; • Modernizarea fermelor vini-viticole şi pomicole; • Crearea şi dezvoltarea întreprinderilor prelucrătoare; • Stimularea constituirii grupurilor de producători; • Dezvoltarea serviciilor pentru agricultură; • Sprijinirea instalării şi stabilirii tinerilor fermieri; • Susținerea instruirii profesionale în agricultură.	• Creşterea calității produselor şi serviciilor din mediul rural şi integrarea acestora într-un sistem de producție; • Îmbunătățirea activităților de prelucrare şi comercializare a produselor agricole; • Introducerea inovării şi a sistemelor de certificare şi de siguranță a alimentelor; • Consolidarea parteneriatului între diverşi actori ai producerii şi valorificării produselor agricole.

Linii de intervenţii prioritare	Acţiuni specifice intervenţiilor prioritare	Impactul anticipat
5.3. Diversificarea economiei rurale şi dezvoltarea spaţiului rural	• Alocarea fondurilor de investiţii necesare dezvoltării întreprinderilor nonagricole (agroturism, ecoturism, meştesugăreşti etc.); • Organizarea târgurilor şi expoziţiilor pentru promovarea produselor din mediul rural; • Reabilitarea şi valorificarea patrimoniului cultural-istoric şi religios din spaţiul rural.	• Creşterea numărului de întreprinderi nonagricole în mediul rural; • Atragerea investiţiilor în eco-turism, agro-turism, turism rural şi în servicii rurale de bază; • Sporirea veniturilor din activităţile non-agricole.
5.4. Dezvoltarea economică durabilă a exploataţiilor forestiere şi a zonelor montane	• Crearea/modernizarea exploataţiilor forestiere şi pepinierelor; • Alocarea de fonduri de investiţii pentru exploatarea, transportul, prelucrarea lemnului şi a produselor forestiere; • Sprijinirea activităţilor de împădurire a terenurilor agricole sau neagricole şi de organizare a unor sisteme agro-forestiere, pe terenuri agricole; • Investiţii în lucrări de prevenire a calamităţilor naturale.	• Refacerea potenţialului forestier; • Crearea condiţiilor pentru dezvoltarea durabilă a exploataţiilor forestiere; • Atragerea investiţiilor în dezvoltarea serviciilor turistice montane şi a fermelor din zonele montane; • Îmbunătăţirea condiţiilor de mediu.
5.5. Promovarea iniţiativelor locale de tip „LEADER”	• Susţinerea parteneriatelor public-private prin crearea unui număr pilot de Grupuri de acţiune locală (GAL); • Implementarea de strategii de dezvoltare care sprijină proiecte/activităţi locale; • Sprijinirea proiectelor de cooperare între GAL-uri pentru a încuraja inovarea şi antreprenoriatul, la nivel local.	• Dezvoltarea activităţilor şi strategiilor care vizează spaţiul rural; • Mobilizarea factorilor din zonele rurale pentru elaborarea şi punerea în practică a obiectivelor strategiei de dezvoltare locală; • Îmbunătăţirea abilităţilor

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
		organizatorice ale comunităților locale.
5.6. Dezvoltarea durabilă a pescuitului şi a acvaculturii	• Amenajarea fermelor de acvacultură (piscicultură, creşterea racilor etc.); • Achiziționarea de noi echipamente pentru fermele de acvacultură; • Restructurarea/modernizarea activităților din domeniul pescuitului, acvaculturii şi procesării peştelui; • Inovarea şi modernizarea flotei de pescuit.	• Accelerarea dezvoltării acvaculturii şi a pescuitului, în apele interioare; • Creşterea numărului noilor producători piscicoli şi a producției piscicole în apele interioare; • Extinderea activităților conexe pescuitului şi acvaculturii.

Prioritatea regională 6. Protecția şi îmbunătățirea calității mediului

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
6.1. îmbunătățirea şi extinderea infrastructurii de utilități (alimentarea cu apă, rețele de canalizare, gaze naturale, termoficare)	• Construcția/modernizarea surselor de apă, în scopul potabilizării; • Construcția/reabilitarea stațiilor de tratare a apei; • Extinderea rețelelor de distribuție a apei potabile şi a sistemelor de canalizare; • Reabilizatea rețelor de distribuție a apei calde şi energiei termice; • Construirea/modernizarea rețelelor de furnizare a gazelor naturale.	• Conectarea unui număr cât mai mare de consumatori la rețelele de alimentare cu apă potabilă, de canalizare, gaze naturale şi a utilizatorilor de energie termică în sistem centralizat; • Modernizarea stațiilor de tratare şi epurare a apelor uzate din zonele urbane; • Reducerea emisiilor poluante ale centralelor termice şi electrice învechite.
6.2. Extinderea şi modernizarea sistemelor de gestionare a deşeurilor	• Construcția unor noi stații de transfer şi a unor facilități de eliminare a deşeurilor municipale, de sortare, compostare şi reciclare; • Construcția unor instalații adecvate pentru deşeurile periculoase şi alte tipuri specifice de deşeuri; • Achiziționarea şi instalarea sistemelor de colectare selectivă şi a mijloacelor de transport a deşeurilor.	• Creşterea cantității deşeurilor solide eliminate şi a volumului deşeurilor reciclate şi tratate înainte de depozitare; • Scăderea cantității de deşeuri depozitate; • Extinderea suprafețelor amenajate pentru depozitarea deşeurilor; • Minimizarea impactului asupra mediului.
6.2. Conservarea biodiversității şi a ariilor protejate	• Refacerea pădurilor deteriorate, prin împăduriri; • Conservarea biodiversității habitatelor regionale, a speciilor de păsări şi animale, pe cale de dispariție;	• Extinderea suprafețelor protejate şi a rezervațiilor naturale; • Creşterea suprafețelor împădurite • Protejarea biodiversității şi prevenirea alunecărilor de

Linii de intervenţii prioritare	Acţiuni specifice intervenţiilor prioritare	Impactul anticipat
	• Promovarea unor metode moderne de management pentru zonele protejate şi crearea de centre de cercetare a habitatelor naturale; • Elaborarea şi implementarea planurilor de management pentru ariile protejate (reconstrucţie ecologică, dezvoltarea infrastructurii, achiziţionarea de terenuri valoroase din punct de vedere al biodiversităţii).	terenuri;
6.3. Dezvoltarea unui sistem integrat de monitorizare a mediului şi de intervenţie rapidă	• Dezvoltarea unor sisteme extinse în regiune, pentru: - înregistrarea, procesarea, interpretarea, transmiterea şi supervizarea datelor; - efectuarea de analize speciale de monitorizare a calităţii ecosistemelor. • Crearea unităţilor de monitorizare a mediului şi intervenţie rapidă.	• Monitorizarea eficientă şi permanentă a factorilor de mediu (apă, aer, sol etc.) ; • Creşterea gradului şi a capacităţii de intervenţie rapidă, în cazul accidentelor de mediu.
6.4. Reducerea impactului negativ asupra mediului generat de centralele de energie electrică şi termică, învechite	• Retehnologizarea fabricilor mari care poluează mediul înconjurător; • Introducerea celor mai bune tehnici disponibile pentru reducerea emisiilor de praf (SO2 şi NOX); • Instalarea instrumentelor de măsurat; • Reabilitarea gropilor ecologice pentru zgură şi cenuşă.	• Reducerea emisiilor poluante ale centralelor electrice şi termice învechite, precum şi a celor generate de alţi poluatori ai aerului şi solului; • Gestionarea corespunzătoare a deşeurilor solide generate de centralele electrice şi termice.
6.5. Reabilitarea siturilor industriale şi militare poluate	• Reconstrucţia ecologică a solurilor contaminate cu metale grele, degradate şi cu alte deficienţe;	• Reducerea suprafeţelor de teren contaminate cu diverşi agenţi poluanţi, degradate etc.;

Linii de intervenții prioritare	Acțiuni specifice intervențiilor prioritare	Impactul anticipat
	• Detoxfierea şi reabilitarea solurilor poluate cu țiței, produse şi reziduri petroliere, prin acțiuni de bioremediere; • Modernizarea tehnologiilor de refacere a mediului afectat de acțiuni umane.	• Ameliorarea stării de calitate a solurilor.
6.6. Îmbunătățirea infrastructurii adecvate prevenirii riscurilor naturale de mediu	• Lucrări de construcții şi amenajări pentru prevenirea şi reducerea consecințelor inundațiilor şi alunecărilor de teren; • Realizarea hărților de risc pentru indundații şi alunecări de teren.	• Crearea unui sistem de management al situațiilor de criză „proactiv”; • Reducerea potențialelor distrugeri şi a vulnerabilității în fața factorilor naturali; • Creşterea numărului populației care va beneficia de pe urma măsurilor de protecție împotriva inundațiilor.

Anexa 5
Axe prioritare ale Strategiei de Dezvoltarea a Regiunii Vest 2007-2013

Axa strategică I
Infrastructura de transport şi energie

Priorităţi	Arii de intervenţie prioritare	Proiecte care vizează intervenţiile prioritare
I.1. Infrastructura de transport rutier	I.1.1. Integrarea în sistemul european de transport a infrastructurii de transport rutier din Regiunea Vest	• Construcţia autostrăzilor regionale Nădlac-Arad-Timişoara-Lugoj-Deva şi Timişoara-Belgrad; • Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii rutiere de standarde europene pe Axa TEN-T nr. 7; • Conectarea municipiilor reşedinţă de judeţ din cele patru judeţe, precum şi cu municipiile reşedinţă de judeţ din regiunile vecine; • Conexiuni transfrontaliere între România şi Serbia, respectiv România şi Ungaria; • Conectarea optimă a drumurilor din regiune, cu viitoarele autostrăzi din regiune etc.
	I.1.2. Reabilitarea şi îmbunătăţirea infrastructurii de transport rutier de interes regional şi local	• Reabilitarea şi/sau modernizarea drumurilor judeţene, locale, comunale; • Dezvoltarea sistemului de transport rutier interurban de călători; • Construirea infrastructurii rutiere de acces spre zonele industriale, turistice şi spre exploataţiile agricole şi forestiere regionale; • Modernizarea autogărilor din regiune; • Asigurarea accesului către toate comunele din regiune.
I.2. Infrastructura de transport feroviar	I.2.1. Extinderea şi modernizarea reţelei de cale ferată	• Modernizarea şi dezvoltarea reţelei feroviare trans-europene; • Construcţia de noi linii de cale ferată;

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
		• Dublarea şi electrificarea liniilor de cale ferată de importanță regională; • Achiziționarea şi instalarea echipamentelor specifice pentru centrele de electrificare;
	I.2.2. Îmbunătățirea calității serviciilor oferite în transportul feroviar	• Modernizarea şi renovarea gărilor din principalele oraşe şi zone turistice; • Transformarea gărilor de importanță regională, în centre tip mall feroviar; • Înlocuirea actualelor trenuri cu trenuri moderne, speciale şi nepoluante
I.3. Infrastructura de transport aerian	I.3.1. Modernizarea infrastructurii de transport aerian de interes național, regional şi local	• Modernizarea şi transformarea aeroportului internațional „Traian Vuia" din Timişoara într-un centru intermodal şi economic; • Dezvoltarea şi extinderea infrastructurii de transport a aeroportului „Traian Vuia"; • Investiții pentru realizarea unui sistem regional şi inter-regional integrat de transport aerian.
I.4. Infrastructura de transport naval	I.4.1. Crearea şi modernizarea infrastructurii portuare. Dezvoltarea căilor navigabile	• Modernizarea portului Moldova Nouă şi dezvoltarea unui terminal de containere; • Stimularea creşterii traficului de mărfuri în porturile interne regionale; • Decolmatarea şi amenajarea pentru navigare a anumitor canale şi râuri din regiune; • Amenajarea, în condiții de eficiență economică, a porturilor pentru noile capacități navale regionale.
I.5. Infrastructura de transport intermodal	I.5. Dezvoltarea sistemelor de transport intermodale regionale şi urbane	• Crearea de centre logistice pentru transportul intermodal; • Susținerea investițiilor necesare conectării rețelelor de transport a energiei electrice şi a rețelelor de transport petrol

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
		şi gaze, din regiune, la rețelele europene; • Construirea de terminale intermodale în scopul interconectării diferitelor rețele de transport public urban; • Dezvoltatrea infrastructurii de transport intermodal în municipiile reşedință de județ şi în cadrul aeroporturilor din rețeaua TENT-T.
I.6. Infrastructura energetică	I.6.1. Reorganizarea şi dezvoltarea sistemului energetic în condiții de eficiență economică şi de protecție a mediului	• Racordarea tuturor gospodăriilor din regiune, la rețeaua de energie electrică; • Construirea/modernizarea/retehnologizarea capacităților de producție a energiei electrice şi termice; • Extinderea, retehnologizarea şi modernizarea rețelelor de transport, stocare şi distribuție a energiei electrice, gazelor naturale şi petrolului; • Dezvoltarea şi valorificarea resurselor alternative de energie (eoliană, solară, hidroenergetică, biomasă etc.); • Valorificarea potențialului hidroenergetic regional.

Axa strategică II

Competitivitate economică

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
II.1. Dezvoltarea mediului economic regional	II.1.1. Dezvoltarea infrastructurii de afaceri	• Crearea de parcuri industriale, parcuri ştiinţifice şi tehnologice în toate judeţele regiunii; extinderea şi dezvoltarea celor existente; • Crearea şi specializarea centrelor şi incubatoarelor regionale de afaceri; • Dezvoltarea şi specializarea structurilor de afaceri din regiune, pe domenii de activitate, în funcţie de specificul şi potenţialul zonei.
	II.1.2. Sprijinirea investiţiilor în regiune	• Atragerea investiţiilor strategice la nivel local; • Dezvoltarea relaţiilor de parteneriat între diferitele structuri parteneriale din regiune pentru atragerea investiţiilor străine şi directe; • Reutilizarea siturilor industriale pentru activităţi economice alternative.
	II.1.3. Dezvoltarea activităţilor productive	• Achiziţii de echipamente, utilaje, sisteme IT, tehnologii moderne; • Construcţia/extinderea/relocalizarea spaţiilor de producţie; • Restructurarea capacităţilor de producţie şi îmbunătăţirea performanţelor tehnologice.
	II.1.4. Dezvoltarea e-economiei	• Introducerea şi extinderea sistemelor ERP (Entreprise Resource Planning) şi a sistemelor inteligente pentru afaceri şi managementul informaţiei; • Dezvoltarea sistemelor pentru comerţul electronic.
II.2. Dezvoltarea activităţii de cercetare-dezvoltare-inovare	II.2.1. Crearea şi dezvoltarea infrastructurii de inovare, comunicaţii, cercetare-dezvoltare şi IT.	• Dezvoltarea infrastructurii de inovare (centre de inovare şi transfer tehnologic) şi cercetare-dezvoltare (laboratoare şi centre de excelenţă); • Înfiinţarea de incubatoare pentru întreprinderi bazate pe tehnologie (high-tech, tehnologii emergente) cu accent pe ideile de afaceri

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
		provenite din universitățile regiunii; • Dezvoltarea unei rețele de centre de transfer tehnologic în municipiile reşedință de județ. • Sprijinirea dezvoltării rețelelor de centre de cercetare-dezvoltare, coordonate la nivel național şi racordate la rețelele europene şi internaționale de profil.
	II.2.2. Structurarea ofertei de cercetare/dezvoltare/inovare din regiune	• Dezvoltarea de proiecte colective de cercetare-dezvoltare-inovare de către unitățile de cercetare, pentru un grup mare de întreprinderi, dintr-un anumit sector; • Crearea Birourilor de Transfer Tehnologic (în special în cadrul universităților), a unităților de cercetare, precum şi conectarea lor într-o rețea regională.
	II.2.3. Dezvoltarea serviciilor publice electronice	• Realizarea unor sisteme electronice integrate pentru serviciile medicale şi administrația publică; • Crearea sistemelor GIS pentru creşterea interoperabilității sistemelor informaționale; • Realizarea unor rețele regionale de comunicații şi implementarea aplicațiilor integrate de e-administration.
	II.2.4. Sprijinirea culturii de inovare şi a proiectelor inovative în întreprinderi	• Creşterea competitivității întreprinderilor, prin investiții în proiecte de cercetare-dezvoltare-inovare; • Promovarea şi diseminarea culturii de inovare la nivelul Regiunii Vest; • Stimularea şi susținerea activităților inovatoare în întreprinderi; • Sprijinirea parteneriatului şi a proiectelor de cooperare între mediul de cercetare şi IMM; • Dezvoltarea infrastructurii de cercetare-dezvoltare a întreprinderilor şi crearea de noi locuri de muncă în domeniul CD.

Axa strategică III
Turism

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
III.1. Infrastructura în turism	III.1.1. Amenajarea rețelei de drumuri de acces, a parcărilor şi sistemelor de marcaj în zonele turistice	• Refacerea infrastructurii rutiere de acces spre obiectivele turistice din regiune şi interconectarea stațiunilor turistice, în scopul creării unor circuite turistice regionale; • Dezvoltarea infrastructurii corespunzătoare obiectivelor de interes turistic, parcurilor şi ariilor naturale protejate din regiune; • Construirea de parcări în stațiunile/zonele turistice regionale; • Sistem regional integrat de marcare şi inscripționare a căilor de acces către obiectivele turistice.
	III.1.2. Crearea şi reabilitarea obiectivelor turistice	• Restaurarea, protecția şi conservarea obiectivelor din patrimoniul cultural UNESCO din regiune, în scopul creşterii atractivității turistice; • Restaurarea, protecția şi conservarea obiectivelor din patrimoniul cultural național şi local, în vederea (re)introducerii acestora în circuitul turistic; • Restaurarea/reabilitarea clădirilor cu valoare istorică din regiune, precum şi a siturilor istorice din regiune. • Modernizarea şi dezvoltarea structurilor de agrement turistic şi obiectivelor turistice din zonele cu potențial şi interes turistic.

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
III.2. Creşterea competitivității sectorului turistic	III.2.1. Diversificarea ofertei turistice regionale şi dezvoltarea mediului de afaceri în turism	• Crearea şi promovarea produselor turistice cu specific regional; • Atragerea marilor operatori internaționali în turism în regiune şi integrarea ei în circuitele turistice internaționale; • Realizarea unor sisteme informaționale centralizate de prezentare a ofertelor turistice şi de rezervări on-line; • Încurajarea creării de rețele şi structuri regionale şi locale, pentru promovarea turismului în regiune.
III.3. Relansarea sectorului turistic, prin dezvoltarea turismului de nişă	III.3.1. Dezvoltarea turismului rural şi montan	• Crearea şi modernizarea structurilor de cazare turistică şi agrement, din mediul rural; • Renovarea unor clădiri tradiționale din zonele rurale, pentru protecția şi conservarea moştenirii rurale şi valorificarea acestora în activitatea turistică; • Sprijinirea asociațiilor familiale şi microîntreprinderilor din mediul rural pentru promovarea agroturismului şi a turismului rural.

Axa strategică IV

Cooperarea teritorială

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
IV.1. Sprijinirea cooperării în Euroregiunea Dunăre-Criş-Mureş-Tisa	IV.1.1. Dezvoltarea infrastructurii locale şi de mediu	• Inițierea de proiecte transfrontaliere în oglindă (granița România-Serbia şi România-Ungaria); • Crearea şi reabilitarea rețelei de transport feroviar şi rutier dintre România-Serbia şi România-Ungaria; • Dezvoltarea proiectelor integrate de cooperare transfrontalieră în domeniul protecției mediului; • Realizarea unui sistem euroregional de alarmare şi protecție împotriva inundațiilor şi alunecărilor de teren; • Refacerea şi/sau îmbunătățirea rețelelor şi canalelor, îmbunătățiri funciare în bazinele râurilor regionale; • Realizarea unui sistem integrat de monitorizare, la nivelul Euroregiunii DCMT, privind poluarea apei, aerului şi solului; • Proiecte comune de renovare şi restaurare a clădirilor de patrimoniu şi a monumentelor din euroregiune.
	IV.1.2. Dezvoltarea turismului	• Inițierea unor programe turistice transfrontaliere cu parteneri din Ungaria şi Serbia şi crearea de circuite turistice tematice în cadrul Euroregiunii DCMT; • Gestionarea comună a ariilor protejate transfrontaliere.
IV.2. Cooperare inter şi intra regională	IV.2.1. Dezvoltarea parteneriatelor intra şi inter regionale	• Consolidarea parteneriatului între principalii actori din Regiunea Vest şi omologii lor din alte regiuni; • Sprijinirea implementării integrate a Programelor Operaționale de Cooperare Teritorială; • Inițierea unor asocieri între unitățile administrativ-teritoriale în scopul gestionării eficiente a teritoriului administrat.

Axa strategică V

Dezvoltare rurală

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
V.1. Dezvoltarea infrastructurii în mediul rural	V.1.1. Dezvoltarea infrastructurii de acces, în mediul rural	• Construcții şi modernizări de drumuri de acces în zonele rurale şi integrarea acestora în rețeaua de infrastructură națională; • Extinderea şi modernizarea rețelelor de transport în comun, a gărilor şi stațiilor de transport în comun şi a locurilor de refugiu.
	V.1.2. Dezvoltarea infrastructurii de servicii publice rurale	• Modernizarea târgurilor şi piețelor comerciale; • Amenajări de parcuri turistice şi spații verzi; • Crearea şi reabilitarea zonelor de recreere şi a bazelor sportive; • Construirea/modernizarea/reabilitarea căminelor culturale; • Construcții de locuințe sociale.
	V.1.3. Dezvoltarea infrastructuri edilitare, de comunicații şi energie	• Electrificarea satelor neconectate încă la rețeaua națională; • Extinderea rețelelor de alimentare cu apă, canalizare şi gaze naturale; • Construcții de microhidrocentrale, turbine eoliene şi centrale solare în comunitățile izolate; • Dezvoltarea infrastructurii de telecomunicații.
	V.1.4. Dezvoltarea infrastructurii hidrotehnice şi hidroameliorative	• Lucrări de combatere şi prevenire a inundațiilor în zonele de risc; • Măsuri de combatere a eroziunii şi a alunecărilor de teren; • Lucrări de irigație şi desecări în zonele expuse riscului de secetă sau exces de umiditate.
V.2. Diversificarea şi dezvoltarea activităților economice	V.2.1. Dezvoltarea activităților agricole în regiune	• Dezvoltarea unităților agricole de producție şi de prelucrare; • Sprijinirea constituirii formelor asociative în agricultură şi a exploatațiilor pentru culturi alternative şi ecologice;

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
în mediul rural		• Realizarea filierelor de colectare, depozitare, prelucrare, distribuție şi valorificare a produselor agricole şi a produselor biologice alimentare şi tehnice; • Sprijinirea fermierilor din zonele montane şi alte zone slab dezvoltate; • Modernizarea fermelor zootehnice; • Construcții şi modernizări de sere; • Sprijinirea/reabilitarea sectoarelor viticol, pomicol şi horticol; • Investiții în tehnologie agricolă şi modernizarea metodelor de gestiune; • Susținerea sectorului de valorificare a produselor agricole.
	V.2.2 Diversificarea activităților economice nonagricole	• Dezvoltarea agroturismului în regiune şi a turismului rural; • Crearea şi dezvoltarea întreprinderilor mici şi mijlocii, în mediul rural; • Încurajarea extinderii activităților din agricultură, silvicultură, a prelucrării fructelor de pădure şi a plantelor medicinale; • Sprijinirea meşteşugurilor tradiționale, inclusiv perfecționarea marketingului produselor rezultate din această activitate; • Atragerea investițiilor în mediul rural.
V.3. Îmbunătățirea calității vieții în mediul rural	V.3.1. Dezvoltarea capitalului uman din mediul rural	• Acțiuni de instruire profesională şi de informare; • Încurajarea fermierilor şi antreprenorilor din mediul rural să apeleze la servicii de consultanță; • Crearea de centre de educație permanentă în mediul rural; • Organizarea de cursuri de instruire practică şi teoretică privind practicile agricole moderne.
V.4. Implicarea populației locale în	V.4.Elaborarea şi aplicarea strategiilor	• Elaborarea şi monitorizarea strategiilor şi programelor locale/regionale pentru dezvoltarea rurală;

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
procesul dezvoltării rurale	locale de dezvoltare	• Inițierea parteneriatelor între mai multe unități administrativ-teritoriale/grupuri de acțiune locală, în scopul dezvoltării în comun a unor proiecte (constituirea de asociații microregionale).
	V.4.2. Consolidarea identității comunelor	• Includerea în programele de dezvoltare locală a unor activități vizând identificarea şi continuarea tradițiilor locale de meşteşuguri, târguri etc.; • Crearea structurilor rurale care pot să mențină şi să reînnoiască valorile şi referințele simbolice, structurate pentru anumite activități economice locale.

Axa strategică VI

Dezvoltare a resurselor umane şi a serviciilor sociale

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
VI.1. Asigurarea accesului la educație şi formare a populației din regiune	VI.1.1. Reabilitarea infrastructurii de educație	• Modernizarea şi/sau extinderea unităților de învățământ; • Reabilitarea şi dotarea cu echipament modern a centrelor de formare profesională continuă şi calificare; • Dotarea unităților şcolare cu sisteme de încălzire centrală şi modernizarea facilităților sanitare din cadrul unităților de învățământ; • Modernizarea/amenajarea campusurilor din centrele universitare şi preuniversitare; • Construcții de şcoli în localităție care nu dispun de unități şcolare.
	VI.1.2. Modernizarea tuturor formelor de învățământ preuniversitar şi universitar	• Îmbunătățirea competențelor şi specializarea resurselor umane din educație, inclusiv formarea în parteneriat cu firme; • Corelarea ofertei educaționale cu cererile beneficiarilor, precum şi cu cerințele viitoare ale economiei; • Dezvoltarea de programe şi scheme de învățare prin muncă, sau pe programe de licență şi master; • Corelarea deciziilor cu privire la structura calificărilor profesionale, cu informații regionale, bazate pe consultarea partenerilor sociali; • Construcții/reabilitări şi dotări cu echipamente a campusurilor preuniversitare în învățământul profesional şi tehnic.
VI.2. Creşterea gradului de ocupare la	VI.2.1. Creşterea competitivității resurselor	• Elaborarea unor programe de formare şi calificare, în acord cu nevoile specifice ale angajatorilor;

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
nivelul Regiunii Vest	umane şi adaptarea acestora la cererea de pe piață a forței de muncă regională	• Organizarea de module de recalificare/reconversie/perfecționare, consiliere şi orientare pentru şomeri; • Dezvoltarea de programe comunitare pentru ocuparea temporară a persoanelor disponibilizate; • Sprijinirea inițiativelor şi parteneriatelor, la nivel european, în scopul dezvoltării resurselor umane şi adaptării formării profesionale la noile tehnologii.
VI.3. Dezvoltarea sistemului de servicii sociale	VI.3.1. Reabilitarea infrastructurii sociale	• Lucrări de renovare a spitalelor şi a altor unități sanitare vechi; • Construcții/extinderi ale infrastucturii adiacente în unitățile spitaliceşti; • Dotarea cu echipamente medicale specializate; • Modernizarea utilităților unităților sanitare; • Construirea şi/sau reabilitarea şi dotarea unor spații şi clădiri pentru servicii sociale, asistență socială şi formarea-orientarea a categoriilor defavorizate; • Dezvoltarea serviciilor integrate de tip SMURD; • Construirea şi dotarea cu echipamente a spitalului regional.

Axa strategică VII

Mediul încojurător

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
VII.1. Soluționarea problemelor sectoriale de mediu	VII.1.1. Rețeaua de apă potabilă, sistemele de canalizare şi epurare a apelor uzate	• Alimentarea cu apă potabilă în sistem centralizat ale populației urbane şi rurale; • Identificarea şi inventarierea tuturor surselor individuale de alimentare cu apă potabilă şi reabilitarea rețelei de distribuție a apei; • Extinderea/reabilitarea sistemelor de canalizare; • Modernizarea sistemelor de colectare şi epurare a apelor uzate; • Proiectarea şi realizarea unor rețele de monitorizare a calității apelor subterane în perimetrele afectate de poluare; • Identificarea potențialelor surse de poluare a rețelelor de apă.
	VII.1.2. Monitorizarea calității aerului	• Elaborarea schemelor de reducere a emisiilor nocive din activități industriale şi întărirea capacității de supraveghere a calității aerului; • Optimizarea instalațiilor de depoluare în procesele tehnologice generatoare de noxe în atmosferă; • Cartografierea noilor poluanți la nivel regional; • Consolidarea vegetativă şi recontrucția ecologică, în scopul împiedicării poluării în zonele cu halde de zgură.
	VII.1.3. Gestionarea deşeurilor	• Construcția depozitelor zonale de deşeuri municipale şi a stațiilor de transfer aferente; • Realizarea unei stații pilot de tratare a deşeurilor bioderegrabile;

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
		• Construcția unui incinerator pentru deşeurile medicale; • Realizarea unor programe de colectare selectivă a deşeurilor; • Reabilitarea sistemelor de igienizare şi a spațiilor temporare de depozitare a deşeurilor; • Modernizarea sistemului şi a metodelor de tratare a deşeurilor menajere.
	VII.1.4. Acțiuni în domeniul biodiversității	• Identificarea ariilor naturale protejate neluate în administrare; • Inventarierea speciilor de interes cinegetic; • Stimularea acțiunilor de conservare şi protejare a siturilor regionale; • Includerea în proprietaea publică a statului a terenurilor cu o valoare semnificativă din punct de vedere al biodivesității; • Elaborarea unei strategii de promovare a ariilor naturale protejate.
	VII. 1.5. Fond forestier şi cinegetic	• Refacerea potențialului producției forestiere şi introducerea acțiunilor de prevenire a despăduririlor; • Sprijinirea acțiunilor de împădurire şi de protejare a fondului cinegetic; • Dezvoltarea economică durabilă a exploatațiilor forestiere.
	VII.1.6. Solul şi subsolul	• Reabilitarea ecologică a terenurilor din zonele afectate, prin acțiuni specifice; • Protejarea solului în zonele de risc; • Refacerea şi amenajarea corespunzătoare a construcțiilor de stocare a deşeurilor din fermele zootehnice;

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
		• Identificarea solurilor afectate de eroziune, întocmirea unor hărți la nivel regional şi reconstrucția acestor terenuri; • Realizarea unor sisteme de valorificare a energiei termale, ca sursă alternativă de energie; • Utilizarea apelor geotermale şi minerale în scop balneo-turistic.
VII.2. Apărarea împotriva calamităților, dezastrelor şi accidentelor naturale; protecția mediului	VII.2.1. Prevenirea diveselor riscuri de mediu	• Protejarea lucrărilor de apărare şi a instalațiilor de captare a apei. • Reabilitarea lucrărilor existente şi realizarea unor lucrări de apărare a mediului natural şi construit, împotriva inundațiilor; • Constituirea unor perdele de păduri pentru apărarea împotriva prafului; • Programe de prevenire şi control a terenurilor afectate de acțiuni distructive şi de stabilizare a terenurilor în zonele de risc.
	VII.2.2. Activități economice în domeniul protecției mediului	• Promovarea tehnologiilor favorabile mediului şi dezvoltării durabile, • Ecologizarea zonelor industriale a unităților productive falimentare; • Realizarea unor proiecte-pilot de sisteme colective performante de termoficare, pe bază de combustibil lemnos sau energie solară, pentru zonele izolate; • Refacerea mediului afectat de exploatările miniere.
	VII.2.3. Atenuarea efectelor ecologice negative determinate de exploatarea	• Introducerea de tehnologii ecologice pentru revalorificarea haldelor de steril, maselor plastice, ceramicii şi sticlăriei; • Reconstituirea potențialului ecologic al zonelor afectate de

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
	industrială nerațională.	industrializare; • Reintegrarea urbanistică a spațiilor de producție afectate de restructurare; • Identificarea punctelor critice şi întocmirea planurilor de acțiune pentru prevenirea poluărilor accidentale.

Axa strategică VIII

Dezvoltarea urbană

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
VIII.1. Infrastrucutra urbană	VIII.1.1. Reabilitarea infrastructurii de transport urban	• Reabilitarea străzilor din mediul urban; modernizarea sensurilor giratorii, a bifurcațiilor şi intersecțiilor; • Amenajarea spațiilor de parcare, a trotuarelor, zonelor pietonale noi, în centrele oraşelor; • Dezvoltarea transportului periurban, prin utilizarea liniilor secundare sau industriale de cale ferată existente; • Dezvoltarea rețelelor de transport periurban (metropolitane).
	VIII.1.2. Dezvoltarea utilităților publice urbane	• Îmbunătățirea infrastructurii de utilități: canalizare, epurare ape reziduale, apă potabilă, gaze naturale, deşeuri; • Extinderea şi modernizarea rețelelor de alimentare cu apă, canalizare, energie termică, electricitate, linii telefonice etc.; • Promovarea unui sistem eficient de energie, a unor surse alternative.
	VIII.1.3. Reabilitarea clădirilor, centrelor istorice şi culturale	• Reabilitarea, restaurarea şi amenajarea obiectivelor care aparțin patrimoniului istoric, cultural şi cultelor; • Reconstrucția sau demolarea clădirilor publice degradate, în scopul redobândirii unor funcții publice.
VIII.2. Dezvoltarea sistemului de servicii publice urbane	VIII.2.1. Dezvoltarea serviciilor publice urbane şi e-service	• Extinderea zonelor de recreere şi agrement în spațiile urbane; • Amenajarea parcurilor tematice şi a centrelor de recreere pentru populație;

Priorități	Arii de intervenție prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare
		• Reabilitarea instituțiilor culturale din mediul urban; • Încurajarea inițiativelor care pun în valoare patrimoniul cultural; • Dezvoltarea unor servicii de interes public în domenii prioritare (educație, sănătate, mediu etc.); • Reorganizarea şi ameliorarea serviciilor publice; • Promovarea accesului şi dezvoltarea serviciilor electronice pentru cetățeni.

Anexa 6
Principalele obiective ale Strategiei de Dezvoltare a Regiunii Nord-Vest 2007-2013

Obiectivul specific I: creşterea atractivității regiunii prin îmbunătățirea competitivității activităților economice prioritare şi stimularea activităților inovatoare, în scopul obținerii unor produse cu valoare adăugată ridicată

Prioritatea 1. Creşterea competitivității economice

Intervenții prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare
1.1. Îmbunătățirea dezvoltării economiei regionale, prin creşterea competitivității şi a inovării în activitățile economice prioritare (şi prin încurajarea şi dezvoltarea mediului antreprenorial)	1.1.1. Dezvoltarea infrastructurii afacerilor, specifică regiunii	• Crearea şi dezvoltarea infrastructurii suport pentru afaceri, în sprijinul activităților economice din zonele afectate de restructurarea industrială, sau în alte zone cu potențial de dezvoltare: parcuri industriale ştiințifice, tehnologice şi de afaceri şi platforme logistice.
	1.1.2. Sprijinirea inițiativelor antreprnoriale: start-up-uri şi microîntreprinderi, servicii de susținere a afacerilor	• Diversificarea structurii economice a regiunii, prin finanțarea start-up-urilor şi microîntreprinderilor productive sau de prestări servicii; • Restructurarea economică a zonelor slab dezvoltate şi facilitarea accesului acestora la tehnologii noi şi inovații.
	1.1.3. Investiții în activități productive a întreprinderilor mici şi mijlocii şi asigurarea accesului la credite şi finanțare a acestora, precum şi sprijinirea antreprenoriatului	• Îmbunătățirea condițiilor pentru dezvoltarea afacerilor • Susținerea factorilor competitivi prin promovarea acumulării de capital, a serviciilor specializate, accesul la credite şi inovare tehnologică, în scopul creşterii continue a gamei şi calității produselor;

Intervenții prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare
		• Dezvoltarea incubatoarelor şi a altor infrastructuri de afaceri; • Integrarea întreprinderilor în cadrul clusterelor şi lanțurilor de furnizori.
	1.1.4. Dezvoltarea cercetării în parteneriat între universități/institute de cercetare-dezvoltare-inovare şi întreprinderi (industrie) în vederea obținerii de rezultate aplicabile, investiții în infrastructura de CDI şi asigurarea accesului întreprinderilor, în special IMM, la activități CDI	• Susținerea domeniilor cu potențial de dezvoltare tehnologică ridicată; • Consolidarea cooperării în cercetare-dezvoltare (CD), între institutele de CD, universități şi firme, în scopul creşterii competitivității viitoare a firmelor; • Dotarea universităților şi institutelor de CD cu echipamente moderne şi instrumente software; • Dezvoltarea parteneriatului internațional în CD în domenii tehnologice cu potențial economic; • Sprijinirea activității de inovare din micro-întreprinderi.
	1.1.5. Susținerea utilizării tehnologiei informației şi comunicațiilor pentru sectoarele privat şi public (inclusiv dezvoltarea şi eficientizarea serviciilor publice electronice moderne)	• Facilitarea accesului la ratele „broadband”, de utilizare a fondurilor structurale în domeniul comunicațiilor electronice; • Adoptarea unor soluții integrate, la nivelul firmelor, care să conducă la reducerea cos-turilor pe termen lung, la facilitarea accesului la piețe interne şi externe şi la eficientizarea managementului şi activității acestora.
1.2. Creşterea competitivității sectorului turistic, prin modernizarea	1.2.1. Restaurarea şi valorificarea patrimoniului istoric şi cultural	• Susținerea acțiunilor de restaurare, protejare şi conservare a patrimoniului cultural

Intervenții prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare
şi dezvoltarea infrastructurii şi serviciilor turistice inclusiv investiții în crearea de noi atracții turistice		regional/local; • Introducerea în circuite turistice a centrelor cultural-istorice vechi, din oraşe cu potențial turistic semnificativ.
	1.2.2. Valorificarea patrimoniului natural şi promovarea acestuia	• Construcții de drumuri de acces pentru valorificarea patrimoniului turistic montan; • Îmbunătățirea infrastructurii necesare în turism.
	1.2.3. Promovarea activităților turistice şi îmbunătățirea calității serviciilor turistice	• Cofinanțarea acțiunilor de dezvoltare şi consolidare a turismului intern, prin promovarea produselor turistice şi a marketingului specifice; • Reabilitarea şi modernizarea structurilor de cazare turistică.

Obiectivul specific II: creşterea accesibilității regiunii, prin îmbunătățirea infrastructurilor regionale, ca suport pentru susținerea activităților economice şi sociale, din polii de dezvoltare a regiunii

Prioritatea 2. Îmbunătățirea accesibilității

Intervenții prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare
2.1. Îmbunătățirea infrastructurii de transport pentru asigurarea mobilității persoanelor şi mărfurilor şi a echilibrului între diferite modalități de transport	2.1.1. Construirea şi modernizarea rețelei de transport regional şi local	• Modernizarea şi reabilitarea rețelei județene de drumuri, a drumurilor comunale şi a infrastructurii aeroporturilor regionale din afara rețelei TEN-T; • Conectarea mai bună a regiunii la rețelele de transport naționale şi europene şi a unor legături mai bune între polii de dezvoltare din regiune şi alte regiuni.
	2.1.2. Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii de transport rutier care realizează accesul la rețeaua TENT-T	• Modernizarea/reabilitarea/dezvoltarea secțiunilor prioritare ale rețelei naționale de infrastructură de transport situată în afara rețelei TEN-T ; • Conectarea nodurilor generatoare de trafic (aeroporturi, centre de afaceri, centre urbane) la rețeaua TEN-T.
	2.1.3. Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii de transport feroviar	• Modernizarea şi dezvoltarea secțiunilor de cale ferată prioritare, din afara rețelei TEN-T.
	2.1.4. Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii de transport aerian de pe rețeaua TEN-T	• Dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii de transport şi a echipamentelor asociate a aeroporturilor din Cluj-Napoca şi Oradea.
	2.1.5. Promovarea transportului intermodal	• Finanțarea proiectelor pentru crearea unor centre logistice pentru conexiuni intermodale: cale ferată/drumuri, cale ferată/transport aerian şi drumuri/transport aerian;

Intervenții prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare
		• Creşterea accesibilității la zonele şi stațiunile turistice prin sisteme de transport intermodale.
2.2. Îmbunătățirea infrastructurii energetice	2.2.1. Creşterea eficienței energetice pe întregul lanț- resurse naturale, producere, transport distribuție şi utilizare finală a energiei electrice şi termice	• Modernizarea/reabilitarea infrastructurii energetice a regiunii.
	2.2.2. Valorificarea resurselor regenerabile de energie	• Investiții în noi capacități de producere a energiei prin valorificarea resurselor energetice eoliene, solare, a biomasei, geotermale, hidroenergetice.
2.3. Creşterea competitivității polilor de dezvoltare, prin sprijinirea unor proiecte de dezvoltare integrată	2.3.1. Reabilitarea mediului construit 2.3.2. Sprijinirea antreprenoriatului 2.3.3. Promovarea incluziunii sociale	• Finanțarea proiectelor integrate de regenerare urbană pentru „zonele de acțiune urbană”, în interiorul centrelor urbane; • Reabilitarea infrastructurilor urbane; • Finanțarea activităților antreprenoriale şi asigurarea de servicii consultanță IMM-urilor, în scopul creşterii gradului de ocupare a forței de muncă; • Investiții în infrastructura socială şi training pentru dezvoltarea abilităților vocaționale a grupurilor dezavantajate.
2.4. Dezvoltarea şi reabilitarea infrastructurii de educație	2.4.1. Îmbunătățirea infrastructurii de bază şi a dotării şcolilor (inclusiv echipamente IT)	• Reconstrucția, extinderea şi consolidarea clădirilor din învățământul şcolar; • Modernizarea utilităților şi serviciilor auxiliare din şcoli; • Dotarea cu echipamente a claselor şi

Intervenții prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare
		bibliotecilor; • Construirea de facilități şi dotarea cu utilități speciale pentru elevii cu dizabilități.
	2.4.2. Sprijinirea dezvoltării campusurilor educaționale	• Reconstrucția, extinderea şi consolidarea clădirilor din campusuri; • Dotarea cu echipamente; • Modernizarea utilităților şi a serviciilor auxiliare
2.5. Îmbunătățirea şi dezvoltarea infrastructurii de sănătate şi servicii sociale	2.5.1. Reabilitarea şi modernizarea infrastructurii serviciilor de sănătate 2.5.2. Îmbunătățirea infrastructurii serviciilor sociale 2.5.3. Dezvoltarea infrastructurii pentru siguranță publică şi situații de urgență	• Reabilitarea, modernizarea şi dotarea cu echipamente de specialitate a spitalelor, a centrelor sociale şi rezidențiale; • Consolidarea infrastructurii pentru prevenirea situațiilor de risc; • Dezvoltarea şi dotarea unei baze operaționale regionale şi a bazelor operaționale județene.
2.6. Dezvoltarea şi reabilitarea infrastructurii de mediu	2.6.1. Dezvoltarea sistemelor regionale de management a apei	• Creşterea ponderii de conectare la utilitățile publice de apă; • Extinderea sistemelor integrate de management a apei; • Înființarea operatorilor regionali de furnizare a serviciilor.
	2.6.2. Dezvoltarea sistemelor de management integrat a deşeurilor	• Creşterea procentului de racordare a populației la serviciile şi utilitățile publice de salubrizare; • Dezvoltarea sistemelor integrate de management a deşeurilor la nivel zonal/regional.

Intervenții prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare
	2.6.3. Dezvoltarea investițiilor durabile în infrastructura de mediu	• Programe de îmbunătățirea calității apei şi de utilizare rațională a resurselor de apă; • Ameliorarea solurilor afectate de contaminare cu deşeuri şi de eroziune; • Îmbunătățirea calității aerului în zonele critice.
	2.6.4. Prevenirea riscurilor de inundații, în zonele prioritare selectate	• Sprijinirea unor acțiuni de prevenire a riscurilor; • Finanțarea lucrărilor de construcție pentru prevenirea inundațiilor şi reducerea consecințelor distructive a acestora; • Consolidarea infrastructurilor de protecție împotriva inundațiilor şi reconstrucția zonelor umede, cu respectarea prevederilor privind protecția naturii.

Obiectivul specific III: dezvoltarea resurselor umane pentru creşterea gradului de ocupare pe piaţa muncii, prin modernizarea învăţământului, dezvoltarea de abilităţi antreprenoriale şi promovarea educaţiei adulţilor şi a formării continue

Prioritatea 3. Dezvoltarea resurselor umane

Intervenţii prioritare	Proiecte care vizează intervenţiile prioritare	Acţiuni specifice proiectelor prioritare
3.1. Dezvoltarea educaţiei şi formării profesionale în sprijinul creşterii ocupării forţei de muncă şi creşterii competitivităţii economice	3.1.1. Combaterea abandonului şcolar 3.1.2. Creşterea calităţii în educaţia iniţială şi TVET 3.1.3. Creşterea competitivităţii capitalului uman din educaţie şi cercetare 3.1.4. Dezvoltarea educaţiei universitare, în sprijinul dezvoltării unei societăţi bazate pe cunoaştere	• Dezvoltarea şi implementarea de instrumente specifice la nivelul sistemului; • Creşterea gradului de calificare la nivel naţional, sectorial şi ramură şi a mecanismelor de evaluare a competenţelor şi calificărilor; • Sprijinirea formării continue a resurselor umane din educaţie, cercetare, universităţi şi institute de cercetare; • Programe de „outreach” şi reabilitate intersectorială pentru formarea şi perfecţionarea resurselor umane din educaţie şi cercetare; • Dezvoltarea abilităţii antreprenoriale şi manageriale în cercetarea ştiinţifică.
3.2. Corelarea continuă a procesului educaţional cu piaţa muncii	3.2.1. Îmbunătăţirea tranziţiei de la şcoală, la locul de muncă 3.2.2. Reducerea părăsirii timpurii a şcolii şi dezvoltarea educaţiei de tip „a doua şansă” 3.2.3. Creşterea accesului şi participării la FPC	• Crearea de stimulente pentru parteneriate între şcoli/universităţi/întreprinderi;. • Promovarea serviciilor de orientare şi consiliere a elevilor; • Programe şi oferte educaţionale pentru reintegrarea celor care au părăsit şcoala timpuriu; • Dezvoltarea de programe modulare bazate pe competenţe; • Programe extinse de formare la locul de muncă.

Intervenții prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare
3.3. Creşterea adaptabilității forței de muncă şi a întreprinderilor pentru a răspunde nevoilor de pe piața muncii şi pentru asigurarea competitivității economice	3.3.1. Promovarea culturii antreprenoriale 3.3.2. Sprijinirea întreprinderilor şi salariaților pentru a promova adaptabilitatea 3.3.3. Dezvoltarea parteneriatelor şi încurajarea inițiativelor partenerilor sociali 3.3.4. Promovarea măsurilor active de ocupare a forței de muncă şi modernizarea serviciului public de ocupare	• Creşterea conştientizării cu privire la cultura antreprenorială prin programe şi servicii speciale; • Sprijinirea metodelor inovatoare pentru forme flexibile de organizare a muncii; • Identificarea căilor de creştere investițiilor în resurse umane şi a responsabilității sociale a întreprinderilor; • Stimularea partenerilor sociali de a promova dezvoltarea resurselor umane; • Promovarea sustenabilității pe termen lung a dezvoltării resurselor umane şi a ocupării în zonele rurale; • Formarea personalului propriu al Serviciului Public de Ocupare (SPO).

Obiectivul specific IV: promovarea dezvoltării durabile şi diversificarea activităților din mediul rural

Prioritatea 4. Dezvoltarea mediului rural

Intervenții prioritare	Proiecte care vizează intervențiile prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare
4.1. Promovarea dezvoltării durabile şi diversificării zonelor rurale	4.1.1. Promovarea inițiativelor locale de tip LEADER	• Susținerea cooperării între fermieri, industria alimentară şi de prelucrare a materiilor prime şi alți factori publici şi privați; • Extinderea parteneriatului public-privat, stimularea activităților comunităților locale pentru participarea la inițiativele ce vizează dezvoltarea locală.
	4.1.2. Conservarea mediului şi a valorilor culturale din zonele rurale, cu scopul protejării mediului şi a diversificării economice, corelate cu activitățile desfăşurate în polii de dezvoltare	• Finanțarea programelor pentru dezvoltarea agriculturii ecologice şi investiții neproductive; • Proiecte pentru protejarea patrimoniului cultural şi natural ; • Finanțarea serviciilor de bază, în raport cu infra-structura la scară mică (drumuri comunale, teleco-municații, transport energie, alimentare cu apă) ; • Dezvoltarea activităților non-agricole, serviciilor, agro-turismului, sericiculturii etc.; • Dezvoltarea micro-întreprinderilor în sectoarele neagricole; • Instruirea personalului implicat în pregătirea strategiilor de dezvoltare rurală.
	4.1.3. Creşterea competitivității şi dezvoltarea durabilă a economiei agroalimentare (creşterea animalelor şi agricultură organică) şi a exploatațiilor silvice	• Promovarea inovării şi a îmbunătățirii calității producției şi produselor agricole; • Activități de perfecționare profesională a resurselor umane, în economia rurală.

Anexa 7
Priorități ale Strategiei de Dezvoltare a Regiunii Centru 2007-2013

Prioritatea I. Dezvoltarea infrastructurii locale şi regionale (transport, mediu, reabilitare urbană, utilități publice, infrastructură socială şcoli, spitale etc.)

Proiecte prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare	Rezultate preconizate
I.1. Dezvoltarea, reabilitarea şi modernizarea infrastructurii de transport şi comuncații	• Reabilitarea şi modernizarea rețelei de drumuri județene care fac legătura cu rețelele naționale de drumuri şi căi ferate, rețele europene de transport, precum şi a drumurilor locale şi comunale; • Reabilitarea aeroportutilor şi porturilor regionale/locale; • Îmbunătățirea infrastructurii regionale de transport dintre polii economici şi coridoarele pan-europene; • Facilitarea accesului la zonele industriale, turistice şi zonele izolate din regiune; • Sprijinirea sectorului de servicii regionale, care asigură crearea şi dezvoltarea rețelelor de comuncație.	• Formarea cadrului favorabil atragerii de investiții, implicit crearea de noi locuri de muncă sustenabile; • Crearea legăturii directe şi rapide între polii economici de dezvoltare şi coridoarele pan-europene, cu efect asupra îmbunătățirii mediului de afaceri; • Facilitarea mobilității populației şi a pregătirii profesionale a acesteia şi, în consecință, a accesului la muncă şi educație; • Dezvoltarea rețelelor de comunicație în corelație cu politica de dezvoltare a serviciilor din regiune; • Crearea premizelor necesare diversificării ofertei industriale şi de servicii şi a intensificării schimburilor comerciale interne şi internaționale.
1.2. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare şi de protecție a mediului	• Reabilitarea, extinderea şi modernizarea sistemului de canalizare; • Extinderea şi modernizarea rețelei de	• Aisgurarea unui standard de viață ridicat pentru toți locuitorii regiunii, prin armonizarea cu standardele europene, în domeniul calității apei potabile, a

Proiecte prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare	Rezultate preconizate
	alimentare cu apă; • Retehnologizarea, utilizarea de tehnologii nepoluante şi asanarea zonelor degradate de obiective industriale; • Construirea, extinderea şi reabilitarea rampelor ecologice pentru deşeurile industriale; • Stimularea activităților de colectare, reciclare şi valorificare a deşeurilor; • Perfecționarea managementului deşeurilor în oraşele mici şi mijlocii • Monitorizarea calității apei, aerului şi solului; • Implementarea acquis-ului comunitar în domeniul protecției mediului şi prezervarea resurselor naturale.	tratării apei menajere şi în gestionarea deşeurilor; • Conservarea, protecția şi igienizarea mediului, cu efecte directe asupra stării de sănătate a locuitorilor şi a creşterii speranței de viață; • Stimularea parteneriatului între administrația publică, ONG şi firmele private în crearea unei infrastructuri adecvate pentru valorificarea deşeurilor; • Creşterea numărului de societăți comerciale specializate în colectarea şi valorificarea deşeurilor şi, implicit crearea de noi locuri de muncă; • Stimuarea interesului populației pentru asigurarea unui mediu de viață sănătos; • Creşterea oportunităților de investiții, în special, în domeniul turismului şi protecției mediului.
1.3. Dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii educa-ționale, sociale şi de sănătate	• Construcții/reabilitări de spitale, dispensare, cabinete medicale, cu preponderență în mediul rural; • Construcții/reabilitări de grădinițe, şcoli, universități; • Dotarea cu echipamente performante a unităților sanitare;	• Îmbunătățirea serviciilor de sănătate, a serviciilor sociale şi a accesului la educație şi pregătire; • Modernizarea infrastructurii din sistemul educațional şi de sănătate, în concordanță cu cerințele de dezvoltare integrată, economică şi socială a localităților, în special în zonele rurale;

Proiecte prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare	Rezultate preconizate
	• Construcții/modernizări de campusuri şcolare şi dotarea lor corespunzătoare.	• Creşterea rolului instituțiilor de învățământ în construcția competitivității regionale; • Oportunități egale pentru elevii aflați în situații defavorizate (cu preponderență în mediul rural).

Prioritatea II. Sprijinirea afacerilor

Proiecte prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare	Rezultate preconizate
II.1. Crearea şi dezvoltarea IMM în sectorul productiv şi de servicii	• Stimularea investițiilor pentru: - crearea de noi societăți comerciale şi a dezvoltării celor existente, din domeniul producției şi serviciilor; - achiziționarea de tehnici modernre de producție, procesare şi comercializare; - dotarea cu echipamente moderne şi sisteme IT, a unităților de producție; - aplicarea inovațiilor şi tehnologiilor în activitatea curentă a firmelor; - diversificarea serviciilor de consultanță furnizate afacerilor.	• Crearea de noi locuri de muncă şi protejarea celor existente, în special în zonele dezavantajate; • Diversificarea activităților economice în zonele afectate de restructurare; • Creşterea competitivității regionale; • Atragerea de noi investiții în regiune.
II.2. Promovarea produselor industriale şi a serviciilor pe piața internă şi externă	• Îmbunătățirea calității produselor şi serviciilor prin introducerea conceptului modern de marketing al produselor şi a practicilor europene în domeniul standardizării şi certificării produselor; • Realizarea de parteneriate cu firme şi institute de cerceatare din țară şi din UE; • Participarea la târguri/expoziții naționale şi internaționale; • Formarea unor clustere industriale; • Pregătirea studiilor de piață şi planuri de marketing specifice companiei.	• Creşterea competitivității firmelor ; • Extinderea piețelor interne de distribuție şi creşterea exporturilor pe piețele internaționale; • Stimularea cooperării între sectorul public şi privat; • Creşterea productivității muncii şi a calității produselor şi serviciilor; • Creşterea veniturilor din turism.
II.3. Dezvoltarea afacerilor prin crearea unor locații specifice	• Crearea cadrului necesar pentru atragerea investițiilor locale şi străine, în întreprinderi şi susținerea noilor locuri de muncă;	• Dezvoltarea infrastructurii de afaceri şi a unui mediu mai favorabil pentru competitivitatea

Proiecte prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare	Rezultate preconizate
	• Realizarea unor parcuri industriale, parcuri tehnologice incubatoare de afaceri sau alte modalități de a atrage investițiile; • Extinderea/modernizarea infrastructurii de utilități care să stimuleze investițiile economice.	afacerilor ; • Atragerea investițiilor, prin asigurarea unor locații dotate corespunzător din punct de vedere tehnic; • Creşterea numărului de firme nepoluante, care creează valoare adăugată mare.

Prioritatea III. Dezvoltarea turismului

Proiecte prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare	Rezultate preconizate
III.1. Conservarea patrimoniului natural, istoric şi cultural	• Modernizarea şi reabilitarea infrastructurii pentru turism; • Restaurarea, conservarea şi protecția patrimoniului natural regional/local, în potențial turistic, într-un program integrat; • Inițierea introducerii în circuitele turistice a centrelor cultural-istorice vechi ale oraşelor cu potențial turistic semnificativ; • Refacerea/reabilitarea infrastructurii de agrement; • Construcția infrastructurii pentru turismul montan şi amenajări de stațiuni turistice; • Valorificarea resurselor naturale, prin amenajarea drumurilor de acces şi a traseelor turistice.	• Creşterea eficienței activității economice din zonele turistice; • Îmbunătățirea ocupării forței de muncă şi a nivelului de trai din zonele turistice ale regiunii; • Sporirea gradului de exploatare a potențialului turistic din regiune.
III.2. Dezvoltarea diversificarea şi promovarea ofertei turistice	• Stimularea unor activități conexe turismului; • Valorificarea factorilor de atracție turistică; • Promovarea punctuală şi la nivel regional a obiectivelor turistice şi a tuturor posibilităților de practicare a turismului; • Stimularea dezvoltării agroturismului; • Crearea serviciilor turistice integrate şi organizarea acestora într-o rețea de centre de informare turistică, pentru promovarea obiectivelor turistice locale şi/sau județene din regiune; • Sprijinirea unor măsuri integrate care să ducă	• Creşterea performanțelor firmelor care acționează în domeniul turismului; • Crearea de noi atracții, produse şi întreprinderi în diferite zone turistice; • Reducarea caracterului sezonier a unor zone turistice şi crearea de locuri de muncă suplimentare; • Îmbunătățirea calității serviciilor turistice şi a

Proiecte prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare	Rezultate preconizate
	la creşterea calității promovării potențialului turistic regional (pregătire, asistența tehnică etc.); • Perfecționarea profesională în domeniul turismului.	marketingului produselor turistice. • Formarea unei piețe a serviciilor turistice unitare, la nivelul regiunii, pentru reducerea disparităților între diferitele centre şi zone turistice.
III.3. Îmbunătățirea serviciilor din turism	• Reabilitarea/modernizarea/dotarea structurilor de cazare; • Construcția/reabilitarea structurilor de agrement turistic; • Sprijinirea parteneriatului public-privat (organizații, asociații, consultanță şi activități de informare).	• Creşterea calității serviciilor de cazare turistică, în regiune; • Creşterea competitivității firmelor din domeniul turismului, pe o piață europeană cu standarde de performanță ridicate.

Prioritatea IV. Dezvoltarea rurală

Proiecte prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare	Rezultate preconizate
IV.1. Dezvoltarea şi modernizarea activităților din silvicultură	• Susținerea financiară a industriei locale; • Diversificarea activităților alternative agriculturii (meşteşuguri, agroturism etc.); • Crearea/modernizarea centrelor de servicii speciale pentru susținerea activității agricole; • Extinderea rețelei de pensiuni agroturistice şi a serviciilor de petrecere a timpului liber; • Dezvoltarea metodelor agricole de producție, concepute să protejeze mediul; • Realizarea de investiții, inclusiv în energie regenerabilă, în achiziționarea de noi tehnologii în procesarea produselor agricole.	• Apariția unor societăți comerciale, cu activități diverse, bazate pe producție şi servicii; • Menținerea vitalității spațiului rural şi stabilizatea populației, în special în tonele mai puțin dezvoltate; • Crearea de noi locuri de muncă şi creşterea veniturilor locuitorilor din zonele rurale; • Trecerea spre o agricultură organică, prin care se urmăreşte protecția zonelor cu o biodiversitate specifică şi menținerea resurselor genetice locale şi a mediului natural; • Atragerea în circuitul turistic a unor locații rurale, din zonele izolate, fără alternative de venituri.
IV.2. Dezvoltarea şi modernizarea activităților din silvicultură	• Acordarea fondurilor necesare lucrărilor de împădurire a terenurilor abandonate, de plantații de pepiniere silvice şi de modernizare a celor existente; • Finanțarea proiectelor pentru dezvoltarea întreprinderilor mici şi mijlocii din zona rurală cu activități de	• Modernizarea şi diversificarea proceselor economice de exploatare şi prelucrarea lemnului; • Menținerea şi dezvoltarea funcțiilor economice, ecologice şi sociale ale pădurii din zonele rurale;

Proiecte prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare	Rezultate preconizate
	procesare a terenului şi depozitarea şi reciclarea deşeurilor din lemn; • Construcția şi modernizarea rețelei de drumuri forestiere; • Extinderea resurselor forestiere pe terenurile agricole şi neagricole, în vederea protecției mediului şi prevenirii riscurilor naturale.	• Creşterea valorii adăugate a produselor forestiere; • Creşterea veniturilor populației, din exploatarea rațională a fondului forestier.

Prioritatea V. Cercetare, inovare tehnologică şi crearea societății informaționale

Proiecte prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare	Rezultate preconizate
V.1. Sprijinirea cercetării a transferului de tehnologie şi dezvoltarea rețelelor informaționale pentru afaceri	• Crearea de parteneriate în domeniul cercetării-dezvoltării, între universități/institute de cercetare şi întreprinderi din industrie; • Intensificarea participării organizațiilor şi cercetătorilor, în proiecte internaționale, a cooperărilor în programe internaționale de cercetare-dezvoltare; • Înființarea unor centre de cercetare ştiințifică şi transfer tehnologic în colaborare cu noile universități din regiune; • Promovarea inovării şi transferului tehnologic în sectoarele specifice de activitate, prin structuri specializate; • Dezvoltarea firmelor inovative în sectoare cu înalt conținut tehnologic prin facilitarea localizării acestora, în interiorul parcurilor tehnologice şi difuzarea inovării firmelor din teritorii; • Dezvoltarea infrastructurii de CD existente şi crearea de infrastructură nouă (laboratoare, centre de excelență).	• Îmbunătățirea cooperării între sectorul de cercetare-dezvoltare şi sectorul economic; • Creşterea competitivității firmelor pe piețele locale şi regionale; • Asigurarea de suport pentru producție şi servicii de tehnologii înalte şi medii; • Creşterea nivelului tehnologic al întregii rețele productive a regiunii; • Conectarea centrelor regionale de CD la rețeaua europeană şi internațională; • Crearea de noi locuri de muncă şi menținerea forței de muncă înalt calificată.

Prioritatea VI. Creşterea ocupării forţei de muncă, dezvoltarea resurselor umane şi a serviciilor sociale

Proiecte prioritare	Acţiuni specifice proiectelor prioritare	Rezultate preconizate
VI.1. Promovarea măsurilor active de ocupare a forţei de muncă disponibile şi dezvoltarea sistemului de formare profesională iniţială şi continuă	• Elaborarea unor scheme speciale de pregătire profesională, consiliere şi plasare în muncă, a tinerilor şomeri şi a persoanelor aflate în şomaj de lungă durată; • Modernizarea sistemului educaţional în scopul adaptării pregătirii tehnice şi profesionale a forţei de muncă, la cerinţele de dezvoltare integrată, economică şi socială a localităţilor; • Susţinerea firmelor pentru a se autoriza ca furnizori de formare a adulţilor în calificări care prezintă potenţial pe piaţa muncii.	• Reducerea ratei şomajului; • Creşterea mobilităţii pe piaţa forţei de muncă; • Creşterea numărului de angajaţi care au urmat cursuri de calificare/specializare; • Extinderea parteneriatului pentru învăţământul profesional şi tehnic, la nivel regional.
VI.2. Îmbunătăţirea şi extinderea sistemului de servicii sociale	• Creşterea implicării administraţiei şi a sectorului neguvernamental în sprijinirea grupurilor dezavantajate şi consolidarea atribuţiilor acestora în acordarea serviciilor sociale; • Reabilitarea/amenajarea şi dotarea unor centre sociale pentru copii, bătrâni şi multifuncţionale; • Facilitarea accesului la cursuri de formare pentru persoane aparţinând grupurilor dezavantajate.	• Diversificarea, extinderea şi creşterea calităţii serviciilor sociale oferite de autorităţile locale, organisme guvernamentale şi neguvernamentale; • Sporirea numărului de persoane care beneficiază de intervenţia serviciilor sociale specializate; • Promovarea participării la viaţa culturală şi socială, a persoanelor excluse din punct de vedere social.

Proiecte prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare	Rezultate preconizate
VI.3. Achiziționarea de competențe specializate în domeniul administrării şi dezvoltării afacerilor	• Organizarea cursurilor de perfecționare pentru manageri; • Sprijinirea firmelor pentru formarea şi calificarea personalului; • Organizarea de cursuri de formare pentru angajați, în noile tehnologii, inclusiv ITC; • Susținerea accesului personalului IMM la servicii de instruire şi consultanță de specialitate.	• Dezvoltarea cunoştiințelor managerilor în tehnici de gestionare a firmei, în domeniul politicii de dezvoltare a resurselor umane, tehnici de marketing etc. ; • Creşterea numărului de IMM care îşi perfecționează strategiile de dezvoltare a resurselor umane, marketing etc. ; • Promovarea culturii antreprenoriale pentru persoanele care încep o afacere.

Prioritatea VII. Dezvoltarea urbană durabilă

Proiecte prioritare	Acțiuni specifice proiectelor prioritare	Rezultate preconizate
VII.1. Sprijinirea dezvoltării urbane integrate	• Finalizarea şi/sau renovarea clădirilor abandonate şi pregătirea lor pentru activități economice şi sociale; • Reabilitarea locuințelor multi familiale; • Recuperarea siturilor abandonate, pentru noi utilizări demolarea clădirilor şi/sau structurilor aflate într-o stare avansata de degradare, care nu aparțin patrimoniului național cultural; • Reabilitarea patrimoniului istoric, industrial, cultural; • Dezvoltarea şi/sau reabilitarea infrastructurii şi utilităților publice urbane; • Extinderea/refacerea spațiilor verzi; • Modernizarea/extinderea infrastructurii transportului urban; • Dezvoltarea activităților antreprenoriale pentru ocuparea forței de muncă.	• Regenerarea şi revitalizarea ariilor urbane dgradate, locuite de categorii de populație defavorizate; • Creşterea atractivității centrelor urbane; • Reutilizarea zonelor *brownfield*, pentru a le schimba funcția, cu scopul descurajării investițiilor pe terenuri virane; • Îmbunătățirea şi/sau dezvoltarea infrastructurii urbane şi a serviciilor publice din mediul urban.

Anexa 8
Priorități ale Strategiei de Dezvoltare a Regiunii Bucureşti - Ilfov 2007-2013

Prioritatea 1. Administrare regională

Obiective priortare	Acțiuni prioritare de implementare
• Construirea capacității instituționale a administrațiilor locale în regiune cu privire la dezvoltarea şi perfecționarea strategiilor regionale durabile integrate, într-un cadru larg de parteneriat ; • Dezvoltarea capacității de gestionare pentru aplicarea efectivă, eficientă şi transparentă a strategiilor şi serviciilor publice, care abordează problemele de profil şi excluziunea socială; • Îmbunătățirea capacității administrative pentru utilizarea corespunzătoare a resurselor financiare disponibile, inclusiv a asistenței financiare nerambursabile.	• Sprijinirea creării zonei Metropolitane; • Instruirea funcționarilor publici concentrată pe dezvoltarea de politiic, pe analiza cost-beneficiu, comunicarea publică, gestiunea proiectelor; • Alocarea investițiilor în IT, în scopul creşterii participării funcționarilor publici la societatea informațională, a creşterii nivelului de comunicare şi a furnizării de informații; • Susținerea proiectelor de investiții interesec-teritoriale şi zonal; • Promovarea parteneriatului în comunitățile locale, inclusiv la niveluri inferioar; • Sprijinirea activităților de cercetare dezvoltare, care pot ajuta transferul de bune practici în dezvoltarea şi furnizarea serviciilor; • Finanțarea proiectelor majore de investiții şi a altor proiecte economico-sociale, care să contribuie la dezvoltarea durabilă pe termen lung şi la generarea veniturilor pentru comunitățile locale; • Elaborarea studiilor privind stadiul aplicării strategiei regionale, a rezultatelor şi impactului acesteia.

Prioritatea 2. Accesibilitate şi mobilitate

Obiective priortare	Acțiuni prioritare de implementare
• Dezvoltarea oportunităților de creştere a accesibilității în regiune şi mobilității între regiuni, prin: - reducerea distanțelor de transport, atât către regiunile limitrofe, cât şi către Uniunea Europeană; - reducerea proporției transportului rutier în cadrul ofertei totale de transport în scopul diminuării aglomerării în trafic; - transportarea eficientă şi în siguranță a unui număr de persoane şi a unui volum mai mare de mărfuri.	• Construirea/modernizarea unor drumuri de importanță națională; • Finalizarea lucrărilor la şoseaua de centură Bucureşti şi construcția autostrăzii Metropolitane Bucureşti; • Facilități multimodale la Aeroportul Otopeni şi alte platforme logistice în noduri multimodale din regiune; • Refacerea şi finalizarea Canalului Bucureşti-Dunăre; • Modernizarea drumurilor județene şi orăşeneşti, a podurilor şi pasajelor, cu prioritate, a celor care leagă zonele industriale şi logistice, de coridoarele de transport europene, precum şi a infrastructurii de transport integrată printr-un număr de proiecte de dezvoltare a transporturilor şi regenerare urbană; • Modernizarea infrastructurii de transport public; • Construirea de locuri de parcare în Bucureşti şi zonele înconjurătoare.

Prioritatea 3. Calitatea mediului

Obiective priortare	Acțiuni prioritare de implementare
• Abordarea efectivă şi eficientă a combaterii poluării solurilor, aerului şi apei; • Crearea sistemelor de gestiune a apelor şi deşeurilor, în conformitate cu Directivele UE, care să atragă investiții private; • Îmbunătățirea şi recalificarea calității mediului din teritoriul urban; • Prevenirea riscurilor de mediu şi de disipare a resurselor neregenerabile, inclusiv prin creşterea conştientizării populației cu problemele de mediu; • Schimbarea tendinței de pierdere a biodiveristății din regiune; • Recuperarea zonelor urbane din regiunea Bucureşti-Ilfov.	• Investiții pentru îmbunătățirea calității aerului, dotarea centrelor şi instalațiilor electrice cu filtre pentru aerul poluat sau alte dispozitive pentru reducerea poluării; • Îmbunătățirea gestionării deşeurilor menajere şi industriale; • Reabilitarea zonelor industriale dezafectate şi a terenurilor contaminate; • Modernizarea punctelor termice şi a rețelelor de încălzite; • Gestionarea şi distribuția apei potabile; • Construcția stațiilor de tratare şi epurare a apelor reziduale; • Reabilitarea parcurilor şi crearea de noi spații verzi publice; • Aplicarea măsurilor şi programelor de prevenire şi gestionare a riscurilor naturale şi tehnologice; • Dezvoltarea sistemelor de monitorizare a mediului şi de gestionare a riscurilor; • Promovarea biodivesității şi protejarea naturii (inclusiv a zonelor protejate).

Prioritatea 4. Creşterea economică şi ocuparea forţei de muncă

Obiective prioritare	Acţiuni indicative prioritare de implementare
• Promovarea parteneriatului între sistemul educaţional, cercetare-inovare, întreprinderi şi parteneri sociali, în scopul îmbunătăţirii calităţii forţei de muncă şi a activităţilor economico-sociale din regiune; • Asigurarea capacităţii administrative necesare mobilizării factorilor regionali pentru proiectarea şi implementarea măsurilor strategice de interes regional; • Consolidarea competenţelor în dezvoltarea produselor şi a marketingului prin intermediul Centrelor de Excelenţă, prin conectarea ştiinţei, educaţiei, învăţământului profesional, întreprinderile şi serviciile de afaceri, cu pieţele de desfacere; • Dezvoltarea abilităţilor forţei de muncă pentru a face faţă provocărilor rezultate din investiţiile interne şi noile oportunităţi tehnologice; • Explorarea şi dezvoltarea noilor oportunităţi ale pieţei; • Sprijinirea antreprenoriatului şi dezvoltarea activităţilor IMM destinate creării locurilor de muncă; • Reabilitarea zonelor industriale dezafectate şi utilizarea terenurilor pentru noi activităţi economice; • Furnizarea de facilităţi hard şi soft pentru acele întreprinderi care trebuie să demareze şi/sau să-şi extindă activitatea;	• Îmbunătăţirea infrastructurii educaţionale preuniversitare şi universitare; • Cooperarea dintre industrie, învăţământ şi partenerii de afaceri şi sociali; • Integrarea valorilor parteneriatului, inovaţiei şi a cerinţelor pieţei muncii, în curricula şcolară şi de instruire; • Crearea şi/sau consolidarea centrelor regionale educaţionale de excelenţă la nivel secundar (în special formare tehnică şi profesională) şi nivel superior (în domeniul MSTE şi formare continuă); • Stabilirea unor relaţii de colaborare între întreprinderi, cercetare şi universităţi, în scopul creării de avantaje competitive regionale, într-un număr de sectoare, pe baza abordării multidisciplinare; • Sprijinirea creării de întreprinderi, inclusiv start-up şi legături de inovare; • Dezvoltarea şi extinderea firmelor, prin produse şi transfer tehnologic, la nivelul IMM, în special pentru creşterea productivităţii întreprinderilor şi a valorii adăugate în afaceri; • Promovarea activităţilor de subcontractare între marile întreprinderi şi IMM şi activităţi cluster, a marketingului IMM şi internaţionalizarea acestora; • Asimilarea de noi tehnologii şi sprijinirea îmbunătăţirii tehnologice, pentru creşterea competitivităţii în afaceri şi a durabilităţii mediului, la nivel regional;

Obiective prioritare	Acțiuni indicative prioritare de implementare
• Acordarea serviciilor de consultanță şi sprijinului financiar pentru start-up şi microîntreprinderi nou înființate; • Stimularea cooperării pentru inovare şi competitiviate bazată pe creşterea productivității muncii; • Creşterea contribuției învățământului, cercetării şi turismului la crearea locurilor de muncă şi la formarea PIB regional; • Stimuarea participării firmelor la societatea informațională; • Creşterea atracției turistice a centrului urban Bucureşti, a zonelor suburbane şi a zonelor rurale din regiune; • Reabilitarea infrastructurii sociale: spitale, şcoli şi alte facilități sociale; • Reducerea disparităților intraregionale în ceea ce priveşte serviciile de bază: educație şi piața muncii, sănătate şi servicii sociale, utilități publice.	• Stimularea antreprenoriatului şi a activităților independente în zonele urbane afectate de degradare şi în tonele rurale amenințate de abandonarea activităților agricole; • Sprijinirea creării oportunităților pentru noi locuri de muncă într-o serie de servicii: turism, educație, cercetare, TIC, financiar; • Sprijinirea intervențiilor destinate regenerării şi conservării urbane şi revitalizării economiei rurale; • Dezvoltarea infrastructurii de turism specifice regiuni; • Promovarea dezvoltării durabile a turismului, prin protejarea resurselor naturale, reutilizarea şi reînnoirea moştenirii istrorice arhitecturale, atât în spațiul urban, cât şi în zonele rurale; • Încheierea unor parteneriate regionale operaționale publice-private, concentrate pe noile produse turistice şi pe promovarea turismului regional; • Creşterea ponderii forței de muncă în sectorul turistic şi cultural, din regiune; • Creşterea numărului de creşe, grădinițe şi şcoli reabilitate; • Extinderea numărului de campusuri universitare şi preuniversitare; • Îmbunătățirea infrastructurii rețelelor spitaliceşti şi sociale, atât în mediul urban, cât şi în cel rural; • Dezvoltarea serviciilor pentru economia socială, care primesc sprijin financiar.

Bibliografie

1. Păuna, Carmen Beatrice, coordonator, Antonescu, Daniela, Dumitrescu, Ileana, *Identificarea în cadrul regiunilor de dezvoltare ale României - a zonelor cu potențial de creştere economică pentru asigurarea competitivității regionale,* Working Paper, Institutul de Prognoză Economică, 2006;
2. Păuna. Carmen Beatrice, coordonator, Antonescu, Daniela, Dumitrescu, Ileana, *Perspective de dezvoltare ale arealelor în declin economic după aderarea României la Uniunea Europeană*, Working Paper, Institutul de Prognoză Economică, 2007;
3. Păuna, Carmen Beatrice, "*Influența politicilor comunitare asupra integrării regionale europene"*, comunicare la cel de-al VI-lea Simpozion International al Asociației Române de Ştiințe Regionale – Impactul Aderării României la Uniunea Europeană asupra Structurilor Regionale", Alba Iulia, 8-9 iunie 2007;
4. Păuna, Carmen Beatrice, *Perspective ale dezvoltării urbane în perioada post-aderare a României*, comunicare prezentată la Seminarul internațional în colaborare cu ASE Chişinău – „Dezvoltarea durabilă a României şi Republicii Moldova în context european şi mondial", Constanța, 19-21 septembrie 2007;
5. Strategia UE pentru dezvoltare durabilă;
6. "Spre o strategie tematică a mediului urban", COM (2004) 60;

XXX Anuarul statistic al României, 2000 / 2007, INS, Bucureşti;
XXX Comisia Europeană - Agenda 21: The first 5 years: implementation of Agenda 21 în the European Community;
XXX Community Strategic Guidelines 2007-2013, CE;
XXX Planul Național de Dezvoltare 2007-2013;
XXX Planurile de Dezvoltare Regională 2007-2013;
XXX *http://ec.europa.eu/environment/urban/thematic_strategy.htm.;*
XXX europa.eu.int/comm/environment/urban/pdf/final_report050128.pdf);
XXX www.civitas-initiative.org.

EDITURA Expert
București, România

Tel.: 021-318.24.38; Fax: 021-318.24.32
Licența Ministerului Culturii nr. 1442/1992
Consilier editorial: Valeriu IOAN-FRANC
Aparat critic și editorial: Aida SARCHIZIAN

ISBN 978-973-159-063-9
ISBN 978-973-618-211-2

Trimestrul IV 2009